

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΓΑΒΡΕΣΣΕΑ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΤΑΞΙΣ Β'

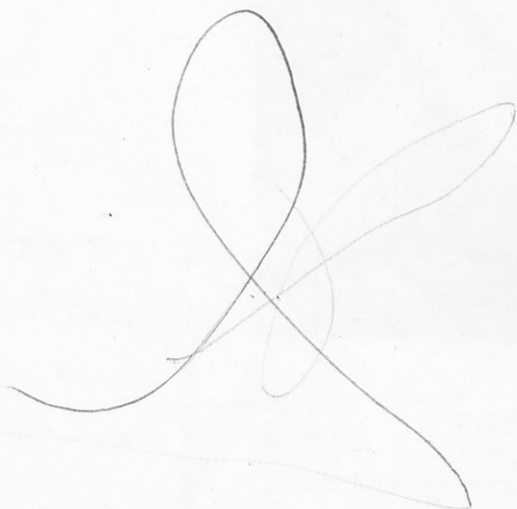
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1962

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ Β/Γ 49

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΕΥΡΩΠΗΣ

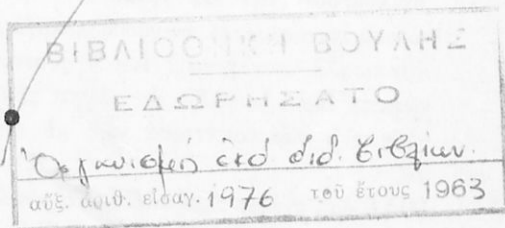

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΓΑΒΡΕΣΣΕΑ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ
ΕΞΕΤΑΞΕΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΚΑΡΑΛΙΝΙΚΗΣ ΗΛΙΑΣ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1963

002
ENS
ST2B
1344

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Εὐρώπη

I. Ὅρια. Ἑκτασίς. Ἡ Εὐρώπη, ὑπολογιζομένης ὡς ἡπείρου καὶ τῆς Ἀνταρκτικῆς, ἔρχεται πέμπτη μεταξύ τῶν ἡπείρων ὡς πρὸς τὴν ἑκτασιν. Μόνον ἡ Ὠκεανία εἶναι μικροτέρα τῆς. Ἡ ἑκτασίς τῆς ὑπολογίζεται περίπου 10.000.000 τετρ. χιλιομ. λέγομεν δὲ περίπου, διότι τὰ πρὸς τὴν Ἀσίαν σύνορα τῆς Εὐρώπης δὲν καθορίζονται ἐπακριβῶς. Ὡς τοιαῦτα λαμβάνονται μία τεθλασμένη γραμμή, ἡ ὁποία, ἀρχίζουσα ἀπὸ τὰς δυτικὰς ὄχθας τῆς Κασπίας θαλάσσης, φθάνει διὰ τοῦ **Οὐράλη** ποταμοῦ καὶ τῶν **Οὐράλιων** ὀρέων εἰς τὸν Β. Παγωμένον Ὠκεανόν. Τὰ ὑπόλοιπα ὅρια τῆς Εὐρώπης εἶναι πρὸς Β. ὁ **Β. Παγωμένος** ὠκεανὸς (ἡ Ἀρκτικός), πρὸς Δ. ὁ **Ἀτλαντικός** καὶ πρὸς Ν. ἡ Μεσόγειος θάλασσα, τὰ Δαρδανέλλια, ἡ Προποντίς, ὁ Βόσπορος, ὁ Εὐξείνιος Πόντος καὶ τὸ Ἰὸρος Καύκασος (Χάοτ. Ἑγγρωμος).

II. Ὁ Πολιτισμὸς τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ σημασία τῆς διὰ τὸν κόσμον. Ἡ Εὐρώπη συνδέεται πρὸς τὰ Α., ἐφ' ὅλου σχεδὸν τοῦ πλάτους τῆς, μετὰ τῆς Ἀσίας καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μία χερσόνησος ταύτης. Διὰ τοῦτο παλαιότερον ἐθεωρεῖτο ὡς μία μετὰ τῆς Ἀσίας ἡπείρος, ἔχουσα τὸ ὄνομα **Εὐρασία**. Σήμερον θεωρεῖται ὡς χωριστὴ ἡπείρος καὶ ὡς ταύτη ἐξετάζεται. Τοῦτο, διότι ἡ Εὐρώπη ἔχει ἰδίαν φυσιογνωμίαν, ἰδικὰ τῆς χαρακτηριστικὰ, ἰδίαν ἱστορίαν. Εἰς αὐτὴν ἀνεπτύχθη καὶ ἀπὸ αὐτὴν διεδόθη εἰς ὅλην τὴν Γῆν ὁ ἀνθρώπινος πολιτισμὸς. Εὐρωπαῖοι μετηγάστειυσαν καὶ ἡξιοποίησαν τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν Αὐστραλίαν, αἱ ὁποῖαι, χωρὶς τὴν Εὐρώπην, θὰ ἐξηκολούθουν νὰ κατοικοῦνται ἀραιότατα καὶ ἀπὸ ἀνθρώπους ἀπολίτιστους ἢ καὶ ἡμιαιγρίους. Εὐρωπαῖοι ἡξιοποίησαν τὰς πλουτοπαραγωγικὰς πηγὰς τῆς Ἀφρικῆς καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην ἐγένοντο αἱ περισσότεραι ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων καὶ ἐφευρέσεων.

Εἰς μίαν γωνίαν τῆς ΝΑ. Εὐρώπης, τὴν Ἑλλάδα, ἀνεφάνη πρὸ 2.500 ἐτῶν τὸ θαῦμα τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἐκ τοῦ ὁποῖου προῆλθον καὶ τὸν ὁποῖον συνέχισαν ὁ Ρωμαϊκὸς καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ Βυζαντινὸς πολιτισμός.

Ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία, ἐπὶ χίλια περίπου ἔτη ἀποτελοῦσα τὸ προπύργιον τῆς Εὐρώπης κατὰ τῶν ἐκ τῆς Ἀσίας Βαρβαρικῶν ἐπιδρο-

μῶν, μετέδωκε τὸν πολιτισμὸν καὶ τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τοὺς περισσότερους τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης. Μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Κων/πόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ τὴν διάλυσιν τῆς Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας, Ἕλληνες λόγιοι ἐκ τοῦ Βυζαντίου κατέφυγον εἰς τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης—ιδίᾳ εἰς τὴν Ἰταλίαν— καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων κλασσικῶν συνέβαλον εἰς τὴν Πνευματικὴν Ἀναγέννησιν τῆς Δύσεως. Οὕτω διὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐδημιουργήθη ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦτο καὶ **Ἑλληνοχριστιανικός** καλεῖται.

Ἀξιόλογοι ἀνθρώπινοι πολιτισμοὶ ἀνεφάνησαν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικὴν πολὺ παλαιότερον παρὰ εἰς τὴν Εὐρώπην. Εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Τίγρητος καὶ τοῦ Εὐφράτου καὶ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου ἤκμασαν, κατὰ τὴν ἀπωτέραν ἀρχαιότητα, ἀξιόλογοι πολιτισμοὶ (τῶν Ἀσσυρίων, Βαβυλωνίων, Χαλδαίων, Αἰγυπτίων, κλπ.). Ἐπίσης εἰς τὴν Κίνα, τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Ἰνδοκίνα οἱ ἄνθρωποι εἶχον φθάσει πρὸ τῶν Εὐρωπαίων εἰς ἀξιολόγους πολιτισμοὺς καὶ ἀφῆκαν σημαντικὰ μνημεῖα τέχνης· οἱ Κινεζοὶ ἀνεκάλυψαν τὴν τυπογραφίαν καὶ τὴν πυρίτιδα καὶ ἐγνώριζον τὴν χρῆσιν τῆς πυξίδος καὶ τὴν κατεργασίαν τῆς μετάξης πολὺ πρὶν τῶν Εὐρωπαίων. Οἱ πολιτισμοὶ ὅμως οὗτοι δὲν ἐξετελέχθησαν ἐπὶ τὰ βελτίω καὶ μὲ τὴν ἀπόδοτον τοῦ χρόνου οἱ περισσότεροι ἐκ τούτων ἐξηφανίσθησαν.

Μόνον εἰς τὴν Εὐρώπην ὁ ἀνθρώπινος πολιτισμὸς ἐξετελέχθη ἐπὶ τὰ βελτίω, διὰ τὴν φθάσῃ εἰς τὸ θαυμαστὸν σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται σήμερον. Τοῦτο δὲν εἶναι γεγονός τιχαῖον, ἀλλ' ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἡ Εὐρώπη, παρὰ τὴν μικρὰν τῆς ἑκτασιν, συγκεντρώνει τὰ περισσότερα προσόντα διὰ τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν πρόδοτον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ. Δὲν ἔχει ἐρήμους, ὅπως ἔχουν ἀπεράντους τοιαύτας ἡ Ἀσία καὶ ἡ Ἀφρική, ἐν μέρει δὲ καὶ ἡ Ἀμερική. Δὲν ἔχει μεγάλα καὶ ἀδιάβατα δάση οὔτε καὶ μεγάλας ἐλώδεις καὶ ἀνθυγιεινὰς ἐκτάσεις, ὅπως τὰ περὶ τὸν Ἰσημερινὸν τμήματα τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ν. Ἀμερικῆς καὶ τῶν νήσων τῆς Ν. Ἀσίας. Δὲν ἔχει ἐπίσης ὄρη ὑψηλά, τοποθετημένα οὕτως, ὥστε νὰ ἐμποδίζουσιν τὴν μεταξὺ τῶν διαφόρων περιοχῶν τῆς ἐπικοινωνίαν. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω τὸ κλῆμα εἰς τὸ μέγιστον μέρος τῆς Εὐρώπης εἶναι εὐκρατον, τὸ ἔδαφος εὐφορον, τὸ ὑπέδαφος πλούσιον εἰς ὀρυκτά, ἡ θάλασσα δὲ προχωροῦσα βαθέως ἐντὸς τῆς ξηρᾶς διευκολύνει τὴν μεταξὺ τῶν διαφόρων μερῶν τῆς ἐπικοινωνίαν.

Εὗρεν οὕτω ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἡπειρον αὐτὴν τὰς πλέον εὐνοϊκὰς συνθήκας διὰ τὴν ζωὴν του καὶ τὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀνάπτυξίν του. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἡπειρον αὐτὴν ἀνεπτύχθη ὁ πολιτισμὸς, διαδοθεὶς ἐν συνεχείᾳ ἐκ ταύτης καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἡπείρους. Εἰς τὴν Εὐρώπην τὸ πρῶτον ὁ ἄνθρωπος κατῴρθωσε νὰ βελτιώσῃ σημαντικῶς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς ἐπιστημονικῶν μεθόδων καλλιέργειας τῶν φυτῶν καὶ ἐκτροφῆς τῶν ζώων, αὐξήσας οὕτω τὴν παραγωγὴν γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων. Εἰς αὐτὴν κατῴρθωσε τὸ πρῶτον νὰ μεταβάλλῃ διὰ τῆς βιομηχανίας καὶ εἰς μεγάλην ποσότητα ἀχρήστους πρῶτας ὕλας εἰς χρήσιμα διὰ τὴν ζωὴν του προϊόντα. Εἰς αὐτὴν ἀνεπτύχθη σημαντικῶς τὸ ἐμπόριον, ἐδημιουργήθησαν πολυάνθρωποι πόλεις, μεγάλοι λιμένες καὶ τὰ μέσα ταχύτερας καὶ εὐκολωτέρας μεταφορᾶς ἐπιβατῶν καὶ ἐμπορευμάτων. Εἰς αὐτὴν ἀνευρέθησαν κατὰ πρῶτον ἀσφαλεῖς τρόποι προλήψεως καὶ καταπολεμήσεως ἀσθενειῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπεδεκάτιζον παλαιότερον τὴν ἀνθρωπότητα, ὅπως τῆς εὐλογίας, τῆς πανώλους, τοῦ ἐξανθηματικοῦ τύφου κλπ. Ὁ εἰς τὴν Εὐρώπην ἀναπτύχθεὶς Ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμὸς διεδόθη ἐξ αὐτῆς καὶ εἰς τὰ ἄλλα μέρη τῆς Γῆς καὶ κυρίως εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, αἱ ὁποῖαι, σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ αἷμα ἐκ τοῦ αἵματος τῆς Εὐρώπης, ἔγιναν σήμερον τὸ ἰσχυρότερον ἐκ τῶν Κρατῶν τῆς Γῆς, τεθὲν ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

III. Φυσικαὶ περιοχαὶ τῆς Εὐρώπης. Τὴν Εὐρώπην δυνάμεθα νὰ διακρίνομεν εἰς 5 φυσικὰς περιοχάς, δηλ. εἰς 5 μεγάλα τμήματα ἔχοντα διάφορα χαρακτηριστικά. Αἱ πέντε αὗται φυσικαὶ περιοχαὶ εἶναι :

α') Ἡ Νότιος ἢ Μεσογειακὴ Εὐρώπη. β') Ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη. γ') Ἡ Κεντρικὴ Εὐρώπη. δ') Ἡ Βόρειος Εὐρώπη καὶ ε') Ἡ Ἀνατολικὴ Εὐρώπη. Θ' ἀναφέρωμεν ἐδῶ ὀλίγα τινὰ γενικὰ περὶ μιᾶς ἐκαστῆς ἐκ τῶν πέντε τούτων φυσικῶν περιοχῶν.

Ἡ Νότιος ἢ Μεσογειακὴ Εὐρώπη. Εἶναι αὕτη τὸ νότιον, τὸ βρεχόμενον ἀπὸ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, τμήμα τῆς Εὐρώπης. Παρουσιάζει μέγιστον θαλάσσιον διαμελισμόν, διότι ἡ Μεσόγειος εἰσχωρεῖ βαθύτατα ἐντὸς τῆς ξηρᾶς. Σχηματίζονται πρὸς νότον τρεῖς μεγάλαι χερσόνησοι. Ἡ Βαλκανικὴ ἢ χερσόνησος τοῦ Αἵμου, περιλαμβάνουσα τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἀλβανίαν, τὴν Γιουγκοσλαβίαν, τὴν Βουλγαρίαν καὶ

τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν ἢ Ἀνατολικὴν Θοράκην, ἢ Ἰταλικὴν χερσό-
νησος, περιλαμβάνουσα τὴν Ἰταλίαν, τὴν μικρὰν Δημοκρατίαν τοῦ Ἀγ.
Μαρίνου καὶ τὸ κράτος τοῦ Βατικανοῦ καὶ ἢ Ἰβηρικὴν χερσόνησος,
περιλαμβάνουσα τὴν Ἰσπανίαν, τὴν Πορτογαλίαν καὶ τὴν μικρὰν Δη-
μοκρατίαν τῆς Ἀνδόρας (Χάρτ. Ἐγγρωμος).

Πλὴν τῶν τριῶν μεγάλων αὐτῶν χερσονήσων σχηματίζονται καὶ
πολλὰ ἄλλαι μικρότεραι τοιαῦται, καθὼς καὶ ἀρκεταὶ μεγαλύτεραι ἢ μι-
κρότεραι νῆσοι. Τὸ ἔδαφος εἶναι ὄρεινόν, διασχιζόμενον ἀπὸ πολλὰ καὶ
ἀρκετὰ ὑψηλὰ ὄρη (βλ. γεωφυσικὸν χάρτην Εὐρώπης). Εἰς τὴν Ν.
Εὐρώπην σχηματίζονται τρεῖς μόνον σχετικῶς μεγάλοι πεδιάδες μία
εἰς τὴν Β. Βουλγαρίαν, μία εἰς τὴν Β. Γιουγκοσλαβίαν καὶ μία εἰς τὴν Β.
Ἰταλίαν. Τὸ ὑπόλοιπον ἔδαφος, ἐξαιρουμένων μερικῶν μικρῶν παρα-
κτίων πεδινῶν ἐκτάσεων, ὁ σχηματισμὸς τῶν ὁποίων ὀφείλεται εἰς προ-
σχώσεις (ἀπὸ τοὺς διαρρέοντας ταύτας ποταμούς), εἶναι ὄρη ἢ ὀροπέ-
δια. Τὸ μεγαλύτερον ἐκ τούτων εἶναι τὸ μέγα Ἰσπανικὸν ὀροπέδιον.
Λόγῳ τοῦ ὄρεινοῦ τοῦ ἐδάφους των καί, ὥς θὰ μάθωμεν κατωτέρω, λόγῳ
τῆς ἐλλείψεως σημαντικοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου, ἰδίως δὲ ἀνθράκων καὶ σιδη-
ρομεταλλεύματος, αἱ χῶραι αὗται εἶναι γενικῶς χῶραι πτωχαὶ καὶ κα-
τοικοῦνται, ἐξαιρουμένης τῆς Ἰταλίας, ἀραιῶς.

Ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη. Περιλαμβάνει αὕτη τὸ δυτικὸν μέρος τῆς
Εὐρώπης (ἀπὸ τῆς Ἰσπανίας μέχρι τῆς Δανίας) καὶ τὰς πλησίον του
νήσους, μεγαλύτεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ
τῆς Ἰρλανδίας. Καθὼς βλέπομεν εἰς τὸν γεωφυσικὸν χάρτην τῆς Εὐρώ-
πης, τὸ τμήμα τῆς τοῦτο εἶναι πεδινὸν καὶ μόνον πρὸς τὰ Ἀνατολικά
του (ἀνατολικὸν ἄκρον Γαλλίας) παρουσιάζονται ὄρη ὑψηλά. Ἀπο-
τελεῖ κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τῆς ἡ Δ. Εὐρώπη τμήμα τῆς καλουμένης
μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς πεδιάδος (Χάρτ. Ἐγγρ.), ἥτις ἀρχομένη ἀπὸ τῶν
Πυρηναιῶν ἐκτείνεται μέχρι τῶν Οὐραλίων ὀρέων, ὑπὸ τῶν ὁποίων μόνον
διακόπτεται ἡ μεγάλη αὐτὴ πεδιάς, διότι προχωρεῖ καὶ πέραν τούτων,
συνεχιζομένη μετὰ τὴν ἀχανῆ Σιβηρικὴν πεδιάδα. Εἰς τὰς εὐφόρους καὶ
μεγάλας πεδινὰς τῆς ἐκτάσεις ἡ Δ. Εὐρώπη παράγει ἀφθόνως τόσον
γεωργικὰ ὅσον καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, διότι ἔχει καὶ πολλὰς βρο-
χὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος (λόγῳ τῆς γειτνιασέως τῆς μετὰ τὴν μεγάλην ὕδα-
τίνην ἑκτασιν τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ). Πλὴν τούτου αἱ χῶραι, αἱ
ὁποῖαι τὴν ἀποτελοῦν (ἐξαιρουμένης τῆς Ὀλλανδίας), ἔχουν καὶ

ἀριστὸν ὀρυκτὸν πλοῦτον, ἰδίως ἔχουν ἄνθρακας καὶ σιδηρομεταλλεύματα. Διὰ τοῦτο, αἱ χώραι τῆς Δυτ. Εὐρώπης (Γαλλία, Βέλγιον, Λουξεμβούργον, Ὀλλανδία, Μεγάλη Βρεταννία) ἔχουν ἀναπτύξει μεγάλως τὴν βιομηχανίαν των, εἶναι πλούσιαι καί, ἐξαιρέσει τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας, κατοικοῦνται πυκνῶς.

Ἡ Βόρειος Εὐρώπη. Καὶ εἰς αὐτὴν ὁ θαλάσσιος διαμελισμὸς εἶναι μέγας, ἂν καὶ δὲν φθάσει τὸν τοιοῦτον τῆς Ν. ἢ Μεσογειακῆς Εὐρώπης. Ὑπάρχουν πολλοὶ κόλποι, κολπίσκαὶ καὶ ὅρμοι, τὰ καλούμενα « **φιόρδ** » καὶ πλῆθος νησίδων. Ἀποτελεῖται ἡ Β. Εὐρώπη κυρίως ἀπὸ δύο χερσονήσους, τὴν Σκανδιναυικὴν καὶ τὴν χερσόνησον τῆς Ἰουτλάνδης. Ἐπίσης ἀπὸ μίαν μεγάλην νῆσον, τὴν Ἰσλανδίαν καὶ ἀπὸ πλῆθος μικροτέρων νήσων καὶ νησίδων, αἱ ὁποῖαι εὗρισκονται κυρίως πλησίον τῆς ἀκτῆς. Τὸ ἐδάφος τῆς Β. Εὐρώπης εἶναι, ἐξαιρουμένης τῆς Δανίας, (βλ. Γεωφυσικὸν χάρτην) ὀρεινόν, ἀλλὰ μὲ ὄρη ὅχι τόσο ὑψηλὰ ὅσον τὰ ὄρη τῆς Ν. Εὐρώπης. Οἱ χειμῶνες εἶναι ψυχροὶ καὶ διαρκοῦν πολὺ. Τὸ ὀρεινὸν τοῦ ἐδάφους, ἡ δριμύτης τοῦ κλίματος καὶ ἡ μικρὰ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας εἶναι τὰ αἷτια διὰ τὰ ὁποῖα ἡ Νορβηγία, ἡ Σουηδία καὶ ἡ Ἰσλανδία, κατοικοῦνται ἀραιῶς. Εἶναι ἀπὸ τὰς ἀραιότερον κατοικουμένης χώρας τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Κεντρικὴ Εὐρώπη. Αὕτη περιλαμβάνει τὴν Γερμανίαν, τὴν Ἑλβετίαν, τὸ Διχτενστάιν, τὴν Αὐστρίαν, τὴν Οὐγγαρίαν, τὴν Ρουμανίαν καὶ τὴν Τσεχοσλοβακίαν. Δὲν παρουσιάζει τὴν ὁμοιομορφίαν τοῦ ἐδάφους (πεδινὸν ἢ ὀρεινόν), τὴν ὁποίαν ἀνυψομεν εἰς τὴν Ν., τὴν Δ. καὶ τὴν Β. Εὐρώπην. Εἶναι κατὰ τμήματά της τόσο ὀρεινὴ, ἔχουσα μάλιστα ὄρη ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα τῆς Εὐρώπης (Ἑλβετία Ν. Γερμανία, Δ. καὶ Ν. Αὐστρία, Τσεχοσλοβακία, κεντρικὴ καὶ Β. Ρουμανία), ὅσον καὶ πεδινή, παρουσιάζουσα μεγάλας πεδινὰς ἐκτάσεις (Οὐγγαρία, Α. καὶ Ν. Ρουμανία, Β. Γερμανία), καθὼς καὶ εὐφύρους κοιλάδας (κοιλάς Δουνάβεως, Ρήνου κλπ.). Ἐχει ἀρκετὰ εὐφορα, καλλιεργούμενα καὶ ἀποδοτικὰ ἐδάφη. Τὰ ὄρη της εἶναι κατὰ μὲν ἀπὸ δάση καὶ ὠρισμένοι περιοχαὶ της (Σάαρ, Ρούρ, Σιλεσία κλπ.) εἶναι, λόγῳ τοῦ ὀρυκτοῦ πλοῦτου των καὶ ἰδίως τῶν ἀνθράκων καὶ τοῦ σιδηρομεταλλεύματος, ἀπὸ τὰς βιομηχανικωτέρας περιοχὰς τῆς Εὐρώπης καὶ διὰ τοῦτο κατοικοῦνται πυκνῶς.

Χαρτ. 2. Όροσειρά της Πίνδου.

Ἡ Ἀνατολική Εὐρώπη. Εἶναι αὕτη ἀπὸ τὰ πεδινώτερα τμήματα τῆς Εὐρώπης καὶ ἀποτελεῖ συνέχειαν τῆς μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς πεδιάδος. Περιλαμβάνει τὴν Πολωνίαν, τὴν Φιλλανδίαν καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ρωσίαν, χώρας ἐκτεθειμέναις εἰς τοὺς ψυχροὺς βορείους ἀνέμους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους τίποτε δὲν τὰς προσφυλάσσει. Δὲν ὑπάρχουν ὄροσειραί, αἱ ὁποῖαι παρατιθέμεναι νὰ ἐμποδίζουν τοὺς ἀνέμους τούτους, οἱ ὁποῖοι πνέουν μὲ ὀρμὴν καὶ κάμνουν τοὺς χειμῶνας δριμυτάτους καὶ μακροῦς διαρκείας. Ἐξ ἄλλου ὅλαι αἱ χώραι αὗται εὐρίσκονται κατὰ μέγα μέρος των μακρὰν τῆς θαλάσσης καὶ τῆς εὐεργετικῆς τῆς ἐπιδράσεως (ἡ γειννίασις τῆς θαλάσσης κάμνει ἥπιους τοὺς χειμῶνας, δροσερὰ τὰ θέρη καὶ φέρει βροχάς). Ἐξαιρουμένης τῆς Πολωνίας, ἡ ὁποία κατοικεῖται πυκνότερον, εἶναι, μετὰ τῆς Ἰσλανδίας, τῆς Νορβηγίας καὶ τῆς Σουηδίας, αἱ ἀραιότερον κατοικοῦμεναι χώραι τῆς Εὐρώπης. Θὰ ἐξετάσωμεν ἤδη τὰ εἰς ἐκάστην ἐκ τῶν πέντε φυσικῶν περιοχῶν τῆς Εὐρώπης ἀνήκοντα κράτη, ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς Ἀλβανίας.

Ι. ΝΟΤΙΟΣ Ἡ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Α. ΕΛΛΗΝΙΚΗ Ἡ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ἡ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ

Κατέχει αὕτη τὸ ΝΑ. μέρος τῆς Εὐρώπης καὶ λέγεται Ἑλληνικὴ χερσόνησος. Λέγεται ἀκόμη καὶ Βαλκανικὴ χερσόνησος ἢ χερσόνησος τοῦ Αἵμου καὶ τὰ ἀποτελοῦντα ταύτην Κράτη Βαλκάνια, ἀπὸ τὴν ὀροσειρὰν τοῦ Αἵμου τὴν λεγομένην καὶ Βαλκάνια ὄρη. Ἡ Βαλκανικὴ χερσόνησος (ἀπὸ τὰ Α. καὶ τὰ ΝΑ. τῆς βρέχεται ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον Πόντον, τὸν Βόσπορον, τὴν Προποντίδα καὶ τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἀπὸ Δ. καὶ Ν. ἀπὸ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Φθάνει πρὸς βορρᾶν μέχρι τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ παραποτάμου τοῦ Σαίου (Χάρτ. 2). Ἀνήκουσιν ἐπομένως εἰς τὴν χερσόνησον ταύτην ἡ Ἑλλάς, ἡ Ἀλβανία, ἡ Γιουγκοσλαβία, ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία. Ἡ Γιουγκοσλαβία ὅμως ὄχι ὁλόκληρος διότι τὸ βόρειον μέρος τῆς (τὸ Β. τῶν ποταμῶν Σαίου καὶ Δουνάβεως) ἀνήκει εἰς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην. Ἐξετάζεται ὅμως καὶ ἡ Γιουγκοσλαβία μετὰ τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον, διότι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἀνήκει εἰς αὐτήν.

Ἀ λ β α ν ί α

Ὅρια. Ἑκτασίς. Ἡ Ἀλβανία κατέχει τὸ Δ. μέρος τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν, αἱ πρὸς τὴν ὁποίαν ἀκταὶ τῆς ἔχουσι μῆκος 300 χιλιομ. Ἐχει πρὸς Δ. τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν καὶ τὸν πορθμὸν τοῦ Ὀτράντο (τοῦ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα Ὑδροῦντος) διὰ τοῦ ὁποίου ἐνοῦται ἡ Ἀδριατικὴ καὶ τὸ Ἰόνιον Πέλαγος. Πρὸς τὰ Β. καὶ τὰ Α. ἔχει τὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ πρὸς τὰ ΝΑ. καὶ τὰ Ν. τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἑκτασίς τῆς εἶναι 28.750 τετρ. χιλιομ., εἶναι δηλ. ὡς πρὸς τὴν ἑκτασιν σχεδὸν τὸ 1/5 τῆς Ἑλλάδος (ἑκτασίς Ἑλλάδος 132.500 τ. χ.). Τὰ μετὰ τῆς Ἑλλάδος σύνορα τῆς Ἀλβανίας, φθάνουν εἰς μῆκος τὰ 250 χιλιομ. Ἀρχίζουν ἀπὸ τὸ μέσον τοῦ μικροῦ ὄρμου τῆς Φτελιᾶς, ὀλίγον νοτιώτερον τοῦ ἀκρωτηρίου Στῦλος, τὸ ὅποιον εὐρίσκεται πλησίον τῆς Ν. εἰσόδου τοῦ βορείου στενοῦ τῆς Κερκύρας (Χάρτ. 3). Ἐκεῖ-

θεν προχωροῦντα πρὸς τὰ Α. καὶ ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὰ ΒΔ. φθάνουν εἰς τὴν λίμνην Μεγάλην Πρέσπαν, ὅπου συναντῶνται τὰ σύνορα Ἑλλάδος — Γιουγκοσλαβίας — Ἀλβανίας (τριεθνὲς σημεῖον).

✓ **Φυσικαὶ περιοχαί.** Τὴν Ἀλβανίαν δυνάμεθα νὰ χωρίσωμεν εἰς δύο, σαφῶς διακρινομένας ἀπ' ἀλλήλων, περιοχάς. Αὗται εἶναι ἡ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας ὄρεινὴ Ἀλβανία καὶ ἡ δυτικῶς ταύτης παράκτιος, πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν, Ἀλβανία, ἡ ὁποία εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦρτον πεδινή. Τὰ 2/3 τῆς Ἀλβανίας εὐρίσκονται εἰς ὕψος ἄνω τῶν 1.000 μ.

Ἑσωτερικὴ ὄρεινὴ Ἀλβανία. Ἡ Ἀλβανία εἶναι γενικῶς μία ἐκ τῶν πλέον ὄρεινῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Αἱ ὀροσειραὶ ἐκτείνονται κατὰ μῆκος τῆς χώρας, ἀνατολικῶς τῆς παρακτίου πεδινῆς Ἀλβανίας, καλοῦνται Ἀλβανικαὶ ἢ Ἰλλυρικαὶ Ἀλπεῖς. Ἀποτελοῦν συνέχειαν τῶν Δειναρικῶν Ἀλπεων τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ ἐσχηματίσθησαν κατὰ τὴν λεγομένην Ἀλπικὴν πύχωσην. Ἀρχίζουν ἀπὸ τὰ βόρεια, πρὸς τὴν Γιουγκοσλαβίαν, σύνορα τῆς χώρας, κατὰ μῆκος τῶν ὁποίων ἀνευρίσκουμεν τὰς Βορείους Ἀλβανικὰς Ἀλπεῖς (2.600 μ.). Αὗται διασκοπτόμεναι ἀπὸ τὸν ποταμὸν Δρίνον συνεχίζονται νοτιώτερον (Χάρτ. 3) μὲ τὰ ὄρη τῆς Μιρδιτίας (1.480 μ.) καὶ τὰ τοιαῦτα τῆς Κρόϊας (1.800 μ.), τὰ ὁποῖα φθάνουν μέχρι τοῦ ποταμοῦ Γενοῦσου ἢ Σκούμπι. Νοτίως τοῦ ποταμοῦ τούτου ἄρχεται ἡ Βόρειος Ἡπειρος, κακῶς λεγομένη καὶ Νότιος Ἀλβανία. Εἰς ταύτην αἱ Ἀλβανικαὶ ὀροσειραὶ συνεχίζονται μὲ τὰ γνωστὰ ὄρη ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ 1940 — 1941 μὲ τὴν Ἰταλίαν, διὰ τὰ ἥρωικά κατορθώματα καὶ τὰς νίκας εἰς αὐτὰ τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων. Εἶναι ταῦτα τὰ: Τόμαρος (2.401 μ.), Τρεμπεσίνα (1.923 μ.) καὶ Νεμέρτσικα (2.984 μ.) (τὰ ὄρη ταῦτα προσεκτείνονται ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους διὰ τῶν ὁρέων Μιτσικελίου, Τύμφης καὶ Σμόλικα).

Εἰς τὰ ἀνατολικά τῆς χώρας ἐκτείνονται αἱ Ἀνατολικά Ἀλβανικαὶ Ἀλπεῖς, (2.300 μ.) καὶ νοτίως τούτων ὁ Μόραβας καὶ ἡ Βόρ. Πίνδος, συνεχιζομένη καὶ ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους. Βλέπομεν οὕτω ὅτι κατὰ μῆκος τῶν πρὸς τὴν Γιουγκοσλαβίαν συνόρων τῆς Ἀλβανίας καὶ παραλλήλως πρὸς αὐτὰ ἐκτείνονται ὑψηλὰ ὄρη, καθιστῶντα τὴν μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν ἐπικοινωνίαν δύσκολον, διότι ἐλάχισται μόνον διαβάσεις ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν ὁρέων τούτων. Ἀντιθέτως εἰς τὰ πρὸς τὴν Ἑλλάδα σύνορα αἱ ὀροσειραὶ, ἐρχόμεναι καθέτως πρὸς αὐτά, ἀφίνουν πλεί-

δινή, ἐγένετο ἀπὸ προσχώσεις ἄλλοτε ὑπαρχόντων ἐκεῖ κόλπων, μὲ τὰς ὕλας αἱ ὁποῖαι μετεφέρθησαν ὑπὸ τῶν ποταμῶν. Λόγω τῶν προσχώσεων δὲν ὑπάρχουν νησίδες εἰς τὴν παραλίαν αὐτὴν, διότι αἱ ἄλλοτε ὑπάρχουσαι ἐκεῖ τοιαῦται ἠνώθησαν μὲ τὴν ξηράν. Δὲν ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ πολλοὶ φυσικοὶ λιμένες καὶ ἀγκυροβόλια, δύσκολος δὲ εἶναι, λόγῳ τῶν προσχώσεων καὶ ἡ δημιουργία τεχνητῶν λιμένων. Κυριώτεροι κόλποι εἶναι : τοῦ **Δρίνου**, τοῦ **Δυρραχίου** καὶ τοῦ **Αὐλῶνος**, ὅπου καὶ τὸ ἀκρωτήριον **Γλῶσσα** (εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ 'Οτράντο).

Ἀρκεταὶ λιμνοθάλασσαι καὶ πλῆθος ἐλῶν εὐρίσκονται εἰς τὰ χαμηλότερα μέρη τῆς παραλίας αὐτῆς, καθιστῶντα τὴν ζωὴν ἀνθυγεινήν καὶ δύσκολον. Διὰ τοῦτο ἡ παραλιακὴ αὐτὴ ἑκτασις μένει κατὰ τὸ πλεῖστον ἀκατοίκητος. Παρουσιάζει τὸ μοναδικὸν φαινόμενον μεταξὺ ὅλων τῶν πρὸς τὴν Μεσόγειον παραλίῶν τῆς Εὐρώπης νὰ μὴ ἔχῃ τὸ πλῆθος τῶν χωρίων τὸ ὁποῖον ἀνευρίσκομεν εἰς ὅλας τὰς ἄλλας Μεσογειακὰς ἀκτὰς. Αἱ σπουδαιότεραι ἀπὸ τὰς σχηματιζόμενας εἰς τὰ παράλια λιμνοθάλασσας εἶναι ἡ λιμνοθάλασσα τῆς **Κρεμαστῆς** (ἡ Κραβαστᾶς), παρὰ τὰς εἰσβολὰς τοῦ ποταμοῦ **Σεμένη** καὶ ἡ λιμνοθάλασσα τοῦ **Αὐλῶνος**, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ **Ἀφού**. Νοτίως τοῦ **Αὐλῶνος** αἱ ὀροσειραὶ φθάνουν μέχρι τῆς ἀκτῆς, ἡ ὁποία παύει νὰ εἶναι χθαμαλὴ καὶ πεδινή. Οὕτω νοτίως τοῦ **Αὐλῶνος** τὰ **Ἀκροκεραύνεια** ὄρη φθάνουν μέχρι τῆς θαλάσσης, σχηματίζοντα τὸ ἀκρωτήριον **Γλῶσσα**, προεκτεινόμενα δὲ καὶ πέραν τῆς ἀκτῆς σχηματίζουν, εἰς τὸ στόμιον τοῦ κόλπου τοῦ **Αὐλῶνος**, τὴν μικρὰν νησίδα **Σάσωνα**. Ἡ νησίς αὕτη, δεσπόζουσα τῶν θαλασσίων στενῶν τοῦ 'Οτράντο, ἔχει μεγάλην στρατηγικὴν σημασίαν.

Αἱ σπουδαιότεραι Ἀλβανικαὶ πεδιάδες εὐρίσκονται βορείως τοῦ **Αὐλῶνος**, ἀρχίζουσαι ἀμέσως ἀπὸ τῆς θαλάσσης, εἶναι δὲ εὐφορώταται, διότι ἔχουν σχηματισθῇ διὰ προσχώσεων καὶ κατοικοῦνται πυκνῶς, πλὴν τῶν χαμηλῶν ἐλῶδων τμημάτων των, διότι ταῦτα εἶναι ἀνθυγεινά. Αἱ σπουδαιότεραι τῶν πεδιάδων τούτων εἶναι ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον : Ἡ πεδιάς ἡ διαρρεομένη ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς **Δρίνον** καὶ **Μάτι**. Ἡ πεδιάς τῶν **Τιράνων**. Ἡ πεδιάς, ἡ διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ **Γενοῦσου** ἢ **Σκούμπι** καὶ νοτιώτερον ἡ πεδιάς, ἡ διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ **Σεμένη** καὶ ἡ πεδιάς, ἡ διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ **Ἀφού** ποταμοῦ.

Κλίμα. Ἡ παραλιακὴ πεδινὴ χώρα καὶ αἱ κοιλάδες, αἱ ὁποῖαι τὴν συνεχίζουν πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, ἔχουν τὸ τυπικόν Μεσογειακὸν κλίμα. Δη-

λαδὴ γλυκεῖς χειμῶνας, ὅχι θερμὰ καὶ μὲ παρατεταμένην ἀνομβρίαν θέρη, βροχὰς δὲ κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα. Ὅσον ὅμως προχωρεῖ κανεὶς πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, ἡ θερμοκρασία γίνεται χαμηλότερα καὶ αἱ βροχαὶ ἀφθονώτεραι, ἰδίως εἰς τὰς πρὸς τὴν θάλασσαν ἐστραμμένας πλευράς τῶν ὀρέων. Διότι οἱ ἐκ τῆς θαλάσσης πνέοντες καὶ πλήρεις ὑδρατμῶν ἀνεμοὶ ἀνυψούμενοι, καθὼς προσκρούουν εἰς τὰς πλευράς αὐτὰς τῶν ὀρέων, ψύχονται καὶ ἀφίνουν τοὺς ὑδρατμούς των ὡς βροχὴν ἐκεῖ. Ὅταν ὑπερβοῦν τὰ ὄρη καὶ φθάσουν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἔχουν ἀποβάλλει πλέον τοὺς περισσοτέρους ὑδρατμούς των καὶ διὰ τοῦτο, ὅσον προχωροῦμεν πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, αἱ βροχαὶ εἶναι ὀλιγώτεραι· πάντως ὅμως καὶ ἐκεῖ αἱ βροχαὶ εἶναι ἀρκεταί, ὥστε τὰ ὄρη νὰ σκεπάζωνται ἀπὸ πυκνὰ δάση, ἰδίως τοιαῦτα ἐκ δρυῶν. Γενικῶς αἱ βροχαὶ εἰς τὴν Ἀλβανίαν δὲν εἶναι κανονικῶς διανεμημέναι καθ' ὅλον τὸ ἔτος καὶ πολλάκις εἶναι ραγδαῖαι. Τοῦτο κάμνει ὥστε οἱ ποταμοὶ τῆς, ἄλλοτε νὰ ἔχουν πολὺ ὕδωρ καὶ νὰ πλημμυρίζουν καὶ ἄλλοτε, κατὰ τὰς θερινὰς ἀνομβρίας, τὸ ὕδωρ των νὰ ὀλιγοστεύῃ τόσον, ὥστε νὰ δύναται κανεὶς νὰ τοὺς διαβῇ ἀκόμη καὶ πεζῇ. Καθ' ὅσον προχωροῦμεν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, τὸ κλίμα γίνεται ἡπειρωτικόν, οἱ χειμῶνες δηλ. εἶναι πολὺ ψυχροὶ καὶ αἱ χιονοπτώσεις συχναί, ἐνῶ τὰ θέρη εἶναι θερμά, ἰδίως εἰς τὰς κοιλάδας.

Ποταμοί. Τὰ ὕδατα, τὰ προερχόμενα ἀπὸ τὴν τῆξιν τῶν ἐπὶ τῶν ὀρέων χιόνων, καθὼς καὶ ἀπὸ τὰς βροχὰς τοῦ φθινοπώρου καὶ τοῦ χειμῶνος, σχηματίζουν ἀρκετοὺς ποταμοὺς εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Οὗτοι, ρέοντες ὀρμητικῶς διὰ μέσου τοῦ ἀνωμάλου ἐδάφους τῆς χώρας, ἔχουν διανοίξει βαθυτάτας στενάς χαράδρας, τὸ βάθος μερικῶν ἐκ τῶν ὁποίων ὑπερβαίνει τὰ 1.000 μ., ἐνῶ τὸ πλάτος των εἰς τινὰ σημεῖα δὲν φθάνει οὐδὲ τὰ 50 μ. Σπουδαιότεροι ἐκ τῶν ποταμῶν τῆς Ἀλβανίας εἶναι οἱ : **Μέλας Δρίνος**· οὗτος πηγάζει ἀπὸ τὴν λίμνην τῆς Ἀχρίδος (ἐπὶ Γιουγκοσλαβικοῦ ἐδάφους). Εἰσέρχεται εἰς τὸ Ἀλβανικὸν ἔδαφος παρὰ τὴν πολίχνην Δίβρην (βλ. *χάρτην*) καὶ δέχεται ὡς παραπόταμον τὸν **Λευκὸν Δρίνον**, προερχόμενον καὶ τοῦτον ἐκ τῆς Γιουγκοσλαβίας. Ἐκεῖθεν ὁ ποταμὸς φέρων τὴν ὀνομασίαν **Δρίνος**, προχωρεῖ πρὸς τὰ δυτικὰ καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν Ἀδριατικὴν, εἰς τὸν κόλπον τοῦ Δρίνου.

Νοτιώτερον, εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀλβανίαν, εὐρίσκονται οἱ ποταμοὶ : **Γενοῦσος ἢ Σκούμπι**. Οὗτος πηγάζει ἀπὸ τὰς ἀνατολικὰς Ἀλβανικὰς

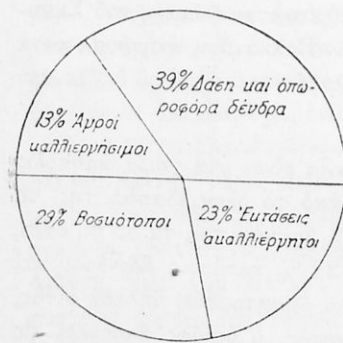
δροσειράς και εκβάλλει νοτίως τοῦ Δυρραχίου, **Σεμένης**, ὁ ὁποῖος προέρχεται ἀπὸ τὴν συμβολὴν δύο ποταμῶν: ἐνός, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὸ λεκανοπέδιον τῆς Κορυτσᾶς καὶ τὴν λίμνην **Μαλίκ** καὶ λέγεται **Δεβόλης** καὶ ἄλλου, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὴν Β. Πίνδον καὶ λέγεται **Ἄψος** ἢ **Βερατινός** (διότι διέρχεται διὰ τῆς πόλεως τοῦ Βερατίου). Ὁ ποταμὸς οὗτος ἐκβάλλει εἰς τὴν Ἀδριατικὴν, σχηματίζων εἰς τὰς ἐκβολὰς του λιμνοθαλάσσας καὶ ἐκτεταμένα ἔλη. **Ἄψος** ἢ **Βοϊούσα**· οὗτος ἔχων τὰς πηγὰς του ἐπὶ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους (ὁρέων Τύμφης καὶ Σμόλικα) εἰσέρχεται εἰς τὴν Ἀλβανίαν μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὰ ΒΔ. καὶ διερχόμενος διὰ τῶν στενῶν τῆς Κλεισούρας διαρρέει τὴν εὐφορὸν πεδιάδα τῆς Μαλακάστρας καὶ χύνεται εἰς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν, βορείως τοῦ κόλπου τοῦ Αὐλῶνος.

 Λίμναι. Εἰς τὰ ΝΑ. τῆς Ἀλβανίας εὐρίσκονται αἱ λίμναι: **Μικρὰ Βρυγηῖς** ἢ **Μικρὰ Πρέσπα**, τῆς ὁποίας μόνον τὸ ΝΔ. ἄκρον ἀνήκει εἰς τὴν Ἀλβανίαν (ἡ υπόλοιπος ἀνήκει εἰς τὴν Ἑλλάδα). Ἡ **Μεγάλῃ Βρυγηῖς** ἢ **Μεγάλῃ Πρέσπα**, κατὰ πολὺ μεγαλυτέρα τῆς προηγουμένης· ταύτης μικρὸν τμήμα πρὸς τὰ ΝΔ. ἀνήκει εἰς τὴν Ἀλβανίαν (μικρὸν τμήμα πρὸς νότον ἀνήκει εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ υπόλοιπον εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν). Εὐρίσκονται ἀμφότεραι αἱ λίμναι αὗται εἰς ὕψος 853 μ. Ἡ λίμνη τῆς **Ἀχρίδος** (ἢ **Ὀχρίδος**) καὶ ταύτης μικρὸν μόνον τμήμα, τὸ νοτιοδυτικόν, ἀνήκει εἰς τὴν Ἀλβανίαν, τὸ δὲ υπόλοιπον ἀνήκει εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν. Δυτικῶς τῆς Μεγάλης Πρέσπας, εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῆς Κορυτσᾶς, εὐρίσκεται ἡ λίμνη **Μαλίκη** ἢ **Μαλίκ**. Τέλος εἰς τὰ ΒΔ. πρὸς τὴν Γιουγκοσλαβίαν σύνορα εὐρίσκεται ἡ λίμνη τοῦ **Σκουτάρεως** ἢ **Σκόδρας**, ἡ μεγαλυτέρα λίμνη τῶν Βαλκανίων, ἀνήκουσα κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος της εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ κατὰ τὸ υπόλοιπον εἰς τὴν Ἀλβανίαν.

Γεωργία - Κτηνοτροφία. Ἡ Ἀλβανία εἶναι μία χώρα καθαρῶς γεωργοκτηνοτροφική. Ὑπολογίζεται ὅτι ἀπὸ τὸ ὅλον ἔδαφός της τὸ 13 % εἶναι ἀγροὶ καλλιεργούμενοι, τὰ 29 % βοσκότοποι, τὰ 35 % δάση καὶ ὁπωροφόρα δένδρα καὶ τὰ υπόλοιπα 23 % ἐκτάσεις ἄδενδροι καὶ ἀκαλλιέργητοι (Χάρτης 4). Καλλιεργοῦνται δημητριακά, δηλαδὴ σῖτος, σίκαλις, βρώμη, κριθὴ καὶ κυρίως ἀραβόσιτος, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ εἰς πολλὰς περιφερείας τὴν βᾶσιν τῆς διατροφῆς τῶν κατοίκων· εἰς μέρη δυνάμενα νὰ κατακλυσθῶσι δι' ὕδατος καλλιεργεῖται καὶ ὄρυζα. Καπνὸς

καλλιεργείται παντού, περισσότερο όμως εις την περιοχήν του Ἑλ-
 μπασάν καὶ τῆς Σκόδρας καὶ γίνεται ἐξαγωγή του εις τὸ Ἐξωτερικόν.
 Εἰς ἀρκετὰς ποσότητας καλλιεργοῦνται τὰ ὅσπρια (ἰδίως φασόλια), οἱ
 πέπονες καὶ τὰ κρόμμυα καὶ εἰς μερικὰς περιοχάς, βάμβαξ καὶ λίνον.
 Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἤρχισε καὶ ἡ καλλιέργεια σακχαροτεύτλων διὰ
 τὴν παραγωγὴν σακχάρους. Εἰς μέρη χαμηλὰ καὶ ἰδίως εἰς τὰ με Μεσο-
 γειακὸν κλίμα παράλια καλλιεργοῦνται ἡ ἐλαία καὶ ἡ ἄμπελος καὶ πα-
 ράγεται ἀρκετὴ ποσότης ἐλαίου, ὥστε νὰ γίνεται καὶ ἐξαγωγή, καθὼς
 καὶ οἴνου. Ἀπὸ τὰ στέμφυλα καὶ ἀπὸ διαφόρους καρποὺς παράγεται
 τσίπουρο, τὸ ὁποῖον καταναλίσκεται πολὺ ἀπὸ τοὺς κατοίκους. Εἰς τὴν
 ὅλην Ἀλβανίαν καλλιεργοῦνται διάφορα ὁπωροφόρα δένδρα, εἰς δὲ τὰ
 προφυλαγμένα ἀπὸ τοὺς Βορείους ἀνέμους παράλια, ἰδίως τῆς νοτίου
 Ἀλβανίας, καλλιεργοῦνται καὶ ἐσπεριδοειδῆ (λεμονοπορτοκαλεῖα).

Ἡ Κτηνοτροφία εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη. Εἰς τὰ πεδινὰ ἐπικρατεῖ
 ἡ διατροφή μεγάλων ζώων, βοοειδῶν κυρίως καὶ εἰς τὰ ἐλῶδη μέρη βου-
 βάλων. Κυρίως ὅμως ἡ κτηνοτροφία κατέχει πρωτεύουσαν θέσιν εἰς τὰ
 ὄρεϊνὰ με διατροφήν προβάτων καὶ αἰγῶν. Χοῖροι δὲν διατρέφονται παρὰ
 μόνον εἰς περιοχάς, ὅπου κατοικοῦν Χριστιανοί, παρὰ τὸ ὅτι τὰ μεγάλα
 δάση τῶν δρυῶν καὶ τὰ ἐκ τούτων βελανίδια παρέχουν ἀνεξέδῳ ἀφθονον
 τροφήν διὰ τοὺς χοίρους. Τοῦτο διότι ἡ Μουσουλμανικὴ Θρησκεία ἀπα-
 γορεύει τὴν κατανάλωσιν κρέατος χοίρου, τὸ 1/2 δὲ τῶν κατοίκων τῆς
 Ἀλβανίας εἶναι Μουσουλμάνοι. Παράγεται ἀρκετὸς τυρὸς καὶ ἀρκετὰ
 ἔρια. Ταῦτα χρησιμοποιοῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπιτοσίως πρὸς κατα-
 σκευὴν χονδροειδῶν μαλλίνων ἐνδυμάτων,
 τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὴν ἐθνικὴν ἐνδυμα-
 σίαν τῶν Ἀλβανῶν.

ΑΛΒΑΝΙΑ

Χάρτ. 4. Κατανομή ἐκτάσεων

Δάση. Ἡ Ἀλβανία ἔχει ἀρκετὰ
 δάση. Εἰς τὰ χαμηλὰ κυριαρχοῦν τοιαῦτα
 ἀπὸ μικροδάφνας, ἐρείκας, κομάρους (κου-
 μαριές), ἀκανθοφόρους θάμνους, κλπ.
 Ὑψηλότερον ὑπάρχουν ἐκτεταμένα δάση
 ἀπὸ δρυς, ὀξύας καὶ ἀγριοκαστανέας καὶ
 ἄνω τῶν 700 μ. δάση ἐλάτης καὶ πεύκης.
 Εἰς τὰ ἄδενδρα τμήματα τῶν δασῶν (ξέ-
 φωτα), καθὼς καὶ ὑψηλότερον τούτων,

υπάρχουν εκτεταμένα φυσικά λειβάδια, χρησιμοποιούμενα διὰ τὴν βοσκήσιν αἰγῶν καὶ προβάτων κατὰ τὸ θέρος (θερινοὶ βοσκότοποι). Λόγω ὅμως ἐλλείψεως συγκοινωνιῶν ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ δασικοῦ πλοῦτου τῆς χώρας δὲν εἶναι σημαντική.

Ὀρυκτά. Ὑπάρχουν μεταλλεύματα σιδήρου εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἀλβανίας, τὰ τοιαῦτα δὲ τῆς **Καμένιτσας** (πλησίον τῆς λίμνης Μαλίκης) περιέχουν καὶ ὀλίγον χρυσόν. Μεταλλεῖα χαλκοῦ, εὐρισκόμενα ὑπὸ ἐκμετάλλευσιν, ὑπάρχουν νοτίως τῆς Σκόδρας. Ὑπάρχει ἐπίσης ἀμίαντος, τάλκης, γύψος κλπ. τὸ σπουδαιότερον ὅμως ἐκ τῶν ὀρυκτῶν τῆς Ἀλβανίας εἶναι τὸ πετρέλαιον. Τοῦτο ὑπάρχει εἰς ἀρκετὰ μέρη της, ὅπως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Αἰλῶνος, εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Μαλακιάστρας, εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῆς Κορυτσᾶς καὶ εἰς τὸ Κόσοβον, παρὰ τὸ Βεράτιον, ὅποθεν ἄγωγοι τὸ μεταφέρουν μέχρι τῆς θαλάσσης. Ἡ παραγωγή πετρελαίου ὑπερέβη τοὺς 250.000 μετρικοὺς τόν. κατὰ τὸ 1956.

Ἀλιεῖα. Εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀλβανίας, τὰς λιμνοθαλάσσας της καθὼς καὶ εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας της ἀφθονοῦν οἱ ἰχθύες. Εἰς τὰς λίμνας Μαλίκην καὶ Ἀχρίδα ὑπάρχουν σημαντικὰ ἰχθυοτροφεῖα, εἰδικῶς δὲ ἡ λίμνη Μαλίκη φημίζεται διὰ τὰ χέλια της καὶ ἡ Ἀχρὶς διὰ τὰς πέστροφάς της. Ἡ ἀλιεῖα ὅμως διενεργεῖται μὲ πρωτόγονα μέσα καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀπόδοσις εἶναι μικρά.

Βιομηχανία. Ἡ Ἀλβανία, χώρα καθαρῶς γεωργοκτηνοτροφική, δὲν ἔχει ἀνεπτυγμένην Βιομηχανίαν, παρὰ τὸ ὅτι ἔχει λιγνίτας, πετρέλαιον καὶ ἐσχάτως καὶ ἀρκετὴν παραγωγὴν ὑδροηλεκτρικῆς ἐνεργείας (ἡλεκτρικοῦ ρεύματος διὰ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ὕδατοπτώσεων. Πρὸ τοῦ 1940 ἡ βιομηχανία ἐβασίζετο κυρίως εἰς πρῶτας ὕλας προερχομένας ἀπὸ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Ὑπάρχουν ἀλευρόμυλοι, ἐλαιουργεῖα, οἰνοποιεῖα, ἐργοστάσια κατασκευῆς οὔζου ἀπὸ καρπῶν, ζυμαρικῶν, πάγου, βυρσοδεψεῖα, ἐργοστάσια ἐπεξεργασίας καπνοῦ, κατασκευῆς τσιμέντων, τυροκομεῖα, ξυλουργεῖα, ἐργοστάσια κατασκευῆς ταπήτων καὶ ὑφασμάτων. Ἡ κατασκευὴ μαλλίνων χονδροειδῶν ὑφασμάτων καὶ ταπήτων ἔχει ἀρκετὴν ἀνάπτυξιν καὶ ὡς οἰκοτεχνία. Καταβάλλονται σήμερον προσπάθειαι ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας.

Συγκοινωνία. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὁρεινὸν τῆς χώρας εἶναι δύσκολος ἡ κατασκευὴ δρόμων καὶ ἡ συγκοινωνία καὶ αἱ μεταφοραὶ διενεργοῦνται

κυρίως με ἡμιόνους καὶ ὄνους· ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἀριστοὶ δρόμοι, τοὺς ὁποίους κατεσκευάσαν οἱ Ἱταλοί, κυρίως διὰ στρατηγικοὺς σκοποὺς, ὅταν κατεῖχον τὴν Ἀλβανίαν. Αἱ σπουδαιότεραι Ἀλβανικαὶ πόλεις συνδέονται δι' ὁδῶν, διὰ τῶν ὁποίων δύνανται νὰ κυκλοφοροῦν αὐτοκίνητα. Τὸ ὅλικόν μῆκος τῶν ὁδῶν τούτων ὑπολογίζεται σήμερον ὅτι ὑπερβαίνει τὰ 2.500 χιλιομ. Ἀρξίζεται ὁδοὶ ἐκ τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῆς περιοχῆς τῆς Καστοριάς ὁδηγοῦν εἰς Ἀλβανίαν.

Αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ μόλις φθάνουσι εἰς μῆκος τὰ 100 χιλιομ. Συνδέουσι τὸ Δυρράχιον μετὰ τὸ Ἐλβασάν, μέσω τῆς πεδιάδος Καβάγιας καὶ τὸ Δυρράχιον μετὰ τὴν Τίρανα.

Ἀεροπορικὴ γραμμὴ συνδέει τὰ Τίρανα μετὰ τὴν Μόσχαν καὶ τὰς πρωτευούσας τῆς Οὐγγαρίας, Τσεχοσλοβακίας καὶ Πολωνίας.

Ἐμπόριον. Πρὸ τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου τὸ ἐμπόριον τῆς Ἀλβανίας διεξήγετο κυρίως μετὰ τὴν Ἱταλίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα. Σήμερον τὸ ἐμπόριον μετὰ τὰς χώρας αὐτὰς ἔχει σταματήσει τελείως· ἡ Ἀλβανία διατηρεῖ ἐμπορικὰς σχέσεις διὰ θαλάσσης μόνον μετὰ τὴν Ρωσίαν καὶ τὰς ἄλλας κομμουνιστικὰς χώρας. **Ἐξάγει** γεωργικὰ, κτηνοτροφικὰ καὶ δασικὰ προϊόντα, δηλαδὴ καπνόν, ἔλαιον καὶ ἐλαίας, ζῶντα ζῶα, ἀκατέργαστα δέρματα καὶ ἀκατέργαστον ξυλείαν, τυρόν, ὄσπρια, πουλερικὰ καὶ πετρέλαιον. **Εἰσάγει** κυρίως μηχανὰς καὶ διάφορα μηχανήματα, φάρμακα καὶ χημικὰ προϊόντα, ὑφάσματα, κατεργασμένα δέρματα καὶ δερμάτινα εἶδη, χάρτην, βάμβακα καὶ νήματα.

Κάτοικοι. Πληθυσμός. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀλβανίας εἶναι οἱ Ἀλβανοί, λεγόμενοι ὑπὸ τῶν Τούρκων **Ἀρναούται**· οἱ ἴδιοι ὀνομάζουσι ἑαυτοὺς **Σκιπτάρ** ἢ **Σκιπετάρ**, τὸ ὅποιον σημαίνει βραχώδιοι (διότι «σκίπ» εἰς τὴν Ἀλβανικὴν σημαίνει βράχος). Εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν, ἀλλὰ ἔχουν ὑπόσπῃ πλείστας ἐπιμιξίας, διότι ἡ χώρα των κατελήφθη ἀπὸ πλείστους λαοὺς. Διαιροῦνται εἰς τοὺς **Γκέκηδες** τῆς βορείου ὁρείνης Ἀλβανίας (οἱ ὅποιοι συχνὰ καλοῦνται καὶ Μαλισσόροι δηλ. ὀρεσίβειροι) καὶ εἰς τοὺς **Τόσκηδες** τῆς Ν. Ἀλβανίας (νοτίως τοῦ ποταμοῦ Γενούσου), οἱ ὅποιοι ἔχουν ὑπόσπῃ μεγαλυτέραν ἐπιμιξίαν. Εἰς τὴν νοτίως τοῦ ποταμοῦ Γενούσου Ἀλβανίαν ἢ Ν. Ἀλβανίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ Ἑλληνικωτάτη Β. Ἠπείρος, κατοικεῖ ἀμιγῆς Ἑλληνικὸν στοιχεῖον, οἱ δὲ Ἕλληνες τοῦ Ἀργυροκάστρου, τῆς Κορυτσᾶς καὶ ἰδίως οἱ **Χειμαριῶται** Ἕλληνες ἠγωνίσθησαν ἡρωϊκῶς ἀλλ' εἰς μάτην διὰ νὰ

κρατηθούν ήνωμένοι με την μητέρα Ελλάδα. Υπολογίζονται πλέον των 250.000 οι Έλληνες της Β. Ήπειρου. Η Αλβανία αφού διετέλεσεν υπό τους αρχαίους Έλληνες, τους Ρωμαίους και εν συνεχεία υπό το Βυζάντιον, τους Ενετούς, τους Σλάβους και τους Τούρκους, ανεγνώρισθη ως αυτόνομον Βασίλειον από το 1913 και παρέμεινεν ως το 1939, όταν κατελήφθη από τα Ιταλικά στρατεύματα. Από την Αλβανίαν και με την σύμπραξιν των Αλβανών ή Ιταλίας εξαπέλυσε κατά της Ελλάδος την απόρριπτον επίθεσιν της την 28 Οκτωβρίου του 1940. Μετά τον Β' Παγκόσμιον πόλεμον ή Αλβανία ανεκήρυχθη « Λαϊκή Δημοκρατία », δηλαδή κράτος κομμουνιστικόν.

Ο όλος πληθυσμός της Αλβανίας ανέρχεται εις 1.500.000, πράγμα το οποίον δίδει πυκνότητα 50 περίπου κατ. κατά τετραγ. χιλιομ. (ή Ελλάς έχει πυκνότητα 63). Το μεγαλύτερον μέρος του πληθυσμού συγκεντρύεται εις τας κοιλάδας, τους πρόποδας των όρέων, τας λοφώδεις περιοχάς και το έσωτερικόν των πεδιάδων.

Γλώσσα και Θρησκεία. Οί Αλβανοί όμιλούν ιδίαν γλώσσαν, την Αλβανικήν, ή οποία ανήκει εις τας Ινδο - Ευρωπαϊκάς διαλέκτους, γράφουν δέ με λατινικούς χαρακτήρας. Η γλώσσα των όμως έχει πλείστας ξένας λέξεις (Έλληνικάς, Λατινικάς, Σλαβικάς, Ιταλικάς, Τουρκικάς), διαφέρει δέ αρκετά ή γλώσσα ή όμιλουμένη υπό των Γκέκηνδων και ή τοιαύτη ή όμιλουμένη υπό των Τόσκηδων.

Ός προς την Θρησκείαν το ήμισυ σχεδόν του πληθυσμού είναι Μουσουλμάνοι, προσερχόμενοι κατά το πλείστον από Χριστιανούς εξισλαμισθέντας βιαίως μετά την κατάληψιν της χώρας υπό των Τούρκων (Τουρκαλβανοί). Άρκετοι όμως από αυτούς είναι αίρετικοί Μουσουλμάνοι, (δέν έχουν την πολυγαμίαν, δέν τηρούν την Μουσουλμανικήν νηστείαν έρμηγεύουν φιλελευθέρως το Κοράνιον κλπ.). Οί υπόλοιποι είναι Χριστιανοί, Καθολικοί και Όρθόδοξοι. Οί όρθόδοξοι είναι διπλάσιοι των καθολικών. Καθολικοί είναι ως επί το πλείστον Γκέκηνδες και όρθόδοξοι Τόσκηδες Αλβανοί και οι Έλληνες. Εις την Αλβανίαν ζούν και άρκετοι Αθίγγανοι, υπολογιζόμενοι εις τα 5 % του όλου πληθυσμού, μερικοί Βόσνιοι εις την περιοχήν της Σκόδρας, και Τούρκοι, εις την περιοχήν της Δίβρης και της Αχρίδος. Αντιθέτως άφέθησαν άρκετοι Αλβανοί εις την Γιουγκοσλαβίαν (ύπελογίζοντο το 1914 εις 800.000). Νόμιμα είναι το Λέκ, το οποίον υποδιαιρείται εις 100 κούνταρ.

Πόλεις. Σπουδαιότεραι πόλεις είναι αἱ ἀκόλουθοι : **Εἰς τὴν παράκτιον πεδινὴν Ἀλβανίαν** ὑπάρχουν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. οἱ λιμένες : **Ἄγ. Ἰωάννης τῆς Μεδοῦης** (3.500 κ.), βορειῶς τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Δρίνου. Τὸ **Δυρράχιον** (20.000 κ.), ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἤρχιζεν ἡ περίφημος « Ἐγνατία » ὁδός, ἄγουσα διὰ Θεσσαλονίκης εἰς Κων/λιν καὶ ἐνοῦσα τὸ Ἀνατολικὸν μὲ τὸ Δυτικὸν Ρωμαϊκὸν κράτος. Ὁ **Αὐλὼν** (10.000 κ.) οὗτος εὐρίσκεται εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ ὀχυρὰ νησίς **Σάσων**. Ὁ **Αὐλὼν** εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀσφαλεστέρους Ἀλβανικοὺς λιμένες. Οἱ **Ἅγιοι Σαράντα** (3.500 κ.) ἀσφαλέστατος λιμὴν, δυνάμενος νὰ δεχθῇ καὶ τὰ μεγάλυτερα πλοῖα. Μεταξὺ τῶν Ἅγ. Σαράντα καὶ τοῦ κόλπου τοῦ Αὐλῶνος εὐρίσκεται ἡ Ἑλληνικωτάτη περιοχὴ τῆς **Χειμάρρας**.

Ἀνατολικῶς τῆς παρακτίου πεδινῆς περιοχῆς κυριώτεραι πόλεις εἶναι αἱ : **Τίρανα** (70.000 κ.) πρωτεύουσα τῆς Ἀλβανίας. **Σκούταρι** ἢ **Σκόδρα** (40.000 κ.) ἡ δευτέρα εἰς πληθυσμὸν πόλις τῆς Ἀλβανίας. Μὲ τὰ τεμένη (τζαμιά) τῆς καὶ τοὺς στενοὺς τῆς δρόμους ἔχει τὴν ὄψιν Τουρκικῆς πόλεως· οἱ περισσότεροι τῶν κατοίκων τῆς εἶναι Μουσουλμάνοι τὸ θρήσκευμα. **Δέλβινον** (8.000 κ.) ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων — Ἄγ. Σαράντα.

Εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ὄρεινὴν Ἀλβανίαν σπουδαιότεραι πόλεις αἱ : **Βεράτιον** (10.000 κ.). Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀψου ἢ Βερατινοῦ. **Ἐλβασάν** (25.000 κ.) πλησίον τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ ποταμοῦ Γενούσου, εἰς ὄρεινὴν περιοχὴν. **Ἀργυρόκαστρον** (10.000 κ.), οἱ περισσότεροι τῶν κατοίκων τοῦ ὁποίου εἶναι Ἕλληνες. **Κορυτσᾶ** (30.000 κ.) μὲ ἀμιγῆ Ἑλληνικὸν πληθυσμὸν. Ἡ Κορυτσᾶ εἶναι ἡ περισσότερον ἐξευρωπαϊσμένη ἐκ τῶν πόλεων τῆς Ἀλβανίας χάρις εἰς τοὺς ἐκεῖ Ἕλληνας, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἔχουν ζῆσει ἐπὶ μακρὸν ὥς μετανάσται εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

Γιουγκοσλαβία

Ὅρια. Ἐκτασίς. Ἡ Γιουγκοσλαβία (λεγομένη καὶ Νοτιοσλαβία) εὐρίσκεται εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον κατὰ τὰ $\frac{3}{4}$ τῆς καὶ διὰ τοῦτο θεωρεῖται ὡς χώρα Βαλκανικὴ, παρὰ τὸ ὅτι τὸ βόρειον τμήμα τῆς ἀνήκει εἰς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην (διότι ἡ Βαλκανικὴ χερσόνησος φθάνει μέχρι τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ παραποτάμου του Σαύου). Ὁρίζεται πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς

Ρουμανίας, πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῆς Αὐστρίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, πρὸς τὸ ΝΔ. δὲ μέρος τῆς ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας (Χάρτ. 5).

Εἶναι μία ὁμόσπονδος **Λαϊκὴ Δημοκρατία**, ἀποτελουμένη ἀπὸ 6 Λαϊκὰς Δημοκρατίας αἱ ὁποῖαι εἶναι αἱ :

1) Ἡ **Παλαιὰ Σερβία** μετὰ τῆς ἀνεξαρτήτου ἐπαρχίας τῆς **Βοϊβοδίνας** (πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς καὶ τῆς ἐπίσης ἀνεξαρτήτου ἐπαρχίας τοῦ **Κοσόβου** (Κοσσυφοπεδίου) πρὸς νότον τῆς (Χάρτ. 5). 2) Ἡ **Σερβικὴ Μακεδονία**. 3) Ἡ **Κροατία μετὰ τῆς Δαλματίας**. 4) Ἡ **Σλοβενία**. 5) Ἡ **Βοσνία καὶ Ἑρζεγοβίνη** καὶ 6) Τὸ **Μαυροβούνιον ἢ Τσέρνα Γκόρα**. Ἡ συνολικὴ ἔκτασις τῆς ὁμοσπόδου Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Γιουγκοσλαβίας εἶναι 255.500 τετρ. χιλ., πρᾶγμα τὸ ὅποιον φέρει τὴν χώραν αὐτὴν ἐνάτην, ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν, χώραν τῆς Εὐρώπης.

Φυσικαὶ Περιοχαί. Τὴν Γιουγκοσλαβίαν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς τὰς κάτωθι φυσικὰς περιοχάς :

Τὰς Ἀλπεις τῆς Σλοβενίας ἢ Ἰουλιανὰς Ἀλπεις (Χάρτ. 6). Αὗται ἀποτελοῦν τὸ ἀνατολικώτερον τμήμα τοῦ τόξου τῶν Ἀλπεων καὶ αἱ ὑψηλότεραι κορυφαί των εὐρίσκονται εἰς τὰ ὄρη **Τριγκλάβ** (2.763 μ.) καὶ **Καραβάγκεν** (2.643 μ.). Εἶναι αἱ Ἀλπεις αὗται κατὰφυτοὶ ἀπὸ δάση. Τὰ δασικὰ προϊόντα εἶναι ἄφθονα εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν, ἀρκετὰ δὲ εἶναι καὶ τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα εἰς τὰ ὄρεινά μέρη.

Τὰς Δειναρικὰς Ἀλπεις. Αὗται ἀρχίζουσαι Ν. τῆς Σλοβενικῆς πόλεως **Λουμπλιάνας** φθάνουν μέχρι τῆς Ἀλβανίας, ἐντὸς τῆς ὁποίας προεκτείνονται διὰ τῶν Ἀλβανικῶν Ἀλπεων. Καταλαμβάνουν αἱ Δειναρικαὶ Ἀλπεις τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Βοσνίας, τῆς Ἑρζεγοβίνης καὶ τοῦ Μαυροβουνίου καὶ κάμνουν τὰς περιοχὰς αὐτὰς τῆς Γιουγκοσλαβίας κατ' ἐξοχὴν ὄρεινὰς. Αἱ ὑψηλότεραι κορυφαί των εὐρίσκονται εἰς τὰ ὄρη **Ντούρμιτορ** (2.552 μ.) καὶ **Προκλέτιε** (2.656 μ.) ἀμφότερα εὐρισκόμενα εἰς τὸ Μαυροβούνιον. Αἱ ὄρσειραί, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀποτελοῦνται αἱ Δειναρικαὶ Ἀλπεις, εἶναι παράλληλοι μεταξὺ των, ἐκτείνονται κατὰ μῆκος τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης καὶ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀσβεστολιθικά. Λόγω τῆς ἀσβεστολιθικῆς των συστάσεως καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀσβεστόλιθος διαβιβρώσκειται ἀπὸ τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς, τὸ ὅποιον περιέχει διοξειδιον τοῦ ἄνθρακος, παρουσιάζονται πολλαχοῦ μεγάλα καὶ μικρὰ σπήλαια. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης καταβόθραι διὰ τῶν ὁ-

Χάρτ. 5. Πολιτικός Χάρτης Γιουγκοσλαβίας.

ποίων βυθίζεται τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς καὶ ὑπόγειοι ὀχετοὶ διὰ τῶν ὁποίων τοῦτο ρέει ὑπογείως. Παρόμοια φαινόμενα, τὰ ὁποῖα λέγονται **Καρστικά** φαινόμενα, διότι παρατηροῦνται πολὺ εἰς τὸ ὄροπέδιον **Κάρστ** τῆς ΒΔ. Γιουγκοσλαβίας, παρουσιάζονται καὶ εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπου τὰ πετρώματα εἶναι ἀσβεστολιθικά (ὥπως π.χ. εἰς τὴν λίμνην Φενεὸν τῆς Πελοποννήσου, τὰ ὕδατα τῆς ὁποίας βυθίζονται ἐντὸς καταβοθρῶν καὶ δι' ὑπογείων ὀχετῶν διοχετεύονται εἰς τὸν ποταμὸν Λάδωνα). Λόγω τοῦ ἀσβεστολιθικοῦ τοῦ ἐδάφους, τῶν δυτικῶν κυρίως πλευρῶν τῶν Δειναρικῶν Ἄλπεων, τὸ περισσότερον ὕδωρ τῆς βροχῆς βυθίζεται ἐντὸς τῶν ἀσβεστολίθων καὶ δὲν περισσεύει τοιοῦτον διὰ τὴν δημιου-

γίαν ποταμῶν. Διὰ τοῦτο δὲν ἀνευρίσκομεν ποταμούς εἰς τὰς δυτικὰς πλευρὰς τῶν Δειναρικῶν ᾿Αλπεων. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δὲν ὑπάρχει καὶ πλατεῖα παραλιακὴ (πρὸς τὴν ᾿Αδριατικὴν) πεδινὴ ἔκτασις, διότι δὲν ὑπάρχουν ποταμοί, οἱ ὅποιοι, διὰ τῶν ὕλικῶν τὰ ὅποια θὰ μετέφερον τὰ ὕδατά των, θὰ ἔκαμναν προσχώσεις καὶ θὰ ἐδημιούργουν παραλιακὰς πεδιάδας.

Ἀντιθέτως, εἰς τὰς ἀνατολικὰς πλευρὰς τῶν Δειναρικῶν ᾿Αλπεων τὰ πετρώματα δὲν εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου ἀσβεστολιθικά καὶ διὰ τοῦτο ἐκεῖ δὲν βυθίζεται πολὺ ὕδωρ τῆς βροχῆς ἐντὸς τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἀπομένον ὕδωρ σχηματίζει ἀρκετοὺς ποταμούς, οἱ ὅποιοι εἶναι παραπόταμοι τοῦ Σαῦου καὶ διαρρέουν ἀρκετὰ εὐφόρους κοιλάδας. Τοιοῦτοι ποταμοὶ εἶναι οἱ : **Κιοῦπα, Οὔνα, Μπίσνα καὶ Ντρίνα**. Εἰς τὰς πρὸς τὴν ᾿Αδριατικὴν πλευρὰς τῶν ὀρέων δὲν ὑπάρχει ἀξιόλογος βλάστησις. Τὸναντίον πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὰς ἀνατολικὰς πλευρὰς τῶν ὀρέων, ὅπου τὰ ἀσβεστολιθικά πετρώματα γίνονται ὀλιγώτερα, τὸ ἔδαφος συγκατεῖ ἀρκετὴν ὑγρασίαν καὶ σκεπάζεται ἀπὸ πυκνὰ δάση. Ἡ Βοσνία ὑπολογίζεται ὡς ἡ πλέον δασώδης περιοχὴ τῆς Γιουγκοσλαβίας· τὰ 2/3 σχεδὸν τῆς ἐπιφανείας τῆς καλύπτονται ὑπὸ δασῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ μεγάλα δάση δρυῶν.

Τὰ πρὸς τὴν ᾿Αδριατικὴν παράλια τῆς Γιουγκοσλαβίας, τὰ ὅποια λέγονται καὶ **Δαλματικά ἀκταί**. Τὰ παράλια ταῦτα παρουσιάζουν ἀρκετὸν θαλάσσιον διαμελισμὸν καὶ ὑπάρχουν εἰς ταῦτα ἀρκεταὶ χερσόνησοι, πλὴν τῆς τοιαύτης τῆς ᾿Ιστρίας καὶ ἀρκεταὶ μικραὶ καὶ μεγάλα νησίδες. Πλέον τῶν 600 ὑπολογίζονται αἱ πλησίον τῆς ἀκτῆς εὐρισκόμεναι νησίδες. Μία νησίς, ἡ **Πελαγκόζα**, κειμένη σχεδὸν εἰς τὸ μέσον τῆς ἀποστάσεως ἀπὸ τῶν Δαλματικῶν ἀκτῶν πρὸς τὰς Ἰταλικὰς τοιαύτας, ἔχει μεγάλην σημασίαν ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως, διότι δεσπόζει τῆς ᾿Αδριατικῆς.

Τὴν περιοχὴν τῶν παλαιῶν ἐδαφῶν. Καταλαμβάνει αὕτη τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν καὶ σχεδὸν ὁλόκληρον τὴν παλαιὰν Σερβίαν καὶ τὸ Κόσοβον. Εἶναι περιοχὴ ὀρεινὴ. Σημαντικώτερα ὄρη εἶναι τὰ : **Βαρνοῦς** (ἢ Περιστέρι 2.176 μ.), ἀνατολικῶς τῆς λίμνης Πρέσπας· ἀνατολικώτερον τούτου ὁ **Βόρας** (Καϊμακτσαλάν 2.523 μ.) καὶ ἡ **Κερκίνη** (Μπέλες 2.031 μ.). Τὰ ὡς ἄνω ὄρη εὐρίσκονται εἰς τὰ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Γιουγκοσλαβίας καὶ Βουλγαρίας (τὸ Μπέλες) σύνορα. Εἰς τὰ πρὸς τὴν Βουλγαρίαν σύνορα τῆς Γιουγκοσλαβίας ἀνευρίσκομεν ὄρη καλούμενα γενικῶς **Πλάνινα** (τὸ ὅποιον εἰς τὴν Σερβικὴν σημαίνει

Χάρτ. 6. Γιουγκοσλαβία.

δρη) όπως: Τὸν Ὀρβηλὸν (Μάλες Πλάνινα 2.681 μ.), βορειότερον τὸ Ὁσογκόβσκα Πλάνινα (2.290 μ.) καὶ τέλος πρὸς βορρᾶν τὸ Στάρα Πλάνινα ἢ Δυτικὰ Βαλκάνια. Πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, εἰς τὴν ΒΔ. Μακεδονίαν, ὑψοῦται τὸ ὄρος Σκάρδος (Σὰρ Πλάνινα 2.587 μ.) καὶ ἔτι πρὸς βορρᾶν, εἰς τὴν παλαιὰν Σερβίαν, τὸ ὄρος Κοπάονικ (2.162 μ.).

Τὰ πρὸς τὴν Ἑλλάδα σύνορα τῆς Γιουγκοσλαβίας φράσσονται, καθὼς ἀνωτέρω βλέπομεν, ὑπὸ ὑψηλῶν ὄρεων, ἡ μόνη δὲ ἀξιόλογος διόδος εἶναι ἡ διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Ἀξιοῦ (κοινῶς Βαρδάρη). Διὰ ταύτης διέρχεται τόσο ὁ Ἀξιὸς ποταμὸς ὅσον καὶ ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμή, ἡ ἐνοῦσα τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην. Ἡ κοιλὰς αὕτη καθ' ὅσον πλησιάζει πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ

σύνορα στενοῦται πολύ, σχηματίζουσα τὴν στενωπὸν, ἣτις λέγεται **Σιδηραὶ Πύλαι** τοῦ Ἀξιοῦ (ἢ Δεμίρ Καπού). (Χαρτ. 6). Μεταξὺ τῶν ὡς ἄνω ὁροσειρῶν, αἱ ὁποῖαι φράσσουν ἀπὸ Α., Ν. καὶ Δ. τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Παλαιὰν Σερβίαν, ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τῶν ποταμῶν Ἀξιοῦ, Μοράβα καὶ τοῦ παραποτάμου τοῦ Νισσάβα, τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Παλαιᾶς Σερβίας. Εἶναι μία λοφώδης περιοχὴ μὲ ἀρκετὰ λεκανοπέδια, ὅχι μεγάλα εἰς ἑκτασιν ἀλλὰ εὐφορα. Τὰ σπουδαιότερα τούτων εἶναι : Τὸ τοῦ **Περλεπέ** — **Μοναστηρίου**· τὸ τῆς **Στρωμνίτης** (εἰς τὰ ΝΑ. πρὸς τὴν Βουλγαρίαν σύνορα)· τὸ τοῦ **Κοσόβου** (Κοσσυφοπεδίου) καὶ τὸ τῆς **Νίσσης**.

Ποταμοὶ καὶ λίμναι. Εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Παλαιὰν Σερβίαν σπουδαιότεροι ποταμοὶ εἶναι οἱ : Ἀξίος, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὸ ὄρος Σκάρδον καὶ τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Κοσόβου καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος. Εἰς τὴν Ἀδριατικὴν χύνονται ὁ **Μέλας** καὶ ὁ **Λευκὸς Δρίνος**, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος πηγάζει ἐκ τῆς λίμνης Ὀχρίδος καὶ ὁ δεύτερος ἐκ τοῦ λεκανοπεδίου τοῦ Κοσόβου. Ἄλλοι ποταμοὶ εἶναι : ὁ **Μοράβας**, ὁ ὁποῖος διευθύνεται πρὸς βορρᾶν καὶ συμβάλλει μὲ τὸν Δούναβιν, ἀφοῦ δεχθεῖ τὸν παραπόταμόν του τὸν **Νισσάβαν**. Εἰς τὰ ΒΑ. καὶ πλησίον τῶν πρὸς τὴν Βουλγαρίαν συνόρων ῥεεῖ ὁ παραπόταμος τοῦ Δουνάβεως **Τιμόκ**, διαρρέων τὸ ὁμώνυμόν του λεκανοπέδιον (Χαρτ. 6α). "Οἱ οἱ ὡς ἄνω ποταμοί, διαρρέοντες ὁρεινὰς περιοχάς, ἔχουσι ταχεῖαν ροὴν καὶ δὲν εἶναι πλωτοί.

Αἱ μεγαλύτεραι λίμναι τῆς Γιουγκοσλαβίας εἶναι : Ἡ λίμνη τῆς **Δοϊράνης**, κατεχομένη κατὰ τὸ ἥμισυ ὑπὸ τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ κατὰ τὸ ἕτερον ἥμισυ ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ λίμνη τῆς Ὀχρίδος (ἢ Ἀχρίδος) καὶ ἡ λίμνη τῆς **Σκόδρας** (ἢ Σκουτάρεως), αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος των εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ κατὰ τὸ ὑπόλοιπον εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Καὶ ἡ λίμνη τῆς **Μεγάλης Πρέσπας** (ἢ μεγάλης Βρυγηίδος), ἀνήκουσα κατὰ τὸ μέγιστον μέρος της εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ κατὰ τὸ ὑπόλοιπόν της εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀλβανίαν.

Τὸ Παννονικὸν λεκανοπέδιον. Οὕτω καλεῖται ὅλον τὸ βορείως καὶ ἀνατολικῶς τῶν φυσικῶν περιοχῶν, αἱ ὁποῖαι περιεγράφησαν ἄνωτέρω, πεδινὸν τμήμα (λεκανοπέδιον) τῆς Γιουγκοσλαβίας. Ὀνομάζεται Παννονικὸν λεκανοπέδιον, διότι ἀπετέλει ἄλλοτε τμήμα τῆς Ρωμαϊκῆς

ἐπαρχίας τῆς Παννονίας. Εἶναι τοῦτο μία μεγάλη πεδινὴ ἑκτασίς, καταλαμβάνουσα ὅλην σχεδὸν τὴν Β. Γιουγκοσλαβίαν καὶ προεκτεινομένη καὶ βορείως ταύτης εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, Ρουμανίαν καὶ Ἀυστρίαν (μεταξὺ τῶν Καρπαθίων καὶ τῶν Ἀνατολικῶν Ἀλπεων). Προῆλθεν ἀπὸ μίαν ἐδαφικὴν καταβύθισιν (ὅπως καὶ τὰ λεκανοπέδια τῆς Παλαιᾶς Σερβίας καὶ τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας), ἡ ὁποία πληρωθεῖσα ὕδατος ἀπετέλεσε μίαν μεγάλην λίμνην. Ὅταν ἀργότερον ἐσχηματίσθῃ ἡ στενὴ κοιλίς, ἡ λεγομένη **Σιδηραὶ Πύλαι** τοῦ Δουνάβεως, τὰ ὕδατα τῆς λίμνης διαχωρεύθησαν ἐκεῖθεν, διὰ τοῦ Δουνάβεως, εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον καὶ ἀπέμεινε τὸ Μέγα Παννονικὸν Λεκανοπέδιον ἐλεύθερον ὑδάτων.

Ποταμοὶ διαρρέοντες τὸ Παννονικὸν λεκανοπέδιον εἶναι οἱ : **Δραῦος** καὶ **Σαῦος**, οἱ ὅποιοι πηγάζοντες ἐκ τῶν Ἀνατολικῶν Ἀλπεων χύνονται εἰς τὸν Δούναβιν. Ἐκ τούτων ὁ Δραῦος σχηματίζει ἐπὶ ἀρκετὸν διάστημα τὰ πρὸς τὴν Οὐγγαρίαν φυσικὰ σύνορα τῆς Γιουγκοσλαβίας. Ὁ **Δούναβις**. Οὗτος πηγάζει ἐκ τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ (θὰ τὸν συναντήσωμεν καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν, Αὐστρον, Τσεχοσλοβακίαν, Οὐγγαρίαν, Ρουμανίαν, Βουλγαρίαν), διασχίζει τὴν μεγάλην Παννονικὴν πεδιάδα καὶ δεχόμενος, εἰς τὸ ἐντὸς τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ ἐδάφους τμήμα ταύτης, τοὺς μεγάλους παραποτάμους τοῦ Δραῦον, Σαῦον καὶ Τάις ἢ Τίσα, διέρχεται διὰ τοῦ στενοῦ τῶν Σιδηρῶν πυλῶν, τὸ ὅποιον διήνοιξε διαβρώσας τὸ μέρος ἐκεῖνο μὲ τὰ ὕδατά του, ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον, βορείως τῆς Κωνσταντίας (Ρουμανία) ὅπου σχηματίζει μέγα δέλτα. Διαρρέει τὴν Γιουγκοσλαβίαν ἐπὶ μήκους 590 χιλιομ. καὶ ἔχει μέσον βάθος 4 μ. Εἰς τὸ στενὸν τῶν « Σιδηρῶν Πυλῶν » τὸ βάθος τοῦ φθάνει τὰ 160 μ., ἐνῶ τὸ πλάτος δὲν φθάνει εἰς τινα σημεῖα τὰ 100 μέτρα. Τοῦτο διότι τὰ στενά, τῶν ὁποίων τὸ μῆκος ὑπερβαίνει τὰ 100 χιλιομ., εἰς τινα μέρη δὲν ἔχουν πλάτος ὑπερβαῖνον τὰ 100 μέτρα. Τὸ πλάτος τοῦ ποικίλει φθάνον εἰς τινα σημεῖα τὰ 2.000 μ. Πλωτὸς καὶ μεγάλου μήκους ὁ ποταμὸς οὗτος διευκολύνει τὴν συγκοινωνίαν εἰς τὰς χώρας, διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται.

Κ λ ῑ μ α. Τὰ πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν παράλια, τὰ παράλια δηλαδὴ τῆς Δαλματίας, ὑφιστάμενα τὴν ἐπίδρασιν τῆς Μεσογείου, ἔχουν κλίμα μεσογειακόν, δηλαδὴ γλυκεῖς χειμῶνας καὶ δροσερὰ καὶ ξηρὰ θέρη, βροχὰς δὲ κυρίως κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα. Ἐπηρεάζεται ὅμως τὸ κλίμα τοῦτο ἀπὸ τὸν ψυχρὸν τοπικὸν ἄνεμον, ὁ ὁποῖος πνέει κατὰ τὸν

χειμῶνα ἀπὸ τὰς παρακειμένης χιονοσκεπείας Ἰουλιανῆς καὶ Δειναρικής. Ἄλπεις καὶ ὁ ὁποῖος καλεῖται **Μπόρα**. Τὰ μέρη τῆς ἀκτῆς, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται περισσότερον ἐκτεθειμένα εἰς τὸν ἄνεμον αὐτόν, ἔχουν ψυχροτέρους χειμῶνας ἀπὸ τὰ μέρη τὰ ὁποῖα εἶναι προφυλαγμένα ἀπὸ τοῦτον.

Κλίμα ἀποκλίνειν πρὸς τὸ μεσογειακὸν ἔχει καὶ ἀρκετὸν μέρος τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας, μέχρι τῆς ὁποίας φθάνουν, διὰ μέσου τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ, οἱ ἐκ τοῦ Αἰγαίου πνέοντες ἄνεμοι. Καὶ ἐδῶ ὅμως ὁ ψυχρὸς βόρειος ἄνεμος, ὁ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα **Βαρδάρης**, κάμνει μερικὰς ἡμέρας τοῦ χειμῶνος ψυχροτάτας (ὁ ἄνεμος αὐτὸς φθάνει μέχρι τῆς Θεσσαλονίκης). Καθ' ὅσον προχωροῦμεν, ἀπὸ δυσμῶν ἢ ἀπὸ νότου, πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, τὸ κλίμα γίνεται ἡπειρωτικόν. Παρουσιάζει δηλαδὴ μεγάλην διαφορὰν θερμοκρασίας μεταξὺ χειμῶνος καὶ θέρους καὶ ἀρκετὰς βροχάς, διανεμομένας κανονικῶς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Ἡ θερμοκρασία εἰς τὸ Βελιγράδιον π.χ. φθάνει κατὰ τὸ θέρος τοὺς 41ῶ ἐνῶ κατὰ τὸν χειμῶνα κατέρχεται εἰς τοὺς -26ῶ, ἡ δὲ μέση θερμοκρασία τοῦ Ἰανουαρίου εἶναι 0,7ῶ K. καὶ τοῦ Ἰουλίου 22,4ῶ K.

Γεωργία—Κτηνοτροφία. Ἡ Γιουγκοσλαβία, παρὰ τὴν καταβαλλομένην μεταπολεμικῶς προσπάθειαν διὰ νὰ γίνῃ χώρα βιομηχανική, παραμένει ἀκόμη μία καθαρῶς γεωργικὴ χώρα καὶ τὰ 70 % τῶν κατοίκων τῆς ἐπιδίδονται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Εἰς τὴν γεωργίαν ἐπιδίδονται κυρίως οἱ κάτοικοι τῶν εὐφόρων πεδινῶν μερῶν καὶ τῶν κοιλάδων εἰς τὴν κτηνοτροφίαν οἱ κάτοικοι τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν, ἰδίως τῆς Βοσνίας, τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας, ὅπου διατρέφονται κυρίως πρόβατα καὶ αἰγες. Εἰς τὰ πεδινὰ μέρη διατρέφονται μεγάλα ζῶα, ἰδίως βόες καὶ ἵπποι. Παντοῦ τῆς χώρας ἐκτρέφονται χοῖροι μὲ τὰ βελανίδια τῶν δασῶν τῆς. Ἡ Γιουγκοσλαβία ἐξάγει κρέατα καὶ τυρόν. Διατρέφονται ἐπίσης ἀρκετὰ πουλερικά.

Εἰς τὰ πεδινὰ μέρη καὶ τὰς κοιλάδας καλλιεργοῦνται δημητριακά. Κατὰ πρῶτον λόγον ἀραβόσιτος, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς διατροφῆς τῶν κατοίκων πολλῶν περιοχῶν τῆς χώρας, καὶ κατόπιν σῖτος, κριθὴ καὶ σίκαλις. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης ἀρκετὰ σακχαρότευτλα διὰ τὴν παραγωγὴν σακχαρώους, γεώμηλα καὶ ὄσπρια. Ὁ καπνὸς καλλιεργεῖται κυρίως εἰς τὴν παλαιὰν Σερβίαν καὶ τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν, γίνεται δὲ καὶ ἐξαγωγή ἐκ τούτου. Εἰς μικρὰς ποσότητας καλλιεργεῖται καὶ βάμβαξ, σησάμι, ὕπιον, ἡλίανθος, κάναβις καὶ λίνον. Ἡ καλλιέρ-

γεια τῶν ὀπωροφόρων δένδρων γίνεται εὐρέως παντοῦ τῆς χώρας· ἰδίως ἡ τῶν δαμασκηνῶν, μὲ παραγωγὴν ἀρκετῶν δαμασκηνῶν ἐκ τῶν ὀπωρίων γίνεται καὶ ἐξαγωγή, τόσον ξηρῶν ὅσον καὶ νωπῶν. Κατόπιν ἔρχονται τὰ μῆλα, ἀχλάδια, κάστανα καὶ καρύδια. Ἡ ἄμπελος καλλιεργεῖται κυρίως εἰς τὰς Δαλματικές ἀκτὰς, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα μέρη, ὅπως π.χ. τὴν κοιλάδα τοῦ Μοράβα καὶ τοῦ Δραβού, εἰς Ἑρζεγοβίνη, Κροατίαν καὶ Σλοβενίαν, παράγονται δὲ καλὰ ποιότητες οἴνου. Εἰς τὴν Δαλματικὴν ἀκτὴν καλλιεργεῖται καὶ ἡ ἐλαία.

Δάση. Ἡ Γιουγκοσλαβία ἔχει πολλὰ δάση, ἰδίως εἰς τὴν Κροατίαν, τὴν Βοσνίαν καὶ τὴν Ἑρζεγοβίνη καὶ τὴν Σλοβενίαν· κάμνει ἐξαγωγὴν ξυλείας. Τὰ μεγαλύτερα δάση εἶναι ἀπὸ πεύκα, ἔλατα, ὀξύας καὶ δρύς.

Ὀρυκτά. Ἡ Γιουγκοσλαβία ὑπολογίζεται ὡς μία ἐκ τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὰ περισσότερα ὀρυκτά. Ἐχει εἰς διάφορα μέρη τῆς χαλκὸν (εἰς τὸ λεκανοπέδιον Τιμόκ κυρίως, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Βοσνίαν καὶ τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν)· χρῶμιον ὑπάρχει εἰς παλαιὰν Σερβίαν καὶ τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν· εἰς πολλὰ μέρη βοξίτης (διὰ τὴν παραγωγὴν ἀλουμίνιου), μαγγάνιον, μόλυβδος, ὀρυκτὸν ἄλας, ἀμιάντος κλπ. Δὲν δίνεται ὅμως ἀκόμη καλὴ ἐκμετάλλευσις τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου τῆς χώρας λόγω ἐλλείψεως συγκοινωνιῶν καὶ κεφαλαίων. Ἀνθρακες, ἰδίως λιγνίται, ὑπάρχουν παντοῦ τῆς Γιουγκοσλαβίας, πλὴν τοῦ Μαυροβουνίου. Πετρέλαιον ὑπάρχει εἰς Βανᾶτον (ΒΑ. τῆς χώρας), Κροατίαν, Σλοβενίαν καὶ Σερβικὴν Μακεδονίαν· ἡ παραγωγὴ πετρελαίου τὸ 1956 ἀνῆλθεν εἰς 257.000 μετρ. τον. Πλὴν ὅμως τοῦ ἄνθρακος καὶ τοῦ πετρελαίου ἡ Γιουγκοσλαβία ἔχει ἀνεξαντλήτους πηγὰς λευκοῦ ἄνθρακος ἀπὸ τὰ ἐκ τῶν ὀρέων τῆς ρέοντα ὀρμητικῶς καὶ σχηματίζοντα καταρράκτας ὕδατα. Τοῦ λευκοῦ τούτου ἄνθρακος ἤρχισε νὰ γίνεται σήμερον ἀρκετὴ ἐκμετάλλευσις.

Βιομηχανία. Ἡ Γιουγκοσλαβία ἔχει, ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται, ὅλα τὰ προσόντα διὰ νὰ εἶναι χώρα μὲ ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν· διότι ἔχει ἄνθρακα, πετρέλαιον καὶ ἄφθονον λευκὸν ἄνθρακα· ἔχει ἐπίσης ἀφθονίαν πρώτων ὑλῶν, τόσον ἀπὸ τὰ γεωργικά, τὰ δασικά καὶ τὰ κτηνοτροφικά προϊόντα τῆς, ὅσον καὶ ἀπὸ τὰ ὀρυκτά τῆς. Παρὰ τοῦτο δὲν ἔχει ἀκόμη τόσην βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν, ὅσην θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ. Τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ βιομηχανία τοῦ ξύλου· παράγει ξυλείαν,

κόντρα πλακέ, έπιπλα, χαρτόμαζαν και διαφόρων ειδών χαρτί και έχει το μεγαλύτερον έν Εύρώπη εργοστάσιον αποστάξεως ξύλου και παραγωγής, διά τής αποστάξεως τούτου, διαφόρων χρησίμων προϊόντων. Παράγει επίσης παντός είδους μηχανήματα, γεωργικά μηχανάς, τρακτέρ, αυτοκίνητα, βαγόνια σιδηροδρόμων, τσιμέντα, λιπάσματα, σόδα, διάφορα όξέα, καυστικήν σόδα, θεικόν χαλκόν, σάκχαριν και σάπωνας. Έχει ύφαντουργίαν, ζυθοποιεία, αλευρομύλους, εργοστάσια κατασκευής ζυμαρικών και κονσερβών, καθώς και καπνοβιομηχανίαν.

Συγκοινωνία. Είς τὰ πεδινά υπάρχουν άρκετοι δρόμοι και σιδηροδρομικά γραμμά, άλλ' είς τὰ όρεινά από συγκοινωνιακής απόψεως ή κατάστασις δέν είναι και τόσον καλή. Είς το Παννονικόν λεκανοπέδιον ή συγκοινωνία διευκολύνεται και διά τών ποταμών Σάβου, Δράβου και Δουνάβεως, οί όποιοι είναι πλωτοί και το Βελιγράδιον είναι σημαντικός επί του Δουνάβεως λιμήν. Περισσότερον έξυπηρετικός, από συγκοινωνιακής απόψεως, είναι ο Σάβος, πλωτός είς μήκος 590 χιλιομ. Ασφαλιστροωμένοι δρόμοι δέν υπάρχουν άρκετοι προς έξυπρέτησιν όλης τής χώρας, τὰ μεγαλύτερα όμως άστικά κέντρα συνδέονται μεταξύ των σιδηροδρομικώς. Σιδηροδρομική γραμμή ένώνει το Βελιγράδιον (και την Γιουγκοσλαβίαν) με την Κεντρικήν Εύρώπην· ή γραμμή αύτη προσκτείνεται έν τοῦ Βελιγραδίου προς την Νίσσαν, όπου διακλαδύται. Καί ή μέν μία διακλάδωσις κατευθύνεται προς τὰ ΝΑ. και διά τής Σόφιας — Φιλιππουπόλεως και 'Αδριανουπόλεως καταλήγει είς την Κων/πολιν. 'Η άλλη δέ διά τής κοιλάδος του Μοράβα και έν συνεχεία τών Σκοπίων και τής κοιλάδος του 'Αξιού καταλήγει είς Θεσσαλονίκην.

Υπάρχει επίσης αεροπορική συγκοινωνία με κέντρον το Βελιγράδιον, το όποιον συνδέεται αεροπορικώς με την Κεντρικήν και την Δυτικήν Εύρώπην καθώς και με τας 'Αθήνας και την Μέσσην 'Ανατολήν. 'Αλλά και είς το έσωτερικόν τής χώρας αί σπουδαιότεραι πόλεις αὐτής, όπως Βελιγράδιον — Ζάγκρεμπ — Λουμπλιάνα — Σκόπια — κλπ. συνδέονται αεροπορικώς.

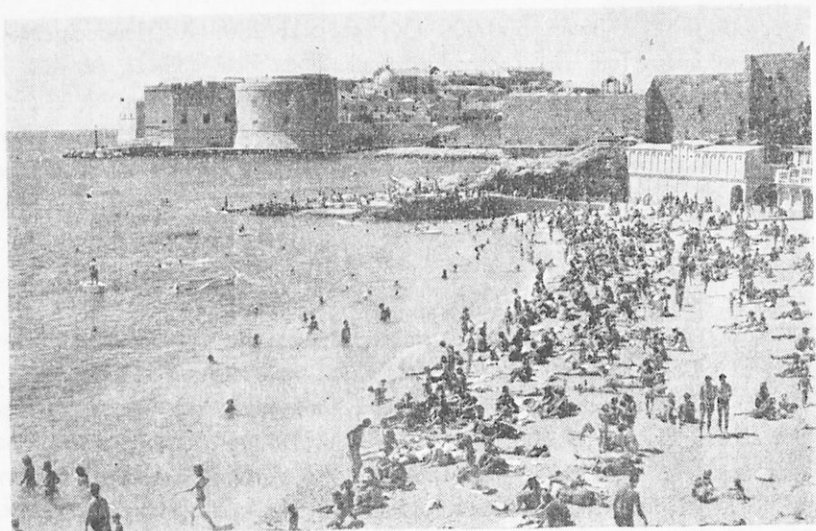
Έμπόριον και νόμισμα. Το έμπόριον διεξάγεται :

Διά τής οδού του Δουνάβεως και τών σιδηροδρομικών γραμμών, αί όποια ένώνουν την Γιουγκοσλαβίαν με την 'Ιταλίαν και με την Κεντρικήν Εύρώπην.

Διὰ τῶν λιμένων τῆς Ἀδριατικῆς καὶ ἰδίως τῶν λιμένων Πόλα, Ριέκα (Φιοῦμε), Σπλιτ (Σπαλᾶτον) καὶ Ντουμπρόβνικ (Ραγκούζα).

Διὰ τῶν κοιλάδων τοῦ Μοράβα καὶ τοῦ Ἀξιού πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην. Ἡ Γιουγκοσλαβία ἐξάγει οἶνον, ὀπωρικά καὶ ξηροὺς καρπούς, καπνόν, ἀραβόσιτον, κρέατα καὶ ζῶντα ζῶα, αὐγά, μεταλλεύματα διάφορα, ξυλείαν καὶ τσιμέντα. Εἰσάγει αὐτοκίνητα, μηχανὰς καὶ μηχανήματα διάφορα, βάμβακα, ἔριον, ὑφάσματα, φάρμακα, χρώματα καὶ διάφορα ἄλλα χημικὰ προϊόντα, ἄνθρακα, βενζίνη καὶ πετρέλαιον. Τὸ ἐμπόριόν τῆς διεξάγεται κυρίως μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς ἄλλας γειτονικάς τῆς χώρας, τὴν Τουρκίαν, τὴν Δ. Γερμανίαν, τὸ Βέλγιον, τὴν Μεγάλην Βρετανίαν καὶ τὰς Ἡν. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς. Νομισματικὴ μονάς εἶναι τὸ δηνάριον.

Πληθυσμὸς καὶ κάτοικοι. Ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 18.670.000 καὶ ἔρχεται ὡς πρὸς τοῦτον ἡ Γιουγκοσλαβία ἐβδόμη κατὰ σειρὰν μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι 70 κατ. κατὰ τετρ. χιλιομ. Οἱ κάτοικοι, λεγόμενοι Γιουγκοσλάβοι ἢ Νοτιοσλάβοι, εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον Σλαβικῆς καταγωγῆς ἔξω ὅμως μέχρι ἐσχάτων εἰς χωριστὰ κράτη, διότι μέχρι τοῦ 1912 ὑπῆρχεν μόνον τὸ Βασίλειον τῆς παλαιᾶς Σερβίας μὲ κατοίκους τοὺς Σέρβους. Τὸ Μαυροβούνιον ἦτο χωριστὸν βασίλειον. Ἡ χερσόνησος τῆς Ἰστρίας καὶ τὸ ΒΔ. τμήμα τῆς Γιουγκοσλαβίας (Γκορίτζια κλπ.) ἀνῆκεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἡ Σερβικὴ Μακεδονία εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἐδάφη εἰς τὴν Αὐστροίαν. Μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους (1912 - 1913) καὶ τὴν ἤτταν τῆς Τουρκίας, τὸ τότε βασίλειον τῆς Σερβίας προσήρτησε τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν. Μετὰ τὸν πρῶτον Παγκόσμιον πόλεμον (1914 - 1918) ὅλοι οἱ Γιουγκοσλάβοι τῆς σημερινῆς Γιουγκοσλαβίας ἠνώθησαν εἰς ἓν κράτος (Σέρβοι—Κροάται—Σλοβένοι—Μαυροβούνιοι). Τοῦτο κατ' ἀρχὰς ὀνομάσθη βασίλειον τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων. Ἀπὸ τοῦ 1929 ὀνομάσθη βασίλειον τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ διετηρήθη ὡς τοιοῦτον μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου, ὅτε ἐγένετο ὁμόσπονδος Λαϊκὴ Δημοκρατία (Νοέμβριος τοῦ 1945). Ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Γιουγκοσλαβίας οἱ περισσότεροι, περὶ τὰ 7 1/2 ἑκατομ. εἶναι Σέρβοι, περὶ τὰ 4 1/2 ἑκατομ. εἶναι Κροάται, περὶ τὰ 2 ἑκατομ. Σλοβένοι καὶ περὶ τὸ 1 ἑκατομ. Σέρβοι τῆς Μακεδονίας. Οἱ ὑπόλοιποι εἶναι διαφόρων Ἐθνοτήτων μεταξὺ τῶν ὁποίων περὶ

Ντουμπρόβνικ (Ραγγούζα) με τὸ μεσαιωνικὸν φρούριόν της. Μία ἄποψις τῆς παραλίας με πλῆθος λουομένων τὸ θέρος.

Βελιγράδιον, ἡ πρωτεύουσα τῆς Γιουγκοσλαβίας.

τοὺς 800.000 Ἀλβανοί, 500.000 Οὐγγροὶ καὶ 250.000 Μουσουλμάνοι.

Ὅμιλοῦνται εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν διάφοροι γλῶσσαι, ἐκ τῶν ὁποίων τρεῖς, δηλ. ἡ Σερβικὴ, ἡ Κροατικὴ καὶ ἡ Σλοβενικὴ εἶναι αἱ ἐπίσημοι γλῶσσαι. Ὡς πρὸς τὴν Θρησκείαν τὰ 50 % τῶν κατοίκων εἶναι Χριστιανοὶ ὁρθόδοξοι καὶ τὰ 40 % καθολικοί. Ὁρθόδοξοι εἶναι κυρίως οἱ Σέρβοι καὶ Καθολικοὶ οἱ Κροάται καὶ οἱ Σλοβένοι. Οἱ ὑπόλοιποι εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον Μουσουλμάνοι (ὑπάρχουν καὶ ὀλίγοι Διαμαρτυρόμενοι καὶ Ἑβραῖοι).

Πόλεις. Αἱ σπουδαιότεραι [πόλεις εἶναι : Εἰς τὴν Παλαιὰν Σερβίαν αἱ : **Βελιγράδιον** (522.000 κ.). Εἶναι πρωτεύουσα τῆς Δημοκρατίας τῆς Σερβίας καὶ ὁλοκλήρου τῆς Γιουγκοσλαβίας, παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Σαύου καὶ τοῦ Δουνάβεως. Εἶναι κόμβος συγκοινωνιῶν, σπουδαῖος λιμὴν ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ ἐμπορικόν, βιομηχανικόν καὶ πνευματικόν κέντρον, μὲ πανεπιστήμιον καὶ ἄλλα ἀνώτατα πνευματικὰ ἰδρύματα. **Νίσσα**, (Ἀρχ. Ναῖσσος) εἰς τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν **Νισσάβα** καὶ **Μοράβα**, κόμβος σιδηροδρομικῶν γραμμῶν (60.000 κ.). **Σουμπότιτσα** (115.000 κ.). Εἶναι πρωτεύουσα τῆς ἀνεξαρτήτου περιοχῆς τῆς Βοϊβοδίνης καὶ κόμβος σιδηροδρομικῶν γραμμῶν πλησίον τῶν πρὸς τὴν Οὐγγαρίαν συνόρων. **Πριστίνα** (25.000 κ.) πρωτεύουσα τῆς ἀνεξαρτήτου περιοχῆς τοῦ Κοσόβου (Κοσσυφοπεδίου) ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τῆς ἐνούσης τὴν Νίσσαν μὲ τὰ Σκόπια.

Εἰς τὴν Σλοβενίαν: Ἡ **Λουμπλιάνα** (140.00 κ.), πρωτεύουσα τῆς Δημοκρατίας τῆς Σλοβενίας.

Εἰς τὴν Κροατίαν καὶ τὴν Δαλματίαν: Τὸ **Ζάγκρεμπ** ἢ **Ἀγκραμ** (400.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς Δημοκρατίας τῆς Κροατίας καὶ ἡ δευτέρα εἰς πληθυσμὸν πόλις τῆς Γιουγκοσλαβίας. Εἶναι κόμβος σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ ἐμπορικόν καὶ πνευματικόν κέντρον μὲ πανεπιστήμιον. **ΡΙΕΚΑ** (τὸ πρῶην **Φιοῦμε**) (75.000 κ.), παλαιότερον λιμὴν τῆς Αὐстро — Οὐγγαρίας, μετὰ τὸν Α' Παγκόσμιον πόλεμον λιμὴν Ἰταλικὸς καὶ ἤδη ὁ σπουδαιότερος ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς Γιουγκοσλαβικὸς λιμὴν. Ἀπεδόθη εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιον πόλεμον μαζὺ μὲ ὁλόκληρον τὴν χερσόνησον τῆς Ἰστρίας, πλην τῆς Τεργέστης καὶ μικρᾶς περὶ αὐτὴν περιοχῆς. **Πόλα** (30.000 κ.) λιμὴν εἰς τὸ ἄκρον τῆς χερσονήσου τῆς Ἰστρίας. Κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν τῆς Δαλματίας σπουδαιότεραι παράλια πόλεις εἶναι αἱ : **Ζάρα** (ἢ Ζάν-

ταρ), **Σπλίτ** (ή Σπαλαό-
τον) και **Ντουμπρόβνικ**
(ή Ραγκούζα) ή οποία
έχει Ρωμαϊκά μνημεία,
μεσαιωνικών φρούριον και
κλίμα ήπιον, λόγω του ό-
ποιου είναι τουριστικόν
κέντρον.

Είς τὸ Μαυροβούνιον.

Τὸ Τίτογκραντ (16.000 κ.),

πρωτεύουσα τῆς Δημοκρα-

τίας τοῦ Μαυροβουνίου. **Κετίγνη**, ἡ γραφικὴ παλαιὰ πρωτεύουσα τοῦ
Βασιλείου τοῦ Μαυροβουνίου. **Κοτόρ** (ή Κάτταρο, *Χάρτ. 6α*), λιμὴν
ἀσφαλέστατος, εἰς τὸ βάθος στενοῦ κολπίσκου (6.000 κ.). "Οἱ αἱ
ὡς ἄνω πόλεις, παρὰ τὸ εἶναι λιμένες ἀσφαλέστατοι εἶναι ἐν τού-
τοις χωρὶς ἀνάπτυξιν, διότι χωρίζονται ἀπὸ τὴν ἐνδοχώραν διὰ τοῦ ὑψη-
λοῦ τείχους τῶν Δειναρικῶν "Αλπεων, τὸ ὅποιον καθιστᾷ δυσκολωτά-
την τὴν μετὰ τῆς ἐνδοχώρας ἐπικοινωνίαν.

Εἰς τὴν Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβίνην: **Τὸ Σεράγιεβον (122.000 κ.),**
πρωτεύουσα τῆς Δημοκρατίας τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης· μετὰ τὰ τζα-
μιά καὶ τοὺς στενοὺς δρόμους του δίδει τὴν ἐντύπωσιν Τουρκικῆς πό-
λεως. Εἶναι ἱστορικὴ πόλις λόγω τῆς γενομένης ἐκεῖ τὸ 1914 δολοφο-
νίας τοῦ ἀρχιδουκῆ τῆς Αὐστρουγγρικῆς Μοναρχίας, ἡ ὁποία ὑπῆρξεν
ἀφορμὴ τῆς ἐκρήξεως τοῦ Α' παγκοσμίου πολέμου.

Εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν: **Σκόπια (122.000 κ.),** πρωτεύουσα
τῆς Δημοκρατίας τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας, κόμβος σιδηροδρομικῶν
γραμμῶν καὶ ἔδρα Πανεπιστημίου. **Βιτόλια (Μοναστήριον) (37.000 κ.).**
Περλεπές (32.000 κ.). **Στρώμνιτσα (15.000 κ.).**

Βουλγαρία

"Ορια. Ἑκτασις. Ἡ Βουλγαρία, ἔχουσα σχῆμα τετραπλεύρου, ὀρί-
ζεται πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, πρὸς Β.
ὑπὸ τῆς Ρουμανίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ πρὸς Α. ὑπὸ
τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Τὰ πρὸς τὴν Ρουμανίαν σύνορα τῆς καθορίζονται κατὰ τὸ μέγιστον

Χάρτ. 6α. Ὁ λιμὴν τοῦ Κάτταρο.

Χαρτ. 7. Κλίματα Βαλκανικῆς Χερσονήσου.

μήκος των (400 χιλιομ.) ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως. Ἡ ὅλη ἑκτάσις τῆς εἶναι 110.850 τετρ. χιλ.

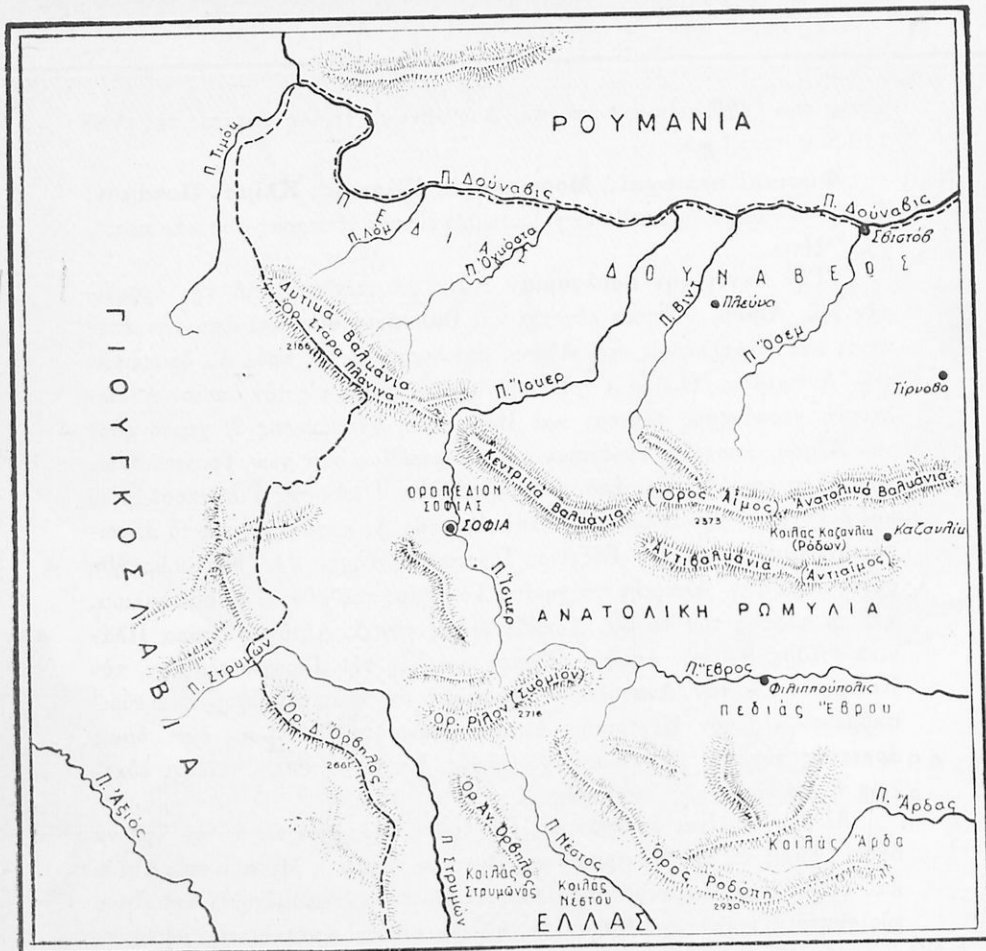
Φυσικαὶ περιοχαί. Μορφολογία ἐδάφους. Κλίμα. Ποταμοί. Τὴν Βουλγαρίαν δυνάμεθα νὰ χωρίσωμεν εἰς τὰς τέσσαρας φυσικὰς περιοχάς. Ἦτοι :

Τὴν **Κεντρικὴν Βουλγαρίαν**. Αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν ὀροσειρὰν τοῦ **Αἴμου**, ἡ ὁποία λέγεται καὶ **Βαλκάνια ὄρη** καὶ ἀπὸ τὴν ἀπέναντι καὶ παραλλήλως τοῦ Αἴμου, βαίνουσιν ἐκ Δ. πρὸς Α., ὀροσειρὰν τοῦ Ἀντιαίμου. Ὁ Αἶμος ἢ Βαλκάνια ὄρη, χάρις εἰς τὸν ὁποῖον ἡ Ἑλληνικὴ χερσόνησος λέγεται καὶ Βαλκανικὴ χερσόνησος ἢ χερσόνησος τοῦ Αἴμου, ἀποτελεῖ συνέχειαν τῶν Καρπαθίων καὶ τῶν Τρανσυλβανικῶν Ἀλπεων. Ἀρχίζει ἀπὸ τὸ λεκανοπέδιον Τιμόκ τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ διασχίζων τὴν Βουλγαρίαν ἀπὸ Δ. πρὸς Α. καταλήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριον Αἰμώνειον (τοῦ Εὐξείνου Πόντου) (Χαρτ. 9). Ἐδημιουργήθη οὗτος κατὰ τὴν Ἀλπικὴν πύχωσησιν. Τὸ μήκος του φθάνει τὰ 660 χιλιομ. καὶ τὸ πλάτος του τὰ 30. Χωρίζεται εἰς τὸν Δ. Αἶμον ἢ Στάρα Πλάινα (Χαρτ. 9). τὸν ὁποῖον εἶδομεν καὶ εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν, τὸν Κεντρικὸν καὶ τὸν Ἀνατολικὸν Αἶμον. Τὸ μεγαλύτερον ὕψος του, εὐρισκόμενον εἰς τὸν Κεντρικὸν Αἶμον, φθάνει τὰ 2.373 μ., ἔχει ὅμως ἀρκετοὺς ἀνέμους (λαίμους) χαμηλοὺς, διὰ τῶν ὁποίων γίνεται εὐκόλως ἡ διάβασις τῆς ὀροσειρᾶς.

Αἱ βροχαὶ εἶναι ἀρκεταὶ καὶ διὰ τοῦτο ὑπάρχουν εἰς αὐτὸν ἀφθονα δάση (ἰδίως εἰς τὸν Κεντρικὸν καὶ Δυτικὸν Αἶμον). Μεταξὺ τοῦ Αἴμου καὶ τοῦ νοτιώτερον καὶ παραλλήλως τούτου ἐκτεινομένου Ἀντιαίμου εὐρίσκεται ἡ κοιλάς τοῦ **Καζανλίκ**, ἡ λεγομένη καὶ « **κοιλὰς τῶν ρόδων** », ἀπὸ τὰ ρόδα, τὰ ὁποῖα εὐδοκιμοῦν καὶ καλλιεργοῦνται ἀφθόνως εἰς αὐτὴν τοῦτο, διότι ἡ κοιλάς αὕτη προφυλασσομένη ἐκ τῶν ἀνέμων, ἀπὸ τὰς δύο ὀροσειρὰς μεταξὺ τῶν ὁποίων εὐρίσκεται, ἔχει κλίμα ἡπιον.

Τὴν **Β. Βουλγαρίαν**, ἡ ὁποία εἶναι ἑκτάσις πεδινή, ἐκτεινομένη βορείως τοῦ Αἴμου καὶ μέχρι τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ. Ἀρχεται αὕτη ἐκ τῶν πρὸς τὴν Γιουγκοσλαβίαν συνόρων καὶ φθάνει μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου, εἰς τὸν ὁποῖον περατοῦται διὰ τῆς **Δοβρουτσᾶς**. (Χαρτ. 9). Ἡ Δοβρουτσά, ὑψηλοτέρα τῆς ὑπολοίπου πεδιάδος, ἀναγκάζει τὸν Δούναβιν, μόλις οὗτος φθάσει εἰς αὐτήν, νὰ ἐκτραπῇ πρὸς βορρᾶν.

Ἡ Βόρειος Βουλγαρία μένει ἀπροστάτευτος ἀπὸ τοὺς Β. ἀνέμους, ἐνῶ ἡ ὀροσειρὰ τοῦ Αἴμου ἐμποδίζει τοὺς Ν. ἀνέμους νὰ φθάσουν μέχρις

Χαρτ. 8. Βουλγαρία : *Ορη, ποταμοί, πεδιάδες.

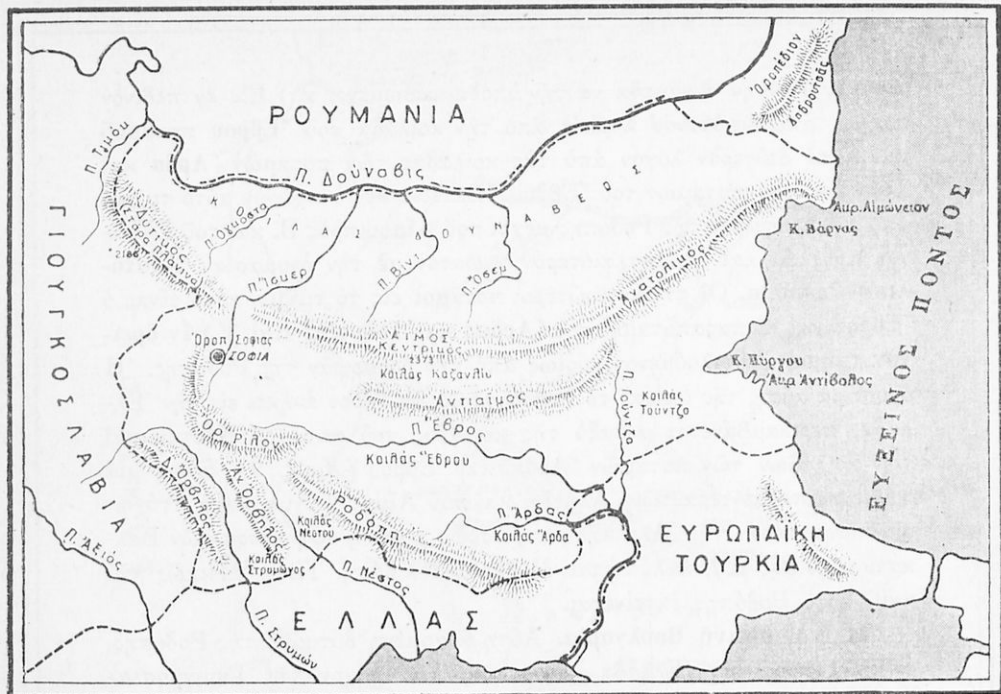
αὐτῆς. Διὰ τοῦτο τὸ κλίμα τῆς Β. Βουλγαρίας εἶναι ἡπειρωτικὸν (τὸ μετριάσμενον ἡπειρωτικὸν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης). Αἱ χιονοπτώσεις κατὰ τὸν χειμῶνα εἶναι φαινόμενον σύνηθες, ἡ δὲ χιών καλύπτει ἐπὶ μακρὸν τὴν πεδινὴν καὶ εὐφορον Β. Βουλγαρίαν. Αἱ κλιματολογικαὶ συνθῆκαι εὐνοοῦν τὰ Δημητριακά, τὰ ὅποια εὐδοκιμοῦν καὶ καλλιερгоῦνται πολὺ εἰς τὴν Β. Βουλγαρίαν, ἰδίως ὁ σῖτος καὶ ὁ ἀραβόσιτος. Οἱ σημαντικώτεροι ποταμοὶ εἶναι οἱ: **Ίσκιερ**, **Βίντ** καὶ **Όσεμ**, παραπόταμοι καὶ οἱ τρεῖς τοῦ Δουνάβεως. Ὁ Ίσκιερ πηγάζει ἀπὸ τὸ ὄρος Ρίλον, οἱ ἄλλοι ἀπὸ τὸν Αἷμον.

Τὴν Νοτίως τῆς ὄροσειρᾶς τοῦ Αἷμου καὶ τοῦ Ἀνταΐμου Ν. Βουλ-

γαριάν. Ταύτην δυνάμεθα νὰ τὴν ὑποδιαιρέσωμεν : α') Εἰς ἓν πεδινὸν τμήμα, ἀποτελούμενον κυρίως ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ **Ἐβρου** ποταμοῦ καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ἀπὸ τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν **Ἀρδα** καὶ **Τούντζα**, παραποτάμων τοῦ Ἐβρου. Ἐκτείνεται τὸ πεδινὸν αὐτὸ τμήμα ἀπὸ τὴν ὀροσειρὰν τῆς Ροδόπης μέχρι τοῦ Αἵμου πρὸς Β. καὶ τοῦ Εὐξείνου πρὸς Α. καὶ ἦτο παλαιότερον γνωστὸν μὲ τὴν ὀνομασίαν **Ἀνατολικὴ Ρωμυλία**. Οἱ σημαντικώτεροι ποταμοὶ εἰς τὸ τμήμα αὐτὸ εἶναι ὁ **Ἐβρος** καὶ οἱ παραπόταμοί του **Ἀρδας** καὶ **Τούντζα**. Καὶ β') ἓν ὄρεινὸν τμήμα, ἀποτελούμενον κυρίως ἀπὸ τὴν ὀροσειρὰν τῆς Ροδόπης. Ἡ ὀροσειρὰ αὕτη, τῆς ὁποίας τὸ νοτιοανατολικὸν ἄκρον ἀνήκει εἰς τὴν Ἑλλάδα, περιλαμβάνεται μετὰξὺ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Νέστου καὶ τῶν κοιλάδων τῶν ποταμῶν **Ἀρδα** καὶ **Ἐβρου** (Χαρτ. 9). Εἶναι μίᾳ ὀροσειρᾷ παλαιότερα τῶν Ἀλπεων καὶ τοῦ Αἵμου (ἔγινε κατὰ πύλωσιν παλαιότεραν τῆς Ἀλπικῆς πτυχώσεως) καὶ ἡ ὑψηλότερα τῶν Βαλκανίων (2.969 μ.), καλύπτεται δὲ μὲ ἀριετὰ δάση. Τέλος δυτικῶς τῆς καθ' αὐτὸ Ροδόπη ἐκτείνεται.

Ἡ ΝΔ. ὄρεινὴ Βουλγαρία. Αὕτη ἀρχομένη δυτικῶς τῆς Ροδόπης, ἐκ τῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα συνόρων, φθάνει μέχρι τῆς Γιουγκοσλαβίας πρὸς δυσμὰς καὶ μέχρι τοῦ Αἵμου πρὸς βορρᾶν. Εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν ὄρεινὸν τμήμα τῆς Βουλγαρίας, ἀποτελούμενον ἀπὸ ἀριετὰ ὑψηλὰ ὄρη ταῦτα ἀνήκοντα εἰς τὴν ὀροσειρὰν τῆς Ροδόπης διακόπτονται διὰ τῶν κοιλάδων τοῦ Νέστου καὶ τοῦ Στρυμόνος, αἱ ὁποῖαι, ὡς προσελθοῦσαι ἀπὸ προσχώσεις, εἶναι κοιλάδες εὐφοροὶ. Σπουδαιότερα ὄρη εἶναι ὁ **Ἀνατολ.** **Ὀρβήλος**, χωριζόμενος τῆς καθ' αὐτὸ Ροδόπης ὑπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Νέστου. Ὁ **Δυτ. Ὀρβήλος**, χωριζόμενος ἀπὸ τὸν ἀνατολικὸν διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Στρυμόνος καὶ βορειότερον τὸ ὄρος **Ρίλον** (ἡ Σκόμιον) ἓν ἐκ τῶν ὑψηλότερων ὀρέων τῆς Βαλκανικῆς (2.716 μ.).

Εἰς τὴν ΝΔ. Βουλγαρίαν ἔχομεν ποταμοὺς τὸν **Στρυμόνα**, πηγάζοντα ἐκ τοῦ Δ. Ὀρβήλου καὶ τῆς κοιλάδος τῆς Στρωμνίτης, καὶ τὸν **Νέστον**, πηγάζοντα ἐκ τοῦ Ρίλου. Οἱ ἐκ τοῦ Αἰγαίου θαλάσσιοι ἄνεμοι δύνανται, διὰ τῶν κοιλάδων τοῦ Νέστου καὶ τοῦ Στρυμόνος, νὰ εἰσχωρήσουν ἀριετὰ βαθέως εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ διὰ τοῦτο τὸ κλίμα τῶν κοιλάδων αὐτῶν δὲν εἶναι καθαρῶς ἡπειρωτικόν, ἀλλὰ μεταβατικόν (ἀπὸ τοῦ Μεσογειακοῦ πρὸς τὸ Ἠπειρωτικὸν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης). Βορειότερον ὅμως, δηλαδὴ εἰς τὸ ὀροπέδιον τῆς Σόφιας, τὸ κλίμα γίνεταί καθαρῶς ἡπειρωτικόν· τὸ ψῦχος κατὰ τὸν χειμῶνα φθάνει ἐνίοτε

Χαρτ. 9. Φυσικός Χάρτης Βουλγαρίας.

τους -20° , ἐνῶ κατὰ τὸ θέρος ὑπερβαίνει τοὺς 35° . Αἱ βροχαὶ γενικῶς δὲν εἶναι πολλαὶ καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰ δάση εἰς τὰ ὄρη αὐτὰ δὲν εἶναι τόσα, ὅσα εἰς τὸν Αἰμὼν, ὅπου αἱ βροχαὶ εἶναι ἀφθονώτεραι.

Κλίμα. Γενικῶς διὰ τὸ κλίμα τῆς Βουλγαρίας δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι τοῦτο, καθαρῶς ἡπειρωτικὸν εἰς τὴν Β. Βουλγαρίαν, γίνεται ἡπιώτερον, ἀποκλίνον πρὸς τὸ μεσογειακόν, εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Καζανλίκ καὶ τὴν Ν. Βουλγαρίαν, καθὼς καὶ τὰς κοιλάδας τοῦ Νέστου καὶ τοῦ Στρυμόνος. Εἰς τὰ ὄρενά οἱ χειμῶνες εἶναι δριμύτατοι. Εἰς τὰ πρὸς τὸν Εὐξείνιον παράλια τὸ κλίμα γίνεται καὶ ἐκεῖ, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Πόντου, ἡπιώτερον, προσομοιάζον πρὸς τὸ Μεσογειακόν (Ποντικὸν κλίμα Χαρτ. 7). Κλίμα δηλαδὴ μὲ ἡπίους χειμῶνας καὶ ὀχι πολὺ θερμὰ θέρη, ἀρκετὰς ὅμως βροχὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος, χωρὶς μακρὰς θερινὰς ἀνομβρίας τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος.

Γεωργία. Ἡ Βουλγαρία εἶναι μία χώρα κατὰ πρῶτον λόγον γεωργικὴ καὶ κατὰ δεῦτερον κτηνοτροφικὴ. Τὰ 45 % τῆς ἐκτάσεώς της εἶναι

εδάφη εύφορα και καλλιεργούνται, τὰ 26 % καλύπτονται υπό δασών και τὰ υπόλοιπα είναι βοσκότοποι ή εκτάσεις άγρονοι (Χαρί. 10). Μέχρι τοῦ 1940 τὰ 80 % τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Βουλγαρίας άπησχολοῦντο με τήν γεωργίαν και τήν κτηνοτροφίαν. Καλλιεργούνται Δημητριακά παντοῦ τῆς Βουλγαρίας, περισσότερον όμως εις τήν παραδουνάβειον πεδινήν Β. Βουλγαρίαν. Παράγονται τόσα δημητριακά, ώστε όχι μόνον έπαρκούν διά τήν επιτόπιον κατανάλωσιν, αλλά γίνεται και εξαγωγή των, ιδίως σίτου. Τήν δευτέραν θέσιν κατέχει ο καπνός, ο όποιος καλλιεργεῖται κυρίως εις τὰς κοιλάδας τοῦ Νέστου, τοῦ Στρυμόνος, τοῦ "Αρδα και τοῦ "Εβρου. Γίνεται αρκετή εξαγωγή Βουλγαρικῶν καπνῶν, τὰ όποια συναγωνίζονται τὰ Ἑλληνικά Μακεδονικά καπνά. Εἰς τήν κοιλάδα τοῦ "Εβρου και τοῦ Στρυμόνος καλλιεργεῖται και βάμβαξ καθώς και όρουζα (λόγω τοῦ ήπιου κλίματος). Καλλιεργούνται επίσης εις τήν Βουλγαρίαν σακχαρότευτλα διά τήν εξαγωγήν σακχάρους, ήλίανθος, από τὰ σπέρματα τοῦ όποίου παράγεται βρώσιμον έλαιον, τό υπόλειμμα δέ χρησιμοποιεῖται ως κτηνοτροφή, κάνναβις, λίνον, όσπρια και λαχανικά διάφορα. Εἰς τήν κοιλάδα τοῦ Καζανλίκ καλλιεργούνται πολὺ αἱ ροδαί, από τὰ πέταλα τῶν άνθέων τῶν όποίων εξαγεται ροδέλαιον, διά τοῦτο δέ ή κοιλάς αὕτη καλεῖται και « **κοιλὰς τῶν ρόδων** ». Τὰ ροδέλαιον τῆς Βουλγαρίας ήτο παλαιότερον πολὺ άκριβόν και τὰ εκ τῆς εξαγωγῆς του έσοδα ήσαν σημαντικά. Σήμερον με τήν παρασκευήν υπό τῆς Χημείας άρωματικῶν ελαίων ή αξία του έχει ελαττωθῇ, εξακολουθοῦν όμως νά είναι ακόμη σημαντικά τὰ εκ τούτου έσοδα. Εἰς τήν Βουλγαρίαν υπάρχουν ἐπίσης αρκετά μορεόδενδρα και εκτρέφονται πολλαχού τῆς χώρας μεταξοσκώληκες. Ἡ καλλιέργεια όπωροφόρων δένδρων έχει μεγίστην ανάπτυξιν. Παράγονται σταφυλαί επιτραπέζιαι και τοιαῦται διά τήν παραγωγήν οἴνου, μήλα, δαμάσκηνα, καρύδια, βερύκοκκα, φράουλες κλπ. εις τὰς κοιλάδας τῆς Νοτίου και τῆς ΝΔ. Βουλγαρίας.

Ἡ Κτηνοτροφία, με αἴγας και πρόβατα, επικρατεῖ κυρίως εις τὰ όρεινά όπου υπάρχουν αρκετοί βοσκότοποι και υπολογίζονται εις 10 εκατομ. κεφαλὰς τὰ διατρεφόμενα εις Βουλγαρίαν αἰγοπρόβατα. Βόες και ἵπποι εκτρέφονται εις τὰ πεδινὰ κυρίως, βούβαλοι εις τὰ βαλτώδη μέρη και όνοι και ήμίονοι παντοῦ. Μεγάλην ανάπτυξιν έχει εις τήν Βουλγαρίαν και ή πτηνοτροφία λόγω τῶν άφθόνως παραγομένων σιτηρῶν και γίνεται εξαγωγή πουλερικῶν και αὑγῶν.

Δασικός πλούτος. Εἶδομεν ἀνωτέρω ὅτι τὰ 26 % τοῦ ἐδάφους τῆς Βουλγαρίας καλύπτονται ἀπὸ δάση. Τὰ μεγαλύτερα δάση εὐρίσκονται εἰς τὸν Αἷμον, ὅπου αἱ βροχαὶ εἶναι περισσότεραι καὶ κατὰ δεύτερον λόγον εἰς τὸν Ρίλον καὶ τὴν Ροδόπην. Ἐλλείψει ὅμως συγκοινωνιῶν δὲν γίνεται καλὴ ἐκμετάλλευσις τοῦ δασικοῦ πλούτου τῆς χώρας.

Ἀλιεία. Ὀρυκτὸς πλούτος. Τὰ προϊόντα τῆς ἀλιείας, ἡ ὁποία διεξάγεται εἰς τὸν Εὐξείνιον καὶ τὸν Δούναβιν, εἶναι ὀλίγα. Σημαντικὸς εἶναι ὁ ὀρυκτὸς πλούτος τῆς χώρας, ἀλλὰ λόγῳ ἐλλείψεως συγκοινωνιῶν, δὲν γίνεται καλὴ ἐκμετάλλευσις τούτου. Ὑπάρχουν μεταλλεύματα χαλκοῦ, μολύβδου καὶ ψευδαργύρου. Τὸ σπουδαιότερον ὀρυκτὸν εἶναι ὁ λιγνίτης, ὑπάρχουσι δὲ ὑπὸ ἐκμετάλλευσιν ἐκτεταμένα κοιτάσματα τούτου εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος. Λευκὸς ἀνθραξ ὑπάρχει ἀρκετὸς ἐκ τῶν ὕδατοπτώσεων τῶν ποταμῶν, τῶν κατερχομένων ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Βουλγαρίας· οὗτος ὅμως μένει κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνεκμετάλλευστος καὶ μόνον ἐσχάτως ιδρύθησαν μερικὰ ὑδροηλεκτρικὰ ἐργοστάσια πρὸς παραγωγὴν ἡλεκτρικοῦ ρεύματος. Ἐσχάτως ἀνεκαλύφθη καὶ πετρέλαιον, ἡ ἐτησία παραγωγὴ τοῦ ὁποίου φθάνει τοὺς 150.000 μετρ. τόννους.

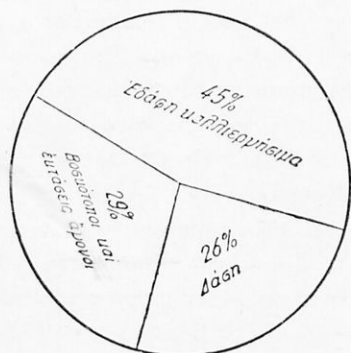
Βιομηχανία. Αὕτη δὲν εἶναι σημαντικὴ. Ὑπάρχουν κυρίως βιομηχανίαι χρησιμοποιοῦσαι τὰς ἐκ τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας πρώτας ὕλας, ἥτοι ἀλευρόμυλοι, ἐργοστάσια παραγωγῆς ζύθου, σακχαρώους, ἐλαίου ἀπὸ τὰ σπέρματα τοῦ ἡλιάνθου, ἐπεξεργασίας καπνοῦ καὶ δερμάτων, παραγωγῆς ροδελαίου, ἐπεξεργασίας μετάξις καὶ βαμβακοσπόρων. Ἐσχάτως ἐγένετο καὶ ἐργοστάσιον κατασκευῆς χημικῶν λιπασμάτων.

Συγκοινωνία. Αὕτη δὲν εἶναι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη. Οὔτε δρόμοι οὔτε καὶ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ἀρκεταὶ ὑπάρχουν. Μία σιδηροδρομικὴ γραμμὴ συνδέει τὴν Σόφιαν, διὰ μέσου τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ Ἀνδριανουπόλεως, μετὰ τὴν Κων/πολιν ἀπ' ἐνὸς καὶ μετὰ τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην, διὰ Νίσσης — Βελιγραδίου, ἀπ' ἐτέρου. Ἄλλη γραμμὴ συνδέει τὴν Σόφιαν μετὰ τὸν λιμένα Στάλιν (Βάρναν) καὶ ἐν συνεχείᾳ μετὰ τὸν λιμένα Μπουργκάς (Πύργον). Διακλαδώσεις τῆς γραμμῆς αὐτῆς φθάνουν μέχρι διαφόρων ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως λιμένων. Τὸ Μπουργκάς συνδέεται σιδηροδρομικῶς καὶ μετὰ τὴν Φιλιππούπολιν. Μετὰ τὴν Ἑλλάδα ἡ Βουλγαρία δὲν συνδέεται ἀπ' εὐθείας σιδηροδρομικῶς ἀλλὰ μόνον μέσῳ Γιουγκοσλαβίας καὶ Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Ἡ Σόφια συνδέεται ἀερο-

πορικῶς μετὴν Μόσχαν, Βουδαπέστην καὶ Πράγαν εἰς τὸ ἐξωτερικόν καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν μετὰς πόλεις Πλοντιβ (Φιλιππούπολιν), Μπουργκὰς (Πύργον), Στάλιν (Βάρναν).

Ἐμπόριον. Ἡ Βουλγαρία ἐξάγει γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ εἰσάγει τοιαῦτα βιομηχανικά. **Ἐξάγει** δηλαδὴ δημητριακά, ροδάλειον, καπνόν, ὀπώρας, λιγνίτην, πουλερικά καὶ ὠά, κρέας καὶ ζῶντα ζῶα, τυρόν. **Εἰσάγει** μηχανὰς καὶ μηχανήματα διάφορα, πετρελαιοειδῆ, ὑφάσματα, λιπάσματα, φάρμακα καὶ χημικὰ ἐν γένει προϊόντα. Δύο κυρίως ὁδοὶ ὑπάρχουν διὰ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ τὴν ἐξαγωγὴν τῶν ὡς ἄνω προϊόντων. Ἡ μία εἶναι διὰ τῶν ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου λιμένων **Στάλιν** (Βάρνας) καὶ **Μπουργκὰς** (Πύργου). Ἡ ἄλλη διὰ τῶν ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως λιμένων καὶ ἰδίως τῶν λιμένων **Ρουσσέ** (Ρουστουκίου) καὶ **Βίντιν** (Βιδινίου). Τόσον τὸ εἰσαγωγικὸν ὅσον καὶ τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον διεξάγονται κυρίως μετὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσιν καὶ τὰ ἄλλα κομμουνιστικά κράτη καὶ κατὰ δεύτερον λόγον μετὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίως ἐκ τούτων τὴν Γερμανίαν. Αἱ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐμπορικαὶ σχέσεις διακοπεῖσαι τελείως ἀπὸ τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου εἶναι σήμερον ἀσήμαντοι. Νομισματικὴν μονάδα ἡ Βουλγαρία ἔχει τὸ Λέβ.

Κάτοικοι καὶ Πληθυσμός. Οἱ Βούλγαροι εἶναι λαὸς Ἀσιατικὸς ἀνήκων εἰς τὴν Κυτρίνην φυλὴν. Ἡ μεγάλη ὁμως ἐπιμιξία μετὸς λευκοῦς, ἀφ' ὅτου ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐξησθένησε πολὺ τὰ Μογγολικὰ χαρακτηριστικά των. Οἱ Βούλγαροι ἐγκατεστάθησαν κατὰ τὸν 6ον μ. Χ. αἰῶνα παρὰ τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὰς παραδουναβείους χώρας, ἐπεκταθέντες ἀργότερον εἰς τὸν Αἴμον καὶ νοτιώτερον τούτου, εἰς βάρος τοῦ τότε Βυζαντινοῦ Κράτους. Τὸ Βουλγαρικὸν κράτος εἶχεν ἀρκετὰς περιπετείας. Ὑπετάγη εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ ἀπετέλεσε ἐπὶ τινα χρόνον ἐπαρχίαν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους· ὑπετάγη εἰς τοὺς Σέρβους καὶ ἡ ἀνάμιξις τῶν Βουλγάρων μετὰ Σλαβικὰς φυλάς συνέτεινεν ὥστε νὰ ἐκσλαβισθοῦν οὗτοι ὡς πρὸς τὴν

Χαρτ. 10. Κατανομή ἐκτάσεων Βουλγαρίας.

Χαρτ. 11. Πολιτικός Χάρτης Βουλγαρίας.

γλώσσαν καὶ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμά των. Τὸ Βυζάντιον εἶχε σημαντικὴν ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτῶν, ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν Σέρβων. Μετέδωκε εἰς αὐτοὺς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ τοὺς ἔκαμε Ὁρθοδόξους Χριστιανούς. Ἔθεσεν δὲ γενικῶς τὰς βάσεις τῆς Πολιτιστικῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως.

Τελικῶς ἡ Βουλγαρία κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων (τὸ 1396) καὶ παρέμεινε ὑπὸ Τουρκικὴν κατοχὴν μέχρι τοῦ 1878, ὅποτε μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Ρωσίας ἀπεσπάρθη τῆς Τουρκίας τὸ μεταξὺ τοῦ Αἵμου καὶ τοῦ Δουνάβεως τμήμα, ἀποτελέσαν σὺν τῷ χρόνῳ ἀνεξάρτητον Βασίλειον. Τὸ 1885 προσήρτησε, ἀποσπάσασα αὐτὴν ἀπὸ τὴν Τουρκίαν, τὴν Ἑλληνικωτάτην Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν καὶ ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς, μαρτυρήσας ὑπὸ τοὺς Βουλγάρους, ἐξειδιώθη τελικῶς ἐκεῖθεν.

Κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους (1912 - 1913), νικητρία τῶν Τούρκων καὶ σύμμαχος τῆς Ἑλλάδος καὶ Σερβίας ἦλθε, λόγῳ τῆς ἀπληστίας της, ἡ Βουλγαρία εἰς ρῆξιν μὲ τοὺς δύο συμμάχους της ἡττηθεῖσα. Κατὰ τοὺς δύο Παγκοσμίους πολέμους ἡ Βουλγαρία ὑπῆρξε σύμμαχος τῆς Γερμανίας καὶ ἐχθρὰ τῆς Ἑλλάδος, εἰσβαλοῦσα δὲ κατὰ τὴν διάρ-

κειαν καὶ τῶν δύο τούτων πολέμων εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην, προέβη εἰς συστηματικὴν λεηλασίαν καὶ πολλὰς εἰς ὁμάδικήν σφαγὴν τῶν κατοίκων χωρίων καὶ πόλεων. Ὁ σημερινὸς πληθυσμὸς τῆς Βουλγαρίας εἶναι 7.793.000 κάτοικοι, ἔχει δηλαδή αὕτη πυκνότητά πληθυσμοῦ 70 κατ. κατὰ τετρ. χίλιον.

Πολίτευμα. Θρησκεία. Ἡ Βουλγαρία μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιον πόλεμον ἔγινε Λαϊκὴ Δημοκρατία, δηλαδή κράτος κομμουνιστικόν. Οἱ Βούλγαροι εἶναι Χριστιανοὶ Ὁρθόδοξοι, ἡ ἐκκλησία ὅμως ἐτέθη ὑπὸ διωγμὸν μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας.

Σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι : Ἡ Σόφια (612.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς Βουλγαρίας, εἰς τὸ ὁμώνυμόν της ὄροπέδιον καὶ εἰς ὕψος 650 μ. (Εἰκ. 3). Εἶναι βιομηχανικὴ πόλις ἔχουσα διάφορα Ἐργοστάσια, κόμβος συγκοινωνιῶν, ἐμπορικὸν καὶ πνευματικὸν κέντρον μὲ Πανεπιστήμιον καὶ διάφορα ἄλλα ἀνώτερα πνευματικὰ ἰδρύματα. **Πετρίτσιον** εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος πλησίον τῶν συνόρων Ἑλλάδος—Γιουγκο-

Τὰ Πανεπιστημιακὰ κτίρια εἰς τὴν Σόφιαν, πρωτεύουσαν τῆς Βουλγαρίας

σλαβίας — Βουλγαρίας. **Νευροκόπιον**, εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Νέ-
στου. **Εἰς τὴν Β. Βουλγαρίαν** : **Ρουστσούκιον** Ροῦσσε, 54.000 κ.),
καὶ **Λόμ** (17.000 κ.) ποτάμιοι λιμένες ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως. Τὸ Λόμ
εἶναι ἐπίνειον, ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, τῆς Σόφιας. **Πλέβνα** (Πλέβεν
40.000 κ.) κέντρον ἐμπορικόν, ἰδίως ζώων, ροδελαίου καὶ οἶνων. **Τύρ-
νοβον** (13.000 κ.) πρωτεύουσα ἄλλοτε, κατὰ τὸν Μεσαίωνα, τῆς Βουλ-
γαρίας. "Απασαὶ αἱ ὡς ἄνω πόλεις συνδέονται μεταξὺ των καὶ μετὰ τῆς
Σόφιας σιδηροδρομικῶς. **Εἰς τὴν Ν. Βουλγαρίαν** σπουδαιότεραι πόλεις
εἶναι ἡ **Σλίβέν** (Σίλημνος 36.000 κ.) καὶ **Καζανλίκ** (15.000 κ.).
Εὐρίσκονται ἀμφότεραι εἰς τὴν « κοιλάδα τῶν ρόδων » καὶ ἔχουν ἐργο-
στάσια κατασκευῆς ροδελαίου. Ἡ **Στάρα Ζαρογά** (37.000 κ.) νοτιώ-
τερον καὶ ἡ **Ίάμπολις** (Γιάμποα 15.000 κ.). Ἡ **Φιλιππούπολις** (Πλοβ-
ντίβ 127.000 κ.), ἡ δευτέρα εἰς πληθυσμὸν πόλις τῆς Βουλγαρίας, ἐπὶ
τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου καὶ εἰς πλουσίαν γεωργικὴν περιοχὴν,
ἡ ὁποία παράγει δημητριακά, σῖτον, ὀπωρικά, καπνὸν καὶ ροδέλαιον,
εἶναι πόλις ἐμπορικῇ. Νοτίως τῆς Φιλιππουπόλεως εὐρίσκεται ἡ **Στε-
νήμαχος**· καὶ αἱ δύο αὗται πόλεις καθὼς καὶ ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ εἶχον
ἄλλοτε ἀμιγῇ Ἑλληνικὸν πληθυσμὸν, ἐκδιωχθέντα ἐκεῖθεν ὑπὸ τῶν
Βουλγάρων.

Εἰς τὴν πρὸς τὸν Εὐξεινον παραλίαν ὑπάρχουν δύο σημαντικοὶ λι-
μένες· οὗτοι εἶναι ὁ **Πύργος** (Μπουργκάς 44.000 κ.) καὶ ἡ **Βάρνα**
(Στάλιν 78.000 κ.), ἡ ὁποία ἔχει καὶ Πανεπιστήμιον. Καὶ οἱ δύο αὗτοι
λιμένες καθὼς καὶ ἡ Μεσημβρία καὶ ἡ Ἀγχιάλος εἶχον παλαιότερον πολ-
λοὺς Ἕλληνας, εἰς χεῖρας τῶν ὁποίων εὐρίσκετο ὅλη ἡ ἐμπορικὴ κίνησις.

Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία

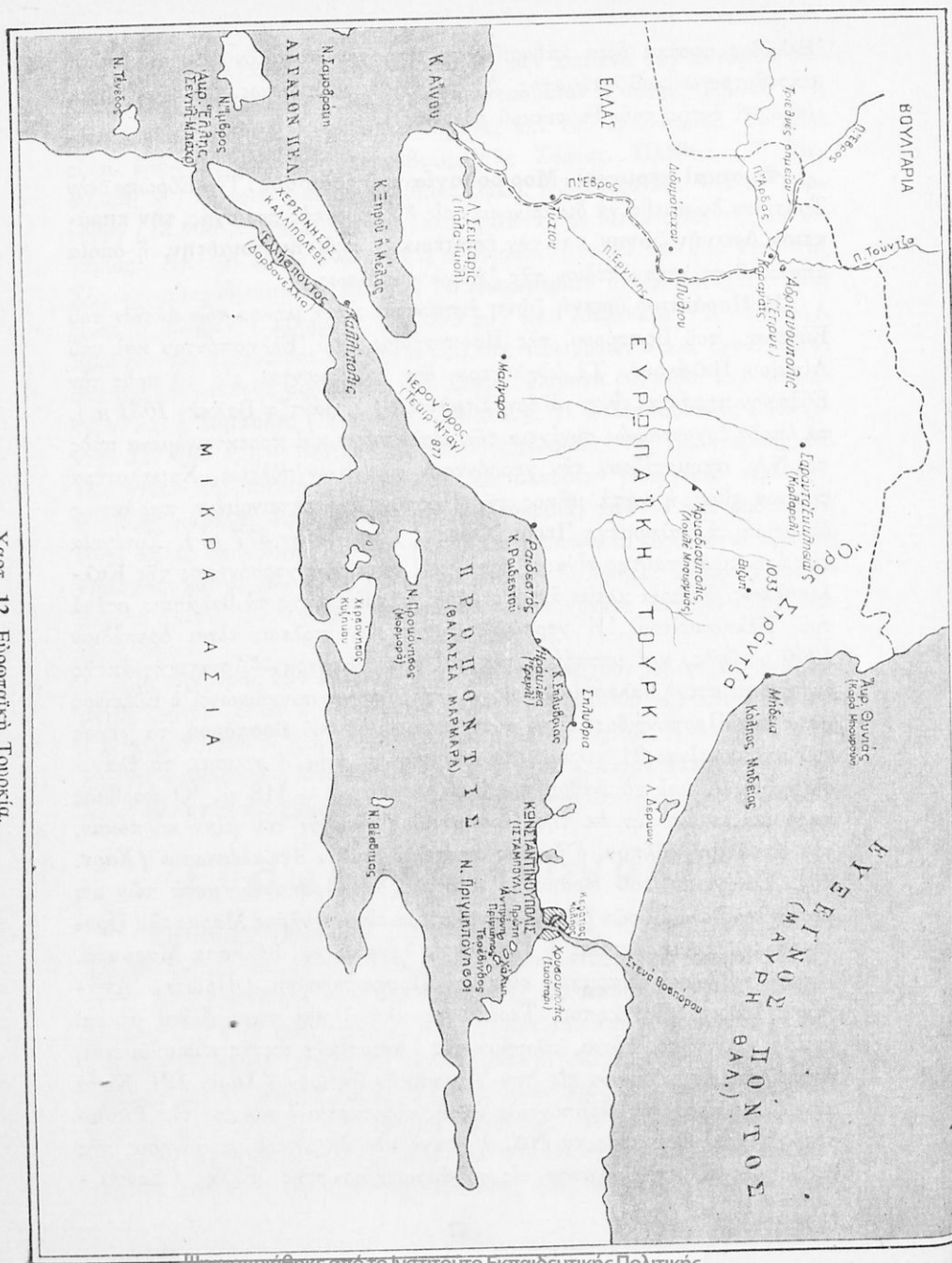
"Εκτασις. Ὅρια. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία, τὸ εἰς τὴν Εὐρώπῃν
δηλαδὴ ἀνήκον τμῆμα τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας, ἔχει ἑκτασιν 23.500
τετρ. χιλ., ἀποτελοῦν τὸ 1/32 τῆς ὁλικῆς ἐκτάσεως τῆς χώρας (ὁλικὴ
ἑκτασις 777.000 τετρ. χιλιόμε.). Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Ἀνατ. Θράκην
(ἡ Δυτικὴ Θράκη ἀνήκει εἰς τὴν Ἑλλάδα) καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου
Ἰμβρον καὶ **Τένεδον** (Χαρτ. 12). Ὁρίζεται πρὸς βορρᾶν ὑπὸ τῆς Βουλ-
γαρίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῆς
Προποντίδος. Πρὸς Α. ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Εὐξείνου
Πόντου καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος (Δ. Θράκης). Τὰ μετὰ τῆς

Ἑλλάδος φυσικά ὅρια καθορίζονται ἀπὸ τὸν ποταμὸν Ἑβρον (πλὴν μικροῦ τριγωνικοῦ τμήματος, Δ. τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὅπου ὁ Ἑβρος εἰσχωρεῖ ἐντὸς τοῦ Τουρκικοῦ ἐδάφους).

Φυσικαὶ περιοχαί. Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς δύο φυσικὰς περιοχάς, τὴν **παράκτιον ὄρεινὴν ζώνην** καὶ τὴν **ἐσωτερικὴν πεδινὴν τοιαύτην**, ἥ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ λεκανοπέδιον τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἡ Παράκτιος ὄρεινὴ ζώνη ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου, τοῦ Βοσπόρου, τῆς Προποντίδος, τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Τὰ ὑψηλότερα ὄρη εὐρίσκονται εἰς τὰ πρὸς τὸν Εὐξείνου παράλια· εἶναι τὰ ὄρη **Στράντζα** (Στράντζα Βαλκάν 1031 μ.), τὰ ὁποῖα ἔρχονται ὡς συνέχεια τῶν Βαλκανίων καὶ προσεκτεινόμενα πρὸς τὰ ΝΑ. σχηματίζουν τὴν χερσόνησον τῆς Κων/πόλεως. Χαμηλότερα τούτων εἶναι ἡ κατὰ μῆκος τῆς Προποντίδος ἐκτεινομένη παράκτιος ὁροσειρά, ἡ καλουμένη **Ἱερὸν Ὄρος** (Τεκίρ-Ντάγ 877 μ.). Συνέχεια τῆς ὁροσειρᾶς ταύτης εἶναι ἡ στενὴ καὶ ἐπιμήκης χερσόνησος τῆς **Καλλιπόλεως**, ἥ ὁποία κλείει ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Εὐρώπης τὰ θαλάσσια στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἡ χερσόνησος τῆς Κων/πόλεως εἶναι ὁροπέδιον (250 μ. ὕψος) καὶ μεταξύ αὐτῆς καὶ τῆς ἀντίπεραν Ἀσιατικῆς ἀκτῆς ἐκτείνεται στενὴ θαλασσία λωρίς, διὰ τῆς ὁποίας συγκοινωνεῖ ὁ Εὐξείνος μετὰ τῆς Προποντίδος· εἶναι αὕτη ὁ πορθμὸς τοῦ **Βοσπόρου**, τὸ μῆκος τοῦ ὁποίου εἶναι 21 χιλιομ., τὸ μέγιστον πλάτος 3 χιλιομ., τὸ ἐλάχιστον 500 μ. καὶ τὸ βάθος ποικίλει μεταξύ 45 — 118 μ. Ὁ πορθμὸς παρουσιάζει εἰς τὴν ἐκ τῆς Προποντίδος εἰσοδὸν του μίαν κόλπωσιν, τὸν **Κεράτιον κόλπον**, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ λιμένα ἀσφαλέςτατον (Χαρτ. 13). Συνέχειαν τοῦ Βοσπόρου ἀποτελεῖ ἡ Προποντίς μετὰ τῶν εἰς αὐτὴν νησίδων, ἐκ τῶν ὁποίων μεγαλυτέρα εἶναι ἡ νῆσος Μαρμαρᾶ (Προκόνησος), ἐκ τῆς ὁποίας ἡ Προποντίς λέγεται καὶ θάλασσα Μαρμαρᾶ. Παρὰ τὴν νῆσον Μαρμαρᾶ εἶναι αἱ Πριγκηπόνησοι (Πρώτη, Ἀντιγόνη, Χάλκη, Πρίγκηπος, Τερέβινθος κλπ.) καὶ τινες ἄλλαι μικραὶ νησίδες. Αἱ νῆσοι αὗται, πλησίον τῆς Ἀσιατικῆς ἀκτῆς εὐρίσκόμεναι, θεωροῦνται ὅτι ἀνήκουν εἰς τὴν Ἀσιατικὴν ἡπειρον (Χαρτ. 12). Κατὰ μῆκος τῆς πρὸς τὴν Προποντίδα ἀκτῆς εὐρίσκεται ὁ κόλπος τῆς **Ραιδεστού**. Ἀκολουθεῖ πρὸς τὰ ΝΔ. ἡ στενὴ καὶ ἐπιμήκης χερσόνησος τῆς **Καλλιπόλεως**, καταλήγουσα εἰς τὸ ἀκρωτήριο τῆς Ἑλλης (Σεντίλ -

Χαρτ. 12. Ευρωπαϊκή Τουρκία.

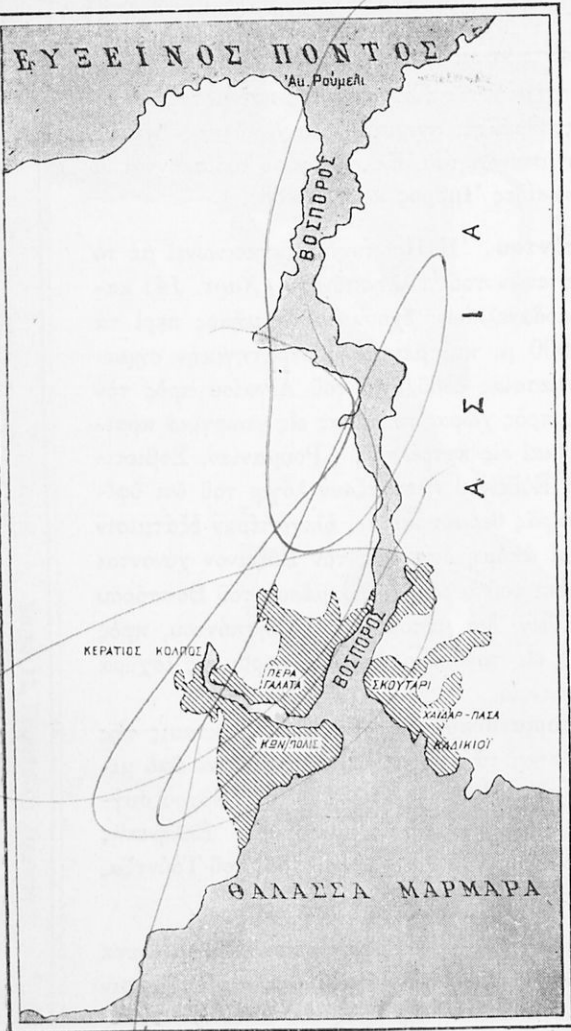

Μπάχρ.). Δυτικῶς τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως καὶ μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς ξηρᾶς τῆς Ἀνατ. Θράκης, σχηματίζεται ὁ κόλπος **Μέλας** ἢ κόλπος τοῦ **Ξηροῦ**. Πρὸ τῶν στενῶν τοῦ Ἑλλησπόντου εὐρίσκονται αἱ εἰς τὴν Τουρκίαν ἀνήκουσαι νησίδες **Ἰμβρος** καὶ **Τένεδος**.

Τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἡ Προποντὶς συγκοινωνεῖ μὲ τὸ Αἰγαῖον διὰ τοῦ Πορθμοῦ ἢ στενῶν τοῦ Ἑλλησπόντου (*Χαρτ. 14*) καλουμένων καὶ στενῶν τῶν Δαρδανελλίων· ἔχουν ταῦτα μῆκος περὶ τὰ 70 χιλιομ., πλάτος 1200 - 4000 μ. καὶ μεγίστην στρατηγικὴν σημασίαν, διότι δεσποζοῦν τῆς θαλασσίας ὁδοῦ ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου πρὸς τὸν Εὐξείνιον πόντον καὶ ἐκ τούτου πρὸς χώρας πλουσίας εἰς γεωργικὰ προϊόντα καὶ ἰδίως σιτηρά, καθὼς καὶ εἰς πετρέλαια, (Ρουμανίαν, Σοβιετικὴν Ἑνωσιν). Τὰ ὕδατα τοῦ Εὐξείνου πλεονάζουν λόγῳ τοῦ ὅτι ὑφίστανται, ἐξ αἰτίας τῆς ἐκεῖ μικρᾶς θερμοκρασίας, ὀλιγωτέραν ἐξάτμισιν ἀπὸ τὰ ὕδατα τοῦ Αἰγαίου καὶ ἀκόμη διότι εἰς τὸν Εὐξείνιον χύνονται πολλοὶ καὶ μεγάλοι ποταμοί. Διὰ τοῦτο ρέουσι διὰ μέσου τοῦ Βοσπόρου πρὸς τὴν Προποντίδα καὶ ἐκεῖθεν, διὰ μέσου τοῦ Ἑλλησπόντου, πρὸς τὸ Αἰγαῖον καὶ σχηματίζονται εἰς τοὺς δύο τούτους πορθμοὺς ἰσχυρὰ ρεῦματα ὡς ἐὰν ἔρρεεν ἐκεῖ ποταμός.

Τὸ λεκανοπέδιον τῆς Ἀδριανουπόλεως. Εἶναι μία ἑκτασις τῆς ὁποίας τὸ ὕψος οὐδαμοῦ ὑπερβαίνει τὰ 100 μ. καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ μικροὺς λόφους καὶ ἀβαθεῖς κοιλάδας. Διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἐβρου συγκοινωνεῖ τὸ λεκανοπέδιον τῆς Ἀδριανουπόλεως μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Θράκης καὶ διὰ τῆς αὐτῆς κοιλάδος καθὼς καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Τούντζα, παραποτάμου τοῦ Ἐβρου, μετὰ τῆς Βουλγαρίας.

Κλίμα. Τὰ παρὰ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος καὶ τὴν Προποντίδα τμήματα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ἔχουν κλίμα μεσογειακὸν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐκ τῆς Μεσογείου πνεόντων ἀνέμων. Τὰ πρὸς τὸν Εὐξείνιον παράλια ἔχουν, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Εὐξείνου Πόντου, κλίμα προσιδιάζον καὶ προσόμοιον πρὸς τὸ μεσογειακόν, τὸ λεγόμενον **ποντικόν** κλίμα. Ὅσον προχωροῦμεν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας παρουσιάζεται κλίμα μεταβατικὸν ἀπὸ τοῦ μεσογειακοῦ πρὸς τὸ ἡπειρωτικόν, εἰς δὲ τὸ ἐσωτερικὸν γίνεται ἡπειρωτικὸν μὲ ψυχροὺς χειμῶνας, θερμὰ θέρη καὶ ὀλίγας βροχάς. Εἰς μερικὰ μέρη τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἀνατολικῆς Θράκης αἱ βροχαὶ εἶναι ἐλάχισται, μόλις ἀρκοῦσαι διὰ νὰ φυτρώσῃ ἐκεῖ ὀλίγη χλόη καὶ αὐτὴ μικροῦ ὕψους, ἢ ὁποία ξηραίνεται συντόμως, μόλις αἱ

βροχαὶ παρέλθουν (κλίμα στεππῶδες). Εἶναι κατάλληλα τὰ μέρη ταῦτα διὰ τὴν νομαδικὴν κτηνοτροφίαν προβάτων, τὰ ὅποια μετακινεῖται διαρκῶς πρὸς ἀνεύρεσιν χλόης (ἀναλόγως τοῦ μέρους, ὅπου ἔπεσε βροχὴ καὶ ἐφύτρωσε χλόη). Οἱ χειμῶνες εἶναι γενικῶς ἀρκετὰ ψυχροί, διότι οἱ Β. ψυχροὶ ἀνεμοὶ, μὴ εὐρίσκοντες ὑψηλὰ ὄρη νὰ τοὺς ἐμποδίσουν, πνέουν ἐλευθέρως ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον πρὸς τὴν ξηρὰν. Τόσον δριμεῖς εἶναι οἱ χειμῶνες, ὥστε νὰ μὴ εἶναι σπάνιον τὸ φαινόμενον νὰ παχύνῃ ὁ Κεράτιος κόλπος. Δένδρα δὲν ἀνευρίσκονται παρὰ μόνον ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ὕδωρ, δάση δὲ μόνον εἰς τὰς πρὸς τὸν Εὐξείνιον ἐστραμμένους πλευρὰς τῆς ὀροσειρᾶς τῆς Στράντζας, ὅπου πῖπτουν ἀρκεταὶ βροχαί.

Ποταμοί. Αἱ ὀλίγαι

βροχαί, αἱ ὅποιαὶ πῖπτουν γενικῶς εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, δὲν δύνανται νὰ τροφοδοτήσουν μὲ ὕδωρ μεγάλους ποταμούς. Οἱ δύο μεγάλοι ποταμοί, οἱ ὅποιοι διαρρέουν τὴν πεδιάδα τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὁ Ἐβρος δηλαδὴ καὶ ὁ Τσόντζα, προέρχονται ἐκ Βουλγαρίας. Ὁ Ἐβρος, σχηματίζων τὰ μετὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας σύνορα τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ τριεθνοῦς σημείου, ἀπὸ τῆς συναντήσεως δηλαδὴ τῶν συνόρων Τουρκίας — Βουλγαρίας — Ἑλλάδος (Χαρτ. 12), εἰσέρχεται εἰς τὸ Τουρκικὸν ἔδαφος ὁ-

Χαρτ. 14. 'Ελλά-
σποντος.

λίγον βορειότερον τοῦ Καραγάτς, προστατείου τῆς 'Αδριανουπόλεως. Ἐκεῖ δέχεται τὸν παραπόταμόν του "Αρδαν, φθάνει εἰς τὴν 'Αδριανούπολιν ὅπου συναντᾶται μὲ τὸν ἕτερον παραπόταμόν του Τούντζα καὶ ἐκεῖθεν στρέφει πρὸς Νότον. Ὀλίγον νοτιώτερον σχηματίζει πάλιν τὰ σύνορα μεταξύ 'Ελλάδος καὶ Τουρκίας μέχρι τοῦ κόλπου τοῦ Αἴνου ὅπου ἐκβάλλει σχηματίζων μέγα δέλτα, τὸ ὁποῖον ἀνήκει ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν 'Ελλάδα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν ὁ "Εβρος ἐκχειλίζει καὶ πολλάκις, καταστρέφων τὰ προστατευτικὰ ἀναχώματα, πλημμυρίζει τὰς πέριξ ἐκτάσεις, προξενῶν καταστροφάς. Διὰ κοινῆς συμφωνίας 'Ελλάδος καὶ Τουρκίας ἐκτελοῦνται ἐκεῖ ἔργα ἀντιπλημμυρικὰ πρὸς προστασίαν ἀπὸ τὰς πλημμύρας. Πολλάκις ἀλλάσσει καὶ κοίτην καὶ ἀποτελεῖ διαρκῶς αἰτίαν συζητήσεων καὶ διενέξεων πρὸς ἀκριβῆ καθορισμὸν τῶν μεταξύ 'Ελλάδος καὶ Τουρκίας συνόρων. "Ἄλλος ποταμός, πλὴν τῶν τριῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων, εἶναι ὁ "Εργίνης· οὗτος συλλέγων τὰ ὕδατα τοῦ μεγίστου τμήματος τοῦ λεκανοπεδίου τῆς 'Αδριανουπόλεως χύνεται εἰς τὸν "Εβρον, παρὰ τὴν Ἑλληνικὴν πόλιν Τύχιον.

Λίμναι. Μικρὰς λίμνας καὶ λιμνοθαλάσσας ἀνευρίσκομεν πλησίον τῶν παραλίων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ "Εβρου τὴν **Σεκταρίδα** λίμνην (Γιάλα — Γκιόλ) καὶ εἰς τὰς πρὸς τὸν Εὐξείνιον Πόντον ἀκτὰς τὴν λίμνην τῶν **Δέρκων**.

Γεωργία . Κτηνοτροφία . Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία εἶναι χώρα γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ. Τὰ ἐδάφη τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς εἶναι κατάλληλα, λόγῳ τοῦ κλίματος, διὰ τὴν καλλιέργειαν δημητριακῶν, ἀπὸ τῶν ἀρχαίων δὲ χρόνων ἡ Θράκη ἐφημίζετο ὡς σιτοβολών. Καλλιεργεῖται σῖτος, ἀραβόσιτος, κριθὴ καὶ σίκαλις. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης ἄμπελοι καὶ εἰς τὰς παραποταμίους, τὰς δυναμένας νὰ ἀρδευθοῦν καὶ πλημμυρισθοῦν τεχνητῶς ἐκτάσεις, βάμβαξ, ὄρυζα, ὄσπρια, λαχανικά καὶ τεύτλα πρὸς παραγωγὴν σακχάρους. Καπνὸς καλλιεργεῖται παντοῦ καὶ γίνεται ἀρκετὴ παραγωγὴ του, ἀλλὰ δὲν εἶναι καλῆς ποιότητος. Εἰς τὰς μὲ μεσογειακὸν κλίμα παραλίους περιοχὰς τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς Προποντίδος καλλιεργοῦνται πλὴν τῆς ἀμπέλου καὶ ἐλαΐαι, μορέαι διὰ τὴν ἐκτροφὴν μεταξοσκωλήκων καὶ διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα. Εἰς τὰ στεππώδη ἐδάφη τοῦ ἐσωτερικοῦ διατρέφονται ἀρκετὰ ποίμνια προβάτων, κυρίως τοιούτων μὲ πλατεῖαν οὐράν, καθὼς καὶ βοῶν, ἵππων καὶ βουβάλων εἰς τὰ ἐλώδη μέρη. Τόσον ὅμως εἰς τὴν γεωργίαν ὅσον καὶ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν δὲν ἐφαρμόζονται αἱ νεώτεραι ἐπιστημονικαὶ μέθοδοι καὶ τὰ νεώτερα μέσα καλλιεργείας καὶ διὰ τοῦτο αἱ ἀποδόσεις εἶναι μικραὶ καὶ τὰ προϊόντα ὄχι καλῆς ποιότητος.

Ἀλιεία. Πλουτοφόρος διὰ τὴν χώραν θὰ ἦτον δυνατόν νὰ καταστῇ ἡ ἀλιεία, διότι εἰς τὰ παράλια καὶ ἰδίως τὰ τοιαῦτα τῆς Προποντίδος ἀφθονοῦν οἱ ἰχθύες. Ἡ ἀλιεία ἄλλοτε διενεργεῖτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐντατικῶς καὶ μὲ μεγάλας ἀποδόσεις ἀφ' ὅτου ὅμως, κατὰ τὸ 1922, ἐξεδιώχθησαν οἱ Ἕλληνες ἐκ τῆς Ἀνατ. Θράκης, πλὴν τῆς Κων/πόλεως, ἡ ἀλιεία διενεργεῖται ἀπὸ Τούρκους, κάθε ἄλλο παρὰ ἐπιτηδεύουσ πρὸς τοῦτο καὶ ἡ ἀπόδοσις εἶναι μικρά. Ἀλιεύονται σκόμβροι, παλαμίδες, κέφαλοι, ξιφίαι κλπ.

Ὅρυκτά. Ἀξία λόγου δὲν ὑπάρχουν πλὴν λιγνιτῶν εἰς διάφορα μέρη, οὔτινες ὅμως μένουν ἀνεκμετάλλευτοι. Ὑπάρχουν ἐπίσης ἐνδείξεις ὑπάρξεως καὶ γίνονται ἔρευναι πρὸς ἀνακάλυψιν πετρελαίου.

Συγκοινωνία. Ὑπάρχει μία σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἐκ τῆς Κων/πόλεως πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Εἰσέρχεται αὕτη εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος παρὰ τὸ Πύθιον, ὅπου διακλαδοῦται. Ἡ μία διακλάδωσις διὰ μέσου τοῦ Καραγάτς (Προαστείου τῆς Ἀδριανουπόλεως) καὶ Σόφιας ὁδεύει πρὸς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην καὶ ἡ ἄλλη μέσω Διδυμοτείχου, Ἀλε-

ξανδρουπόλεως κλπ. πρὸς Θεσσαλονίκην. Διακλάδωσις τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς φθάνει καὶ μέχρι τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, οὐδεμία ὁμῶς διακλάδωσις φθάνει μέχρι τῶν παραλίων. Αἱ ὁδοὶ εἶναι ὀλίγαι καὶ κοινορτοβριθεῖς κατὰ τὸ θέρος. Αἱ ὁδοὶ γενικῶς συντηροῦνται κακῶς καὶ ἡ συγκοινωνία εἶναι ἀνεπαρκεστάτη. Νοτίως τοῦ Σουφλίου κατασκευάζεται μεγάλη γέφυρα ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου διὰ τῆς ὁποίας συντομεύεται ὁ ἐκ Κων/λεως πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ λοιπὴν Εὐρώπην αὐτοκινητόδρομος.

Ἡ Βιομηχανία δὲν ἔχει καὶ αὐτὴ ἀρκετὴν ἀνάπτυξιν. Ὑπάρχει ἐν Ἐργοστάσιον παραγωγῆς σακχάρους, ἀλευρόμυλοι, ἐργοστάσια κασκευῆς ζυμαρικῶν, κονσερβῶν καὶ ἀλιπλάστων ἰχθύων, ἐπεξεργασίας καπνοῦ, μετὰξης καὶ βάμβακος. Τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ κέντρα εἶναι ἡ Ἀδριανούπολις καὶ ἡ Κων/λις. Τὸ ἐμπόριον διεξάγεται κυρίως διὰ τοῦ λιμένος τῆς Κων/πόλεως καὶ εὐρίσκεται εἰς χεῖρας Ἑλλήνων, Ἀρμενίων, Ἑβραίων καὶ διαφόρων Εὐρωπαίων. Ἐξάγονται κυρίως γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ εἰσάγονται βιομηχανικὰ τοιαῦτα. Αἱ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐμπορικαὶ σχέσεις βελτιωμέναι ἀρκετὰ μέχρι τοῦ 1955, περιορίσθησαν σημαντικῶς ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1955, λόγῳ τῶν διωγμῶν τῶν Ἑλλήνων τῆς Κων/πόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Κάτοικοι καὶ Πληθυσμός. Τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην (πλὴν τῆς Κων/πόλεως) κατοικοῦσι σήμερον μόνον Τούρκοι. Οἱ εὐημεροῦντες τόσον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας ὅσον καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Αἰγαίου πολυπληθεῖς Ἕλληνες ἐξεδιόχθησαν ἐκεῖθεν τὸ 1922. Ἐπετράπη ἡ παραμονὴ μόνον εἰς τὴν Κων/πολιν 110.000 περίπου Ἑλλήνων καὶ εἰς ἀντάλλαγμα παρέμειναν οἱ Τούρκοι τῆς Δυτ. Θράκης. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ μερικοὶ Ἀρμένιοι, Ἑβραῖοι καὶ Πομάκοι. Ὁ πληθυσμὸς ὑπολογίζεται εἰς 1.625.000 (ἐπὶ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας 24 ἑκατομμυρίων), πρᾶγμα τὸ ὅποῖον δίδει πυκνότητα 21 κατ. κατὰ τετρ. χιλιομ. Εἶναι δηλαδὴ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία χώρα ἀραιῶς κατοικουμένη καὶ τοῦτο γίνεται περισσότερον αἰσθητὸν εἰς τὴν ὑπαιθρον, ὅπου οἱ κάτοικοι εἶναι πολὺ ὀλιγώτεροι· διότι σχεδὸν τὰ 2/3 τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι συγκεντρωμένα εἰς τὴν Κων/πολιν (1 ἑκατομ.) καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν (30.000).

Σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι αἱ : Κωνσταντινούπολις (Ἰσταμποῦλ 1.000.000 κ.) μετὰ τῶν προαστείων τῆς. Ἰδρύθη ἀπὸ ἀποίκους Μεγαρεῖς

τὸν 7ον π. Χ. αἰῶνα ὀνομασθεῖσα **Βυζάντιον**. Ὁ Μέγας Κων/τῖνος ἐξετίμησε τὴν μεγάλην σημασίαν τῆς ἔνεκα τῆς ἐξαιρετικῆς γεωγραφικῆς θέσεώς της καὶ τὴν κατέστησε πρωτεύουσαν τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Ἐκτοτε, ἰδίᾳ δὲ μετὰ τὸν ὀριστικὸν χωρισμὸν τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους εἰς Ἀνατολικὸν καὶ Δυτικόν, ἔμεινεν ὡς πρωτεύουσα τοῦ Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Τοῦτο ταχέως ἐξελληνισθὲν ἀπετέλεσε τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν καὶ ἐπὶ 1000 ἔτη ἡ Κων/πολις ἀπετέλεσε τὸ κέντρον τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὸ προπύργιον τῆς Εὐρώπης κατὰ τῶν βαρβάρων.

Καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1453 ἐπὶ Κων/νου τοῦ Παλαιολόγου, κατέστη πρωτεύουσα τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, διατηρηθεῖσα ὡς τοιαύτη μέχρι τοῦ 1919, ὅποτε ἡ πρωτεύουσα μετεφέρθη εἰς Ἀγκυραν. Εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἀρχηγοῦ τῆς Ὀρθοδοξίας. Διαιρεῖται εἰς τὴν παλαιάν, ἐντὸς τῶν τειχῶν πόλιν καὶ τὴν νέαν τοιαύτην (Γαλατᾶς καὶ Πέραν) μετὰ τὰς Εὐρωπαϊκὰς συνοικίας της καὶ τὰ ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς προάστειά της. Ἡ Κων/πολις ἔχει στρατηγικὴν σημασίαν, διότι δι' αὐτῆς διέρχεται ἡ ἐκ τῆς Ἀσίας πρὸς τὴν Εὐρώπην κυριώτερα ὁδὸς καὶ ἡ τοιαύτη ἡ ὁδηγοῦσα πρὸς χώρας, αἵτινες ἔχουσι σιτηρὰ καὶ πετρέλαια (Ρουμανίαν — Σοβιετικὴν Ἑνωσιν). Ἐμπορικωτάτῃ ἄλλοτε πόλιν καὶ σημαντικὸς λιμὴν, φθίνει, διότι πολλοὶ τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων, εἰς τὰς χεῖρας τῶν ὁποίων ὑπῆρχεν ὅλον τὸ ἐμπόριον, ἀνεχώρησαν ἢ ἐξεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων. Καὶ ἡ κατάστασις θὰ βαίνει διαρκῶς ἐπιδεινουμένη, διότι καὶ τῶν παραμενόντων εἰσέτι Ἑλλήνων ἡ θέσις καθίσταται προβληματικὴ, λόγω τῶν διωγμῶν παντὸς εἶδους, τοὺς ὁποίους οὗτοι ὑφίστανται. Πλὴν τῶν θαυμασίων τοπίων καὶ γραφικῶν τοποθεσιῶν, τὰς ὁποίας ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ἡ Κων/πολις, ἔχει καὶ ἀξιόλογα μνημεῖα ὅπως : Τὰ Σουλτανικὰ ἀνάκτορα. Τὴν γέφυραν τοῦ Γαλατᾶ, ἐπὶ τοῦ Κερατίου κόλπου, συνδέουσιν τὴν παλαιάν καὶ νέαν πόλιν, διάφορα τεμένη (τζαμιά), τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ντολμα — Μπαζέ καὶ κυρίως τὸν περικαλῆ ναὸν τῆς Ἀγ. Σοφίας. Οὗτος εἶναι μετὰ τοῦ Ἀγ. Πέτρου τῆς Ρώμης καὶ τοῦ Ἀγ. Παύλου τοῦ Λονδίνου, εἰς ἐκ τῶν τριῶν μεγαλυτέρων καὶ ὡραιωτέρων ναῶν τῆς Χριστιανισμοῦ. Μεταβληθεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων ἡ Ἀγ. Σοφία εἰς τέμενος, μετὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν κατάληψιν τῆς Κων/πόλεως, εἶναι σήμερον μουσεῖον, τὸ ὁποῖον προσελκύει πλείστους ἐπισκεπτάς. Εἰς τὸ Καχριέ Τζαμί, πρώην « μονὴν τῆς χώρας » ἔχουν ἀποκαλυ-

Ὁ Ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας.

φθεῖ Βυζαντινὰ ψηφιδωτὰ ἐξαιρετικῆς τέχνης. Ἡ Κων/πολις εἶναι ἔδρα Τουρκικοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἔχει καὶ πολλὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν μεγάλην τοῦ Γένους Σχολήν.

Ἀδριανούπολις (Ἐντιρνέ, 30.000 κ.) ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἥ ὁποία ἐνώνει τὴν Κων/πολιν μετὰ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ εἰς τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Ἑβρου καὶ Τοῦντζα. Τὸ ὄνομά της ὀφείλει εἰς τὸν Ρωμᾶιον Αὐτοκράτορα Ἀδριανόν, ὁ ὁποῖος τὴν ἔκτισε (τὸ 135 μ. Χ.). Ὑπὸ τῶν Τούρκων μετωνομάσθη εἰς Ἐντιρνέ. Ἐχει ὀνομαστὸν τέμενος (τὸ τέμενος τοῦ Σουλτάνου Σελίμ), 7 ὥρας γέφυρας ἐπὶ τοῦ Ἑβρου καὶ τοῦ Τοῦντζα, αἱ ὁποῖαι συνδέουσιν τὰ διάφορα μέρη τῆς πόλεως καὶ ὥραῖα προάστια. Τὸ ὠραιότερον τῶν προαστίων της εἶναι τὸ **Καραγάτς**.

Σαράντα Ἐκκλησίαι (Κιρχαρελί 15.000 κ.) συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τὴν Ἀδριανούπολιν. **Ἀρκαδιούπολις** (Λουλέ — Μπουργκάς) καὶ βορειοανατολικῶς ταύτης ἡ **Βιζύη**, πατρίς τοῦ Ἑλληνοποιήτου Γεωργ. Βιζυηνοῦ. **Ραιδεστός** (Τεκίρ — Ντάχ 15.000 κ.), εἰς

τὸν ὁμώνυμόν της κόλπον ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Προποντίδος. **Καλλίπολις** (10.000 κ.) εἰς τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου. **Σηλυβρία** καὶ πλεῖσται ἄλλαι πόλιναι εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Προποντίδος. "Οἱ αἱ ὥς ἄνω πόλεις εἶχον πρὸ τοῦ 1922 ἀμιγεῖς Ἑλληνικοὺς πληθυσμούς.

Β. ΙΤΑΛΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ἰ τ α λ ί α

"Ορία." Ἑκτασις. Ἡ Ἱταλικὴ χερσονήσος εἶναι ἐπιμήκης, εἰς σχῆμα ὕψηλῳ ὑποδήματος. Πρὸς Β. συνορεύει μετὰ τὴν Ἑλβετίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν, πρὸς Δ. μετὰ τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Τυρρηνικὴν θάλασσαν, πρὸς Ν. μετὰ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν καὶ τὸ Ἰόνιον Πέλαγος καὶ πρὸς Α. μετὰ τὸ Ἰόνιον Πέλαγος, τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν καὶ τὴν Γιουγκοσλαβίαν (Χαρτ. 15). Αἱ Ἱταλικοὶ ἀποτελοῦν τὰ φυσικὰ ὅρια τῆς Ἱταλίας, αἱ μὲν δυτικαὶ μετὰ τῆς Γαλλίας, αἱ κεντρικαὶ μετὰ τῆς Ἑλβετίας καὶ αἱ Ἀνατολικαὶ μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Γιουγκοσλαβίας. Νοτίως τῆς Ἱταλικῆς χερσονήσου εὐρίσκεται ἡ νῆσος Σικελία, ἀπέχουσα τῆς Ἀφρικῆς 141 χιλιομ. Πρὸς τὴν Βαλκανικὴν χερσονήσον πλησιάζει εἰς τὸ θαλάσσιον στενὸν τοῦ **Οτράντο**, τὸ πλάτος τοῦ ὁποίου εἶναι 75 - 140 χιλιομ. Ἡ Ἑκτασις τῆς Ἱταλίας ἀνέρχεται εἰς 301.000 τετρ. χιλιομ. Μεταξὺ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν ἡ Ἱταλία ἔρχεται ἐβδόμη ὡς πρὸς τὴν Ἑκτασιν.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Φυσικαὶ περιοχαί. Τὴν Ἱταλίαν δυνάμεθα νὰ τὴν χωρίσωμεν εἰς τρεῖς φυσικὰς περιοχάς: τὰς Ἱταλικὰς **"Ἀλπεῖς"** τὴν πεδιάδα τοῦ **Πάδου** καὶ τὰς **Ἀπέννινα**.

Αἱ Ἱταλικοὶ Ἀλπεῖς. Αὗται περιβάλλουν τὴν Β. Ἱταλίαν ἐν εἵδει στεφάνου. Τὸ δυτικὸν ἄκρον τῶν ἄρχεται σχεδὸν ἀπὸ τῆς θαλάσσης (κόλπου τῆς Γενούης) μετὰ τὰς λεγομένας παραθαλασσίας **"Ἀλπεῖς"**. Ἐκεῖθεν προχωροῦν πρὸς βορρᾶν καὶ κατόπιν πρὸς Α. σχηματίζουσαι τὰς Κεντρικὰς **"Ἀλπεῖς"**. Εἰς τὰς Κεντρικὰς **"Ἀλπεῖς"** ἀνήκουν αἱ **Πεννινικαὶ Ἀλπεῖς** ἢ **Ἀλπεῖς Πεννίν** μετὰ ὕψηλότερας κορυφὰς τὰς **Μόντε Ρόζα** (4052 μ.) καὶ **Μόντε Σερβίνο** (4482 μ.). Ἀνατολικώτερον εὐρίσκεται τὸ ὄρεινόν συγκρότημα **Μπερνίνα** (4052 μ.) καὶ ἀκόμη ἀνατολικώτερον αἱ χαμηλότεραι **Δολομιτικαὶ Ἀλπεῖς** τοῦ Τυρόλου. Ὀνομα-

ζονται αὐταὶ οὕτω ἐξ αἰτίας τῶν περιφήμων Δολομιτῶν, πετρωμάτων ἐξ ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου καὶ ἀνθρακικοῦ μαγνησίου, οἱ ὅποιοι ὑψοῦνται ὡς κατ'ἀλυσκοὺς πύργοι ἐν τῷ μέσῳ καταπρασίνων δασῶν καὶ λειβαδιῶν. Τὸ ὄρεινόν συγκρότημα Μπερνίνα, αἱ Δολομιτικαὶ Ἀλπεις καθὼς καὶ αἱ ἀνατολικώτερον τούτων Ἰουλιαναὶ Ἀλπεις (2864 μ.) σχηματίζουν τὰς λεγομένας Ἀνατολικὰς Ἀλπεις, αἱ ὅποιαι εἰσχωροῦν καὶ ἐντὸς τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ ἐδάφους, δεσπόζουσαι τοῦ ἀσβεστολιθικοῦ ὑψιπέδου τοῦ Κάρστ. Αἱ Ἀλπεις παρὰ τὸ μέγα των ὕψος ἔχουν καὶ χαμηλὰ τινα σημεῖα, αὐχένας, διὰ τῶν ὁποίων εἶναι εὐκόλος ἡ διάβασις. Τοιαῦτα π.χ. εἶναι ὁ αὐχὴν τοῦ Ἀγ. Βερνάρδου ἀπὸ Ἑλβετίας εἰς Ἰταλίαν καὶ τοῦ Μπρένερ ἀπὸ Αὐστρίας εἰς Ἰταλίαν (βλ. Αὐστρίαν).

Ἡ Πεδιὰς τοῦ Πάδου. Ἐκτείνεται αὕτη ἀπὸ τῶν Ἀλπεων μέχρι τῶν Ἀπεννίνων καὶ ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ ἐδάφη προεϊθόντα ἀπὸ προσχώσεις δι' ὕλικῶν προσερχομένων ἐκ διαβρώσεως τῶν πετρωμάτων καὶ μεταφερομένων ὑπὸ τῶν ὑδάτων τῶν ρεόντων ἐκ τῶν Ἀλπεων καὶ τῶν Ἀπεννίνων. Εἶναι εὐφορος πεδιάς καὶ ἡ μεγαλύτερα τῆς Ν. Εὐρώπης, ἔχουσα πλάτος 100 καὶ μῆκος 400 χίλιον.

Τὰ Ἀπέννινα. Ταῦτα (Χάρτ.15) διασχίζουν κατὰ μῆκος τὴν χειρσόνησον περὶ τὸ κέντρον τῆς καὶ προεκτεινόμενα καὶ πέραν ταύτης, εἰς τὴν Σικελίαν, συνεχίζονται καὶ εἰς τὴν Β. Ἀφρικὴν μετὰ τὴν ὁροσειρὰν τοῦ Ἀτλαντος. Τὸ μέγιστον ὕψος των φθάνει εἰς τὸ Γκράν Σάσο (ὑψηλοτέραν κορυφὴν των), εἰς τὰ Κεντρικὰ Ἀπέννινα, τὰς 2914 μ. Δυτικῶς τῶν Ἀπεννίνων καὶ χωριζόμενον ἐκ τούτων διὰ τῆς πεδιάδος τῆς Καμπανίας εὐρίσκεται τὸ ἐνεργὸν ἡφαιστειον Βεζούβιος (1200 μ.). Εἰς τὴν Σικελίαν εὐρίσκεται ὁ τεράστιος κῶνος τοῦ ἐνεργοῦ ἡφαιστείου Αἶτνα (3279 μ.) καὶ ἄλλο, ἐνεργὸν καὶ αὐτὸ, ἡφαιστειον εἰς τὴν μικρὰν νησίδα Στρώμπολι. Ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἰταλίαν τῶν Ἀπεννίνων διάφοροι ἄλλαι μικρότεραι πεδιάδες, παράκτιοι, ἀνατολικῶς καὶ δυτικῶς τῆς ὁροσειρᾶς τοιαῦται εἶναι ἡ πεδιάς τῆς Τοσκάνης καὶ ἡ πεδιάς τῆς Καμπανίας δυτικῶς τῶν Ἀπεννίνων, ἀνατολικῶς δὲ τούτων ἡ πεδιάς τῆς Ἀπουλίας καὶ ἡ πεδιάς τῆς Καλαβρίας.

Τὰ παράλια τῆς Ἰταλίας. Ἡ Ἰταλία δὲν ἔχει μέγα θαλάσσιον διαμελισμὸν καὶ παρουσιάζει οὕτω μόνον ὀλίγους σημαντικοὺς κόλπους καὶ ἀκρωτήρια. Πρὸς τὸ Τυρρηγικὸν πέλαγος εὐρίσκονται ὁ κόλπος τῆς Γενουῆς (εἰς τὰ ΒΔ.) καὶ ὁ κόλπος τῆς Ἀγ. Εὐφημίας (εἰς τὰ ΝΔ. τῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου). Εἰς τὸ Ἰόνιον ὁ κόλπος τοῦ Τάραντος καὶ ὀλί-

Ρώμη. Τὸ Κολοσσαῖον ὡς διασώζεται σήμερον.

γον βορειότερον τὸ ἀκρωτήριο τοῦ **Ὀτράντο** μεταξύ τούτου καὶ τῆς ἀπέναντι Ἀλβανικῆς ἀκτῆς εὐρίσκεται τὸ θαλάσσιον στενὸν τοῦ Ὀτράντο. Εἰς τὸ ΒΑ. μέρος τῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου εὐρίσκεται ὁ κόλπος τῆς Βενετίας.

Κλίμα. Ἡ θέσις τῆς Ἰταλίας καὶ ἡ μορφολογία τοῦ ἐδάφους της προσδιορίζουν καὶ τὸ κλίμα της. Εἰς τὰς Ἀλπεις λόγῳ τοῦ ὕψους οἱ χειμῶνες εἶναι ψυχροὶ καὶ τὰ θέρη δρασερά· εἰς τὰς καλῶς ὅμως προφυλασσομένης ἀπὸ τοὺς βορείους ἀνέμους κοιλάδας τῶν Ἀλπεων, ὅπως π.χ. εἰς τὰς κοιλάδας τῆς περιοχῆς τῶν λιμνῶν τῆς Β. Ἰταλίας, οἱ χειμῶνες εἶναι τόσον γλυκεῖς ὥστε νὰ εὐδοκιμοῦν εἰς αὐτὰς ἀκόμη καὶ φυτὰ εὐδοκιμοῦντα μόνον εἰς τὸ μεσογειακὸν κλίμα. Αἱ βροχαί, πίπτουσαι καθ' ὅλον τὸ ἔτος, εἶναι ἀρκεταί, τὸν χειμῶνα ὅμως ἐπικρατοῦν αἱ χιονοπτώσεις καὶ τὰ ὄρη καλύπτονται ὑπὸ χιόνων, αἱ ὁποῖαι εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλῶν ὄρεων παραμένουν καθ' ὅλον τὸ ἔτος.

Εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Πάδου οἱ χειμῶνες εἶναι, ἐν σχέσει μὲ τὸ γεωγραφικὸν πλάτος τῆς περιοχῆς, ἀρκετὰ ψυχροί· τὰ θέρη ὅμως δὲν εἶναι

Χαρτ. 16. Ἰταλία : Προϊόντα.

πολύ θερμά, αἱ δὲ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν ἀνοιξιν καὶ τὸ φθινόπωρον. Ἐχει δηλαδή ἡ πεδιάς τοῦ Πάδου κλίμα μὲ χαρακτηριστικὰ τόσον τοῦ μεσογειακοῦ ὅσον καὶ τοῦ Ἡπειρωτικοῦ κλίματος. Ὅλη ἡ ὑπόλοιπος, ἡ νοτίως δηλαδή τῆς πεδιάδος τοῦ Πάδου, Ἰταλία ἔχει κλίμα μεσογειακόν, δηλαδή ἡπίους καὶ βροχεροὺς χειμῶνας καὶ θερμὰ καὶ ξηρὰ θέρη. Αἱ βροχαὶ εἶναι περισσότεραι εἰς τὴν δυτικὴν, τὴν πρὸς τὸ Τυρ-

ρηνικὸν πέλαγος δηλαδή, παραλίαν, λόγω τῶν ἐκεῖ πνεόντων ἀπὸ τὴν θάλασσαν ΝΔ. ἀνέμων.

Μεγάλοι ποταμοὶ ὑπάρχουν μόνον βορείως τῶν Ἀπεννίνων, εἰς τὴν κοιλάδα δηλαδή τοῦ Πάδου, διότι ἐκεῖ ὑπάρχουν ἀφ' ἑνὸς μεγάλοι ἐκτάσεις, τὰ ὕδατα τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ἀποστραγγισθοῦν καὶ ἀφ' ἑτέρου· πολλὰ ὕδατα ἐκ τῶν βροχῶν καὶ ἐκ τῆς τήξεως τῶν χιόνων τῶν Ἀλπεων. Οὕτως εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Πάδου ἔχομεν δύο μεγάλους ποταμούς: Τὸν Ἀδίγην, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὰς Δολομιτικὰς Ἀλπεις καὶ περιοχὴν Μπρένερο καὶ χύνεται εἰς τὴν Ἀδριατικὴν, ὀλίγον βορειότερον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πάδου, πλησίον καὶ νοτίως τῆς Βενετίας καὶ τὸν Πάδον (ἢ Πό), ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Ἰταλίας. Πηγάζει οὗτος ἀπὸ τὸ Μόντε Βίζο τῶν Δυτ. Ἀλπεων καὶ διαρρέει τὴν πεδιάδα τοῦ Πάδου ἐκ Δ. πρὸς Α. καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς, δεχόμενος πληθὺς παραποτάμων, τόσον ἀπὸ τὰς Ἀλπεις ὅσον καὶ ἀπὸ τὰ Β. Ἀπέννινα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν καὶ τῆς τήξεως τῶν χιόνων ὑπερχειλίζων πολλάκις καταστρέφει τὰ ἀναχώματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὑψώσει εἰς τὰς ὄχθας του. Πλημμυρίζει τότε μεγάλας ἐκτάσεις καὶ ἐπιφέρει καταστροφάς. Οἱ ἐκ τῶν Ἀλπεων καὶ τῶν Ἀπεννίνων ρέοντες ὀρμητικῶς πολυάριθμοι παραπόταμοι τοῦ Πάδου παρέχουν εἰς τὴν Β. Ἰταλίαν ἄφθονον «λευκὸν ἄνθρακα», ὁ ὁποῖος χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν παραγωγὴν ἠλεκτρικοῦ ρεύματος καὶ κίνησιν τῶν μηχανῶν τῶν ἐργοστασίων καὶ τῶν σιδηροδρόμων. Μικρότερος ποταμὸς χυνόμενος εἰς τὴν Ἀδριατικὴν εἶναι ὁ Πιάβε, ἐκβάλλων ΒΑ. τῆς Βενετίας, καὶ ὁ Ἰζόντζο, ἐκβάλλων πλησίον τῆς Τεργέτης. Εἰς τὴν νοτίως τῆς πεδιάδος τοῦ Πάδου Ἰταλίαν δὲν ἔχομεν σημαντικοὺς ποταμούς, διότι ἡ ἔκτασις διὰ τὴν συλλογὴν ὑδάτων εἶναι μικρά, τὸ κλίμα μεσογειακὸν χωρὶς βροχὰς κατὰ τὸ θέρος καὶ τὰ Ἀπέννινα ὄρη ὅχι ὑψηλὰ ὥστε νὰ συγκρατοῦν πολλὰς χιόνας. Οἱ σπουδαιότεροι ἐκ τούτων εἶναι ὁ Ἄρνος καὶ νοτιώτερον ὁ Τίβερης, διαρρέοντες τὰς ὁμωνύμους πεδιάδας. Ὁ Τίβερης διέρχεται διὰ τῆς Ρώμης.

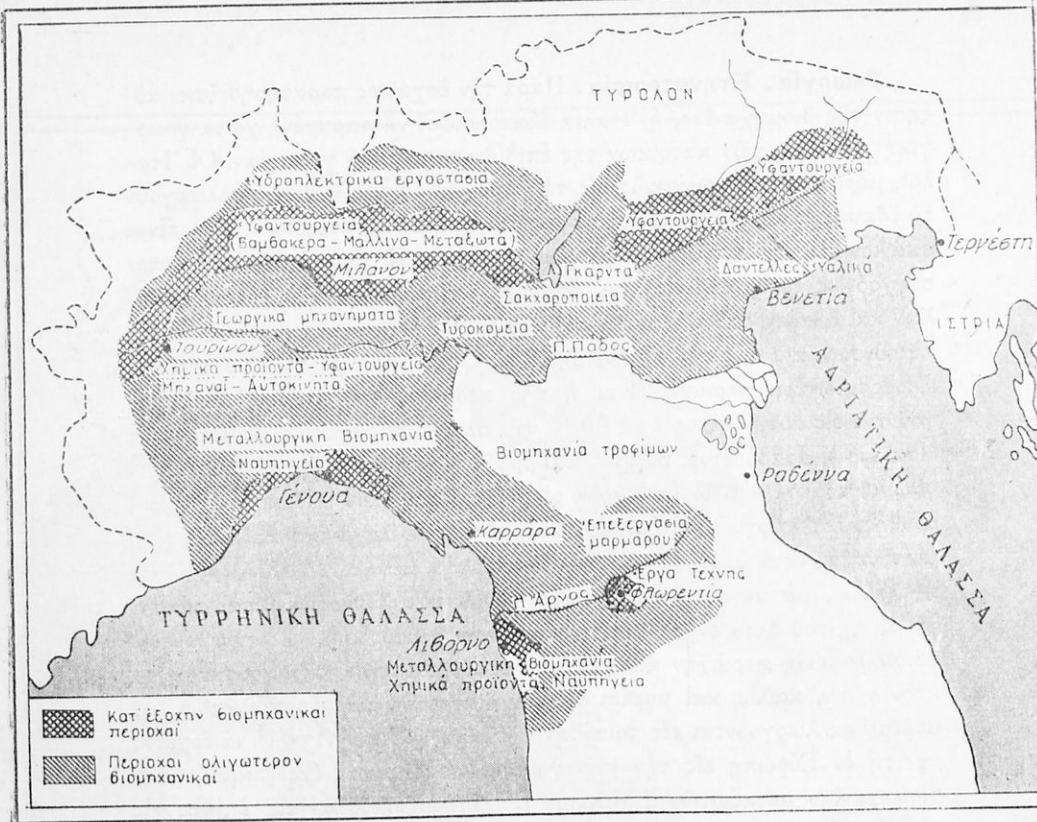
Λίμναι ἀρκεταὶ ὑπάρχουν κυρίως εἰς τὴν Β. Ἰταλίαν, ὁ σχηματισμὸς τῶν δὲ ὀφείλεται εἰς τοὺς παγετῶνας. Τοιαῦται εἶναι αἱ: **Λάκο Ματζόρε** (μεγάλῃ λίμνῃ) καὶ **Λάκο ντὶ Κόμο**. Νοτιοανατολικῶς τούτων εὐρίσκεται ἡ λίμνη **Γκάρντα**, ἡ μεγαλυτέρα τῆς Ἰταλίας. Πλὴν τούτων ὑπάρχουν καὶ πολλὰ ἄλλα μικρότεροι λίμναι, ὅλαι τῶν γραφικώταται.

Γεωργία. Κτηνοτροφία. Παρά την έσχάτως παρατηρηθεΐσαν αύξησιν τῆς βιομηχανίας, ἡ Ἰταλία ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ χώρα γεωργική· τὰ 42 % τῶν κατοίκων της ἐπιδίδονται εἰς τὴν γεωργίαν. Οἱ Ἰταλοί, μορφωμένοι γεωργικῶς εἰς τὰ γεωργικὰ σχολεῖα των, καλλιεργοῦν τὸ ἔδαφος ἐπιστημονικῶς καὶ μὲ εὐρεῖαν χρῆσιν λιπασμάτων. Δὲν εἶναι σπάνιον εἰς τὴν Ἰταλίαν τὸ φαινόμενον ἀγρῶν εἰς τοὺς ὁποίους γίνονται συγχρόνως τρεῖς καλλιέργειαι, ὅπως π.χ. ἐλαιῶν, μεταξὺ αὐτῶν ἀμπέλων καὶ ἀναδενδράδων (κληματαριῆς) καὶ κάτωθεν τούτων φυτῶν εὐδοκιμούντων καὶ εἰς τὴν σκιάν, ὅπως π.χ. βρώμης. Ἡ εὐφορωτέρα καὶ ἀποδοτικωτέρα περιοχὴ εἶναι ἡ τῆς πεδιάδος τοῦ Πάδου. Καλλιεργοῦνται εἰς αὐτὴν σῖτος (τὰ 50 % τῆς ὀλικῆς παραγωγῆς εἰς σῖτον τῆς Ἰταλίας), ἀραβόσιτος, βάμβαξ καὶ ὄρυζα εἰς τὰ δυνάμενα νὰ πλημμυρισθῶσιν ἑδάφη. Ἐδῶ ὑπάρχουν οἱ βορειότεροι ὅλου τοῦ κόσμου ἀγροὶ ὀρύζης. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης σακχαρότευτλα, λαχανικὰ καὶ ὑπάρχουν μεγάλα τεχνητὰ λειβάδια διὰ τὴν διατροφὴν μεγάλων ζῴων καὶ ἰδίως ἀγελάδων, μὲ μεγάλην παραγωγὴν τυροῦ καὶ βουτύρου (παράγονται τὰ 95 % τοῦ ὅλου ἐν Ἰταλίᾳ παραγομένου βουτύρου). Εἰς τὴν βορειότεραν λοφώδη περιοχὴν καλλιεργοῦνται καὶ ἄμπελοι, παράγουσαι ἐλκεκτὸν οἶνον, καθὼς καὶ μορέαι διὰ τὴν διατροφὴν μεταξοσκωλήκων. Αἱ μορέαι καλλιεργοῦνται εἰς τοιαύτην κλίμακα, ὥστε ἡ Ἰταλία νὰ ἔρχεται πρώτη ἐν Εὐρώπῃ εἰς τὴν παραγωγὴν μετάρτης καὶ ἔχει ἀκμάζουσαν βιομηχανίαν μεταξωτῶν (Μιλάνον). Ἡ ὀρυζοκαλλιέργεια ἐπίσης εἰς τὴν Ἰταλίαν εἶναι ἀπὸ τὰς πλέον τελειοποιημένας τοῦ κόσμου. (Χαρτ. 16 καὶ 17).

Εἰς τὴν πρὸς νότον τῆς πεδιάδος τοῦ Πάδου Ἰταλίαν τῶν Ἀπεννίνων, πλὴν τῶν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Πάδου καλλιεργουμένων φυτῶν, καλλιεργεῖται, ἰδίως εἰς τὰς παραλίους μικρὰς πεδιάδας, καὶ ἡ ἐλαία, τὰ ἐσπεριδοειδῆ καὶ διάφορα ἄλλα ὀπωροφόρα δένδρα (ταῦτα ἰδίως εἰς τὰς λοφώδεις περιοχὰς) καὶ πολλὰ ἄμπελοι.

Εὐφορωτέρα ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν τῶν Ἀπεννίνων εἶναι ἡ νότιος Ἰταλία (ἰδίως ἡ πεδιάς τῆς Καμπανίας) ὅπου οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχον, λόγῳ τοῦ πλουσίου ἑδάφους, δημιουργήσει ἀποικίας τόσοι ἀκμαῖας καὶ πλουσίας, ὥστε ἡ περιοχὴ ἐκαλεῖτο Μεγάλῃ Ἑλλάς. Ὑπάρχουν ἐκεῖ χωρία εἰς τὰ ὁποῖα καὶ σήμερον ἀκόμη ὀμιλεῖται ἡ ἐλληνικὴ ἀναμεμιγμένη μὲ τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν. Ἡ Ἰταλία κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν ἐλαίου (μετὰ ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν) καὶ τὴν δευτέραν

Χαρτ. 18. Βιομηχανία Β. Ήταλίας

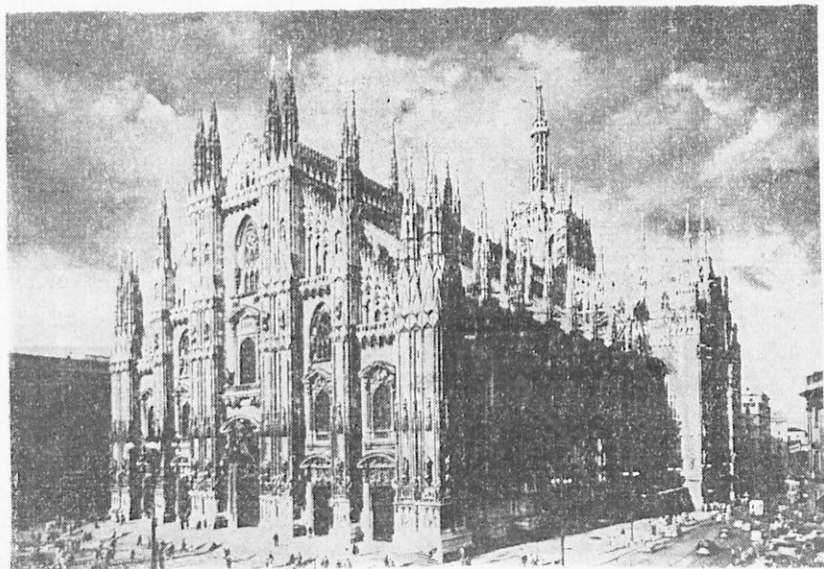
ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν οἴνου (μετὰ τὴν Γαλλίαν), παράγει δὲ πολλοὺς καρπούς (ξηροὺς καὶ νωπούς), ἐκ τῶν ὁποίων κάμνει καὶ ἐξαγωγὴν, ἰδίως ἐσπεριδοειδῆ (πορτοκάλια — λεμόνια κυρίως). Εἰς τὴν παραγωγὴν ἐσπεριδοειδῶν καὶ κυρίως λεμονίων ἐπὶ κεφαλῇς ἔρχεται ἡ Σικελία, λόγῳ τοῦ ἥπιου κλίματός της. Εἶναι τόσοσ ἥπιον τὸ κλίμα τῆς Σικελίας, ὥστε εἰς μερικὰ μέρη της νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ καλλιέργεια καὶ φυτῶν τῶν θερμῶν χωρῶν, ὅπως φοινίκων καὶ βανανῶν.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι μεγαλυτέρα εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχὰς τῶν Ἀπεννίνων, περιοριζομένη κυρίως εἰς πρόβατα. Εἰς τὰ πεδινὰ ἐκτρέφονται καὶ μεγάλα ζῶα, ἰδίως γαλακτοπαραγωγικαὶ ἀγελάδες, καθὼς καὶ χοῖροι. Κτηνοτροφία προβάτων ὑπάρχει καὶ εἰς τὴν ὄρεινὴν νῆσον Σαρδηνίαν, ἥ ὁποία ἔχει ἐλάχιστα πεδινὰ, εὐφορὰ καὶ καλλιεργήσιμα ἐδάφη

και εἶναι γενικῶς ἡ πτωχοτέρα ὅλης τῆς Ἰταλίας ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν γεωργικῶν προϊόντων.

Ὁρυκτά. Ἡ Ἰταλία δὲν ἔχει ἀρκετὸν ὀρυκτὸν πλοῦτον. Ἐχει ὑδράργυρον, σιδηρομετάλλευμα (εἰς τὴν νῆσον Ἑλβαν, τὴν Σαρδηνίαν καὶ τὰς Ἀλπεῖς), τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν βιομηχανίαν τῆς, χαλκόν, ψευδάργυρον καὶ ἀργυροῦχον μόλυβδον (εἰς Σαρδηνίαν) καὶ θεῖον εἰς τὴν Σικελίαν. Ἐσχάτως ἀνεκαλύφθη πετρέλαιον, τοῦ ὁποῖου παράγονται 204.000 μετρ. τόν. ἐτησίως. Ὁ ἄνθραξ, ἀπαραίτητος διὰ τὴν βιομηχανίαν, ἐλλείπει, ἀντικαθιστάμενος ἐν μέρει ἀπὸ τὸν ὑπάρχοντα ἄφθονον, εἰς τὴν Β. ἰδίως Ἰταλίαν, λευκὸν ἄνθρακα. Ἐχει ἀρκετὰ μάρμαρα, εἶναι δὲ γνωστὰ εἰς ὅλον τὸν κόσμον τὰ περίφημα μάρμαρα τῆς **Καράρας**.

Ἡ ἀλιεῖα, παρὰ τὸ ὅτι οἱ Ἰταλοὶ εἶναι ἐπιδέξιοι ἀλιεῖς, δὲν ἔχει μεγάλην ἀπόδοσιν καὶ δὲν ἐπαρκεῖ οὐδὲ διὰ τὴν ἐπιτόπιον κατανάλωσιν, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἡ Μεσόγειος εἶναι πτωχὴ εἰς ἰχθῦς. Ἀλιεύονται, πλὴν τῶν ἄλλων ἰχθύων, τόννοι καὶ σαρδέλλαι εἰς τὴν Σαρδηνίαν καὶ τὴν Σικελίαν, ἀρκετὴ ποσότης τῶν ὁποίων κονσερβοποιεῖται, ἐκτρέφονται δὲ πολλὰ χέλια, στρεῖδια καὶ μύδια.

Ὁ Καθεδρικὸς ναὸς (Ντουόμο) τοῦ Μιλάνου.

Ἀπολιθωμένον σῶμα κατοίκου τῆς Πομπηίας, ὡς ἀνευρέθη τοῦτο κατὰ τὰς ἐκεῖ γενομένας ἀνασκαφάς.

διὰ τὴν γεωργίαν καὶ γενικῶς χημικῶν προϊόντων καὶ φαρμάκων. Ὑπάρχουν ἐπίσης βιομηχανίαι χρησιμοποιοῦσαι ὡς πρώτας ὕλας προϊόντα γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ, ὅπως ἡ τῆς κατασκευῆς ζυμαρικῶν καὶ ἰδίως μακαρονίων, σαπῶνων, οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, βουτύρου, τυροῦ κλπ. Τὰ μεγαλύτερα βιομηχανικὰ κέντρα εἶναι τὸ Μιλᾶνον, τὸ Τουρίνον, τὸ Λιβόρνον καὶ ἡ Γένοβα.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία, ἐξαιρουμένων τῶν ὁρεινῶν περιοχῶν καὶ τῶν νήσων, εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη. Ὑπάρχουν ἀρκεταὶ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ καὶ δρόμοι ἀσφαλτοστρωμένοι καὶ καλῶς συντηρούμενοι, ἰδίως εἰς τὴν Β. Ἰταλίαν, εἰς τὴν ὁποίαν, λόγῳ τῆς ἀφθόνως παραγομένης ἐκεῖ ἡλεκτρικῆς ἐνεργείας, οἱ σιδηρόδρομοι εἶναι ἡλεκτροκίνητοι. Μεγάλην δυσκολίαν παρουσίασεν ἡ σύνδεσις σιδηροδρομικῶς τῆς Ἰταλίας μὲ τὴν Ἑλβετίαν, λόγῳ τῶν παρεμβαλλομένων ὑψηλῶν

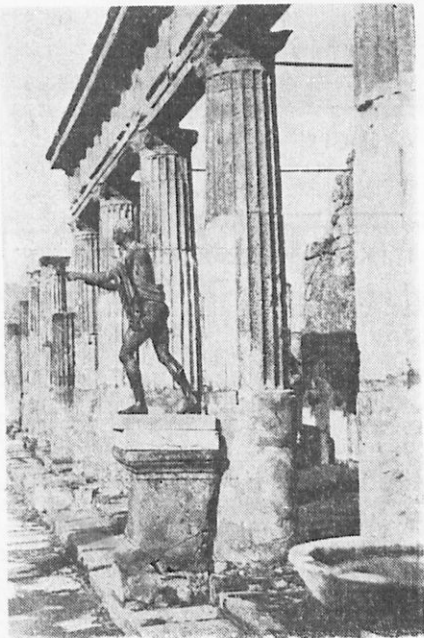
Βιομηχανία. (Χαρτ. 18). Μολο-

νότι ἡ Ἰταλία στερεῖται τόσον πρώτων ὑλῶν (δὲν ἔχει π.χ. ἀρκετὸν σίδηρον) καθὼς καὶ ἀρκετοῦ ἄνθρακος καὶ πετρελαίου, ἐν τούτοις ἔχει ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν, ἰδίως ἡ βόρειος Ἰταλία, ὅπου τὸν ἄνθρακα καὶ τὸ πετρέλαιον ἀντικαθιστᾷ ὁ λευκὸς ἄνθραξ. Ὡς πρὸς τὸν λευκὸν ἄνθρακα, δηλ. τὴν παραγομένην ὑδροηλεκτρικὴν ἐνέργειαν ἀπὸ τὰ ρέοντα ὕδατα, ἡ Ἰταλία ἔρχεται πρώτη μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Αἱ σπουδαιότεραι βιομηχανίαι εἶναι αἱ βιομηχανίαι κατασκευῆς αὐτοκινήτων, μοτοσυκλετῶν, γραφομηχανῶν, ραπτομηχανῶν, ἀτμομηχανῶν καὶ γενικῶς μηχανῶν παντὸς εἶδους, μουσικῶν ὀργάνων, ἡλεκτρικῶν ὀχημάτων, βαγονίων κλπ. Ὅμοιως βιομηχανίαι βαμβακερῶν, μεταξωτῶν καὶ μαλλίνων ὑφασμάτων, λιπασμάτων

Ἄλπεων, ἐχρειάσθη δὲ νὰ κατασκευασθοῦν μακρότατοι σήραγγες (τοῦν-
νελ). Ἡ συγκοινωνία διευκολύνεται καὶ ἀτμοπλοϊκῶς, κυριώτεροι δὲ
λιμένες τῆς εἶναι ἡ **Γένουα**, τὸ **Λιβόρνον**, ἡ **Νεάπολις**, τὸ **Βριν-
δήσιον** (Πρίντζι), ἡ **Βενετία** καὶ ἡ **Τεργέστη**. Ἐχει ἀρκετὰ πλοῖα
τόσον ἐπιβατικὰ ὅσον καὶ ἐμπορικὰ καὶ μεγάλα ναυπηγεῖα εἰς τὴν Γέ-
νουαν, τὸ Λιβόρνον κλπ.

Ἀνεπτυγμένη εἶναι καὶ ἡ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία, ἡ ὁποία διεξάγεται
τόσον μὲ τὸ ἐξωτερικὸν ὅσον καὶ μεταξὺ τῶν μεγάλων πόλεων τοῦ ἐσω-
τερικοῦ τῆς χώρας. Οἱ μεγαλύτεροι ἀερολιμένες εἶναι ὁ τῆς Ρώμης, ὁ
τῆς Νεαπόλεως καὶ ὁ τοῦ Μιλάνου.

Ἐμπόριον. Ἡ Ἰταλία ἐξάγει κυρίως αὐτοκίνητα, μουσικὰ ὄργανα,
μηχανὰς καὶ μηχανήματα διάφορα, ὑφάσματα, φάρμακα καὶ χημικὰ
προϊόντα. Ἐπίσης θεῖον, ἔλαιον, οἶνους, τυρόν. (Εἶναι ὀνομαστὸς ὁ τυ-
ρὸς ὁ καλούμενος Παρμεζάνα),
νωπὰς σταφυλὰς, ἐσπεριδοειδῆ,
μακαρόνια καὶ ζυμαρικὰ ἐν γένει.
Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγει ὑφάσμα-
τα, θεῖον, μηχανὰς καὶ μηχανή-
ματα διάφορα, φάρμακα καὶ χη-
μικὰ προϊόντα. **Εἰσάγει** πρώτας
ὕλας διὰ τὰς βιομηχανίας τῆς καὶ
κυρίως βάμβακα, ἔριον, σίδηρον,
ἄνθρακας καὶ πετρέλαιον. Ἐκ τῆς
Ἑλλάδος εἰσάγει μεταλλεύματα
διάφορα, τερεβινθέλαιον (νέφτι)
καὶ διάφορα δασικὰ προϊόντα.

Τουρισμός. Ὁ τουρισμὸς ἀ-
ποτελεῖ σημαντικὴν πρόσδοον διὰ
τὴν Ἰταλίαν. Αἱ φυσικαὶ καλλο-
ναὶ τῆς χώρας, τὸ ἥπιον κλίμα
τῆς, ἰδίως τῆς Ἰταλικῆς Ριβιέρας
εὐρίσκομένης εἰς τὸν μυχὸν τοῦ
κόλπου τῆς Γενούης, καθὼς καὶ
τῆς νησίδος **Κάπρι** κειμένης πλη-

Ἐρείπια τῆς Πομπηίας ὡς ταῦτα εὐρίσκον-
ται σήμερον, μετὰ τὴν ἐκκαθάρισίν των ἐκ
τῆς τέφρας διὰ τῆς ὁποίας εἶχον κλυφθῇ.

Χαρτ. 17. Κατανομή πυκνότητας πληθυσμού.

δινά της μέρη ἔχουσι μεγάλας ἐλώδεις ἐκτάσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καλλιεργηθοῦν. Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἡ Ἰταλία εἶναι χώρα πτωχὴ καὶ οἱ πόροι της δὲν ἐπαρκοῦν διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ της, ὁ ὁποῖος ἐξαναγκάζεται νὰ μεταναστεύῃ. Ὑπολογίζονται πλέον τῶν 10 ἑκατομμυρίων οἱ Ἰταλοί, οἱ ὁποῖοι ζοῦν εἰς ξένας χώρας, ἰδίως τὰς Ἡν. Πολιτείας καὶ τὴν Ν. Ἀμερικὴν. Ὁ πληθυσμὸς δὲν εἶναι ἐξ ἴσου κατανεμημένος εἰς ὅλην τὴν χώραν. Πυκνότερον κατοικοῦνται ἡ εὐφορος πεδιάς τῆς Καμπανίας (Νεαπόλεως), ἡ ὁποία εἶναι μία ἀπὸ τὰς πυκνότερον κατοικοῦμένας περιοχὰς τῆς Γῆς (πλέον τῶν 300 κατ. κατὰ τετρ. χιλιόμετρον). Πυκνῶς κατοικοῦνται καὶ αἱ περιοχαὶ τοῦ Μιλάνου, Τουρίνου, Γενούης καὶ Λιβόρνου, διότι ἔχουν ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν.

σίον τῆς Νεαπόλεως, καὶ αἱ ἀρχαιότητές της προσελκύουν κατ' ἔτος ἑκατομμύρια ξένων. Ὑπολογίζονται πλέον τῶν 7 ἑκατομ. οἱ ξένοι, οἱ ὁποῖοι ἐπισκέπτονται κατ' ἔτος τὴν Ἰταλίαν ὡς περιηγηταί.

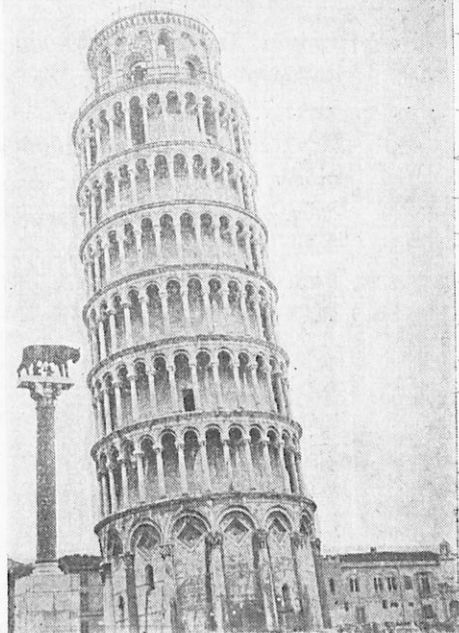
Πληθυσμός. Μετανάστευσις. Ἡ Ἰταλία ἔχει 50.763.000 κατ. καὶ πυκνότητα 168 κατ. κατὰ τετρ. χιλιόμετρον. Ἔρχεται 8η ὡς πρὸς τὴν ἑκτασιν καὶ 4η ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν χώρα τῆς Εὐρώπης (μετὰ τὴν Σοβιετικὴν ἑνωσιν, Γερμανίαν καὶ τὸ Ἡν. Βασίλειον). Ὁ πληθυσμὸς της αὐξάνει συνεχῶς, διότι αἱ γεννήσεις ὑπερτεροῦν τῶν θανάτων, ἀλλὰ ἡ χώρα εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινὴ καὶ ἐκτὸς τούτου καὶ τὰ πε-

Πολίτευμα καὶ αἱ σπουδαιότεραι πόλεις. Ἡ Ἰταλία μετὰ τὸν Β'

Παγκόσμιον πόλεμον, εἰς τὸν ὁποῖον, πολεμήσασα παρὰ τὸ πλεονεκτεῖν τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰαπωνίας, ἡττήθη, ἀνεκηρύχθη Δημοκρατία (19 Ἰουνίου τοῦ 1946)· ἀπώλεσε μετὰ τὴν ἥτταν τῆς μέρους τῆς περιοχῆς Βενέτσια Τζούλια (Ἰουλιανῆς Βενετίας) καὶ τὴν χερσόνησον τῆς Ἰστρίας, πλὴν τῆς Τεργέστης καὶ μικρᾶς περιοχῆς τῆς. Ταῦτα ἐδόθησαν εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν.

Σπουδαιότεραι Ἰταλικαὶ πόλεις εἶναι αἱ : **Ρώμη** (1.853.000 κ.). Εἶναι πρωτεύουσα τῆς Ἰταλίας καὶ λέγεται **Ἁγία Πόλις**, διότι εἶναι τὸ θρησκευτικὸν κέντρον τῶν Καθολικῶν (ἀνερχομένων εἰς 450 ἑκατομ. εἰς ὅλην τὴν Γῆν). Εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ ἐπτὰ λόφων, διὰ τοῦτο δὲ ἐκαλεῖτο καὶ **ἐπτάλοφος**.

Εἰς ταύτην πλὴν τοῦ περικαλλοῦς ναοῦ τοῦ Ἀγ. Πέτρου, (ἀνῆκοντος εἰς τὸ Κράτος τοῦ Βατικανοῦ, διὰ τὸ ὅποῖον θὰ ὀμιλήσωμεν κατωτέρω καὶ τὸ ὅποῖον περιλαμβάνεται ἐντὸς τῆς Ρώμης), ὑπάρχουν καὶ πολλὰ μνημεῖα, λείψανα τῆς ἀρχαίας Ρώμης. Τοιαῦτα εἶναι π.χ. ὁ **λόφος τοῦ Καπιτωλίου** μετὰ τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἀρχαίων Ρωμαϊκῶν μνημείων, ἡ ἀρχαία **Ρωμαϊκὴ Ἀγορά**, τὸ **Κολοσσαῖον** τεράστιον θέατρον, εἰς τὸ ὅποῖον οἱ Χριστιανοὶ ἐρρίπτοντο εἰς τὰ θηρία ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν θεατῶν, αἱ **Κατακόμβαι**, εἰς τὰς οποίας κατέφευγον καὶ ἐκρύπτοντο οἱ Χριστιανοὶ διὰ νὰ σωθῶσιν ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς. **Μιλᾶνον** (1.275.000 κ.), ἡ δευτέρα εἰς πληθυσμὸν καὶ ἡ βιομηχανικωτέρα πόλις τῆς Ἰταλίας, φημιζομένη διὰ τὰ μεταξωτά της. Εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰταλικῆς ἐπαρχίας τῆς **Λομβαρδίας** καὶ ἔχει περίφημον καθεδρικὸν ναόν, τὸν λεγόμενον « **Ντουόμο** », γοτθικοῦ ρυθμοῦ. **Τουρίνον** (720.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας τοῦ **Πεδεμοντιῦ**· ἔχει ὀνομαστὰ ἐργοστάσια αὐτοκινήτων (**Φιάτ**, **Λάντζια**) καὶ ἀεροπλάνων. **Γένουα** (680.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας τῆς **Λιγουρίας** καὶ σημαντικὸς λιμὴν εἰς τὸν ὁμώνυμόν της κόλπον. Εἶναι συγχρόνως πόλις βιομηχανική, ἔχουσα μεταλλουργικὰ ἐργοστάσια καὶ ναυ-

Ὁ κεκλιμένος πύργος τῆς Πίζης.

πηγεῖα. **Τεργέστη** (270.000 κ.), λιμὴν ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης. **Λιβόρνον** (145.000 κ.), λιμὴν καὶ βιομηχανικὴ πόλις, ἔχουσα καὶ ναυπηγεῖα. Αἱ ὡς ἄνω πέντε πόλεις εἶναι αἱ βιομηχανικώτεραι πόλεις τῆς Ἰταλίας. **Βενετία** (317.000 κ.). Ἐκτισμένη ἡ πόλις αὕτη ἐπὶ 100 νησίδων ἔχει περισσοτέρας ἀπὸ 150 διώρυγας χρησιμοποιουμένας ὡς ὁδοὺς, διὰ τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι κυκλοφοροῦν μὲ εἰδικὰς λέμβους (γόνδολες). Εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα τουριστικὰ κέντρα τῆς Ἰταλίας. **Ραβένα** (120.000) νοτίως τῆς Βενετίας, ἔχουσα ναοὺς μὲ περίφημα Βυζαντινὰ ψηφιδωτά.

Νεάπολις (1.010.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας **Καμπανίας** καὶ σημαντικὸς λιμὴν εἰς τὴν Τυρρηνικὴν θάλασσαν. Κεῖται αὕτη πλησίον τοῦ **Βεζουβίου**, μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου φθάνει ὁδοντωτὸς σιδηρόδρομος. Πλησίον τῆς Νεαπόλεως σώζονται αἱ ἀρχαῖαι Ρωμαϊκαὶ πόλεις **Πομπηία**, **Ἡράκλειον** καὶ **Σταβία**, καταχωσθεῖσαι ὑπὸ τῆς σποδοῦ (τέφρας) τοῦ Βεζουβίου κατὰ μίαν ἔκρηξιν τοῦ τὸ 79 μ. Χ. αὐτῇ ἐκκαθαρισθεῖσαι ἀπὸ τὴν σποδὸν (τέφραν) εἶναι σήμερον κέντρα τουρισμοῦ. Αἱ ἀπέναντι τῆς Νεαπόλεως νησίδες **Ἴσχια** καὶ **Κάπρι** εἶναι ἐπίσης τουριστικὰ κέντρα. **Φλωρεντία** (375.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς Τοσκάνης· ἡ **Πίζα**, γνωστὴ διὰ τὸν κεκλιμένον πύργον της, τὸν περιφημον πύργον τῆς Πίζας· ἡ **Καρράρα**, γνωστὴ διὰ τὰ ὠραῖα μάρμαρά της. **Ἀγκὼν** (85.000 κ.), φυσικὸς λιμὴν εἰς τὴν Ἀδριατικὴν. **Μπάρι** (270.000 κ.), λιμὴν εἰς τὴν Ἀδριατικὴν. **Βρινδήσιον** (Πρίντεζι 60.000 κ.), ὁ πλησιέστερος πρὸς τὴν Ἑλλάδα λιμὴν ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς.

Εἰς τὴν **Σικελίαν** σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι αἱ : **Παλέρμον** (490.000 κ.), ἡ μεγαλύτερα καὶ ὠραιότερα πόλις τῆς Σικελίας. **Κατάνη** (300.000 κ.), εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Αἴτνης. **Μεσσίνη** (220.000 κ.), εἰς τὸ βόρειον ἄκρον τοῦ ὁμωνύμου θαλασίου στενοῦ, τὸ ὅποιον χωρίζει τὴν Σικελίαν ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησον. **Συρακοῦσαι** (80.000 κ.), εἰς τὰς ὁποίας σώζεται ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν θέατρον. Μεταξὺ Σικελίας καὶ Τύνιδος (Ἀφρικῆ) καὶ πλησιέστερον πρὸς τὴν Τύνιδα εὐρίσκεται ἡ μικρὰ ἡφαιστειογενὴς νῆσος **Παντελλερία** (9.000 κ.), ἔχουσα ὠραῖα δάση καὶ ἀμπέλους· εἰς αὐτὴν ἀπεβιβάσθησαν τὸ πρῶτον, προερχόμενα ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα κατὰ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον, διαπεραιωθέντα ἐν συνεχείᾳ ἐκείθεν εἰς Σικελίαν. Βορείως τῆς Σικελίας εὐρίσκονται διάφοροι μικραὶ νησίδες, καλούμεναι **Λιπάροι** (ἢ Αἰολικαὶ) νῆσοι· βορειότερα τούτων εἶναι ἡ νῆσος **Στρόμπολι**, ἔχουσα ἐνεργὸν ἡφαιστειον.

Ὁ Ἅγιος Πέτρος εἰς τὸ Κράτος τοῦ Βατικανοῦ (Ρώμη).

Σαρδηνία. Βορειοανατολικῶς τῆς Σικελίας εὐρίσκεται ἡ ὀλίγον μικροτέρα ταύτης ὄρεινῇ καὶ ἄγονος νῆσος Σαρδηνία, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀραιότερον κατοικουμένη περιοχή τῆς Ἰταλίας. Ἡ μεγαλυτέρα σπουδαιότης τῆς νήσου ταύτης ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἔχει μεταλλεύματα χαλκοῦ, ψευδαργύρου καὶ ἀργυροῦχου μολύβδου. Ἐχει ἐπίσης δάση ἀπὸ φελλοδρῦς, ἀπὸ τὸν φλοιὸν τῶν ὁποίων παράγεται ἀρκετὸς φελλός. Πρωτεύουσά της εἶναι ἡ **Καλιάρι**, (140.000 κ.), εὐρισκομένη εἰς τὸ νότιον ἄκρον τῆς νήσου. Ὀλίγον βορειότερον τῆς Σαρδηνίας εὐρίσκεται ἡ εἰς τὴν Γαλλίαν ἀνήκουσα νῆσος **Κορσική** καὶ ἀνατολικῶς ταύτης διαφοραὶ μικραὶ νησίδες, ἀνήκουσαι εἰς τὴν Ἰταλίαν. Μεταξὺ τούτων εἶναι καὶ ἡ νῆσος **Ἐλβα**, ὅπου ἐκρατήθη ἐξόριστος ὁ Μέγας Ναπολέων κατὰ τὴν πρώτην ἐξορίαν του. Ἡ Ἐλβα ἔχει καὶ ὀρυχεῖα σιδηρομεταλλεύματος.

Κράτος τοῦ Βατικανοῦ. Τοῦτο εὐρισκόμενον ἐντὸς τῆς πόλεως τῆς Ρώμης ἔχει ἑκτασιν 4.400 τετρ. μέτρων καὶ πληθυσμὸν 1.000 κατοίκων. Περιλαμβάνει τὸν περικαλλῆ ναὸν τοῦ Ἁγ. Πέτρου μετὰ τῆς πλατείας του καὶ τὰ Παπικὰ ἀνάκτορα μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων των καὶ τοῦ θησαυροφυλακίου, ὅπου φυλάσσονται σημαντικοὶ θησαυροὶ τοῦ Κράτους τοῦ Βατικανοῦ.

Δημοκρατία τοῦ Ἀγ. Μαρίνου. Αὕτη, περιλαμβανομένη ἐντὸς τοῦ Ἰταλικοῦ ἐδάφους ἔχει ἔκτασιν 61 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 14.000 κατοίκων (Χαρτ. 15). Τὸ ἔδαφός της εἶναι ὄρεινόν καὶ οἱ κάτοικοί της γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι, ἔχει δὲ καὶ λατομεῖα μαρμάρου. Ἡ Δημοκρατία τοῦ Ἀγ. Μαρίνου εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἰταλίας.

Μάλτα. Ἡ Μάλτα εἶναι ἡ μεγαλύτερα ἐκ τῶν τριῶν νήσων (Μάλτα, Γκόζο καὶ Κομίνο), αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται ΝΔ. τῆς Σικελίας καὶ μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Αἱ νῆσοι αὗται ἔχουν στρατηγικὴν σημασίαν διότι δεσπόζουν τοῦ θαλασσίου στενοῦ μεταξὺ Σικελίας καὶ Ἀφρικῆς. Κατέχονται ἀπὸ τὸ Ἡνωμένον Βασίλειον τῆς Μεγάλης Βρεταννίας καὶ Βορ. Ἰρλανδίας. Καὶ αἱ τρεῖς νῆσοι ἔχουν ἔκτασιν 316 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 450.000 κ., ὁ ὁποῖος ζητεῖ καὶ ἀγωνίζεται διὰ τὴν ἀποκτῆσιν πλήρη ἀνεξαρτησίαν. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ Λαβαλὲτ (50.000 κ.).

Γ. ΙΒΗΡΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

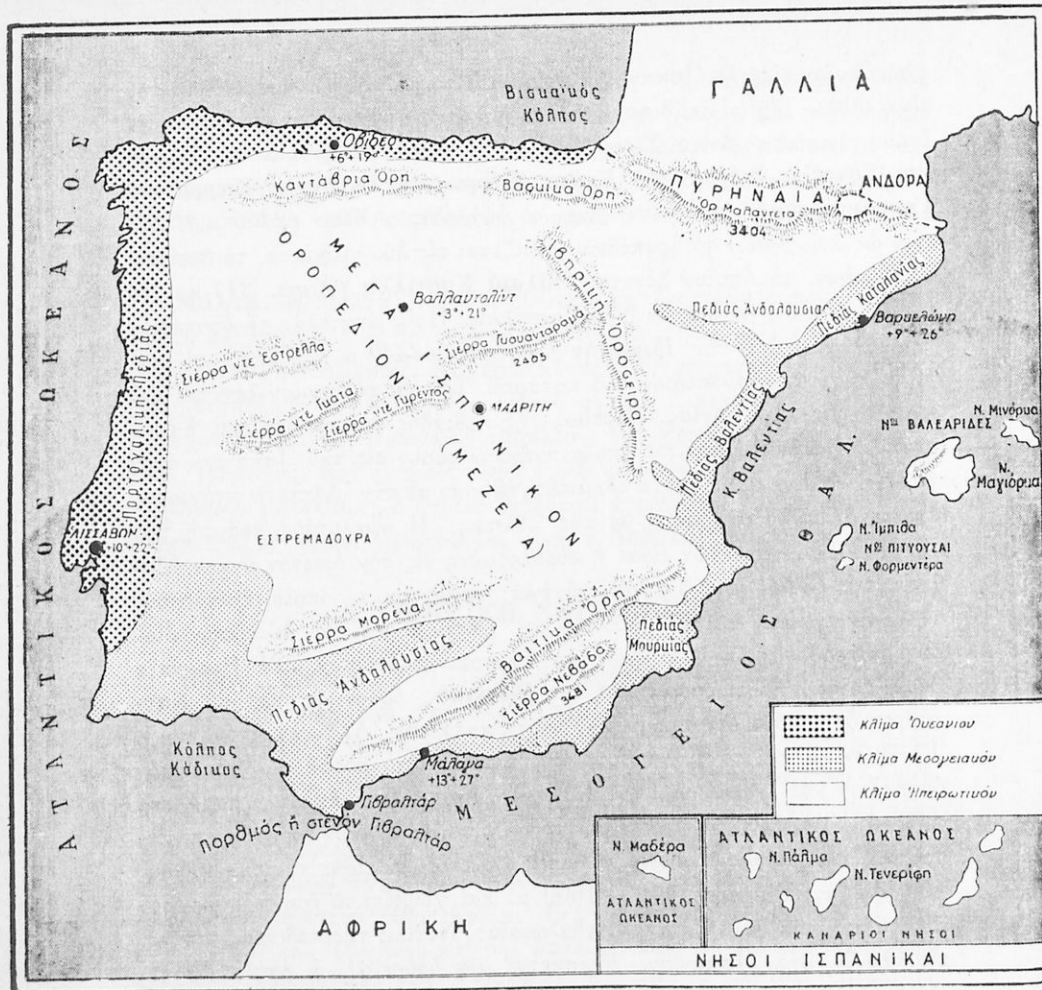
Θέσις. Ἔκτασις. Ἡ Ἰβηρικὴ χερσόνησος ὀνομάζεται οὕτω ἀπὸ τοὺς παλαιούς κατοίκους της τοὺς Ἰβηρας. Λέγεται καὶ χερσόνησος τῶν **Πυρηναίων**, λόγῳ τῆς ὑψηλῆς ὄροσειρᾶς τῶν Πυρηναίων, ἡ ὁποία ὑψώνεται κατὰ μῆκος τῶν πρὸς τὴν Γαλλίαν συνόρων τῆς χερσονήσου (Χαρτ. 20). Ἡ Ἰβηρικὴ χερσόνησος εὐρίσκεται πλησιέστερον ἀπὸ κάθε ἄλλο μέρος τῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν Ἀφρικὴν. Ἀπὸ αὐτὴν χωρίζεται διὰ τοῦ στενοῦ ἢ πορθμοῦ τοῦ **Γιβραλτάρ**, ὁ ὁποῖος ἔχει μέγιστον πλάτος 16 χιλιομ. καὶ μέγιστον βάθος 450 μ. Ἡ χερσόνησος ὀρίζεται ἀπὸ Β. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Γαλλίας, ἀπὸ Α. ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, ἀπὸ Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ ἀπὸ Ν. ὑπὸ τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

Μορφολογία ἐδάφους. Φυσικαὶ περιοχαί. Τὴν Ἰβηρικὴν χερσόνησον δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς δύο φυσικὰς περιοχάς: Τὸ **Μέγα ἐσωτερικὸν ὀροπέδιον** καὶ τὰς **Παραλιακὰς πεδινὰς ἐκτάσεις**.

Τὸ μέγα ἐσωτερικὸν ὀροπέδιον εἶναι τὸ μεγαλύτερον ὀροπέδιον τῆς Εὐρώπης. Ἐδημιουργήθη ἀπὸ πτύχωσιν τοῦ ἐδάφους γενομένην παλαιότερον τῆς Ἀλπικῆς, ὥς παλαιὸν δὲ ἔχει ὑποστῇ μεγάλῃ διαβρώσεις. Ἐχει σχῆμα τραπεζοειδὲς καὶ διὰ τοῦτο καλεῖται καὶ **Μεζέτα**,

(τὸ ὅποιον εἰς τὴν Ἰσπανικὴν σημαίνει τράπεζα). Τὸ μέσον ὕψος τοῦ εἶναι 600 — 800 μ. καὶ διασχίζεται ἀπὸ διάφορα ὑψηλότερα ὄρη, τὰ ὁποῖα ἔχουν γενικῶς τὸ ὄνομα **Σιέρρα**. Εἶναι ταῦτα ἀπὸ Α. πρὸς Δ. τά: **Σιέρρα ντὲ Ἑστρέλα, Σιέρρα ντὲ Γκάτα, Σιέρρα ντὲ Γκρέντος, Σιέρρα ντὲ Γκουανταρράμα**, τὸ ὅποιον εἶναι τὸ ὑψηλότερον ὅλων (2405 μ.). Διὰ τῶν ὡς ἄνω ὁρέων τὸ ὁροπέδιον χωρίζεται εἰς δύο τμήματα, τὸ βορείως τῶν ὁρέων, τὸ ὅποιον λέγεται **Παλαιὰ Καστίλλη** (Χαρτ. 21) καὶ τὸ νοτίως τούτων, λεγόμενον **Νέα Καστίλλη**. Πρὸς ἀνατολὰς τὸ ὁροπέδιον περιβάλλεται ἀπὸ τὴν **Ἰβηρικὴν** ὁροσειρὰν (2349 μ.), ἡ ὁποία τὸ χωρίζει ἀπὸ τὸ λεκανοπέδιον τοῦ ποταμοῦ Ἑβρου, τὸ ὅποιον λέγεται καὶ **πεδιάς τῆς Ἀραγωνίας**. Βορείως τῆς πεδιάδος ταύτης ὑψοῦται ἡ ὁροσειρὰ τῶν **Πυρηναίων**, τὰ ὁποῖα ἀνήκουν τόσον εἰς τὴν Ἰσπανίαν ὥσον καὶ εἰς τὴν Γαλίαν. Ταῦτα ἐδημιουργήθησαν μὲ τὴν Ἀλπικὴν πτύχωσιν, ἔγιναν δηλαδὴ συγχρόνως μὲ τὰς Ἀλπεῖς. Ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ τῶν Ἰσπανικῶν Πυρηναίων εἶναι ἡ εὐρισκομένη εἰς τὸν ὄρεινόν ὄγκον **Μαλαντέττα** (3404 μ.). Ὀλίγοι αὐχένες ὑπάρχουν, οἱ ὅποιοι ἐπιτρέπουν τὴν ἐπικοινωνίαν μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας καὶ τὴν δι' αὐτῶν διόδον σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ αὐτοκινητοδρόμων. Τὰ Πυρηναῖα συνεχίζονται πρὸς δυσμὰς μὲ τὰς **Βασκικὰς** ὁροσειρὰς καὶ τὰ **Καντάβρια** ὄρη (σχηματισθέντα καὶ ταῦτα κατὰ τὴν Ἀλπικὴν πτύχωσιν). Τὰ Βασκικὰ καὶ τὰ Καντάβρια ὄρη κλείουν ἀπὸ βορρᾶ τὸ Ἰσπανικὸν ὁροπέδιον καὶ χωρίζουν τὴν Παλαιὰν Καστίλλην ἀπὸ τὴν παράλιον, πρὸς τὸν Ἀτλαντικόν, περιοχὴν. Πρὸς Ν. τὸ Ἰσπανικὸν ὁροπέδιον κλείεται διὰ τῆς **Σιέρρα Μορένα**, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἓν εἶδος τείχους μήκους 400 χιλιομ. καὶ ὕψους 1400 — 1600 μ. καὶ χωρίζει τὸ ἐσωτερικὸν ὁροπέδιον ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῆς Ἀνδαλουσίας. Νοτίως τῆς πεδιάδος ταύτης, εἰς τὴν Ν. δηλ. Ἰσπανίαν, εὐρίσκεται μία ὁροσειρά, ἡ ὁποία ἀποτελοῦσα συνέχειαν τοῦ Ἀτλαντος (Ἀφρικῆ) συνεχίζεται καὶ εἰς τὰς **Βαlearίδας** νήσους. Τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς ὁροσειρᾶς ταύτης, σχηματισθείσης κατὰ τὴν Ἀλπικὴν πτύχωσιν καὶ λεγομένης **Βαιτικῆς ὁροσειρᾶς** (ὄρη Μπετίκ) εἶναι ἡ **Σιέρρα Νεβάδα**. Αὕτη μὲ τὸ ἐκ 3481 μ. ὕψος τῆς εἶναι τὸ δεύτερον (μετὰ τὰς Ἀλπεῖς) εἰς ὕψος ὄρος τῆς Εὐρώπης (τρίτα ἔρχονται τὰ Πυρηναῖα).

Ἀκταί. Ἡ Ἰβηρικὴ χερσόνησος δὲν ἔχει μέγαν θαλάσσιον διαμελισμόν. Οὕτω ὑπάρχουν μόνον τρεῖς μεγάλοι κόλποι, ὁ **Βισκαϊκὸς** πρὸς

Β., ὁ κόλπος τοῦ **Κάδιξ** εἰς τὰ ΝΔ. καὶ ὁ κόλπος τῆς **Βαλεντίας** εἰς τὰ Α.
(Μεσόγειον).* Εἰς τὰ Β. τῆς χερσονήσου σχηματίζονται πολλοὶ στενοὶ
καὶ ἐπιμήκεις κοιλίσκοι, ἀποτελοῦντες ἀσφαλῆ φυσικὰ ὀρμητήρια. Εἰς
ὅλην ὅμως τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν αἱ ἀκταὶ ἐπίπεδοι, ἀβαθεῖς καὶ κατὰ
τὸ πλεῖστον ἀμμόδεις, δὲν ἐπιτρέπουν τὴν δημιουργίαν ἀσφαλῶν λιμέ-
νων. Ἐξαιρέσιν ἀποτελοῦν μόνον ὁ ἀσφαλὴς ποταμόκολπος ὅπου εὐρί-
σκεται ὁ λιμὴν τῆς **Λισσαβώνας** καὶ ὁ τοιοῦτος τοῦ **Κάδιξ**. Ἀντιθέτως

εἰς τὰ πρὸς τὴν Μεσόγειον παράλια τῆς χερσονήσου ὑπάρχουν περισσώτεροι ἀσφαλεῖς ὅρμοι δυνάμενοι νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς λιμένες (Καρθαγένη, Βαρκελώνη κλπ.).

Πεδιάδες. Μεγάλαι πεδιάδες τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου εἶναι ἡ **Πορτογαλικὴ πεδιάς** (μεγαλύτερα ὅλων), ἡ πεδιάς τῆς **Ἀνδαλουσίας** καὶ ἡ πεδιάς τῆς **Αραγωνίας** ἡ κοιλάς τοῦ Ἑβρου, ἡ ὁποία κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος της εἶναι ἄγονος καὶ στεπνώδης· ὑπάρχουν ἐπίσης, τόσον κατὰ μῆκος τῆς Μεσογείου ὅσον καὶ κατὰ μῆκος τοῦ Ἀτλαντικοῦ, μικραὶ πεδιναὶ ἐκτάσεις καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μικραὶ κοιλάδες διαρρέομεναι ἀπὸ ποταμούς. Τοιαῦται μικρότεραι πεδιάδες εἶναι αἱ τῆς Βαλεντίας, Μουρκίας, Ἑστρεμαντούρας, Καταλανίας κλπ.

Κλίμα. Ἡ θέσις καὶ ἡ μορφολογία τοῦ ἐδάφους τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου ὁμιλοῦν εὐγλώττως διὰ τὸ κλίμα της. Πράγματι ἡ Ἰβηρικὴ χερσονήσος διαχωρίζεται τελείως ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπον Εὐρώπην διὰ τῆς ὑψηλῆς ὀροσειρᾶς τῶν Πυρηναίων. Περιβάλλεται ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα μέρη της ἀπὸ δύο θαλασσίας ἐκτάσεις τελείως διαφόρους· τὸν πλατὺν Ὠκεανὸν ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν σχετικῶς πρὸς τοῦτον μικρὰν καὶ θερμὴν Μεσόγειον. Ὑφίσταται οὕτω ἡ Ἰβηρικὴ χερσονήσος ἀπὸ ἀπόψεως κλίματος τὴν ἐπίδρασιν ἀμφοτέρων. Ἐκτὸς τούτου ἀποτελεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ ἓν ὀροπέδιον (τὸ μεγαλύτερον τῆς Εὐρώπης), εὐρίσκεται ἐγγύτερον πάσης ἄλλης περιοχῆς τῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν Ἀφρικὴν, ὑφισταμένη τὴν ἐπίδρασιν τῆς θερμῆς ταύτης ἡπείρου, καὶ ἔχει μικρὸν θαλάσσιον διαμελισμόν. Λόγω τῶν ἀνωτέρω ἡ Ἰβηρικὴ χερσονήσος δὲν προσομοιάζει πρὸς οὐδὲν ἄλλο μέρος τῆς Εὐρώπης καὶ θὰ ἡδύνατο νὰ εἴπη κανεὶς ὅτι ἀποτελεῖ μίαν μεταβατικὴν κατάστασιν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν Ἀφρικὴν, ἡ δὲ Ν. Ἰσπανία δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ περισσότερον ὡς Ἀφρικανικὴ παρά ὡς Εὐρωπαϊκὴ χώρα.

Τὸ Ἰσπανικὸν ὀροπέδιον εὐρίσκεται εἰς μεγάλην ἀντίθεσιν, ὡς πρὸς τὸ κλίμα του, μετὰ τὰς παραλίους περιοχάς (διότι τὰ περιβάλλοντα τοῦτο ὄρη καὶ ὁ μικρὸς θαλάσσιος διαμελισμὸς τῆς χερσονήσου ἐμποδίζουν τοὺς θαλασσίους ἀνέμους νὰ φθάσωσι μέχρις αὐτοῦ). Ἐχει σαφῶς ἡπειρωτικὸν κλίμα μετὰ ψυχροὺς χειμῶνας καὶ καυστικὰ θέρη, δηλ. μετὰ μεγάλας διαφορὰς μεταξὺ τῆς μέσης θερμοκρασίας χειμῶνος καὶ θέρους. Εἰς τὰς δύο Καστίλλας (αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸ Ἰσπανικὸν ὀροπέδιον) λέγουσιν

οί κάτοικοι ὅτι εἶναι κατ' ἔτος « τρεῖς μῆνες κολάσεως, ἀπὸ τὸν ὑπερβολικὸν καύσωνα, καὶ ἑννέα μῆνες χειμῶνος ». Οἱ χειμῶνες εἶναι μεγάλης διαρκείας καὶ λίαν δριμεῖς. Ἡ χιὼν καλύπτει ἐπὶ ὁλοκλήρους ἑβδομάδας τὸ ὁροπέδιον καὶ ἡ θερμοκρασία κατέρχεται κάτω τῶν -100 K., ἐνῶ κατὰ τὸ θέρος φθάνει τοὺς 420. Αἱ βροχαὶ εἶναι σπάνιαι καὶ ἡ ξηρασία παρατείνεται πολλάκις ἐπὶ πολλοὺς μῆνας (κλίμα στεππῶδες)· μόνον ἐκεῖ ὅπου εἶναι δυνατὰ ἀρδεύσεις, τὸ ἔδαφος γίνεται γόνιμον καὶ εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξουν καλλιέργειαι (Χαρτ. 22). Διὰ τοῦτο εἰς ὁλόκληρον τὸ ὁροπέδιον ἐπικρατεῖ ἡ κτηνοτροφία προβάτων καὶ αἰγῶν καὶ τὰ δάση εἶναι ἀνύπαρκτα. Εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ὁροπέδιον ἔρχονται αἱ παράλια περιοχαί. Αἱ πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν βόρειαι καὶ δυτικαὶ παράλια περιοχαὶ ἔχουν, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἀτλαντικοῦ, κλίμα ὠκεάνειον μὲ μικρὰν διαφορὰν μεταξὺ τῆς μέσης θερμοκρασίας χειμῶνος καὶ θέρους. Ἔχομεν δηλαδὴ ἡπίους χειμῶνας, δροσερὰ θέρη καὶ πολλὰς βροχάς, κατανεμημένας κανονικῶς καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὰς περιοχὰς αὐτάς ὑπάρχουν ἀξιόλογα δάση καὶ τὰ εὐφορώτερα ἑδάφη, εἶναι δὲ αἱ περιοχαὶ αὗται, ἀπὸ τοῦ Βισκαϊκοῦ κόλπου μέχρι τῆς Λισσαβώνας, αἱ πυκνότερον κατοικοῦμεναι. Τὰ ὑπόλοιπα μέρη, δηλαδὴ ἡ Ν. Πορτογαλία, ἡ Ἀνδαλουσία καὶ τὰ πρὸς τὴν Μεσόγειον παράλια τῆς Ἰσπανίας ἔχουν, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Μεσογείου, κλίμα μεσογειακόν, μὲ γλυκεῖς χειμῶνας, δροσερὰ ἀλλὰ ξηρὰ θέρη καὶ βροχὰς ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι τοῦ Ἀπριλίου. Κατὰ τὸ θέρος ὁ οὐρανὸς εἶναι σχεδὸν διαρκῶς αἴθριος.

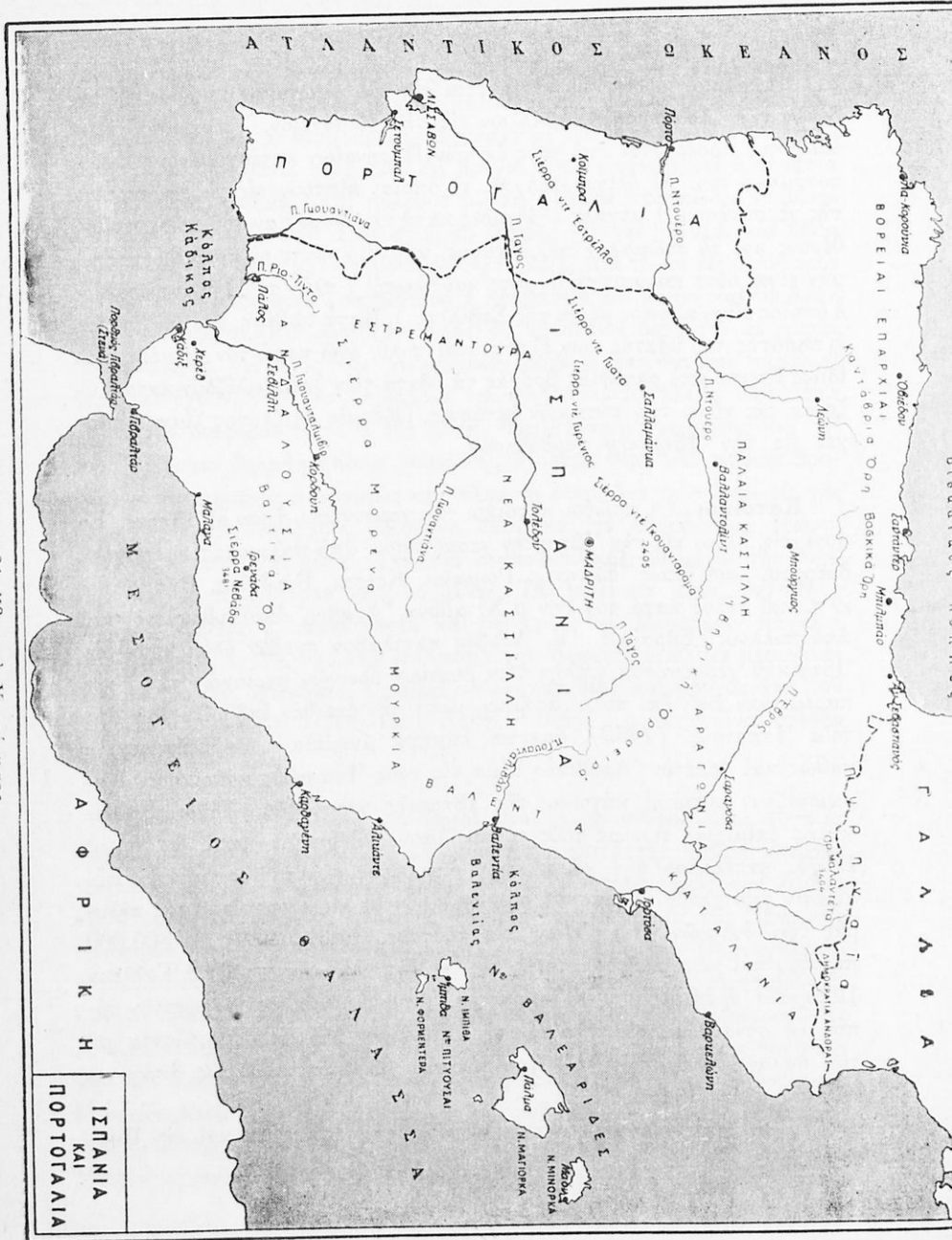
Ποταμοί. Σπουδαιότεροι ποταμοὶ εἶναι οἱ : **Ντουέρο**, οὗτος πηγάζει ἀπὸ τὰ Ἰβηρικὰ ὄρη καὶ δεχόμενος καὶ τὰ ὕδατα τῆς νοτίας πλευρᾶς τῶν Κανταβρίων ὀρέων χύνεται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν (εἰς τὸν λιμένα τῆς Πορτογαλίας Πόρτο). **Τάγος**, πηγάζει καὶ οὗτος ἐκ τῆς Ἰβηρικῆς ὁροσειρᾶς, διασχίζει τὸ ὁροπέδιον καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν Πορτογαλικὴν πεδιάδα καὶ χύνεται εἰς τὸν θαυμάσιον ποταμόκολπον τῆς Λισσαβώνας. **Γκουαντιάνα**, πηγάζει ἀπὸ τὰς στεππώδεις ἐκτάσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ν. Καστίλλης καὶ χύνεται εἰς τὸν κόλπον τοῦ Κάδιζ. Εἰς τὸν αὐτὸν κόλπον καὶ ὀλίγον βορειότερον τοῦ λιμένος Κάδιζ χύνεται καὶ ὁ ποταμὸς **Γκουανταλκιβίρ**, ὁ ὁποῖος διαρρέει τὴν πεδιάδα τῆς Ἀνδαλουσίας καὶ εἶναι πλωτὸς μέχρι τῆς Σεβίλλης. Ἀπὸ τοὺς εἰς τὴν Μεσόγειον ἐκβάλλοντας ποταμοὺς ἄξιός νὰ ἀναφερθῇ εἶναι μόνον ὁ ποταμὸς **Έβρος**.

Οὗτος πηγάζει ἀπὸ τὰ Βασκικὰ ὄρη καὶ διασχίζων μικρὸν τμήμα τοῦ Ἰσπανικοῦ ὁροπεδίου εἰσέρχεται εἰς τὴν ὁμώνυμον κοιλάδα ἢ πεδιάδα τῆς Ἀραγωνίας, ἐκβάλλων εἰς τὴν Μεσόγειον. Τὸ περισσότερον ὕδωρ του προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἐκ τῶν Πυρηναίων κατερχομένους παραποτάμους του. Αἱ ὀλίγαι βροχαί, αἱ ὁποῖαι πίπτουν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χερσονήσου, ἡ μεγάλη ἐξάτμισις κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολὺ θερμοῦ θέρους καὶ τὸ ἀνόμαλον τοῦ ἐδάφους, κάμνουν ὥστε οἱ ποταμοὶ τῆς νῆ μὴν εἶναι οὔτε πολὺ μεγάλοι οὔτε καὶ πλωτοὶ (πλὴν τοῦ Γουανταλκιβέρ, ὁ ὁποῖος εἶναι πλωτὸς μέχρι τῆς Σεβίλλης). Κατὰ τὰ θέρη, ὅτε δὲν βρέχει, ἡ ποσότης τοῦ ὕδατος των ἐλαττοῦται πολὺ, ἐνῶ κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ ἰδίως ἔπειτα ἀπὸ ραγδαίας βροχᾶς τὰ ὕδατά των ὑπερχειλίζουν κατακλύζοντα τὰς γύρω τῶν ποταμῶν ἐκτάσεις. Οὐδεμίᾳ ἀξιόλογος λίμνη ὑπάρχει εἰς τὴν Ἰβηρικὴν χερσόνησον.

Κάτοικοι. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς χερσονήσου ἦσαν οἱ Ἰβηρες. Ἐν συνεχείᾳ ἤλθον εἰς τὴν Ἰβηρικὴν χερσόνησον, ἀπὸ παλαιωτάτων ἐποχῶν, διάφοροι λαοὶ ὅπως Ἕλληνες, Ρωμαῖοι, Κέλται, Βάνδαλοι, Βησιγόθοι κλπ. καὶ τέλος κατὰ τὸν 8ον μ.Χ. αἰῶνα Ἀραβες, ἀκολουθοῦμενοι καὶ ἀπὸ πολλοὺς Ἑβραίους. Οἱ Ἀράβες κατέλαβον σχεδὸν ὁλόκληρον τὴν Ἰβηρικὴν χερσόνησον (πλὴν τῶν βορείων ὄρειων περιοχῶν τῆς) καὶ παρέμειναν ἐκεῖ ἐπὶ πολὺ ἀφῆκαν, μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἐκδιώξιν των ἀπὸ τοὺς Ἰσπανοὺς (1452), ἀρκετὰ λαμπρὰ μνημεῖα Ἀραβικῆς τέχνης καθὼς καὶ ἀρκετὸν Ἀραβικὸν αἶμα εἰς τοὺς Ἰσπανοὺς κατοίκους. Παρουσιάζουν οὕτω οἱ κάτοικοι τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου, λόγῳ τῆς μεγάλης ἐπιμιξίας των με τοὺς τόσους λαοὺς, οἱ ὁποῖοι κατὰ διαφόρους ἐποχὰς κατέλαβον τὴν χώραν των, διαφόρους φυλετικούς τύπους. Ἐξαιρέσιν ἀποτελοῦν οἱ **Βάσκοι** οἱ κατοικοῦντες εἰς ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς τῶν δυτικῶν Πυρηναίων εἰς τούτους, ἀνερχομένους εἰς 800.000 περίπου καὶ κατοικοῦντας τόσον εἰς τὰ Ἰσπανικὰ ὅσον καὶ τὰ Γαλλικὰ Πυρηναιῖα, ἡ ἐπιμιξία εἶναι μικροτέρα. Ἀποτελοῦν οὗτοι ἀνθρώπινον τύπον μὴ συναντώμενον ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ προσομοιάζοντα μετὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τοῦ *Kro-Maniόν*, θεωροῦνται δὲ ὡς ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἰβήρων.

Ἡ Ἰβηρικὴ χερσόνησος περιλαμβάνει τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὴν Πορτογαλίαν.

Χάρτ. 21. Ίβηρική Χερσόνησος.

Ίσπανία

Έκτασις. Πληθυσμός. Ἡ Ἰσπανία ἔχει ἑκτασιν, μετὰ τῶν Βαλεαρίδων καὶ τῶν Καναρίων νήσων, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν εἰς αὐτὴν θεωρούμεναι ὡς μητροπολιτικὸν ἔδαφος, 503.500 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 29.894.000 κ., πρᾶγμα τὸ ὁποῖον κάμνει ὥστε νὰ ἔχῃ πυκνότητα πληθυσμοῦ 59 κατ. κατὰ τετρ. χιλιομέτρον.

Γεωργία. Ἡ Ἰσπανία δὲν ἔχει μεγάλην ἑκτασιν πρὸς καλλιέργειαν, διότι τὸ μεγαλύτερον τμήμα τῆς κατέχεται ὑπὸ τοῦ ξηροῦ καὶ ἀγόνου μεγάλου Ἰσπανικοῦ ὁροπεδίου καὶ ὁροσειρῶν. Τὰ 60 % τοῦ ἐδάφους εἶναι τελείως ἄγονα μὴ δυνάμενα νὰ καλλιεργηθοῦν, τὰ δὲ ὑπόλοιπα 40% καλλιεργοῦνται, ἀλλὰ μὲ μετριωτάτας ἀποδόσεις (Χαρτ. 22). Τὰ 9/10 ἄλλωστε τῆς χώρας δέχονται ὀλίγας βροχὰς εἰς τρόπον ὥστε ἀποδατικά καλλιέργειαι νὰ γίνωνται μόνον ἐκεῖ, ὅπου εἶναι δυνατὰ αἱ ἀρδεύσεις.

Τὰ εὐφορώτερα μέρη τῆς Ἰσπανίας εἶναι τὰ βόρεια τῆς, ὅπου αἱ βροχαὶ εἶναι ἀρκεταί, καθὼς καὶ αἱ παραλιακαὶ πεδιάδες, ἀλλὰ μόνον ἂν αὗται δύνανται νὰ ἀρδευθοῦν. Τὰ μέρη τῶν παραλιακῶν πεδιάδων τὰ δυνάμενα νὰ ἀρδευθοῦν ἔχουν μεταβληθῇ εἰς πραγματικούς κήπους μὲ πορτοκαλεάς, λεμονέας καὶ διάφορα ἄλλα ὁπωροφόρα δένδρα, κάτω ἀπὸ τὰ ὅποια καλλιεργοῦνται κυρίως λαχανικά, ἀλλὰ καὶ δημητριακά. Εἰς τὰς περιοχὰς τῆς Ἀλικάντε, Μαλάγας, Χαρέθ, καλλιεργοῦνται ἄμπελοι ἐκ τῶν ὁποίων παράγονται ἐξάίρετοι οἶνοι (οἶνοι Μαλάγας, Χερέθ). Ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰ μέρη τοῦ ἐσωτερικοῦ καλλιεργεῖται ἡ ἄμπελος. Εἰς τὰ χαμηλὰ τῆς πεδιάδος τῆς Μαλάγας καὶ τῆς Ἀνδαλουσίας καλλιεργοῦνται καὶ εὐδοκιμοῦν ἡ ὄρυζα, τὸ σακχαροκάλαμον (φυτὸν θερμῶν χωρῶν). Καλλιεργεῖται ἐπίσης ἡ μορέα (Μουρκιάν καὶ Ἀλικάντην) διὰ τὴν διατροφήν μεταξοσκωλήκων, εἰδικὸν χόρτον (σπάρτον) διὰ τὴν κατασκευὴν σχοινίων καὶ πλεκτῶν εἰδῶν, λίνον, κάνναβις, καπνός, ὄσπρια. Δημητριακὰ καλλιεργοῦνται παντοῦ τῆς χώρας, ὅπου ὑπάρχει καλλιεργήσιμον ἔδαφος. Σῖτος καλλιεργεῖται περισσότερον εἰς τὴν Β. Ἰσπανίαν, ὅπου αἱ βροχαὶ εἶναι ἀρκεταί, ἡ παραγωγή ὅμως δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν διατροφήν τῶν κατοίκων καὶ εἰσάγεται σῖτος ἐξωθεν. Εἰς τὰ νότια τῆς χώρας εὐδοκιμοῦν καὶ καλλιεργοῦνται, λόγῳ τοῦ θερμοῦ κλίματος, καὶ φυτὰ θερμῶν χωρῶν, ὅπως σακχαροκάλαμον, φοῖνικες καὶ βανανέαι. Σπουδαίαν θέσιν μεταξὺ τῶν καλλιεργειῶν εἰς τὴν Ἰσπανίαν

Ὁ Δασικὸς πλοῦτος εἶναι ἀσημαντος. Δάση ὑπάρχουν εἰς τὴν Β. Ἰσπανίαν καὶ τὴν Ἑστραμαντούρα, ὅπου αἱ βροχαὶ εἶναι ἀφθονώτεραι. Ὑπάρχουν εἰς τὰς περιοχὰς αὐτὰς μεγάλα δάση φελλοδρυῶν, ἀπὸ τὸν φλοιὸν τῶν ὁποίων παράγεται φελλός.

Κατανομή τοῦ ἐδάφους τῆς Ἰσπανίας.

Ὁρυκτά. Βιομηχανία. Ἐχει ἡ Ἰσπανία ἀρκετὰ ὀρυκτά. Σίδηρον, ἀρίστης μάλλιστά ποιότητος, ἰδίως πλησίον τῶν πόλεων Μπιλμπάο καὶ Σαντάντερ. Εἰς τὸν χαλκὸν καὶ τὸν ὑδράργυρον ἔρχεται ἡ Ἰσπανία μετὰ τῶν κυριωτέρων παραγωγῶν τοῦ κόσμου. Ὁρυχεῖα χαλκοῦ ὑπάρχουν εἰς Σιέρρα Μορένα, ἰδίως πλησίον τῆς Σεβίλλης καὶ ὑδραργύρου, ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα τοῦ κόσμου, εἰς τὸ Ἀλμάντεν. (Χαρτ. 23). Ὑπάρχει ἐπίσης ἀργυροῦχος μόλυβδος, ψευδάργυρος, κασσίτερος κλπ. Δὲν ὑπάρχει ὅμως ἀρκετὸς ἄνθραξ. Ὁ ὑπάρχων τοιοῦτος εἰς τὸ Ὁβιέντο, Νέαν Καστίλην καὶ Κορδούην, δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν ἐπιτόπιον κατανάλωσιν καὶ δὲν γίνεται ἐκμετάλλευσις τοῦ ὑπάρχοντος λευκοῦ ἄνθρακος. Διὰ τοῦτο ἡ βιομηχανία δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη, τὰ δὲ μεταλλεύματα ἐξάγονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ ἐξωτερικὸν (ἀκατέργαστα). Τὰ ὑπὸ ἐκμετάλλευσιν ὀρυχεῖα καὶ τὰ περισσώτερα ἐργοστάσια εὐρίσκονται εἰς ξένας χεῖρας καὶ λειτουργοῦν μὲ ξένα κεφάλαια καὶ ξένους μηχανικοὺς καὶ ἀρχιτέκτονας. Ἡ περισσώτερον ἀνεπτυγμένη βιομηχανία εἶναι ἡ ὑφαντουργική, συγκεντρωμένη ἰδίως εἰς Βαρκελώνην. Ὑπάρχει ἐπίσης μεταλλουργική βιομηχανία, ἰδίως εἰς Μπιλμπάο, δηλαδὴ πλησίον τῶν μεταλλευμάτων σιδήρου καὶ ἄνθρακος, ὑαλουργία, βιομηχανία κατασκευῆς κονσερβῶν, ναυπηγική, ἐλαιουργία, οἰνοποιεῖα καὶ βιομηχανία κατασκευῆς φελλοῦ καὶ δερμάτων.

Συγκοινωνία. Αὕτη λόγῳ τῆς ὑπάρξεως τοῦ μεγάλου ἐσωτερικοῦ ὁροπεδίου καὶ τῶν διαφόρων ὁροσειρῶν δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη καὶ εἶναι δύσκολος ἡ μετάβασις ἀπὸ τῆς μιᾶς περιοχῆς εἰς τὴν ἄλλην λόγῳ τῶν παρεμβαλλομένων ὕψων ὁροσειρῶν. Αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαῖ εἶναι ὀλίγαι, ἡ ἀκρίβεια δὲ τῶν δρομολογίων καὶ ἡ ταχύτης τῶν σιδηροδρο-

Χαρτ. 23. Γεωργία, Κτηνοτροφία, Βιομηχανία, Άλιεία
Ήβηρικης Χερσονήσου.

Ευρωπαϊκάς πρωτεύουσας, τὸ Ἰσπανικὸν Μαρόκον καὶ τὴν Ν. Ἀμερικὴν.

Ἐμπόριον. Διενεργεῖται κυρίως διὰ τῶν λιμένων της Μπιλμπάο, Σαντάντερ, Κάδιζ, Σεβίλλης (ποτάμιος λιμὴν), Βαρκελώνης. Ἐξάγει ἡ Ἰσπανία κυρίως ἔλαιον καὶ ἔλαιας, οἶνον, ἐσπεριδοειδῆ, μεταλλεύματα καὶ φελλόν. Ἐξάγει ἐπίσης ζῶντα ζῶα, δέρματα, κονσέρβας, ὀπωρικά καὶ πρῶϊμα λαχανικά. **Εἰσάγει** κυρίως σῦτον, καφέν, σάκχαριν, ἄνθρακα καὶ πετρέλαια, μηχανάς καὶ μηχανήματα διάφορα, αὐτοκίνητα, ξυλείαν, καπνόν, χημικά καὶ φαρμακευτικά προϊόντα. Τὸ νόμισμα εἶναι ἡ πεσέτα.

Διοίκησις. Οἱ Ἰσπανοί, σχεδὸν εἰς τὴν ὁλότῃτά των Καθολικοί, διοικοῦνται ἀπὸ τοῦ 1947 ἀπὸ ἓν Συμβούλιον Ἀντιβασιλείας μετὸν στρατηγὸν Φράνκο (νικητὴν τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως, ἡ ὁποία διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1936 — 1939) ὡς ἀνώτατον ἄρχοντα. Προβλέπεται ὅτι εἰς περίπτωσιν θανάτου ἢ ἀνικανότητος τοῦ Φράνκο νὰ ἀσκή τὰ καθήκοντά του πρέπει νὰ ὀρισθῇ βασιλεὺς ἢ ἀντιβασιλεὺς εἰς τὴν θέσιν του.

μικῶν συρμῶν (τραίνων) ὄχι καλῇ. Αἱ Ἰσπανικαὶ γραμμαὶ ἔχουν διάφορον πλάτος ἀπὸ τὰς Γαλλικὰς τοιαύτας καὶ διὰ τὰ μεταβῆ κανεῖς ἐκ τῆς μιᾶς χώρας εἰς τὴν ἄλλην ὑφίσταται τὴν ταλαιπωρίαν τῆς ἀλλαγῆς τράνου εἰς τὰ σύνορα. Τὰ προϊόντα ἀποστελλόμενα σιδηροδρομικῶς ἀπὸ Βαλεντίαν π.χ. εἰς Μπιλμπάο στοιχίζουσιν περισσότερον παρ' ὅσον στοιχίζουσιν ἂν ἀποσταλοῦν διὰ θαλάσσης μέσω Ἀγγλίας. Ἀεροπορικὴ συγκοινωνία ὑπάρχει μετὰ τὰς διαφόρους

Ὑποδιαιρεῖται ἡ Ἰσπανία εἰς 5 μεγάλα διαμερίσματα. Ταῦτα εἶναι : Αἱ βόρειαι Ἰσπανικαὶ ἐπαρχίαι. Αἱ περιοχαὶ Λεώνη, Παλαιὰ καὶ Νέα Καστίλλη καὶ Ἑστρεμαδούρα. Ἡ Ν. Ἰσπανία. Ἡ Βαλεντία (Βαλέντσια), Καταλανία καὶ Ἀραγωνία καὶ αἱ Βαλεαρίδες (Χαρτ. 21).

Σπουδαιότεραι πόλεις. Εἰς τὰς βορείους Ἰσπανικὰς ἐπαρχίας σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι τὸ Μπιλμπάο (230.000 κ.) καὶ τὸ Σαντάντερ (100.000 κ.), λιμένες πλησίον ὀρυχείων ἐξαιρετικῆς ποιότητος μεταλλευμάτων σιδήρου. Ἀγ. Σεβαστιανὸς (36.000 κ.), λουτρόπολις πλησίον τῶν Γαλλικῶν συνόρων. Ὁβιέδον (106.000 κ.) ἔχει ἐργοστάσια κατασκευῆς ὅπλων καὶ πολλὰ ὠραῖα Μεσαιωνικὰ μνημεῖα. Λά-Κορούνια (100.000 κ.), λιμὴν εἰς τὰ ΒΔ. τῆς Ἰσπανίας (Χαρτ. 21). Εἰς τὴν Λεώνην, τὰς Καστίλλας καὶ τὴν Ἑστρεμαδούραν σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι αἱ : Μαδρίτη (1.843.000 κ.). Πρωτεύουσα τῆς Ἰσπανίας κειμένη περὶ τὸ μέσον τῆς ἰβηρικῆς χερσονήσου καὶ μιᾶς καταξήρου ἀμμώδους πεδινῆς ἐκτάσεως. Ἐχει ὠραίους δρόμους, πλατείας, κήπους, ἀνάκτορα, ἐκκλησίας· εἶναι μία ἀπὸ τὰς ὠραιότερας Εὐρωπαϊκὰς πρωτευούσας. Εἶναι τὸ καλλιτεχνικὸν καὶ πνευματικὸν κέντρον τῆς Ἰσπανίας μετὰ Πανεπιστήμιον, Ἀνωτάτας Σχολὰς καὶ Μουσεῖον, τὸ ὅποῖον ἔχει ἔργα Ἰσπανικῆς τέχνης ἀνυπολογίστου ἀξίας. Εἶναι συγχρόνως τὸ κέντρον ὅλων τῶν σιδηροδρομικῶν Ἰσπανικῶν γραμμῶν. Βαλανδολιδ (135.000 κ.). Εἰς αὐτὸ ἐξῆσεν ὁ μέγας μυθιστοριογράφος Θερβάντες καὶ ἀπέθανεν ὁ Χριστόφορος Κολόμβος. Ἄλλαι πόλεις εἶναι αἱ : Λεώνη, Σαλαμάνκα (μετὰ Πανεπιστήμιον χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ 1239, τὸ ὅποῖον παλαιὰ ἦτο ὀνομαστόν), καθὼς καὶ μεσαιωνικὰ κτίρια, μεσαιωνικὸν καθεδρικὸν ναὸν κλπ. Μπουργκος, τὸ ὅποῖον ἔχει τὸν ὠραιότερον μεσαιωνικὸν ναὸν τῆς Ἰσπανίας. Τολέδον, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τάγου μετὰ τὸ παγκοσμίως γνωστὸν « Ἀλκαζάρ » του (φρούριον καὶ ἀνάκτορα Ἀράβων Σουλτάνων) καὶ ὠραίας ἐπὶ τοῦ Τάγου γεφύρας. Ὅλαι αἱ ὡς ἄνω πόλεις, ἀκμάσασαι παλαιότερον, ἔχουν σήμερον πληθυσμὸν κάτω τῶν 50.000 κ. ἐκάστη.

Εἰς τὴν Ν. Ἰσπανίαν σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι αἱ : Γρανάδα (155.000 κ.) μετὰ τὴν ὀνομαστὴν « Ἀλάμπρα » τῆς (Ἀλάμπρα λέγονται τὰ ἀνάκτορα καὶ συγχρόνως φρούρια τῶν Μαυριτανῶν βασιλέων τῆς Γρανάδας), εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Σιέρρα Νεβάδα. Κορδούη (165.000 κ.) ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Γκουανταλκιβίρ· σώζονται εἰς αὐτὴν

πολλά ἀραβικά μνημεῖα μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ μέγα τέμενος (τζαμί). **Μαλάγα** (270.000 κ.), λιμὴν ἐξαγωγῆς ἐσπεριδοειδῶν καθὼς καὶ τοῦ ὀνομαστοῦ ὀμωνύμου οἴνου. **Σεβίλλη** (375.000 κ.), ὀνομαστὴ διὰ τὰς ἐορτάς, τοὺς χοροὺς καὶ τὰς ταυρομαχίας. Μὲ τὰ ὥραῖα μεσαιωνικὰ τῆς μνημεῖα καὶ τὸ ὀνομαστον Ἀλκαζάρ, εἶναι μία τῶν ὀραιότερων πόλεων τοῦ κόσμου. **Κάδιξ** (110.000 κ.), τὰ ἀρχαῖα Γάδειρα τῶν Φοινίκων, σημαντικὸς λιμὴν. **Πάλος**, πόλιν 2.000 κ. Εἶναι ὁ λιμὴν ἐκ τοῦ ὁποῦ ἀνεχώρησεν ὁ Κολόμβος (3 Αὐγούστου τοῦ 1492) διὰ νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν Ἀμερικὴν. Σήμερον εἶναι μεσόγειος πόλις λόγῳ τῶν προσχώσεων τοῦ μικροῦ ποταμοῦ Ρίο-Τίντο, εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ὁποῦ εὐρίσκεται. **Χερέθ** (63.000 κ.), γνωστὴ διὰ τοὺς περιφήμους τῆς ὀμωνύμου οἴνου (Χάρι. 21).

Εἰς τὴν **Βαλεντιάν, Καταλανίαν καὶ Ἀραγωνίαν** σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι αἱ : **Βαλεντία** (ἢ Βαλέντσια 510.000 κ.). Εἶναι ἡ τρίτη εἰς πληθυσμὸν πόλις τῆς Ἰσπανίας καὶ σημαντικὸς λιμὴν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Γκουανταλιβέρ, μέχρι τοῦ ὁποῦ φθάνουν καὶ μεγάλα πλοῖα. **Βαρκελώνη** (1.400.000 κ.) ἡ δευτέρα εἰς πληθυσμὸν πόλις καὶ ὁ μεγαλύτερος λιμὴν τῆς Ἰσπανίας. Εὐρίσκεται εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Καταλανίας, ἡ ὁποία εἶναι ἀπὸ τὰ εὐφορώτερα μέρη τῆς Ἰσπανίας. **Σαραγόσσα** (265.000 κ.), ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου, κόμβος σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Ἐχει παλαιὸν ὀνομαστον Πανεπιστήμιον καὶ κεκλιμένον πύργον, ὡς ὁ τῆς Ἰταλικῆς πόλεως Πίζης.

Εἰς τὰς **Βαlearίδας** νήσους δηλ. τὰς **Μαγιόρκαν, Μινόρκαν, Ἴμπιθαν καὶ Φορμεντέραν** καλλιερгоῦνται κυρίως ἡ ἄμπελος, ἡ ἐλαία, ἡ πορτοκαλέα, ἡ ἀμυγδαλὴ καὶ τὰ πρόϊμα λαχανικά. Τὸ κλῆμα ὅλων αὐτῶν τῶν νήσων εἶναι θαυμάσιον. Σπουδαιότερα πόλις εἶναι ἡ **Πάλμα** (153.000 κ.) πρωτεύουσα τῆς Μαγιόρκα.

• Πορτογαλία

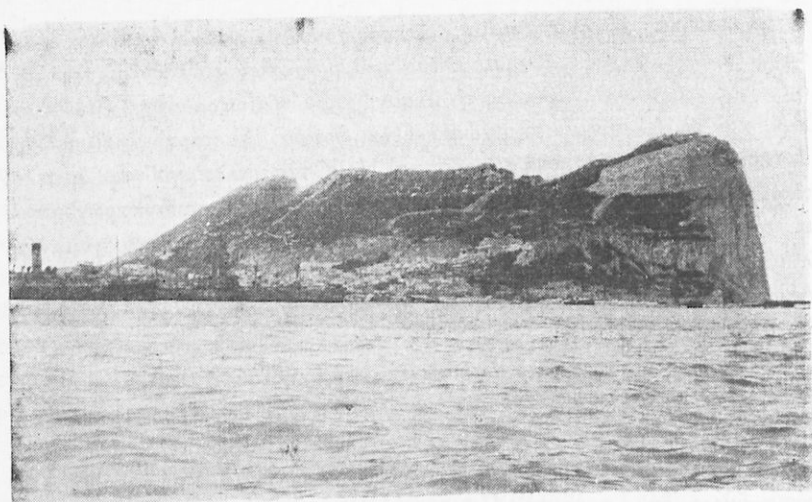
Ἑκτασις. Πληθυσμός. Ἡ Πορτογαλία καταλαμβάνουσα τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν παραλίαν τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου ἔχει ἑκτασιν 92.000 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 9.052.000 κατοίκων. Ἀναλογοῦν δηλαδὴ 98 κ. κατὰ τετρ. χιλίον.

Γεωργία . Κτηνοτροφία . Ἡ πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν παράλιος Πορτογαλία εἶναι χώρα πεδινὴ μὲ κλῖμα καθαρῶς ὠκεάνειον μέχρι τῆς Λισαβώνας καὶ ἀποκλίνειν πρὸς τὸ μεσογειακὸν νοτίως ταύτης. Μόνον τὸ ΒΑ. καὶ τὸ Δ. τμήμα τῆς χώρας εἶναι ὄρεινά. Αἱ παραλιακαὶ πεδιναὶ ἐκτάσεις τῆς εἶναι ἀρκετὰ εὐφοροὶ καὶ εἰς αὐτὰς καλλιεργοῦνται ἄμπελοι παράγουσαι ἐκλεκτοὺς οἴνους· ὀνομαστός εἶναι ὁ οἶνος ὁ παραγόμενος εἰς τὴν περὶ τὸν λιμένα **Πόρτο** περιοχὴν, ὁ ὁποῖος φέρει καὶ τὸ ὄνομα τοῦ λιμένος (οἶνος Πόρτο). Καλλιεργοῦνται ἐπίσης ἐλαῖαι, ἐσπεριδοειδῆ, ὀπωροφόρα διάφορα, δημητριακά, καπνὸς καὶ ὕρζα εἰς τὰ δυνάμενα νὰ ἀρδευθοῦν ἐδάφη.

Ἀνατολικῶς τῆς ὡς ἄνω πεδινῆς περιοχῆς ἐκτείνεται κατ' ἀρχὰς λοφώδης ἢ ὄρεινὴ χώρα, ἣ ὁποία καταλήγει εἰς τὸ μέγα ἐσωτερικὸν ὄροπέδιον. Αἱ βροχαὶ εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εἶναι ἀρκεταί, ἐπιτρέπουσαι τὴν ὑπαρξίν δασῶν ἀπὸ δρυῶς, φελλοδρυῶς, καστανάας καὶ πεύκα. Πρὸς τὰ νότια ὅμως, δηλ. πρὸς τὴν Ἰσπανικὴν Ἑστραμαδοῦρ, αἱ βροχαὶ εἶναι ὀλίγαι, τὸ κλῖμα στεππῶδες καὶ δὲν ὑπάρχουν δάση. Καλλιεργοῦνται εἰς τὴν λοφώδη καὶ τὴν ὄρεινὴν ἀνατολικὴν Πορτογαλίαν δημητριακά καὶ ἐλαῖαι, ἐπικρατεῖ ὅμως ἡ κτηνοτροφία αἰγῶν, προβάτων καὶ ὄπου ὑπάρχουσι δάση δρυῶν διατρέφονται ἀρκετοὶ χοῖροι. Διατρέφονται ἐπίσης καὶ ἀρκετοὶ ὄνοι καὶ ἡμίονοι χρησιμοποιούμενοι διὰ τὰς μεταφοράς, διότι εἰς τὴν ὄρεινὴν Πορτογαλίαν (ὅπως καὶ τὴν Ἰσπανίαν) δὲν ὑπάρχουν ἀρκετοὶ δρόμοι δι' αὐτοκίνητα. Εἰς τὰ πεδινὰ διατρέφονται κυρίως βοοειδῆ.

Ὁ παραγόμενος οἶνος, ἐλαιον, ἐσπεριδοειδῆ, ὀπωρικά καὶ τὰ πρώϊμα λαχανικά εἶναι τόσα ὥστε ὅχι μόνον ἐπαρκοῦν διὰ τὴν ἐπιτόπιον κατανάλωσιν ἀλλὰ καὶ περισσεύουν καὶ γίνεται ἐξαγωγή αὐτῶν. Παράγεται ἐπίσης ἀρκετὸς φελλὸς (τόσος, ὅσος παράγεται εἰς ὅλον τὸν ἄλλον κόσμον) καθὼς καὶ ρητίνη καὶ τερεβινθέλαιον (νέφτι) ἀπὸ τὰ δάση τῆς πεύκης. Ἀντιθέτως τὰ δημητριακά δὲν ἐπαρκοῦν καὶ γίνεται εἰσαγωγή σίτου.

Ὅρυκτά . Βιομηχανία . Ὅρυκτά δὲν ἔχει ἀρκετά, οὔτε καὶ ἀρκετὸν ἄνθρακα· διὰ τοῦτο ἡ βιομηχανία τῆς χώρας δὲν ἔχει ἀρκετὴν ἀνάπτυξιν. Ὑπάρχουν μόνον ὕφαντουργεῖα ἀξιόλογα, ἐλαιουργεῖα καὶ σαπωνοποιεῖα, οἶνοπνευματοποιεῖα, βυρσοδεψεῖα καὶ ἐργοστάσια ἐπεξεργασίας φελλοῦ καὶ καπνοῦ. Ὑπάρχουν ἐπίσης ἐργοστάσια ἐπεξεργασίας ἰχθύων

Ὁ Βράχος-Φρούριον καὶ ἡ πόλις τοῦ Γιβραλτάρ, τὸ ὁποῖον δεσπόζει τῶν ὁμωνύμων του στενῶν.

καὶ ἰδίως σαρδελλῶν, αἱ ὁποῖαι ὡς κονσέρβαι ἐξάγονται εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἡ ἄλιεία ἔχει ἀρκετὴν ἀνάπτυξιν, διότι ὑπάρχουν ἀρκετοὶ ἰχθύες εἰς τὰ παράλια τῆς χώρας.

Ἐξάγει ἡ Πορτογαλία οἶνον, ἐσπεριδοειδῆ, ἔλαιον, ὀπώρας καὶ πρῶ-
μα λαχανικά, φελλόν, ρητίνην, τερεβινθέλαιον (νέφτι), ἰχθῦς εἰς κον-
σέρβας (ἰδίως σαρδέλλας) καὶ μεταλλεύματα.

Εἰσάγει σῖτον, βάμβακα, ὑφάσματα ἐν γένει, καφέν, σάκχαριν, μηχανὰς καὶ μηχανήματα διάφορα, πετρέλαιον, ἄνθρακας καὶ χημικά καὶ φαρμακευτικὰ προϊόντα. Νόμισμα εἶναι τὸ σκουῶδον ὑποδιαιρούμε-
νον εἰς 100 σεντάβος (λεπτά.).

Πολίτευμα. Κυριώτεραι πόλεις. Ἡ Πορτογαλία ἦτο ἄλλοτε (ὅπως καὶ ἡ Ἰσπανία) ἐν ἰσχυρότατον βασιλείον καὶ μεγάλη ναυτικὴ δύναμις. Εἶχε μέγαν ἐμπορικὸν στόλον, δεινοὺς θαλασσοπόρους καὶ πολλὰς ἀποικίας. Ἀπὸ τοῦ 1910 ἡ Πορτογαλία ἐγίνε Δημοκρατία, ἀπὸ τὰς ἄλλοτε δὲ ἀπεράντους ἀποικίας τῆς σήμερον ὀλίγας μόνον διατηρεῖ καὶ ταύτας κυρίως εἰς τὴν Ἀφρικὴν. Ἡ σημερινὴ ἑκτασις τῶν Πορτογαλικῶν ἀποικιῶν, εἶναι ἄνω τῶν 600.000 τετρ. χιλιομ. καὶ ὁ πληθυ-
σμός των φθάνει τὰ 12.000.000 κατ. Σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι αἱ : **Λισσαβὼν** (ἢ Λισμπόα 800.000 κ.), σημαντικὸς λιμὴν εἰς τὸν ποταμό-

καλπον τοῦ ποταμοῦ Τάχου. Ἡ Λισσαβὼν ἐκτίσθη τὸ πρῶτον ἀπὸ τοὺς Φοίνικας. **Πόρτο ἢ Ὀπόρτο** (284.000 κ.) ποτάμιος λιμὴν, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ **Ντουέρο**, πλησίον τῶν ἐκβολῶν του. Εἶναι βιομηχανικὴ καὶ ἐμπορικὴ πόλις καὶ ἔχει μεγάλας ἀποθήκας τοῦ ὀνομαστοῦ οἴνου **Πόρτο**. **Κοϊνμπρα**, παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς Πορτογαλίας.

Ἀ ν δ ό ρ ρ α

Ἡ Ἀνδόρρα εἶναι μίᾳ μικρὰ ἀνεξάρτητος Δημοκρατία εὐρισκομένη ἐπὶ τῆς ὁροσειρᾶς τῶν Πυρηναίων καὶ εἰς τὰ σύνορα Ἰσπανίας - Γαλλίας (Χαρτ. 21). Τμῆμα ταύτης εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ Γαλλικοῦ καὶ τμῆμα ἐντὸς τοῦ Ἰσπανικοῦ ἔδαφους. Εἶναι ὄρεινὴ καὶ εἰς τινα σημεῖα τὸ ὕψος της φθάνει τὰ 2.800 μ. Ἀποτελεῖται ἀπὸ 40 χωρία. Ἔχει ἔκτασιν 453 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 6.000 κατ., οἱ ὅποιοι ἀποζοῦν ἀπὸ τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν. Διοικοῦνται ἀπὸ ἓν 24μελὲς συμβούλιον, ἐκλεγόμενον ἀνὰ 4ετίαν.

Γ ι β ρ α λ τ ᾶ ρ

Τὸ Γιβραλτάρ (Χαρτ. 24) εἶναι μίᾳ βραχὴδης χερσόνησος ὕψους 450 μ., ἡ ὁποία συνδέεται μὲ τὸ Ἰσπανικὸν ἔδαφος διὰ μιᾶς στενῆς, χαμηλῆς καὶ ἀμμώδους λωρίδος γῆς. Εἶναι μεγίστης στρατηγικῆς σημασίας ὁ βράχος τοῦ Γιβραλτάρ διότι ὁ κατέχων τοῦτον ἐλέγχει τὸν Πορθμὸν τοῦ Γιβραλτάρ, τὴν στενὴν δηλαδὴ θαλασσίαν εἴσοδον ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ εἰς τὴν Μεσόγειον. Διὰ τοῦτο οὗτος κατελήφθη καὶ κατέχεται ἀπὸ τοὺς Βρεττανούς. Ἡ ἔκτασίς του εἶναι 6 τετρ. χιλιομέτρα καὶ ὁ πληθυσμὸς 25.000 κατ. (μετὰ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὁμώνυμου του πόλεως - λιμένος). Οἱ περισσότε-

ροι τῶν κατοίκων εἶναι Ἴσπανοὶ καὶ Ἱταλοί. Εἰς τὸ καθ' αὐτὸ φρούριον εὐρίσκονται περὶ τοὺς 3.000 Βρεττανοὶ στρατιῶται. Διὰ νὰ μείνῃ κανεὶς εἰς τὸ Γιβραλτάρ πρέπει νὰ εἶναι Βρεττανὸς ὑπήκοος ἢ νὰ ἔχῃ εἰδικήν πρὸς τοῦτο ἄδειαν.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ Ν. ΕΥΡΩΠΗΣ

Αἱ χῶραι τῆς Ν. Εὐρώπης παρουσιάζουν πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικά. Εἶναι κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος των χῶραι ὀρεῖναι μὲ κλίμα μεσογειακόν. Οἱ ποταμοὶ των ἔχουν ἄφθονον ὕδωρ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ραγδαίων χειμερινῶν βροχῶν καὶ τῆς τήξεως τῶν χιόνων, ὅποτε πλημμυρίζουν. Κατὰ τὸ μακρὸν καὶ ἄνομβρον θέρος τὸ ὕδωρ των περιορίζεται εἰς τὸ ἐλάχιστον. Διὰ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ διαρρέοντες οἱ ποταμοὶ οὗτοι ὀρεῖνὰς ἐκτάσεις ρέουν ὀρμητικῶς καὶ σχηματίζουν καταρράκτας, δὲν εἶναι πλωτοί, (σχεδὸν ἐν τῇ συνόλῳ των) καὶ δὲν διευκολύνουν τὴν συγκοινωνίαν. Εἶναι ὅμως πολῦτιμοι, διότι ἔστω καὶ μὲ τὸ ὀλίγον ὕδωρ, τὸ ὁποῖον διατηροῦν, ἐπιτρέπουν τὴν ἄρδευσιν καὶ τὴν ὑπαρξὴν καλλιεργειῶν κατὰ τὸ μακρὸν καὶ κατάξηρον θέρος.

Αἱ χῶραι τῆς Ν. Εὐρώπης εἶναι αἱ χῶραι τῶν ἐσπεριδοειδῶν, τῆς ἐλαίας, τῆς ἀμπέλου καὶ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων. Εἶναι ἐπίσης χῶραι, εἰς τὰς ὁποίας γίνεται ἐπιτυχῶς ἡ καλλιέργεια τῆς ὀρύζης καὶ τοῦ βάμβακος καὶ εἰς μεγάλην κλίμακα τοῦ καπνοῦ (ἰδίως εἰς τὰς χώρας τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου). Λόγω τοῦ ὀρεινοῦ τοῦ ἐδάφους ἐπικρατεῖ ἡ κτηνοτροφία τῶν αἰγοπροβάτων καὶ μόνον εἰς τὰ πεδινὰ παρατηρεῖται σημαντικὴ ἐκτροφή καὶ μεγάλων ζώων, κυρίως βοοειδῶν (πεδιάς Πάδου, Ἀνδαλουσίας).

Τὰ δάση, ἐξαιρουμένων ὀρεινῶν τινῶν περιοχῶν τῆς Βαλκανικῆς καὶ τῆς Β. Ἰσπανίας, δὲν καταλαμβάνουν μεγάλας ἐκτάσεις καὶ ἀποτελοῦνται, λόγῳ τοῦ κλίματος, ἀπὸ φυτὰ ἀντέχοντα εἰς τὴν ξηρασίαν, ἰδίως κωνοφόρα καὶ δρυς. Ἡ βιομηχανία, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ἀρκετοῦ ἄνθρακος, δὲν ἔχει μεγάλην ἀνάπτυξιν παρὰ ἐκεῖ μόνον, ὅπως π.χ. τὴν Β. Ἱταλίαν, ὅπου ὑπάρχει ἄφθονος καὶ χρησιμοποιεῖται ὁ λευκὸς ἄνθραξ.

Ἄν ληθῇ ὑπ' ὅψιν ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος των εἶναι ὀρεινὸν καὶ ὅτι τὰ καλλιεργήσιμα ἐδάφη εἶναι ὀλίγα, αἱ χῶραι αὗται κατοικοῦνται πυκνῶς. Ἐξαιρουμένης τῆς Βουλγαρίας, τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, ὅλαι αἱ χῶραι αὗται δὲν ἔχουν ἐπάρκειαν γεωργικῶν προϊόντων καὶ ἰδίως σίτου.

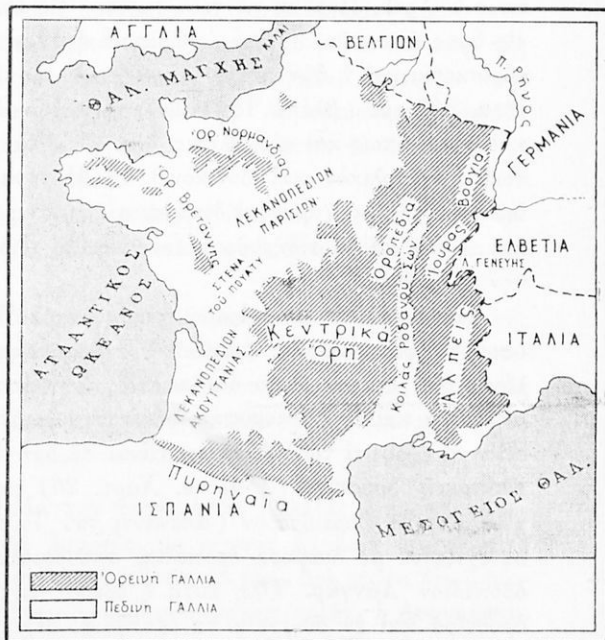
Η. ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Γαλλία

Θέσις. Έκτασις. Ἡ Γαλλία βρέχεται τόσο ἀπὸ τὴν Μεσόγειον ὥσον καὶ ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικόν, ἔχει δὲ ἑκτασιν 551.000 τετρ. χιλιομ. Εἶναι ἡ τρίτη ὡς πρὸς τὴν ἑκτασιν χώρα τῆς Εὐρώπης μετὰ τὴν Σοβιετικὴν Ἑνῶσιν καὶ τὴν Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Γερμανίαν ὁμοῦ λαμβανομένας. Ὅρίζεται πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ἰταλίας, τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς Δυτ. Γερμανίας, πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Λουξεμβούργου, τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Β. Θαλάσσης. Πρὸς Δ. βρέχεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης τῆς Μάγχης καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ (Χαρτ. 25).

Φυσικαὶ περιοχαί. Ἀπὸ ἀπόψεως μορφολογίας τοῦ ἐδάφους δι-
νόμεθα νὰ χωρίσωμεν τὴν Γαλλίαν εἰς τὴν ὄρεινὴν καὶ τὴν πεδινὴν Γαλ-
λίαν. Ἡ πεδινὴ εἶναι
κατὰ πολὺ μεγαλυτέρα
τῆς ὄρεινῆς τοιαύτης.

Ὅρεινὴ Γαλλία.
Εἰς τὰ Ἀνατολικά πρὸς
τὴν Ἑλβετίαν καὶ τὴν
Ἰταλίαν σύνορα ὑψοῦν-
ται ὁ Ἰούρας καὶ αἱ
Ἀλπεις καὶ εἰς τὰ νό-
τια πρὸς τὴν Ἰσπανίαν
σύνορα τὰ Πυρηναῖα.
Ἐδημιουργήθησαν διὰ
τὰ ὅρη αὐτὰ κατὰ τὴν
Ἀλπικὴν πτύχωσιν (εἶ-
ναι δηλαδὴ σχετικῶς
πρόσφατος ὁ σχηματι-
σμός των). Διὰ τοῦτο
δὲν ἔχουν ὑποστῇ μεγά-
λην διάβρωσιν καὶ εἶναι

Χαρτ. 25. Μορφολογία τοῦ ἐδάφους τῆς Γαλλίας.

δρη, εξαιρουμένου τοῦ Ἰούρα, πολὺ ὑψηλά. Ὁ Ἰούρας (1723 μ.) σχηματίζων τὰ πρὸς τὴν Ἑλβετίαν σύνορα τῆς Γαλλίας ἀποτελεῖ συνέχειαν τῶν Ἀλπεων, ἀπὸ τὰς ὁποίας διακόπτεται ὑπὸ τοῦ Ροδανοῦ ποταμοῦ (Χαρτ. 26). Νοτιώτερον τοῦ Ἰούρα ἐκτείνεται ἡ ὁροσειρὰ τῶν Γαλλικῶν Ἀλπεων, ἡ ὁποία σχηματίζει ἐν μέρει τὰ πρὸς τὴν Ἑλβετίαν καὶ ἐν συνεχείᾳ τὰ πρὸς τὴν Ἰταλίαν σύνορα τῆς Γαλλίας. Ἐκτείνονται αὐταὶ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Γενεύης μέχρι τῆς Μεσογείου ἐπὶ μήκους 300 χιλιομ. Εἶναι ὑψηλαὶ πρὸς τὰ ἀνατολικά μὲ ἀρκετὰς κορυφὰς (ἐπὶ Γαλλικοῦ ἐδάφους), αἱ ὁποῖαι ὑπερβαίνουν εἰς ὕψος τὰς 3.500 μ. Ὑψηλότερα κορυφή των εἶναι ἡ κορυφή τοῦ Λευκοῦ Ὄρους, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Εὐρώπης (4810 μ.). Αἱ Ἀλπεις, αἱ ὁποῖαι ἄνω τῶν 2800 μ. σκεπάζονται διαρκῶς ἀπὸ χιόνος, καταπίπτουν πρὸς τὰ δυτικά των καὶ ἐκεῖ σχηματίζονται αἱ Προάλπεις, τὸ ὕψος τῶν ὁποίων δὲν ὑπερβαίνει τὰς 2000 μ.

Τὰ Πυρηναῖα σχηματίζουν τὰ φυσικὰ σύνορα μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας ἀπὸ τοῦ Γασκωνικοῦ κόλπου μέχρι τῆς Μεσογείου, ἐπὶ μήκους 450 χιλ. Περὶ τὸ κέντρον των καὶ εἰς ἀρκετὸν μῆκος διατηροῦνται εἰς ὕψος ἄνω τῶν 3000 μ., χωρὶς νὰ ἀφίνουν οὐδεμίαν διάβασιν. Ἐκεῖ εὐρίσκεται καὶ ἡ ὑψηλότερα κορυφή των, εἰς τὸν ὄρεινὸν ὄγκον Μαλαντέτα, 3404 μ. (βλέπε Ἰσπανίαν) ἄνω τῶν 2800 μ. εἶναι σκεπασμένα καὶ αὐτά, ὅπως καὶ αἱ Ἀλπεις, διαρκῶς ἀπὸ χιόνος. Πρὸς τὰ δύο ἄκρα των (ἀνατολικὸν καὶ δυτικὸν) τὰ Πυρηναῖα γίνονται χαμηλότερα, ὑπάρχουν δὲ ἐκεῖ ἀρκεταὶ διαβάσεις (αὐχένες). Διὰ τούτων διέρχονται καὶ αἱ ὁδοὶ καὶ αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ αἱ συνδέουσαι τὴν Γαλλίαν μὲ τὴν Ἰσπανίαν.

Πλὴν τῶν ὡς ἄνω ὀρέων ὑπάρχουν καὶ ἄλλα, ὁ σχηματισμὸς τῶν ὁποίων ὀφείλεται εἰς πτωχώσεις παλαιότερας τῆς Ἀλπικῆς. Ταῦτα, λόγῳ τῆς μακροχρονίου διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν, εἶναι χαμηλότερα καὶ ἔχουν κορυφὰς ἀπεστρογγυλωμένας καὶ ὄχι ὀξείας, ὅπως εἶναι αἱ κορυφαὶ τῶν Ἀλπεων. Εἶναι τὰ ὄρη αὐτά : αἱ Σεβένναι καὶ ἡ Κεντρικὴ ὁροσειρὰ (1857 μ. Χαρτ. 26) εἰς τὰ νότια, ἀπέναντι τῶν Προάλπεων. Βορειότερον (ἀπέναντι τοῦ Ἰούρα) ἡ Κεντρικὴ ὁροσειρὰ συνεχίζεται μὲ διάφορα ὁροπέδια, σπουδαιότερον τῶν ὁποίων εἶναι τὸ ὁροπέδιον Λάνγκρ. Ὅλη αὕτη ἡ ὄρεινὴ ἔκτασις, ἡ Κεντρικὴ δηλαδὴ ὁροσειρὰ καὶ ἐν συνεχείᾳ τὰ ὁροπέδια, δέχεται πολλὰς βροχὰς, διότι φθάνουν μέχρις αὐτῆς οἱ ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἐρχόμενοι πλῆρεις ὕδατος

μῶν δυτικοὶ ἄνεμοι. Δι' αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴν ὑδαταποθήκην, οὕτως εἰπεῖν, τῆς Γαλλίας καὶ ἀπὸ αὐτὴν πηγάζουν ὅλοι οἱ εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν χυνόμενοι μεγάλοι ποταμοὶ τῆς Γαλλίας (Μόζας, Σηκουάνας, Λίγηρ, Γαρόννας). Βορείως τοῦ Ἰούρα καὶ ΒΑ. τῶν ὄροπεδίων εὐρίσκονται τὰ κατὰφυτα ἀπὸ δάση **Βόσγια**, εἰς τὰ πρὸς τὴν Γερμανίαν σύνορα τῆς Γαλλίας (1426 μ.). Εἰς τὰ ΒΑ., εἰς τὰ σύνορα πρὸς τὸ Βέλγιον, ὑψοῦται ἡ χαμηλὴ ὄροσειρὰ τῶν Ἀρδεννῶν (Ἀρτεν 675 μ.) καὶ εἰς τὰ δυτικὰ, εἰς τὴν Νορμανδίαν δηλαδὴ καὶ τὴν Βρετάνην, ὑψοῦται ἡ ἀκόμη χαμηλοτέρα Ἀρμορικανὴ ὄροσειρὰ (ὄρη Νορμανδίας καὶ Βρετάνης 413 μ.).

Πεδινὴ Γαλλία. Ἡ Γαλλία εἶναι χώρα πεδινὴ καὶ μόλις τὰ 10% τοῦ ἐδάφους τῆς ἔχουν ὕψος ἄνω τῶν 800 μ. Ἀπὸ τὰ Πυρηναῖα ἀρχίζει ἡ μεγάλη **Εὐρωπαϊκὴ πεδιάς**, ἡ ὁποία καταλαμβάνει μέρη μέρους τῆς Γαλλίας καὶ συνεχίζεται διὰ τοῦ Βελγίου—Ὀλλανδίας—Γερμανίας—Πολωνίας καὶ Ρωσίας μέχρι τῶν Οὐραλίων ὄρεων (διακοπτομένη ὑπὸ τούτων συνεχίζεται καὶ πέραν αὐτῶν, ἐντὸς τῆς Σιβηρίας). Τὰς μεγάλας πεδινὰς ἐκτάσεις τῆς Γαλλίας δυνάμεθα νὰ διαχωρίσωμεν εἰς :

Τὸ λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων. Ἐκτείνεται τοῦτο δυτικῶς τῆς Κεντρικῆς ὄροσειρᾶς καὶ τῶν ὄροπεδίων, μέχρι τῶν Ἀρδεννῶν πρὸς Β. καὶ τῆς θαλάσσης τῆς Μάγχης καὶ τῆς Ἀρμορικανῆς ὄροσειρᾶς (ὄρη Βρετάνης καὶ Νορμανδίας) πρὸς Α. Καλύπτει τὸ λεκανοπέδιον τοῦτο σχεδὸν τὸ 1/4 τῆς Γαλλίας.

Τὸ λεκανοπέδιον τῆς Ἀκουϊτανίας (Ἀκιταίν), νοτίως τοῦ λεκανοπεδίου τῶν Παρισίων, μὲ τὸ ὁποῖον συνδέεται διὰ τῶν στενῶν τοῦ Πουατού.

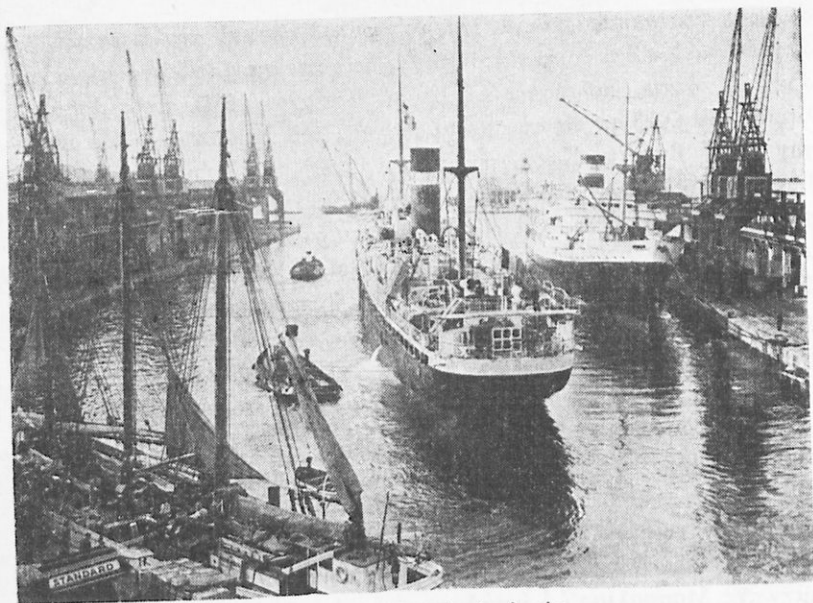
Τὴν κοιλάδα τοῦ Ροδανοῦ, συνεχιζομένην πρὸς βορρᾶν διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Σὼν (παραποτάμου τοῦ Ροδανοῦ). Ἐκτείνονται αἱ κοιλάδες αὗται ἀφ' ἑνὸς μετὰξὺ τῶν Σεβεννῶν, τῆς Κεντρικῆς ὄροσειρᾶς καὶ τῶν ὄροπεδίων πρὸς δυσμὰς καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν Προάλπων, τοῦ Ἰούρα καὶ τῶν Βοσγίων πρὸς ἀνατολάς.

Ἀκταί. Τὰ πρὸς τὴν Μάγχην παράλια τῆς Γαλλίας μέχρι τῆς Νορμανδίας εἶναι χθαμαλὰ καὶ ἀμμώδη, μὲ λόφους ἄμμου (ἀμμοθίνας) ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ὀπισθεν τούτων ἐκτάσεις μὲ ἔλγ. Διὰ τοῦτο δὲν ὑπάρχουν εἰς αὐτὰ φυσικοὶ λιμένες. Ὁ μόνος ὑπάρχων λιμὴν, ἡ **Δουνκέρκη**, εἶναι λιμὴν τεχνητός, κατασκευασθεὶς μὲ μεγάλην δυσκολίαν εἰς τὴν

ἀμμόδῃ αὐτὴν παραλίαν. Εἰς τὴν Νορμανδίαν καὶ τὴν Βρετάνην, αἰ-
ᾶται εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βραχώδεις καὶ σχηματίζονται εἰς αὐτὰς
ἄρκετοὶ κόλποι, κολπίσκοι καὶ ὄρμοι. Ὑπάρχουν ἐδῶ τρεῖς ἀσφαλεῖς
λιμένες. Ἡ **Χάβρη**, εἰς τὸν ποταμόκολπον τοῦ Σηκουάνα, τὸ **Χερβοῦρ-
γον** καὶ ἡ **Βρέστη**. Κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν τῆς Νορμανδίας καὶ τῆς
Βρετάνης ὑπάρχουν καὶ ἄρκεται νησίδες. Εἰς τὸ νότιον ἄκρον τῆς χερ-
σονήσου τῆς Βρετάνης καὶ εἰς τὸν ποταμόκολπον τοῦ Αἰγγῆρος ποτα-
μοῦ εὐρίσκεται ὁ μικρὸς λιμὴν **Σαιν - Ναζερ** καὶ ὁ ποτάμιος ἐπὶ τοῦ
Αἰγγῆρος λιμὴν τῆς **Νάντης**. Νοτιώτερον ἡ παραλία γίνεται καὶ πάλιν
χθαμαλλή καὶ ἀμμόδῃς (μὲ ἀμμοθίνας καὶ ἔλη ὀπισθεν τούτων) ὑπάρχει
δὲ μόνον εἰς λιμὴν. Οὗτος εἶναι ὁ λιμὴν τοῦ **Μπορντώ** ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ
Γαρούνα, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ποταμοκόλπου του. Τέλος ἡ παραλία γίνεται
καὶ πάλιν βραχώδης πρὸς τὰ Πυρηναιᾶ μετὰ μικροὺς ὄρμους, εἰς ἕνα τῶν
ὁποίων εὐρίσκεται ἡ ὀνομαστὴ λουτρόπολις **Μπιανίτς**.

Τὰ πρὸς τὴν Μεσόγειον παράλια, βραχώδῃ πλησίον τῶν Πυρηναιῶν,
γίνονται ἐν συνεχείᾳ χθαμαλά, ἀμμόδῃ μετὰ ἀμμοθίνας καὶ ἔλη. Τοῦτο
μέχρι τοῦ δεξιοῦ ἄκρου τοῦ κόλπου τοῦ **Λέοντος**, ὅπου κεῖται ὁ μέγας
λιμὴν τῆς **Μασσαλίας** (ὁ μεγαλύτερος λιμὴν τῆς Μεσογείου). Ἀνατο-
λικώτερον τούτου εὐρίσκεται ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς **Τουλῶνος**,
πέραν τοῦ ὁποίου ἡ παραλία γίνεται καὶ πάλιν βραχώδης, μετὰ ἄρκε-
τοὺς ὄρμους καὶ ὀρμίσκους μέχρι τῶν Ἰταλικῶν συνόρων. Ὅλη ἡ
παραλία αὕτῃ, λόγῳ τῶν φυσικῶν καλλονῶν τῆς καὶ τοῦ ἡπίου τῆς
κλίματος, εἶναι μία τῶν ὥραιότερων τοῦ κόσμου. Λέγεται **Κυανῇ ἀκτῇ**,
λόγῳ τοῦ σχεδὸν διαρκῶς καθαροῦ Οὐρανοῦ τῆς καὶ τοῦ κυανοῦ χρώ-
ματος τοῦ θαλασσοῦ ὕδατος, τὸ ὁποῖον τὴν βρέχει. Ἡ κυανῇ ἀκτὴ
προσελκύει πολλοὺς περιηγητὰς (τουρίστας).

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Γαλλίας εἶναι ἀπότοκον τῆς θέσεώς τῆς καὶ
τῆς μορφολογίας τοῦ ἐδάφους τῆς. Διότι εὐρίσκεται αὕτη εἰς τὸ μέσον
τῆς ἀποστάσεως ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ μέχρι τοῦ Β. Πόλου καὶ ὑπὸ τὴν
ἐπίδρασιν τῶν δύο θαλασσῶν, αἱ ὁποῖαι τὴν βρέχουν (Ἀτλαντικοῦ
Ὠκεανοῦ καὶ Μεσογείου). Εἰς τὰ πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν παράλια
καὶ εἰς μεγάλην ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν δὲν ὑπάρχουν ὑψηλαὶ ὄροσειραι
οἱ δὲ ἐκ τοῦ Ὠκεανοῦ πνέοντες δυτικοὶ ἄνεμοι εἰσχωροῦσι βαθέως ἐν-
τὸς τῆς Γαλλίας. Μεταφέρουν οὕτω μέχρι μεγάλου βάθους τῆς τὴν
χλιαρότητά των κατὰ τὸν χειμῶνα, τὴν δροσερότητά των κατὰ τὸ θέρος.

Μασσαλία. Ὁ παλαιὸς λιμὴν.

καὶ τοὺς ὑδρατμούς των καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Οἱ χειμῶνες εἶναι ἀρκετὰ ἥπιοι, διότι οἱ πνέοντες ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ δυτικοὶ ἄνεμοι διέρχονται ὑπεράνω τοῦ θερμοῦ «**Ρεύματος τοῦ Κόλπου**», τὸ ὁποῖον βρέχει τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Εὐρώπης καὶ διὰ τοῦτο εἶναι χλιαροὶ (Βλ. Χάρτ. 72). Ὅλον τὸ δυτικῶς τῆς Κεντρικῆς ὁροσειρᾶς καὶ τῶν ὁροπεδίων μέγα μέρος τῆς Γαλλίας ἔχει κλίμα Ὡκεάνιον. Ἡ νότιος Γαλλία, λόγῳ τῆς ἐπιδράσεως τῆς Μεσογείου, ἔχει κλίμα μεσογειακόν, ὅχι ὅμως εἰς μέγα βάθος, διότι αἱ ὁροσεIRAὶ ἐμποδίζουν τοὺς ἐκ τῆς Μεσογείου ἀνέμους νὰ εἰσχωρήσουν βαθέως εἰς τὸ ἐσωτερικόν (πλὴν τοῦ μέρους εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ἡ κοιλάς τοῦ Ροδανοῦ). Θαυμάσιον κλίμα μὲ γλυκεῖς χειμῶνας, δροσερὰ θέρη καὶ ἡλιολούστους ἡμέρας ἔχει, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν, ἡ Κυανῇ ἀκτὴ. Ἡ ὑπόλοιπος Γαλλία εἴτε λόγῳ τοῦ ὕψους της, εἴτε λόγῳ τῆς μεγάλης ἀποστάσεώς της ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἔχει κλίμα ἡπειρωτικόν.

Αἱ περισσώτεραι βροχαὶ πίπτουν εἰς τὰς δυτικὰς κλιτύς τῆς Κεντρικῆς ὁροσειρᾶς καὶ τῶν ὁροπεδίων καὶ ἐκεῖθεν πηγάζουν ὅλοι οἱ μεγάλοι ποταμοί, οἱ ὅποιοι χύνονται εἰς τὸν Ἀτλαντικόν. Τοιοῦτοι εἶναι ἀπὸ

βορρᾶ πρὸς νότον οἱ : **Μόζας** ἢ **Μεύσης** καὶ ὁ **Σηκουάνας** (Σέν) ἀμφότεροι πηγάζουν ἀπὸ τὸ ὁροπέδιον Λάνγκρ, (ὁ Μόζας εἰσχωρεῖ εἰς τὸ Βέλγιον καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, χυνόμενος εἰς τὴν Β. θάλασσαν) (Χάρτ. 26). Ὁ **Σηκουάνας** (Σέν) διαρρέει τὸ λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων καὶ διερχόμενος διὰ τῆς πρωτευούσης τῆς Γαλλίας χύνεται, ἀφοῦ δεχθῇ ἀρκετοὺς παραποτάμους, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότερος εἶναι ὁ **Μάρνης**, εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Μάγχης. Ὁ **Λίγηρ** (Λουάρ), πηγάζων ἀπὸ τὴν Κεντρικὴν ὁροσειράν, χύνεται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν σχηματίζων ποταμόκολπον. Τέλος ὁ **Γαρόνας** (Γκαρόν), ὁ ὁποῖος πηγάζει κυρίως ἀπὸ τὰ **Πυρηναῖα**, ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικόν, σχηματίζων καὶ οὗτος εἰς τὰς ἐκβολὰς του ποταμόκολπον. Οἱ ὡς ἄνω ποταμοὶ εἶναι τόσον αὐτοί, ὅσον καὶ αἱ παραπόταμοί των, πλωτοὶ καὶ μαζὺ μὲ τὰς διώρυγας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν κατασκευασθῇ καὶ τοὺς συνδέουν, διευκολύνουν πολὺ τὴν συγκοινωνίαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Γαλλίας.

Πλὴν τούτων ἔχομεν τοὺς ἐκ τῶν Ἀλπεων πηγάζοντας ποταμούς. Οὗτοι εἶναι οἱ : **Ρῆνος**· πηγάζει ἀπὸ τὰς Κεντρικὰς Ἑλβετικὰς Ἀλπεις καὶ χύνεται εἰς τὴν Β. Θάλασσαν (τὰς ἀκτὰς τῆς Ὀλλανδίας). Διέρχεται οὗτος διὰ τῆς Ἀλσατίας, σχηματίζων τὰ ΒΑ. σύνορα τῆς Γαλλίας πρὸς τὴν Γερμανίαν. Ὁ **Ρῆνος** γίνεται πλωτὸς πέραν τοῦ Στρασβούργου καὶ δέχεται ἀπὸ τὴν Γαλίαν διαφόρους παραποτάμους, σπουδαιότερος ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι ὁ **Μοζέλλας**. **Ροδανὸς** (Ρόν) πηγάζει καὶ οὗτος ἀπὸ τὰς Κεντρικὰς Ἑλβετικὰς Ἀλπεις καὶ διερχόμενος διὰ τῆς λίμνης τῆς Γενεύης εἰσέρχεται εἰς τὸ Γαλλικὸν ἔδαφος, ὀλίγον μακρὰν τῆς ἐξόδου του ἀπὸ τὴν λίμνην. Δέχεται διαφόρους παραποτάμους, σπουδαιότερος τῶν ὁποίων εἶναι ὁ **Σών**, μὲ τὸν ὁποῖον συμβάλλει εἰς τὴν Λυὼν καὶ χύνεται εἰς τὴν Μεσόγειον (δυτικῶς τῆς Μασσαλίας), σχηματίζων μέγα δέλτα. Ἐχει ὁρμητικὴν ροὴν καὶ εἶναι δύσκολος διὰ τὴν ναυσιπλοίαν. Εὐκολώτερος διὰ ναυσιπλοίαν εἶναι ὁ παραπόταμός του **Σών**.

Λίμναι ἀξιόλογοι δὲν ὑπάρχουν εἰς Γαλίαν.

Γεωργία. Κτηνοτροφία. Ἡ Γαλλία ἔχει μεγάλας καὶ εὐφόρους πεδινὰς ἐκτάσεις. Αὐταὶ καὶ τὸ εἰς αὐτάς ἐπικρατοῦν ὠκεάνειον κλίμα, μὲ τὰς ἀφθόνας βροχὰς του, εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας. Ἐχει ὅμως συγχρόνως ἡ Γαλλία καὶ ἄφθονα ὀρυκτὰ, ἀρκετὸν ἄνθρακα

Χάρτ. 27. Κατανομή ἀπασχολούμενου πληθυσμοῦ Γαλλίας.

καὶ ὑδροηλεκτρικὴν ἐνέργειαν ἀπὸ τοῦς ἐκ τῶν "Αλπεων, τοῦ Ἰούρα, τῶν Βοσγίων καὶ τῆς Κεντρικῆς ὀροσειρῆς καὶ Σεβεννῶν κατερχομένους ποταμούς της. Εἶναι διὰ τοῦτο χώρα **γεωργικὴ καὶ βιομηχανικὴ**.

Ἐκ τοῦ ὅλικου πληθυσμοῦ τῆς Γαλλίας τὰ 40 % ἀπασχολοῦνται μετὰ τὴν γεωργίαν καὶ τὰ 35 % μετὰ τὴν βιομηχανίαν, οἱ ὑπόλοιποι δὲ μετὰ τὸ ἐμπόριον κ.λπ. (Χάρτ. 27). Τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν καλλιεργειῶν κατέχουν αἱ τῶν δημητριακῶν, τῶν γεωμήλων, τῶν σακχαροτεύτλων καὶ τῆς ἀμπέλου. Ἡ Γαλλία παράγει πολὺν σίτον, ὥστε νὰ κάμνῃ καὶ ἐξαγωγὴν του. Εἰς μερικὰς περιοχάς, ὅπως τὴν Βουργουνδίαν, Καμπανίαν καὶ Μπορντώ, οἱ παραγόμενοι οἶνοι εἶναι ἀρίστης ποιότητος, ὀνομαστός δὲ εἶναι ὁ **Καμπανίτης** οἶνος (Σαμπάνια). Ἀμπελώνες ὑπάρχουν παντοῦ τῆς Γαλλίας μέχρι μιᾶς γραμμῆς, ἡ ὁποία ἀρχίζουσα βορείως τῆς Νάντης προχωρεῖ βορείως τῶν Παρισίων καὶ μέχρι τῶν Ἀρδεννῶν ὁρέων (Χάρτ. 28). Βορείως τῆς γραμμῆς αὐτῆς δὲν εὐδοκιμεῖ ἡ ἀμπελοσ, διότι ἐκεῖ δὲν εἶναι ἀρκετὰ αἱ ἡμέραι. Ἐρχεται ἡ Γαλλία πρώτη εἰς τὸν κόσμον ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν οἴνου. Εἰς τὰς παρὰ τὴν Μεσόγειον χώρας καλλιεργεῖται καὶ ἡ ἐλαία, εἰς δὲ τὴν περιοχὴν τῆς Νικαίας καὶ γενικῶς τὴν Κυανὴν ἀκτὴν εἶναι ἀνεπτυγμένη ἡ ἀνοθοκμία, τροφοδοτοῦσα μετὰ ἄνθη τὴν ἀκμάζουσαν βιομηχανίαν ἀρωμάτων. Παράγει ἐπίσης **λυκίσκον** (μυρόχορτο), ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον ἀρκεῖ διὰ τὴν ἀκμάζουσαν βιομηχανίαν τῆς παρασκευῆς ζύθου, ἀλλὰ γίνεται καὶ ἐξαγωγὴ ἀρκετῆς ποσότητος ἐξ αὐτοῦ. Ἐπίσης παράγει ἀρκετὰ λαχανικὰ καὶ ὀπώρας ὥστε νὰ γίνεται καὶ ἐξαγωγὴ τῶν, ἀπὸ δὲ τὰ ἄφθονα μῆλα, τὰ παραγόμενα εἰς Νορμανδίαν, παράγεται καὶ **μηλίτης** οἶνος. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Λυὸν καλλιεργοῦνται πολλὰ μορεόδενδρα διὰ τὴν ἐκτροφὴν μεταξοσκωλήκων.

Ἀλλὰ καὶ **κτηνοτροφίαν** ἔχει ἀρκετὴν ἡ Γαλλία. Παντοῦ διατρέφονται βοοειδῆ, τὰ ὁποῖα ὑπολογίζονται εἰς 18.000.000 καὶ τὸ σύνολον σχεδὸν εἶναι γαλακτοπαραγωγικὰ ἀγελᾶδες διαφόρων ποικιλιῶν. Εἰς τὰ ὀροπέδια διατρέφονται πρόβατα ὑπολογιζόμενα εἰς 20.000.000

Χάρτ. 28. Γεωργία, Ζωοκομία, 'Αλιεία Γαλλίας.

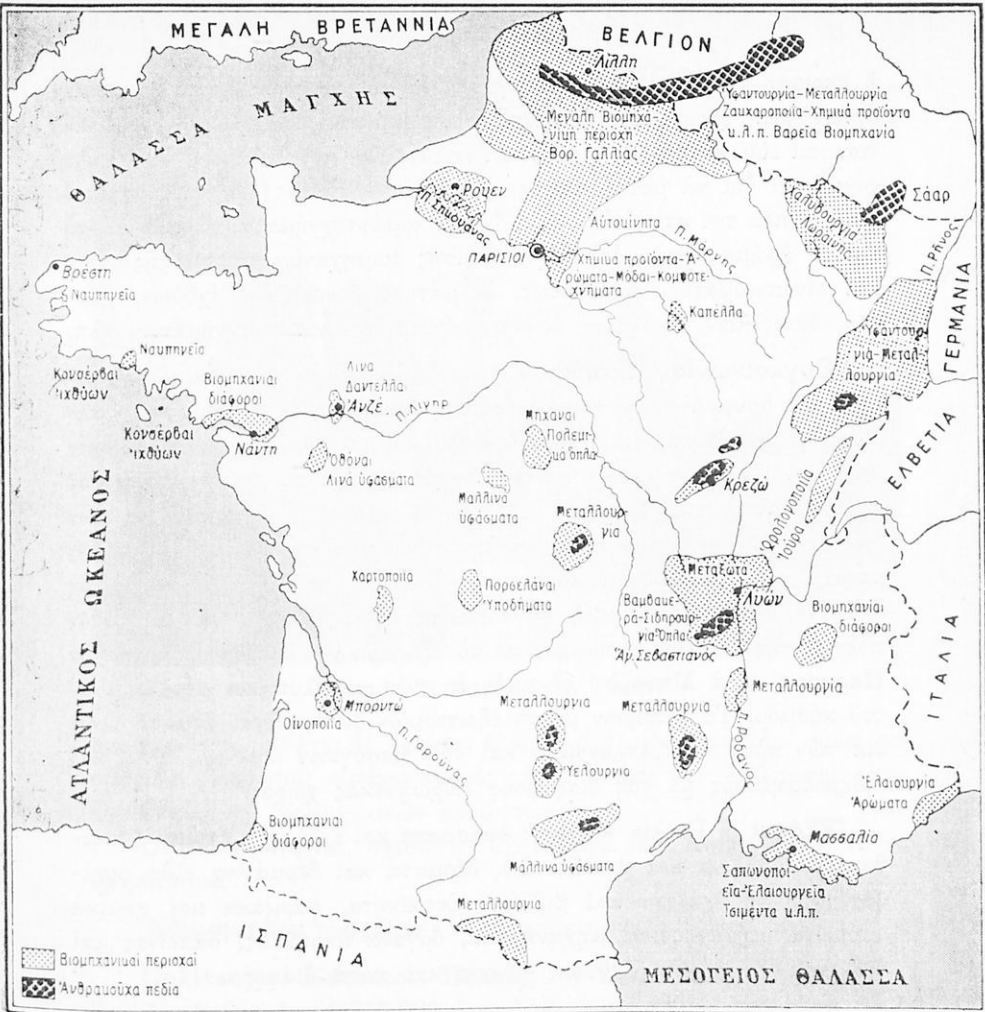
και παντού της Γαλλίας χοίροι και πουλερικά, τὰ ὅποια ὑπολογίζονται πλέον τῶν 100.000.000. Ἡ **σηροτροφία** εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Λυὼν καὶ ἡ **μελισσοκομία** εἰς τὰς παρὰ τὴν Μεσόγειον περιοχάς. Ἐχει ἡ Γαλλία ἐπάρκειαν κρέατος, γάλακτος, βουτύρου, τυροῦ καὶ αὐγῶν ἀπὸ τὴν πτηνοτροφίαν της. Εἰς τὰ ὄροπέδια τῶν Σεβεννῶν παράγονται τὰ παγκοσμίως γνωστὰ τυριά **Ροκφόρ** καὶ **Γκρουγιέρ**.

Ἀλιεία. Αἱ πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ τὴν θάλασσαν τῆς Μάγχης ἀκταὶ τῆς Γαλλίας ἔχουν ἀρκετοὺς ἰχθύς (ἰδίως σαρδέλλες καὶ ρέγγες), οἱ ὅποιοι ἀλιεύονται κατὰ μάζας, πλησίον δὲ εἶναι καὶ ἡ ἰχθυοβριθὴς Β. Θάλασσα. Οἱ Βρετόνοι καὶ Νορμανδοὶ ἀλιεῖς, οἱ ὅποιοι ὑπολογίζονται εἰς 100.000 φθάνουν, μὲ τοὺς ἀλιευτικοὺς στολίσκους τῶν, μέχρι τῆς Ἰσλανδίας καὶ τῆς Νέας Γῆς (Β. Ἀμερική). Εἶναι τόση ἡ ἀπόδοσις τῆς ἀλιείας, ὥστε οἱ ἀλιευόμενοι ἰχθύες ὄχι μόνον ἐπαρκοῦσι διὰ τὴν ἐπιτόπιον κατανάλωσιν, ἀλλὰ τροφοδοτεῖται δι' αὐτῶν καὶ ἡ ὑπάρχουσα βιομηχανία κονσερβῶν καὶ παστῶν ἰχθύων, ἐκ τῶν ὁποίων γίνεται ἀρκετὴ ἐξαγωγή.

Ὁ δασικὸς πλοῦτος τῆς Γαλλίας δὲν εἶναι σημαντικὸς καὶ διὰ τοῦτο γίνεται εἰσαγωγή ξυλείας. Δάση ὑπάρχουσι μόνον εἰς τὰ ὄρεα καὶ τὰ ἀμμώδη παραθαλάσσια (πεῦκα)· τοῦτο, διότι αἱ ἐκχερσώσεις, διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν εὐφόρων πεδινῶν ἐκτάσεων εἰς τὴν γεωργίαν, κατέστρεψαν τὰ μεγάλα δάση, τὰ ὅποια παλαιότερον ὑπῆρχον εἰς τὰ πεδινὰ μέρη.

Ὅρυκτά. Ὑπάρχουν ἄνθρακες εἰς τὰ πρὸς τὸ Βέλγιον σύνορα τῆς Β.Δ. Γαλλίας (περιορὴν τῆς Λίλλης) (Χάρτ. 29), εἰς τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Μοζέλλα (πλησίον τοῦ Γερμανικοῦ Σάαρ), εἰς τὴν περιορὴν τοῦ Ἀγ. Στεφάνου (Σαιντ-Ἐτιέν) καὶ ἀλλαχοῦ. Ὑπάρχουν πλούσια σιδηρομεταλλεύματα εἰς τὴν Λωρραίνην, πρᾶγμα τὸ ὅποιον κάμνει ὥστε ἡ ΒΑ. Γαλλία νὰ εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν βιομηχανικὸν τμήμα τῆς χώρας. Σιδηρομεταλλεύματα ὑπάρχουν καὶ εἰς διάφορα ἄλλα μέρη τῆς Γαλλίας. Εἰς μικροτέρας ποσότητας ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ὀρυκτὰ π.χ. μόλυβδος, ἄλλας, ψευδάργυρος, βοξίται, χαλκὸς κλπ. Εἰς τὴν Ἀλσατίαν ὑπάρχει ἀρκετὴ ποσάσα.

Χάρτ. 29. Βιομηχανία τῆς Γαλλίας.

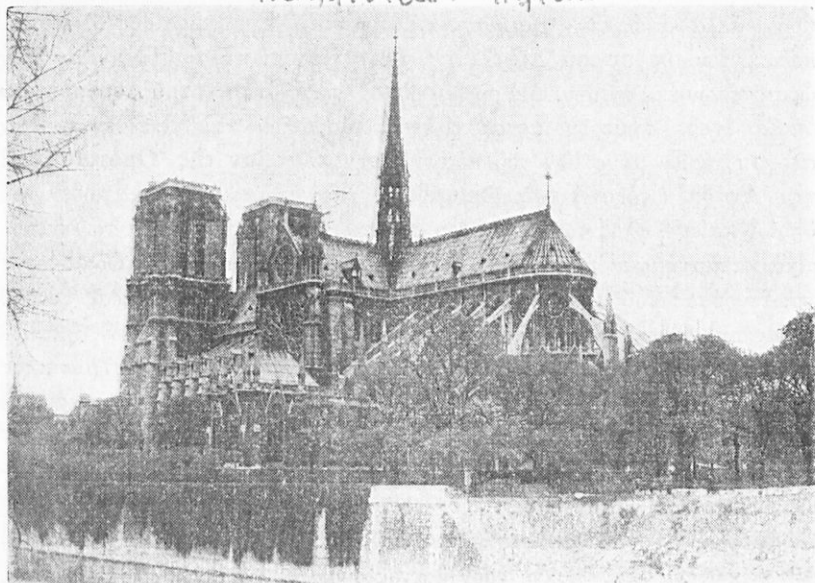
Βιομηχανία. Αἱ περισσότεραι βιομηχανίαι καὶ ἰδίως αἱ βαρεῖαι τοιαῦται ἔχουν συγκεντρωθῆ εἰς τὴν ΒΔ. Γαλλίαν, δηλαδὴ εἰς τὰς περιοχὰς τοῦ ἄνθρακος καὶ τῶν σιδηρομεταλλευμάτων. Ἐδῶ ὑπάρχουν τὰ μεγάλα μεταλλουργικὰ ἐργοστάσια (ὕψικάμνοι, χυτήρια, χαλυβουργεῖα, ἐργοστάσια κατασκευῆς μηχανῶν καὶ μηχανημάτων, ἀτμομηχανῶν, γεωργικῶν μηχανῶν, βαγονίων κλπ.), καθὼς καὶ ἐργοστάσια ὑφαντουργικὰ. Κατόπιν ἔρχεται, ὡς πρὸς τὴν βιομηχανίαν,

ή περιοχή των Παρισίων με εργοστάσια αυτοκινήτων, χημικών προϊόντων και χρωμάτων, αρωμάτων, κοσμημάτων, παιχνιδιών, ένδυμάτων και ειδών γενικώς μόδας και πολυτελών αντικειμένων. Η Λυών φημίζεται δια τα μεταξωτά της, το Σαίντ - Έτιεν (Άγ. Στέφανος) δια τα όπλα του και οι Παρίσιοι δια τα κομφοτεχνήματα, τα είδη μόδας και τα αρώματά των. Υπάρχουν επίσης βιομηχανία παραγωγής οίνου και οίνοπνεύματος, σακχάρως, δερμάτων, κονσερβών ιχθύων, χάρτου, δαντελών, ταπήτων, οργάνων ακριβείας, κομφοτεχνημάτων κλπ.

Συγκοινωνία. Έμποριον. Πυκνόν δίκτυον σιδηροδρομικών γραμμών και θαυμασίων αυτοκινητοδρόμων διασχίζει όλόκληρον την Γαλλίαν. Η μεταφορά, δια των σιδηροδρόμων και των αυτοκινήτων, επιβατών και εμπορευμάτων, γίνεται ταχύτατα και με μικράν, σχετικώς προς άλλας χώρας, δαπάνην. Οι πλωτοί ποταμοί και το πλήθος των διωρύγων διευκολύνουν και αυτά την συγκοινωνίαν και το έσωτερικόν, μεταξύ των διαφόρων περιοχών της Γαλλίας, έμποριον. Πλην αυτών υπάρχει πυκνή αεροπορική συγκοινωνία τόσοσ μεταξύ των μεγάλων πόλεων της Γαλλίας, όσον και με το έξωτερικόν. Το αεροδρόμιον των Παρισίων (Λε Μπυρζε) είναι έν έν των μεγαλυτέρων αεροδρομίων του κόσμου. Το έμποριον με το έξωτερικόν διενεργείται ατμοσπλοϊκώς δια των προς τόν Άτλαντικόν και την Μεσόγειον λιμένων, αλλά και σιδηροδρομικώς με τας διαφόρους Εύρωπαϊκας χώρας.

Έξάγει ή Γαλλία κυρίως : ύφασματα και ένδύματα έτοιμα (βαμβακερά, μάλλινα και μεταξωτά), δέρματα και δερμάτινα είδη, κομφοτεχνήματα, χάρτην και βιβλία, αυτοκίνητα, φάρμακα και χημικά προϊόντα, μηχανάς και μηχανήματα, όργανα ακριβείας, σάπωνας και αρώματα, κονσερβας ιχθύων, οίνους και ποτά διάφορα.

Εισάγει κυρίως : Βάμβακα, έρια, άκατέργαστον μετάξαν, σπέρματα έλαιούχα (ιδίως άραχίδας από τας τέως Γαλλικας άποικίας της Άφρικης), άκατέργαστα δέρματα, καφέν, όρυζαν, μεταλλεύματα (έντός από σιδηρομετάλλευμα), σίτον, ξυλείαν, άνθρακα και πετρέλαιον. Αί κυριώτεροι χώροι, με τας οποίας έχει έμπορικας συναλλαγάς, πλην των άποικιών της, είναι αί : Ήν. Πολιτεΐα της Άμερικης, ή Άγγλία, το Βέλγιον, ή Γερμανία, ή Έλβετία και ή Ίταλία. Είς την Έλλάδα έξάγει κυρίως μηχανάς, αυτοκίνητα, όργανα ακριβείας, ύφασματα, κονσερβας ιχθύων, φάρμακα, βιβλία, αρωματικούς σάπωνας

Παρίσιοι. Ἡ Παναγία τῶν Παρισίων.

καὶ ἀρώματα, εἰσάγει δὲ καπνόν, ἔλαια καὶ ἐλαίας, σταφίδα, σύκα καὶ σμύριδα. Ἐσχάτως εἰσάγονται εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ Ἑλληνικοὶ οἶνοι ἐπ' ἀνταλλαγῇ βιομηχανικῶν προϊόντων.

Οἱ κάτοικοι εἶναι, σχεδὸν ἐν τῇ ὁλότητί των, Καθολικοὶ κατὰ τὸ θρήσκευμα.

Νόμισμα ἔχει τὸ φράγκον ὑποδιαιρούμενον εἰς 100 σαντίμ (λεπτά).

Πολίτευμα. Κάτοικοι. Πόλεις. Ἡ Γαλλία εἶναι Δημοκρατία, ἔχει δὲ πληθυσμὸν 45.355.000 κ. καὶ πυκνότητά 80 κ. κατὰ τετρ. χιλιόμετρον. Εἶναι δηλαδή ἡ Γαλλία, ἐν σχέσει μὲ τὸν πλοῦτον, τὸν ὁποῖον ὡς ἀνωτέρω εἵπομεν ἔχει, μία χώρα ἀραιῶς κατοικουμένη.

Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις τῆς εἶναι:

Εἰς τὸ Λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων αἱ : Παρίσιοι : 2.850.000 καὶ μὲ τὰ προάστειά των 4.825.000 κ.), οἱ ὁποῖοι μὲ τὸν πληθυσμὸν των συγκεντρώνουν πλεόν τοῦ $\frac{1}{10}$ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς Γαλλίας. Εἶναι καὶ ἡ πνευματικὴ πρωτεύουσα τῆς Γαλλίας, ἔχουσα Πανεπιστήμιον παλαιότατον (χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 12ου μ.Χ. αἰῶνος) καὶ διά-

φορα άλλα ανώτατα πνευματικά ιδρύματα. Έχει ωραίους δρόμους, πάρκα, τὸν πύργον τοῦ Ἀϊφελ, τὴν Παναγίαν τῶν Παρισίων, μίαν τῶν ὀραιότερων ἐκκλησιῶν. Μὲ τὸ Πάνθεον, τὰ ἀνάκτορα τοῦ Λούβρου, τὰ ὁποῖα ἔχουν σήμερον μεταβληθῇ εἰς Μουσεῖον καὶ εἶναι ἓν ἐκ τῶν πλουσιωτέρων μουσείων τοῦ κόσμου, τὴν πλατεῖαν τῆς Ὁμονοίας καὶ τὴν Ἀψίδα (τόξον) τοῦ Θριάμβου (ἔρι ντὲ τριόμφ) κάτωθεν τοῦ ὁποίου καίει ἡ φλόξ τοῦ ἀγνώστου στρατιώτου, μὲ τὰ μεγάλα τῶν ἐμπορικῶν καταστήματα καὶ κέντρα διασκεδάσεως εἶναι ἀπὸ τὰς ὀραιότερας πρωτεύουσας τοῦ κόσμου καὶ προσελκύουν κατ' ἔτος χιλιάδας ξένων. Εἶναι συγχρόνως ἡ πόλις τῶν ἀρωμάτων καὶ κομψοτεχνημάτων, ἡ πρωτεύουσα τῆς μόδας, κόμβος σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν, σημαντικὸς ποτάμιος ἐπὶ τοῦ Σηκουάνα λιμὴν καὶ ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον. Τὸ χρηματιστήριον τῶν Παρισίων εἶναι ἰσάξιον τοῦ χρηματιστηρίου τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς Ν. Ὑόρκης.

Εἰς τὰ Β. τοῦ λεκανοπεδίου τῶν Παρισίων ἐκτείνεται ἡ βιομηχανικωτέρα καὶ πυκνότερον κατοικουμένη περιοχὴ τῆς Γαλλίας. Σπουδαιότεραι πόλεις ἐδῶ, ἅπασαι μὲ ἀκμάζουσιν βιομηχανίαν, εἶναι αἱ : **Ρουμπαί** καὶ **Λύλλη** (270.000 καὶ 360.000 κ. ἐκάστη μετὰ τῶν περιχώρων της). Νοτιώτερον τούτων ἡ **Ρουέν**, πρωτεύουσα τῆς Νορμανδίας καὶ ἡ **Ἀμιένη** (100.000 κ.), ἀμφότεραι πόλεις βιομηχανικαί, ἡ πρώτη δὲ καὶ σημαντικὸς λιμὴν ἐπὶ τοῦ Σηκουάνα. Αἱ **Βερσαλλίαι**, πλησίον τῶν Παρισίων μὲ λαμπρὰ ἀνάκτορα (εἰς ταῦτα ὑπεγράφη ἡ εἰρήνη κατὰ τὸν Α' Παγκόσμιον πόλεμον) καὶ ὀραίους κήπους. Εἰς τὰ πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ τὴν θάλασσαν τῆς Μάγχης παράλια τοῦ λεκανοπεδίου εὐρίσκονται, ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, ἡ **Δουγκέρκη**, τὸ **Καλαί**, ἡ **Βουλώνη** καὶ ἡ **Διέππη** πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν μικροὺς τεχνητοὺς λιμένας (ἡ παράλια εἶναι ἐδῶ, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶδομεν, χθοναλὴ καὶ ἀμμόδης, μὴ ἐπιτρέπουσα τὴν ὑπαρξίν φυσικῶν λιμένων). Οἱ ὡς ἂν 4 λιμένες ἐξυπηρετοῦν τὴν μετὰ τῆς Μεγάλης Βρεταννίας συγκοινωνίαν καὶ ἔχουν πληθυσμὸν κάτω τῶν 100.000 κ. ἐκάστη. **Χάβρη** (175.000 κ. μὲ περίχωρα) εἷς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων λιμένων τῆς Γαλλίας εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ ποταμοκόλπου τοῦ Σηκουάνα. **Βρέστη** καὶ **Χερβοῦργον** (110.000 κ. ἐκάστη). Εἶναι αἱ τρεῖς αὐταὶ πόλεις παράλια ἔχουσαι σημαντικοὺς λιμένας. Ἡ πρώτη εἶναι καὶ πολεμικὸς λιμὴν. Ἔχουν καὶ αἱ τρεῖς μεγάλα ναυπηγεῖα. **Νάντη** (225.000 κ.) ποτάμιος λιμὴν ἐπὶ τοῦ Λίγηρος.

Εἰς τὸ **Λεκανοπέδιον τῆς Ἀκουϊτανίας** σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι αἱ : **Μπορντὼ** (415.000 κ. μὲ περίχωρα) ἡ πέμπτη ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν πόλις τῆς Γαλλίας, φημιζομένη διὰ τοὺς οἶνους τῆς. Εἶναι σημαντικὸς ποτάμιος λιμὴν ἐπὶ τοῦ Γαρόννα καὶ πλησίον τοῦ ὑπ' αὐτοῦ σχηματιζομένου ποταμοκόλπου. Ἐπὶ τοῦ Γαρόννα καὶ εἰς τὸ ΝΑ. ἄκρον τοῦ λεκανοπεδίου εὐρίσκεται καὶ ἡ **Τουλούζη** (270.000 κ.).

Εἰς τὴν **Ν. Γαλλίαν** ἐκτεινομένην πρὸς Α. τῆς Τουλούζης καὶ πρὸς Ν. τῆς Κεντρικῆς ὁροσειρᾶς, λεγομένην δὲ καὶ **Μιντί**, ἀνευρίσκομεν σπουδαιότερας πόλεις τὰς : **Μονπελιέ** καὶ **Νιμ** περὶ τοὺς 100.000 κ. ἐκάστη. Ἀνατολικώτερον τῶν δύο ὡς ἂν πόλεων ἀρχίζει ἡ κοιλάς τοῦ Ροδανοῦ, εἰς τὰ παράκτια τῆς ὁποίας εὐρίσκεται ἡ **Μασσαλία** (660.000 κ.), ἡ δευτέρα εἰς πληθυσμὸν πόλις τῆς Γαλλίας καὶ ὁ μεγαλύτερος λιμὴν τῆς Μεσογείου. Παλαιὰ ἀποικία τῶν Φωκαέων εἶναι πόλις βιομηχανική, προμηθεύουσα τὴν παγκόσμιον ἀγορὰν μὲ ἐλαιούχα προϊόντα προσερχόμενα ἀπὸ τὸ ἔλαιον, τὸ ὁποῖον ἐξάγει ἐκ τῶν ἀρχαρίδων τῆς Σενεγάλης (τέως Γαλλικῆς ἀποικίας εἰς τὴν Ἀφρικὴν). Τὰ σαπωνοποιεῖα τῆς καὶ τὰ ἐργοστάσια κατασκευῆς κηρίων εἶναι ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τοῦ κόσμου. **Τουλὼν** (140.000 κ.), πολεμικὸς λιμὴν. **Νίκαια** (244.000 κ.), μητρόπολις τῆς Κυανῆς Ἀκτῆς. Ὡραία πόλις μὲ θαυμασίας ἐπαύλεις καὶ ὁδοὺς εἰς τὴν ὁποίαν ὀνομαστή εἶναι ἡ παραλιακὴ λεωφόρος ἡ ὀνομαζομένη « Προμενάντ ντεζ' Ἀγγλαί ». Εἶναι τὸ μεγαλύτερον τουριστικὸν κέντρον τοῦ κόσμου. Ἡ περιοχὴ ἔχει μεγάλους ἐλαιῶνας παράγοντας ἀρίστης ποιότητος ἔλαιον καθὼς καὶ μεγάλους ἀνθοκήπους, ἀπὸ τὰ ἄνθη τῶν ὁποίων ἐξάγονται ἀρώματα.

4) Εἰς τὸ ὑπόλοιπον τῆς κοιλάδος τοῦ Ροδανοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ τῆς κοιλάδος τοῦ Σὼν (παραποτάμου τοῦ Ροδανοῦ) καθὼς καὶ τὰς Ἀλπεῖς καὶ τὴν Κεντρικὴν ὁροσειρὰν καὶ τὰ ὀροπέδια, σημαντικώτεραι πόλεις εἶναι αἱ : **Λυὼν** (649.000 κ. μὲ τὰ περίχωρα). Εὐρίσκεται εἰς τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Σὼν καὶ Ροδανοῦ, ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Ροδανοῦ. Εἶναι κόμβος συγκοινωνιῶν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον, φημιζόμενον διὰ τὴν βιομηχανίαν τῶν μεταξωτῶν. Πλησίον τῆς Λυὼν εὐρίσκονται τρεῖς βιομηχανικαὶ πόλεις αἱ : **Κρεζό**, **Σαίντ Ἐτιέν** (Ἀγ. Στέφανος) καὶ **Κλερμόν-Φεράν** τὴν βιομηχανικὴν των ἀνάπτουσιν αἱ πόλεις αὗται ὀφείλουν εἰς τὸ ὅτι εὐρίσκονται πλησίον ἀνθρακωρυχείων. Αἱ διάφοροι βιομηχανίαι τῆς πόλεως Σαίντ Ἐτιέν ἀπασχολοῦν πλεόν

“Αποψις τῆς πόλεως τοῦ Μονακό καὶ τοῦ λιμένος της.

τῶν 100.000 ἐργατῶν, εἶναι δὲ ὀνομαστὰ τὰ παραγόμενα ἐκεῖ ὄπλα. Τὸ **Κρεζὸ** ἔχει βαρεῖαν μεταλλουργίαν παράγουσαν τηλεβόλα, ἀτμομηχανάς, βαγόνια κ.λ.π. Τὸ **Κλερμόν-Φερράν** ἔχει ἐργοστάσια ἐπεξεργασίας καουτσούκ. Μεγαλυτέρα τῶν τριῶν πόλεων εἶναι τὸ Σαιντ-Ἐτιέν (185.000 κ.). Βορειοδυτικῶς τοῦ Κρεζὸ εὐρίσκεται ἡ **Ντιζὸν** 117.000 κ.), ἀγορὰ διὰ τοὺς περιφήμους οἶνους τῆς Βουργουνδίας καὶ ΝΑ. τῆς Λυών, ἐπὶ τῶν Ἀλπεων, εὐρίσκεται ἡ **Γρενόβλη** (Γκρενόμπλ

147.000 κ.), εἰς βιομηχανικὴν περιοχὴν λόγῳ τοῦ ὑπάρχοντος ἐκεῖ ἀφθόνου λευκοῦ ἄνθρακος.

Βορειοανατολικὴ Γαλλία. Μεταξὺ τῶν Βοσγίων καὶ τοῦ Ρήνου ἐκτείνεται ἡ Ἄλσατία καὶ δυτικῶς τῶν Βοσγίων ἡ Λωρραίνη. Σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι ἐδῶ εἰς μὲν τὴν Λωρραίνην, τὸ **Νανσύ** (177.000 κ. μὲ περίχωρα), κέντρον μεταλλουργίας (διότι πλησίον ὑπάρχουν σιδηρομεταλλεύματα) καὶ τὰ **Μέτς** καὶ **Βερντέν**, παλαιὰ φρούρια γνωστὰ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν. Εἰς τὴν Ἄλσατίαν σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι τὸ **Στρασβούργον** (240.000 κ. μὲ περίχωρα), κόμβος συγκοινωνιῶν καὶ σπουδαῖος λιμὴν ἐπὶ τοῦ Ρήνου.

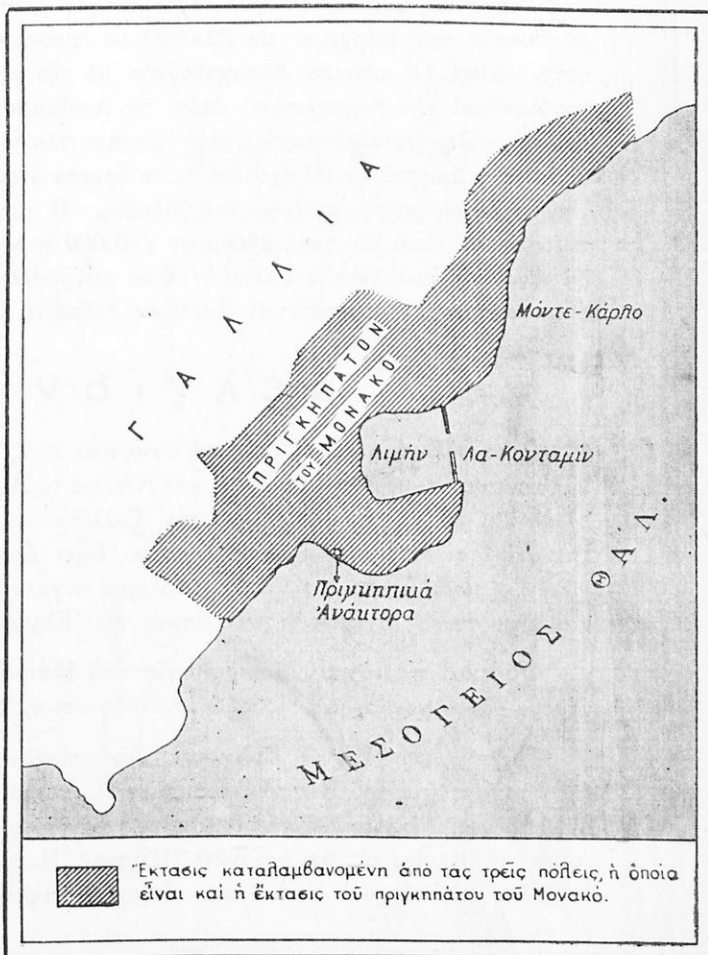
Νῆσοι τῆς Γαλλίας. Μεγαλυτέρα ἐκ τῶν νήσων τῆς Γαλλίας εἶναι ἡ **Κορσικὴ** εἰς τὴν Δ. Μεσόγειον. Ἡ Κορσικὴ ἔχει ἔκτασιν 8725 τετρ. χιλίωμ. καὶ πληθυσμὸν 300.000. Εἶναι ἀραιῶς κατοικημένη (μόλις 34 κατ. κατὰ τετρ. χιλίωμ.), διότι εἶναι νῆσος ὄρεινῃ. Παρὰ τὸ μικρὸν τοῦ μεγέθους της ἔχει ὄρη, τῶν ὁποίων τὸ ὕψος φθάνει τὰς 2700 μ. Τὸ Μεσσογειακὸν κλίμα της ἐπιτρέπει τὴν εὐδοκίμησιν τῆς ἐλαίας, τῆς ἀμπέλου, τῶν ἐσπεριδοειδῶν καὶ διαφόρων ὀπωροφόρων δένδρων. Καλλιεργεῖται μόλις τὸ 1/3 τοῦ ἐδάφους τῆς νήσου καὶ τὸ ὑπόλοιπον, τὸ μὲν ἀκάλυπτον χρησιμοποιεῖται διὰ βόσκησιν προβάτων, τὸ δὲ ἄλλο σκεπάζεται ἀπὸ πυκνοὺς θάμνους ἢ δάση. Τὸ **Αἰάκιον** (33.000 κ.) εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς Κορσικῆς.

Ἡ Γαλλία ἦτο μέχρι τοῦ Βου παγκοσμίου πολέμου μεγάλη ἀποικιακὴ δύναμις, ἔχουσα μεγάλας ἀποικίας εἰς τὴν Ν.Α. Ἀσίαν (Γαλλικὴ Ἰνδοκίνα) καὶ τὴν Ἀφρικὴν. Σχεδὸν ὅμως τὸ σύνολον τῶν ἀποικιδῶν τούτων ἀπέκτησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των καὶ εἶναι σήμερον ἀνεξάρτητα δημοκρατίαι.

Μ ο ν α κ ὸ

Ἀνατολικῶς τῆς Νικαίας καὶ πλησίον τῶν πρὸς τὴν Ἰταλίαν συνόρων τῆς Γαλλίας εὐρίσκεται τὸ **Μονακό**. Τοῦτο εἶναι μικρὸν ἀνεξάρτη-

τον κρατίδιον (πριγκιπάτον) τὸ μικρότερον μετὰ τὸ Κράτος τοῦ Βατικανοῦ, κρατίδιον τῆς Εὐρώπης. Ἡ ἔκτασίς του εἶναι ἐν τετρ. χιλιομ. Ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν βραχῶδη μικρὰν χερσόνησον (Χάρτ. 30), μίαν παραλιακὴν λωρίδα Γῆς μήκους 3.000 μ. καὶ πλάτους τὸ ὅποιον εἰς μερικὰ μέρη τῆς μόλις φθάνει τὰ 1.000 μ. καὶ ἀπὸ τρεῖς συνεχόμενας πολίχνας ἦτοι: Τὸ **Μονακό**, τὴν **Λά Κονταμίν** καὶ τὸ **Μόντε Κάρλο**. Ὁ πληθυσμὸς εἶναι 22.000 μόνιμοι κάτοικοι. Τὸ κρατίδιον συντηρεῖται κυρίως ἀπὸ τὰ ἔσοδα, τὰ ὅποια ἔχει

ἐκ τοῦ περιφήμου Καζίνου (χαρτοπαιγνίου) τοῦ Μόντε Κάρλο καὶ ἀπὸ τὸν Τουρισμόν. Πολλοὶ περιηγηταὶ ἐπισκέπτονται τὸ Μοναχὸ καθ' ἑκάστον ἔτος καὶ αὐξάνει σημαντικῶς ἀπὸ αὐτοῦς ὁ πληθυσμὸς του.

Λουξεμβούργον

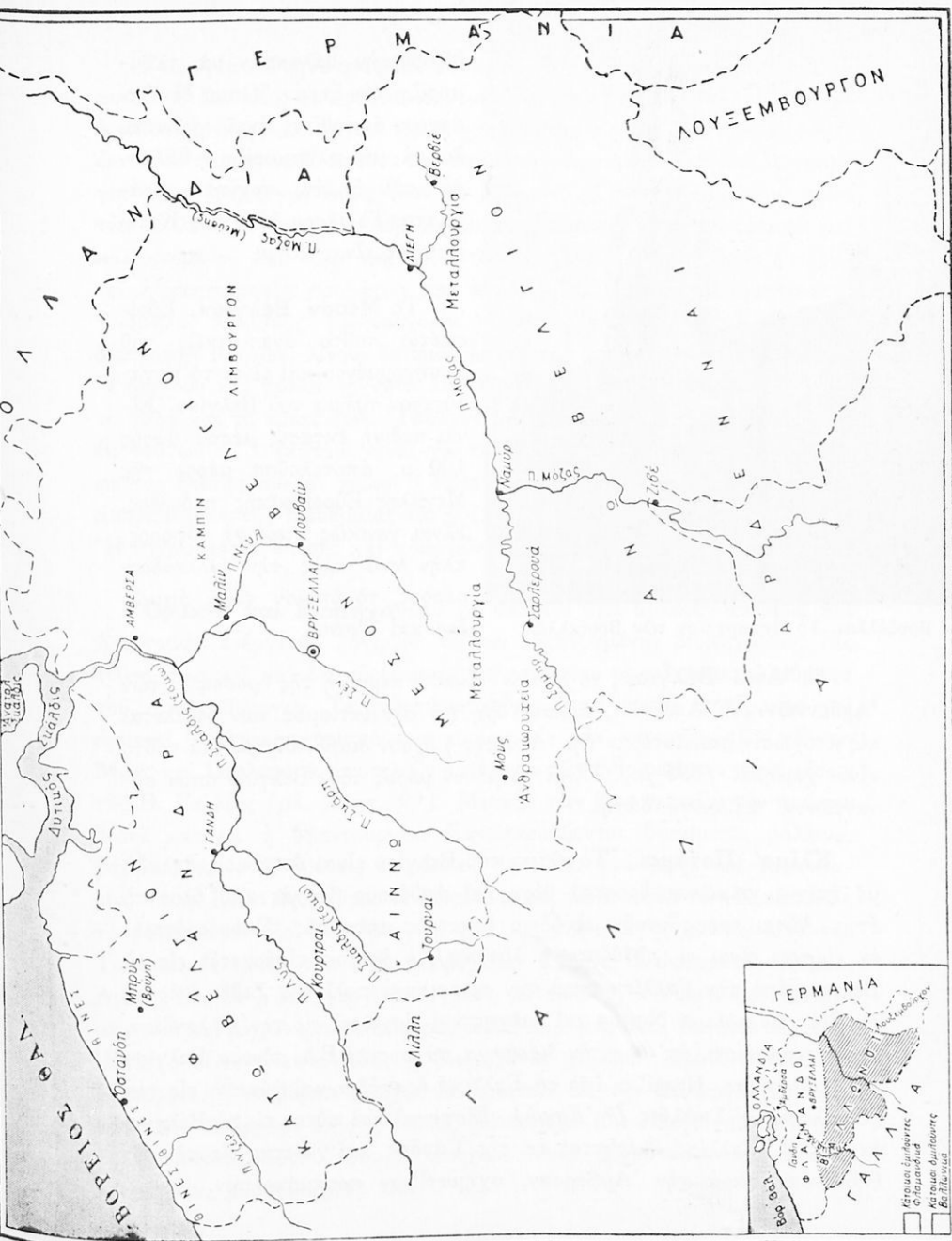
Τὸ Λουξεμβούργον εἶναι Μέγα Δουκάτον (εἶδος Συνταγματικῆς Μοναρχίας), λεγόμενον οὕτω διότι ὁ ἀνώτατος ἄρχων, ὁ ὁποῖος εἶναι κληρονομικός, λέγεται Μέγας Δούξ. Εὐρίσκεται μεταξύ τῆς Γαλλίας, τῆς Γερμανίας καὶ τοῦ Βελγίου, ἔχον ἑκτασιν 2.586 τετρ. χιλιομ. Ὁ πληθυσμὸς του ἀνέρχεται εἰς 324.000 μὲ πυκνότητά 120 κατ. κατὰ τετρ. χιλιομ. Οἱ κάτοικοι ἀπασχολοῦνται μὲ τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν. Διότι τὸ Λουξεμβούργον ἔχει πλούσια ὀρυχεῖα σιδηρομεταλλεύματος, τὰ ὅποια ἀποτελοῦν συνέχειαν τῶν τοιούτων τῆς Λωρραίνης καὶ ἔχει διὰ τοῦτο ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν παραγωγῆς χυτοσιδήρου καὶ χάλυβος. Ἡ μεγαλύτερα πόλις καὶ πρωτεύουσα εἶναι τὸ Λουξεμβούργον (70.000 κ.), πόλις βιομηχανική. Οἱ κάτοικοι ὁμιλοῦν τὴν Γαλλικὴν ἀλλὰ καὶ διάλεκτον ἰδίαν, ἣ ὅποια ἔχει ἀρκετάς Γερμανικὰς καὶ Γαλλικὰς λέξεις (Χάρτ. 31).

Βέλγιον

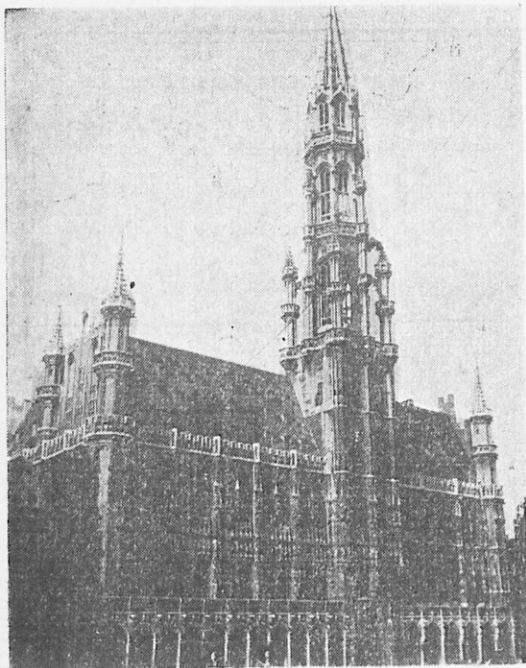
Ὅρια. Ἑκτασις. Τὸ Βέλγιον συνορεύει πρὸς Β. καὶ ΒΑ. μὲ τὴν Ὀλλανδίαν, Α. μὲ τὴν Γερμανίαν καὶ ΝΑ. μὲ τὸ Λουξεμβούργον. Πρὸς τὰ Ν. καὶ τὰ ΝΔ. του συνορεύει τὴν Γαλλίαν καὶ πρὸς τὰ Δ. καὶ τὰ ΒΔ βρέχεται ἀπὸ τὴν Βορ. Θάλασσαν. Ἐχει ἑκτασιν 30.507 τετρ. χιλιομ. (εἶναι ὡς πρὸς τὴν ἑκτασιν ὀλίγον μεγαλύτερον τῆς Ἀλβανίας καὶ ἔχει τὸ $\frac{1}{5}$ σχεδὸν τῆς ἐκτάσεως τῆς Ἑλλάδος (Χάρτ. 31).

Φυσικαὶ περιοχαί. Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Τὸ Βέλγιον δυνάμεθα νὰ τὸ χωρίσωμεν εἰς τρεῖς φυσικὰς περιοχάς, δηλαδή :

Τὸ λεγόμενον **Κάτω Βέλγιον**. Εἶναι τοῦτο τὸ πρὸς τὴν Βόρειον Θάλασσαν τμῆμα τοῦ Βελγίου, τὸ ὅποιον εἰς πολλὰ του μέρη εἶναι χαμηλότερον τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης (διὰ τοῦτο ἄλλωστε τὸ τμῆμα τοῦτο τοῦ Βελγίου λέγεται καὶ Κάτω Βέλγιον). Ἡ παραλία εἶναι γενικῶς ἀμμόδης καὶ ὑπάρχουν λόφοι ἄμμου, ἀμμοθίνες δηλαδή, αἱ ὅποια ἐμπο-

Χάρτ. 31. Βέλγιον.

Βρυξέλλαι. Τὸ Δημαρχεῖον τῶν Βρυξελλῶν.

δίξουν τὴν θάλασσαν νὰ πλημμυρίξῃ τὴν ξηράν. Ὅπου δὲν ὑπάρχουν ἀμμοθῖνες ἐκεῖ γίνονται, διὰ νὰ μὴ πλημμυρίξῃ ἡ θάλασσα τὴν ξηράν, τεχνητὰ φράγματα. Τὸ μέσον ὕψος τοῦ Κάτω Βελγίου εἶναι 20 μ.

Τὸ Μέσον Βέλγιον. Εὐρίσκεται τοῦτο ἀνατολικῶς τοῦ προηγουμένου καὶ εἶναι τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τοῦ Βελγίου. Εἶναι πεδινὴ ἔκτασις μέσου ὕψους 100 μ. ἀποτελοῦσα μέρος τῆς Μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς πεδιάδος. Εἶναι γενικῶς περιοχὴ εὐφορος, πλὴν τοῦ πρὸς τὴν Ὀλλανδίαν μέρους, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀμμῶδες καὶ ἄγονον.

Τὸ Ἄνω Βέλγιον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ περιοχὴ τῆς ὀροσειρᾶς τῶν Ἀρδεννῶν. Αἱ Ἀρδέναι, παλαιὰ ὄρη (ὁ σχηματισμός των ὀφείλεται εἰς πτόχωσιν παλαιότεραν τῆς Ἀττικῆς) ἔχουν διαβρωθῇ καὶ διὰ τοῦτο εἶναι χαμηλαὶ (695 μ.). Εἶναι τὸ μόνον μέρος τοῦ Βελγίου ὅπου συναντῶνται ἀξιόλογα δάση.

Κλίμα. Ποταμοί. Τὸ κλίμα τοῦ Βελγίου εἶναι ὠκεάνιον, δηλαδή με ἡπίους χειμῶνας, δροσερὰ θέρη καὶ ἀφθόνους βροχὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Αὗται τροφοδοτοῦν με ὕδωρ ἀρκετοὺς ποταμούς. Σπουδαιότεροι ἐκ τούτων εἶναι οἱ : **Μόζας** (ἢ **Μεύσης**), ὁ ὁποῖος εἰσέρχεται εἰς τὸ Βέλγιον ἀπὸ τὴν Γαλλίαν παρὰ τὴν συνοριακὴν πολίχνην **Ζιβε**. Διέρχεται διὰ τῶν πόλεων **Ναμῦρ** καὶ **Λιέγης** καὶ εἰσχωρεῖ εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, ἀφοῦ σχηματίζει, ἐπ' ἀρκετὸν διάστημα, τὰ φυσικὰ ΒΑ. σύνορα Βελγίου καὶ Ὀλλανδίας. Πηγάζει ἀπὸ τὰ Γαλλικὰ ὀροπέδια καὶ χύνεται εἰς τὴν Β. θάλασσαν. **Σκάλδης** (ἢ **Εσκώ**). Εἰσχωρεῖ καὶ οὗτος εἰς τὸ Βέλγιον ἐκ τῆς Β. Γαλλίας, διέρχεται ἐκ τῆς **Γάνδης** καὶ χύνεται εἰς τὴν Β. Θάλασσαν παρὰ τὴν Ἀμβέρσαν, σχηματίζων ποταμόκολπον.

Γεωργία. Κτηνοτροφία. Τὸ κατὰ τὸ πλεῖστον εὐφορον τοῦ ἐδά-
φους τοῦ Βελγίου, αἱ ἄφθονοι καὶ καθ' ὅλον τὸ ἔτος βροχαί, καθὼς καὶ
ἡ ἐπιστημονικὴ καλλιέργεια καὶ ἡ χρησιμοποίησις λιπασμάτων, κάμνουν
ὥστε νὰ παράγονται ἄφθονα καὶ ποικίλα γεωργικὰ προϊόντα. Ἡ γεωρ-
γία εἶναι ἀνεπτυγμένη εἰς ὅλον τὸ Βέλγιον, πλὴν τῆς ἀμμώδους πρὸς
τὴν Ὀλλανδίαν περιοχῆς, τῆς καλουμένης **Καμπίν**, καὶ τοῦ ὄρεινου καὶ
καλυπτομένου ἀπὸ δάση καὶ βοσκοτόπους Ἄνω Βελγίου, ὅπου ἐπικρα-
τεῖ ἡ κτηνοτροφία προβάτων καὶ αἰγῶν. Καλλιερгоῦνται δημητριακά,
γεώμηλα, λυκίσκος (μπυρόχορτο) σακχαρότευτλα, τεῦτλα διὰ τὴν
διατροφήν κτηνῶν, λίνον, ὅσπρια, λαχανικά, ὀπωροφόρα δένδρα κ.λ.π.
Ὑπάρχουν καὶ πολλὰ τεχνητὰ λειβάδια, ὅπου ἐκτρέφονται βοοειδῆ διὰ
τὸ γάλα καὶ τὸ κρέας των. Ὑπολογίζονται ταῦτα εἰς 2 1/2 ἑκατομ. καὶ
ἐκ τούτων τὸ 1 ἑκατομ. εἶναι γαλακτοπαραγωγικαὶ ἀγελάδες. Ἐκτρέ-
φονται ἐπίσης πολλοὶ χοῖροι (διότι ἡ διατροφή των γινομένη ἀπὸ τὰ
ἀπορρίμματα τῆς τυροκομίας καὶ τῆς σακχαροποιίας δὲν στοιχίζει πολὺ).
Ἡ κτηνοτροφία ἐπίσης καὶ ἡ κονικλοτροφία ἔχουν μεγάλην ἀνάπτυξιν.

Ὅρυκτὰ καὶ Βιομηχανία. Τὸ Βέλγιον ἔχει ἀρκετὸν ἄνθρακα καὶ
ἠλεκτρικὴν ἐνέργειαν, λόγῳ δὲ τούτου ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν. Εἰς
τοῦτο συντελεῖ καὶ ὅτι εὐρίσκονται πλησίον του τὰ σιδηρομεταλλεύματα
τοῦ Λουξεμβούργου. Τὰ ἀνθρακωρυχεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐργάζονται καὶ
ἀρκετοὶ Ἕλληνες, εὐρίσκόμενα κυρίως εἰς τὴν περιοχὴν τῶν πόλεων
Μόνς καὶ **Σαρλερουά**, ἀποτελοῦν συνέχειαν τῶν ἀνθρακούχων στρωμάτων
τῆς Β. Γαλλίας (βλ. Χαρτ. 29). Μεταξὺ τῶν βιομηχανιῶν τὴν πρώτην
θέσιν κατέχει ἡ ὑφαντουργία. Κατασκευάζονται ὑφάσματα μάλλινα,
βαμβακερά, λινά, ὀθόνη, δαντέλλαι, βελούδα, ὑφάσματα διὰ ταπετσα-
ρίες κ.λ.π. Εἶναι ὀνομασταὶ αἱ δαντέλλαι καὶ τὰ βελούδα τῶν Βρυξελλῶν,
τὰ βαμβακερὰ τῆς Φλάνδρας, τὰ μάλλινα τῆς Λιέγης καὶ τὰ λινὰ τῆς
Τουρναί. Πλησίον τῶν ἀνθρακωρυχείων (Μόνς, Σαρλερουά, Ναμὺρ,
Λιέγη, Βερβιέ) ὑπάρχει ἀνεπτυγμένη μεταλλουργία (κατασκευάζονται
μηχαναὶ καὶ μηχανήματα διάφορα, ὅπλα, ἀτμομηχαναί, βαγόνια κ.λ.π.).
Ἐπίσης εἶναι ἀνεπτυγμένη ἡ βιομηχανία χημικῶν προϊόντων καὶ ἡ
ύαλουργία, ἡ **Ἀμβέρσα** δὲ ἔχει τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν ἀδα-
μάντων. Ὑπάρχουν ἐπίσης πολλὰ ζυθοποιεῖα (οἱ Βέλγοι κάμνουν με-
γάλην κατανάλωσιν ζύθου), σακχαροποιεῖα ἐργοστάσια κατασκευῆς
κονσερβῶν, βυρσοδεψεῖα, κλπ.

Συγκοινωνία. Έμποριον. Πυκνὸν δίκτυον σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, τὸ πυκνότερον τῆς Εὐρώπης, ἐξυπηρετεῖ τὴν συγκοινωνίαν καὶ τῶν μικροτέρων οἰκισμῶν μεταξύ των. Ὑπάρχει πυκνὸν δίκτυον ὁραίων ἀσφαλτοστρωμένων δρόμων, συμπληρωματικῶς δὲ ὑπάρχουν καὶ οἱ ποταμοί, (οἱ ὅποιοι λόγῳ τοῦ πεδινοῦ τοῦ ἐδάφους δὲν ἔχουν ταχεῖαν ροὴν καὶ εἶναι ὅλοι πλωτοί), καθὼς καὶ πλῆθος διωρύγων, αἱ ὁποῖαι συνδέουσι τοὺς ποταμούς τούτους μεταξύ των. Ὑπάρχει ἐπίσης ἀεροπορικὴ πυκνὴ ἐπικοινωνία μὲ τὸ ἐξωτερικόν.

Τὸ Βέλγιον εἰσάγει τρόφιμα (διότι εἶναι πυκνοκατοικημένον) καὶ πρῶτας ὕλας διὰ τὴν βιομηχανίαν του καὶ ἐξάγει βιομηχανικὰ προϊόντα. **Εἰσάγει** κυρίως σῖτον, καφέν, βάμβακα, ἔρια, σιδηρομετάλλευμα, δέρματα, ἐλαίουχα σπέρματα, ἀδάμαντας ἀκατεργάστους. **Ἐξάγει** κυρίως μηχανὰς καὶ μηχανήματα διάφορα, ἀτμομηχανὰς, σιδηροδρομικὰ βαγόνια, ὅπλα, ὕλινα εἶδη, ὑφάσματα διάφορα καὶ κατεργασμένους ἀδάμαντας. Μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις ἔχει μὲ τὸ Ἦν. Βασίλειον, τὴν Γαλλίαν, Ὁλλανδίαν καὶ Γερμανίαν. Ὁ σπουδαιότερος λιμὴν του εἶναι ἡ Ἀμβέρσα. **Νομισματικὴ** μονὰς εἶναι τὸ **Βελγικὸν φράγκον**, διαρούμενον εἰς 100 σαντίμ (λεπτά).

Πολίτευμα. Πληθυσμός. Κάτοικοι. Ὁ πληθυσμὸς τοῦ Βελγίου ἀνέρχεται εἰς 9.104.000κ. (πυκνότης πληθ. 298 κ. κατὰ τετρ. χιλιομ.). Εἶναι δηλαδὴ τὸ Βέλγιον ἡ πυκνότερον κατοικουμένη χώρα τῆς Εὐρώπης, μετὰ τὴν Ὁλλανδίαν. Τὸ πολίτευμα τοῦ Βελγίου εἶναι **Συνταγματικὴ Βασιλεία**, οἱ δὲ κάτοικοι του χωρίζονται εἰς τοὺς **Φλαμανδοὺς** καὶ τοὺς **Βαλλῶνους**. Οἱ Φλαμανδοὶ κατοικοῦν τὸ Β. ἡμισυ τοῦ Βελγίου καὶ συγγενεῦσιν φυλετικῶς καὶ γλωσσικῶς μὲ τοὺς Γερμανοὺς. Οἱ Βαλλῶνοι συγγενεῦσιν φυλετικῶς μὲ τοὺς Γάλλους, ὁμιλοῦν Γαλλικὰ καὶ κατοικοῦν τὸ νότιον ἡμισυ τῆς χώρας (χαρτ. 32). Καὶ αἱ δύο γλώσσαι εἶναι ἐπίσημοι, τὰ δὲ δημόσια ἔγγραφα γράφονται πάντοτε καὶ εἰς τὰς δύο γλώσσας. Ὡς πρὸς τὸ **θρήσκευμα** οἱ περισσότεροι κάτοικοι εἶναι **Καθολικοί**. (ὑπάρχουν καὶ Διαμαρτυρόμενοι ἢ Προτεστάνται).

- **Σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι αἱ :** Βρυξέλλαι (955.000 κ.), πρωτεύουσα τοῦ Βελγίου, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σέν. Εἶναι κόμβος σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν, ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ πόλις, σημαντικὸς λιμὴν καὶ μία ἐκ τῶν ὁραιότερων πρωτευουσῶν τῆς Εὐρώπης. Ἔχει ὁραῖα μεσαιωνικὰ κτίρια, ὅπως τὸ Δημαρχεῖον καὶ τὰ Ἀνάκτο-

Βρυξέλλαι. Τὰ βασιλικά ἀνάκτορα.

κτορα, ὁραίας λεωφόρους, πάρκα, ἐξοχὰς κλπ. Ἀμβέρσα (585.000 κ.) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Σκάλδιος (Ἑσκά), μέγας λιμὴν καὶ πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ, φημιζομένη διὰ τὴν κατεργασίαν ἄδαμάντων. Γάνδη (228.000 κ.), ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ πόλις καὶ σημαντικὸς λιμὴν, κειμένη εἰς τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Σκάλδιος καὶ Λύς. Λιέγη (ἢ Λέττιχ 425.000 κ.) κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μεύση ἢ Μόζα (Μαῖζ) εἶναι πόλις βιομηχανικὴ μὲ ὀνομαστὰ ὀπλοφυρεῖα καὶ ἐργοστάσια κατασκευῆς παντὸς εἶδους μηχανῶν καὶ μηχανημάτων. Καὶ αἱ δύο ὡς ἄνω πόλεις εἶναι καὶ πνευματικὰ κέντρα ἔχοντα Πανεπιστήμιον. Μικρότεραι πόλεις (μὲ πληθυσμὸν 50—60 χιλ. κατ.) εἶναι ἡ Μαλίν, ἡ Μπρῦζ, ἡ ὁποία λέγεται καὶ Βενετία τοῦ Βελγίου, διότι διέρχονται δι' αὐτῆς πολλαὶ διώρυγες καὶ ἡ Ὁστάνδη εἰς τὴν Β. Θάλασσαν. Αἱ δύο πρῶται εἶναι πόλεις βιομηχανικαὶ μὲ βιομηχανίας κατασκευῆς ὕφασμάτων καὶ δαντελλῶν. Ἡ Ὁστάνδη εἶναι λιμὴν, ὁ ὁποῖος ἐξυπηρετεῖ τὴν συγκοινωνίαν μὲ τὴν Μεγάλῃν Βρετανίαν. Εἶναι ἐπίσης λουτρόπολις καὶ ἀλιευτικὸν κέντρον. Μικρότεραι πόλεις (μὲ πληθυσμὸν κάτω τῶν 40.000 κ.) εἶναι αἱ : Λουβαίν, ἡ ὁποία ἔχει καὶ Πανεπιστήμιον, ἡ Τουρναί, εἰς τὴν ὁποίαν κατασκευάζονται ὁρατὰ λινὰ ὕφασματα, Μόνς, Ναμῦρ, Σαρλερουά, κλπ.

Τὸ Βέλγιον εἶχε μέχρι τοῦ 1960 μίαν μεγάλην ἀποικίαν εἰς τὴν Ἰσημερινὴν Ἀφρικὴν, τὸ **Βελγικὸν Κογκό**, σημαντικὴν καὶ διὰ τὰ πλούσια μεταλλεῖα τῆς τοῦ σήμερον πολυτίμου **Οὐρανίου**. Σήμερον, τὸ τέως Βελγικὸν Κογκό, εἶναι ἀνεξάρτητος δημοκρατία.

Κάτω Χῶραι (Ὀλλανδία)

Ὅρια. Ἐκτασις. Αἱ Κάτω Χῶραι, αἱ ὁποῖαι εἶναι συνήθως γνωσταὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα « Ὀλλανδία » (ἐνῶ ἡ Ὀλλανδία εἶναι ἐν τμῆμα, μία ἐπαρχία, τῶν Κάτω Χωρῶν), συνορεύουν πρὸς Α μετὰ τὴν Γερμανίαν, πρὸς Δ. καὶ Β. μετὰ τὴν Βορ. Θάλασσαν καὶ πρὸς Ν. μετὰ τὸ Βέλγιον. Ἡ ἔκτασις τῶν Κάτω Χωρῶν, τὰς ὁποίας εἰς τὸ ἐξῆς κατὰ τὴν συνήθειαν θὰ ὀνομάζωμεν Ὀλλανδίαν, εἶναι 32.450 τετρ. χίλιον.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Φυσικὰ διαμερίσματα. Ἡ Ὀλλανδία, ἀποτελοῦσα ἐν τῷ συνόλῳ τῆς τμῆμα τῆς μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς πεδιάδος, εἶναι χώρα πεδινὴ· οὐδεμία ἄλλη Εὐρωπαϊκὴ χώρα, ἐξαιρουμένης τῆς Δανίας, δὲν εἶναι τόσον πεδινή. Μέγα μέρος τῶν πρὸς τὴν Βορ. Θάλασσαν παραλίων τῆς εἶναι χαμηλότερον τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἔχει ὕψος κυμαινόμενον μεταξὺ 0—200 μ. Δυνάμεθα τὴν Ὀλλανδίαν νὰ χωρίσωμεν εἰς δύο φυσικὰς περιοχάς. Τὴν Ἀνατολικὴν Ὀλλανδίαν, ἡ ὁποία ὡς ὑψηλότερα λέγεται καὶ Ἄνω Ὀλλανδία καὶ τὴν Δυτικὴν δηλ. τὴν πρὸς τὴν Βορ. Θάλασσαν, ἡ ὁποία εἶναι χαμηλὴ καὶ λέγεται Κάτω Ὀλλανδία (Χάρτ. 33).

Ἡ Ἄνω Ὀλλανδία καλύπτεται ἀπὸ ἄμμου, χάλικας καὶ κροκάλας (ὕλικα μεταφερθέντα ὑπὸ τῶν παγετώνων, οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὴν παγετώδη περίοδον τῆς ἡλικίας τῆς Γῆς, εἶχον φθάσει μέχρις ἐκεῖ προερχόμενοι ἐκ τῶν Σκανδιναβικῶν Ἀλπεων).

Ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐκτάσεις μᾶλλον ἀγόνους, δυναμένας νὰ ἀποδώσουν μόνον μετὰ εὐρεῖαν χρησιμοποίησιν λιπασμάτων. Καλλιεργοῦνται διὰ τοῦτο εἰς αὐτάς κυρίως γεώμηλα καὶ σίκαλις, ἐκτρέφονται πρόβατα καὶ ὑπάρχει καὶ μελισσοκομία.

Ἀντιστρόφως ὅλη ἡ Δυτικὴ ἢ Κάτω Ὀλλανδία εἶναι εὐφορος, διότι ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐδάφη προσχωσιγενῆ, σχηματισθέντα ἀπὸ ὕλικα μεταφερθέντα ὑπὸ τοῦ ὕδατος καὶ κυρίως ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς Σκάλδιν, Μόζαν καὶ Ρῆνον. Εἰς τὰς εὐφόρους καὶ τελείως ἐπιπέδους αὐτάς περιοχάς

Χαρτ. 32. Φυσικός Χάρτης 'Ολλανδίας.

καλλιεργούνται σίτος, σακχαρότευτλα, λαχανικά, όπωροφόρα δένδρα, κλπ. Υπάρχουν εξ άλλου πολλά τεχνητά λειβάδια, εις τὰ ὅποια βόσκουν αἱ ὀνομασται 'Ολλανδικαὶ ἀγελάδες, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἔχουν εἰσαχθεῖ καὶ εἰς Ἑλλάδα. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης πολὺ τὰ ἄνθη καὶ ὑπάρχουν μεγάλαι ἐκτάσεις καλυπτόμεναι ἀπὸ τουλίπας καὶ ναρκίσσους.

Τὰ παράλια καὶ ὁ κόλπος Ζουϊντερ - Ζέε. Εἰς μεγάλην ἔκτασιν των τὰ πρὸς τὴν Βόρειον θάλασσαν παράλια τῆς Ὀλλανδίας εἶναι χαμηλότερα τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ προστατεύονται ἀπὸ αὐτὴν μὲ ἀμμολόφους (θίνας), τὸ ὕψος τῶν ὁποίων ἐνίστη φθάνει τὰ 60 μ. Ὑπάρχουν ὅμως μέρη, ὅπου δὲν ὑπάρχουν τοιοῦτοι ἀμμόλοφοι. Ἐκεῖ ἔχουν κατασκευασθῇ τεχνητὰ φράγματα, τὰ ὅποια παρακολουθοῦνται καὶ ἐπιβλέπονται ἀγρύπνως διότι καταστροφὴ τῶν φραγμάτων τούτων θὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα νὰ εἰσρεύσῃ ἐντὸς τῆς ξηρᾶς τὸ θαλάσσιον ὕδωρ καὶ νὰ πλημμυρίσουν καὶ καταστραφοῦν μεγάλοι ἐκτάσεις. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα ὁ κόλπος Ζουϊντερ—Ζέε, ἦτο μία λίμνη μὲ γλυκὺ ὕδωρ. Τὸ 1284 μία μεγάλη τρικυμία εἰς τὴν Β. Θάλασσαν, βοηθουμένη καὶ ἀπὸ ὑψηλὴν παλίρροϊαν (μεγάλην δηλαδὴ ἀνύψωσιν τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν πλημμυρίδα) ἔκαμαν, ὥστε τὸ θαλάσσιον ὕδωρ νὰ εἰσρεύσῃ εἰς τὴν λίμνην καὶ νὰ πλημμυρισθῇ μεγάλη ἔκτασις. Ἐσχηματίσθη οὕτω ὁ ἀβαθὴς κόλπος Ζουϊντερ—Ζέε ἐκτάσεως ἴσης πρὸς τὸ 1/20 τῆς Ἑλλάδος, κατεστράφησαν δὲ περὶ τὰ 80 χωριά καὶ ἐπνίγησαν περὶ τοὺς 10.000 ἄνθρωποι. Τὸ μῆκος τοῦ κόλπου τούτου εἶναι περὶ τὰ 90 χιλιομ. καὶ τὸ πλάτος του κυμαίνεται ἀπὸ 20 μέχρι 55 χιλιομ. Τὸ μεγαλύτερον βάθος του μόλις φθάνει τὰ 7 μ. Τὴν 1ην Φεβρουαρίου τοῦ 1953 μία μεγάλη τρικυμία, λόγῳ τῶν εἰς τὴν Βόρ. Θάλασσαν πνεόντων ἰσχυρῶν ἀνέμων, συνοδευομένη καὶ ἀπὸ ἐξαιρετικὴν κατὰ τὴν πλημμυρίδα ἀνύψωσιν τῶν ὑδάτων, κατέστρεψεν εἰς ἀρκετὰ σημεῖα των τὰ φράγματα πλησίον τῆς πόλεως Βίλλεμσταντ (βλ. Χαρτ. 33). Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ πλημμυρισθῇ μὲ θαλάσσιον ὕδωρ ἑκτάσις 2.000.000 στρεμμάτων, νὰ πνιγοῦν 1.400 ἄνθρωποι, ἑκατοντάδες χιλιάδων ζώων καὶ νὰ καταστραφοῦν χιλιάδες οἰκιῶν. Οἱ Ὀλλανδοί, μόλις παρῆλθε τὸ κακόν, ἐπεδόθησαν ἀμέσως εἰς τὴν ἐπιδιόρθωσιν τῶν φραγμάτων, τὴν ἀποξήρανσιν τῶν ἑδαφῶν, ποὺ ἐπλημμύρισαν καὶ τὴν ἐξυγίανσιν των ἀπὸ τὸ ἀπομείναν ἐκεῖ ἄλας, τὸ ὅποϊον καθίστα ἀδύνατον τὴν καλλιέργειαν τῆς Γῆς.

Οἱ Ὀλλανδοὶ ἀγωνίζονται σκληρὰ ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ νὰ προστατεύσουν τὴν γῆν πᾶν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ἡ ὁποία διαρκῶς ἀπειλεῖ νὰ τοὺς τὴν ἀρπάσῃ, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ ἀνακτήσουν τὴν γῆν τὴν ὁποίαν ἡ θάλασσα τοὺς ἤρπασε. Ἐσκέφθησαν τὴν ἀποξήρανσιν μεγάλου μέρους τοῦ κόλπου Ζουϊντερ—Ζέε καὶ τὴν μεταβολὴν τοῦ ὑπολοίπου εἰς λίμνην γλυκέας ὕδατος, μὲ τὰ ὕδατα τῆς ὁποίας νὰ δύνανται νὰ κάμουν ἀρδεύσεις. Κατεσκευάσαν διὰ τοῦτο μέγα φράγμα, τὸ ὅποϊον ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ

ΒΑ. άκρου τής 'Ολλανδίας (διαμερίσματος) και καταλήγει εις τὸ ΒΔ. άκρον τής Φρεισίας (Χάρτ. 33). 'Η κατασκευὴ τοῦ φράγματος ἤρχισε τὸ 1928 και ἐπερατώθη τὸ 1932, ἀφοῦ ὑπερενικήθησαν ἀφάνταστοι δυσκολίαι. 'Εχει τοῦτο μήκος 44.000 μ. ὕψος μέγιστον ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τής θαλάσσης 7—7 1/2 μ. και πάχος εις τὴν βάσιν 150 και εις τὴν κορυφὴν 90 μ. Οὕτω ἀπεμονώθη ὁ κόλπος ἀπὸ τὴν Β. Θάλασσαν. 'Απομένει ἤδη ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ δευτέρου σκοποῦ τοῦ ἔργου, δηλ. ἡ ἀποξήρασις μέρους τοῦ κόλπου και ἡ μεταβολὴ τοῦ ὑπολοίπου εις λίμνην μὲ γλυκὺ ὕδωρ, ἀπὸ τὸ ὕδωρ τοῦ ἐκβάλλοντος εις αὐτὸν βραχίονος τοῦ Ρήνου. 'Υπερῆφανεύμενοι οἱ 'Ολλανδοὶ διὰ τὸ τεράστιον αὐτὸ ἔργον και διὰ τὴν διαρκῆ πρὸς τὴν θάλασσαν πάλιν των, λέγουν ὅτι « δημιουργοὺν τὴν γῆν ἐπὶ τής ὁποίας ζοῦν ».

Κλίμα. Τὸ κλίμα τής 'Ολλανδίας εἶναι καθαρῶς ὠκεάνιον. Λόγω τής γειτνιασεως τής θαλάσσης και τής ἐπιδράσεως τοῦ «**Ρεύματος τοῦ Κόλπου**», οἱ χειμῶνες εἶναι, παρὰ τὸ ἀρκετὰ βόρειον γεωγραφικὸν πλάτος τής χώρας, ἥπιοι, τὰ θέρη εἶναι δροσερὰ και αἱ βροχαὶ ἄφθονοι καθ' ὅλας τὰς ἐποχάς. 'Η ὑγρασία εἶναι μεγάλη και ἡ ὀμίχλη συχνή. Τοῦτο καθιστᾷ τὸ κλίμα ἀνθυγιεινόν, ιδίως εις τὰς παραθαλασσίους περιοχάς, ὅπου λόγῳ τοῦ χαμηλοῦ τοῦ ἐδάφους λιμνάζουν τὰ ὕδατα (διότι δὲν δύνανται νὰ ἀποχτευθοῦν μόνον των εις τὴν θάλασσαν).

Ποταμοί. Διώρυγες. 'Η 'Ολλανδία ἔχει τρεῖς μεγάλους ποταμούς, οἱ ὅποιοι προέρχονται ἀπὸ ἄλλας χώρας. Οὗτοι εἶναι : **Σκάλδης** ('Εσκῶ) προσερχόμενος ἀπὸ τὸ Βέλγιον· τοῦτου μόνον αἱ ἐκβολαὶ ἀνέχουν εις τὴν 'Ολλανδίαν. Αἱ ἐκβολαὶ αὗται, πολὺ πλατεῖαι, (φθάνουν εις πλάτος τὰ 1200 μ.), χωρίζονται εις δύο βραχίονας, τὸν ἀνατολικὸν και τὸν δυτικὸν Σκάλδιν (Χάρτ. 33). 'Ο **Μόζας** ἢ Μεύσης προσερχόμενος και οὗτος ἐκ τοῦ Βελγίου και σχηματίζων κατ' ἀρχὰς (εις μήκος 40 χιλιομ.) τὰ μεταξὺ Βελγίου και 'Ολλανδίας σύνορα χύνεται εις τὴν Βορ. Θάλασσαν. Τέλος ὁ **Ρήνος**, ὁ ὁποῖος προέρχεται ἐκ τής Γερμανίας και χωρίζεται εις πολλοὺς βραχίονας ἐντὸς τής 'Ολλανδίας. Εἷς ἐκ τῶν βραχιόνων τούτων ἐκβάλλει εις τὸν κόλπον Ζουίντερ—Ζέε, ἕτερος εις τὴν διώρυγα τοῦ Ρόττερνταμ και τρίτος, ὁ σπουδαιότερος, χύνεται, ἀφοῦ χωρισθῇ εις πολλοὺς βραχίονας, εις τὴν Βορ. Θάλασσαν, ὀλίγον βορειότερον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μόζα.

Πλὴν τῶν τριῶν αὐτῶν μεγάλων ποταμῶν ὑπάρχουν και ἄλλοι.

Χαρτ. 33. Όλλανδία : Πόλεις.
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μικρότεροι. Πολλοί τῶν ποταμῶν τῆς Ὀλλανδίας, διαρρέοντες κατὰ τὰς ἐκβολὰς τῶν ἐδάφῃ εὐρίσκόμενα χαμηλότερον τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ χυθοῦν εἰς τὴν θάλασσαν, ἂν ἔρρεον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους. Διὰ τοῦτο ρέουν ὑψηλότερον τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους. Συγκρατοῦνται εἰς τὸ ὕψος αὐτὸ οἱ ποταμοὶ μὲ τεχνητὰ ἀναχώματα καὶ λόγῳ τούτου ἐπικρέμεται διαρκῶς ὁ κίνδυνος πλημμυρῶν, ἂν κάπου τὰ ἀναχώματα ἡ-

θελον ὑποχωρήσει καὶ καταστραφῇ. Οἱ ποταμοί, λόγῳ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἐδάφους, εἶναι πλωτοὶ καὶ διευκολύνουν πολὺ τὴν συγκοινωνίαν ὄχι μόνον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀλλὰ καὶ μὲ τὰς γειτονικὰς τῆς χώρας. Πλὴν ὅμως τῶν ποταμῶν τὴν συγκοινωνίαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας διευκολύνει καὶ πλῆθος διωρύγων. Καμμία χώρα δὲν ἔχει τόσας διώρυγας, ὅσας ἔχει ἡ Ὀλλανδία. Ὑπάρχουν διώρυγες διὰ τὴν συγκοινωνίαν (ἐκ τούτων σημαντικώτεραι εἶναι ἡ τοῦ "Αμστερνταμ καὶ τοῦ Ρόττερταμ), τοιαῦται ἀρδευτικαί, καθὼς καὶ ἀποχετευτικαὶ τοῦ ὕδατος τῶν πολὺ χαμηλῶν τμημάτων τῆς χώρας. Διότι ὑπάρχουν μέρη, τὰ ὅποια εὐρίσκονται χαμηλότερον ὄχι μόνον τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ἀλλὰ καὶ τῶν πέριξ τῶν τμημάτων τῆς ξηρᾶς. Εἰς ταῦτα συγκεντροῦται τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς καὶ σχηματίζει ἔλη, τὸ ὕδωρ τῶν ὁποίων συγκεντροῦται εἰς διώρυγας καὶ διοχετεύεται μέχρι τοῦ πλησιεστέρου ποταμοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ποταμὸς ρεεῖ ὑψηλότερον, τὸ ὕδωρ χύνεται εἰς αὐτὸν ἀνυψούμενον δι' ἀντλιῶν, αἱ ὁποῖαι λειτουργοῦν μὲ ρεῦμα ἠλεκτρικὸν ἢ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἀνέμου, διὰ τῆς ὁποίας κινοῦνται ἀνεμόμυλοι. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὑπάρχει πλῆθος ἀνεμομύλων εἰς Ὀλλανδίαν. Οἱ ἀνεμόμυλοι, τὸ πλῆθος τῶν διωρύγων, οἱ ἄγροί μὲ τὰς τουλίπας καὶ τὰ λειβάδια μὲ τὰς ἀγελάδας, εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Ὀλλανδίας. Εἰς τὴν Ὀλλανδίαν ὑπάρχουν καὶ ἀρκετὰ λίμναι

Χαρτ. 34. Περιοχαὶ Ὀλλανδίας.

ιδίως εις τὰς ἐπαρχίας 'Ολλανδίαν (ἐπαρχίαν εις τὰ Δ. τῆς χώρας καὶ Φρεισίαν (Χάρτ. 33).

Γεωργία. Κτηνοτροφία. Βιομηχανία. Καθὼς καὶ ἀνωτέρω εἵπομεν, εὐφορα ἐδάφη ἔχει ἡ πρὸς δυσμὰς τῆς χώρας Κάτω 'Ολλανδία'· εἰς ταύτην ἐπικρατεῖ ἡ **γεωργία**, ἐνῶ ἡ **κτηνοτροφία**, διενεργουμένη εἰς ὁλόκληρον τὴν χώραν, ἐπικρατεῖ εἰς τὴν Ἀνω 'Ολλανδίαν. Τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα ὄχι μόνον ἐπαρκοῦν διὰ τὴν διατροφήν τῶν κατοίκων, πλὴν καὶ ὅτι ἡ χώρα κατοικεῖται πυκνῶς, ἀλλὰ γίνεται καὶ ἐξαγωγή, ἰδίως εἰς τὴν Ἀγγλίαν, κρέατος, βουτύρου καὶ τοῦ ὀνομαστοῦ 'Ολλανδικοῦ τυροῦ. Ἡ **πτηνοτροφία** καὶ ἡ **ἀνθοκομία** ἔχουν ἐπίσης μεγάλην ἀνάπτυξιν καὶ γίνεται ἐξαγωγή ἀνθέων, αὐγῶν καὶ πουλερικῶν. Εἶναι ὀνομαστοὶ οἱ 'Ολλανδικοὶ νάρκισσοι καὶ αἱ τουλίπαι· μέγα μέρος τῶν παραγομένων ἀνθέων ἐξάγεται ἀεροπορικῶς, ἰδίως εἰς Παρισίους.

Σημαντικὴν ἀνάπτυξιν ἔχει καὶ ἡ **βιομηχανία** τῆς 'Ολλανδίας, παρὰ τὴν ὑπαρξίν μόνον ὀλίγων ἀνθράκων καὶ πετρελαίου καὶ τοῦ σχεδὸν ἀσημάντου ὀρυκτοῦ πλοῦτου τῆς. Ὡς πρῶτας ὕλας χρησιμοποιοῦ τὰ γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα ὡς καὶ τὰ ἐκ τῆς ἀλιείας τοιαῦτα, ἀλλὰ καὶ πρῶτας ὕλας εἰσαγομένας ἐξωθεν. Πολυῖστον ἡ 'Ολλανδία εἶχεν ἀφθόνους πρῶτας ὕλας ἀπὸ τὰς ἀποικίας τῆς καὶ ἰδίως τὰς ὀνομαζομένας 'Ολλανδικὰς Ἰνδίας, (αἱ ὁποῖαι σήμερον εἶναι ἀνεξάρτητος Δημοκρατία λεγομένη Ἰνδονησία). Διὰ τοῦτο ἔχει ἔκτοτε ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν καὶ αὕτη ἐξακολουθεῖ ὑφισταμένη καὶ σήμερον. Ἐχει ἡ 'Ολλανδία βιομηχανίαν κατασκευῆς βουτύρου, τυροῦ, συμπυκνωμένου γάλακτος, κονσερβῶν ἰχθύων, ζύθου καὶ διαφόρων οἶνοπνευματωδῶν ποτῶν (ὅπως τὸ Τζίν, τὸ ὁποῖον παράγεται ἀπὸ σίκαλιν) καὶ δερμάτων. Βιομηχανίας, αἱ ὁποῖαι χρησιμοποιοῦν πρῶτας ὕλας εἰσαγομένας ἐξωθεν, ἔχει : Κατασκευῆς ραδιοφῶνων (εἶναι γνωστὰ τὰ 'Ολλανδικὰ ραδιόφωνα Φίλιπς), ποδηλάτων, σιδηροδρομικῶν μηχανῶν καὶ βαγονίων, ὑφασμάτων, ραιγιόν, χάρτου, κλπ. Ἐχει ἐπίσης μεγάλα ναυπηγεῖα καὶ ἔρχεται ἡ 'Ολλανδία 4η εἰς τὸν κόσμον ὡς πρὸς τὴν δυναμικότητα ναυπηγήσεως πλοίων (μετὰ τὰς Ἡν. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς, τὴν Ἰαπωνίαν καὶ τὴν Μεγάλην Βρετανίαν).

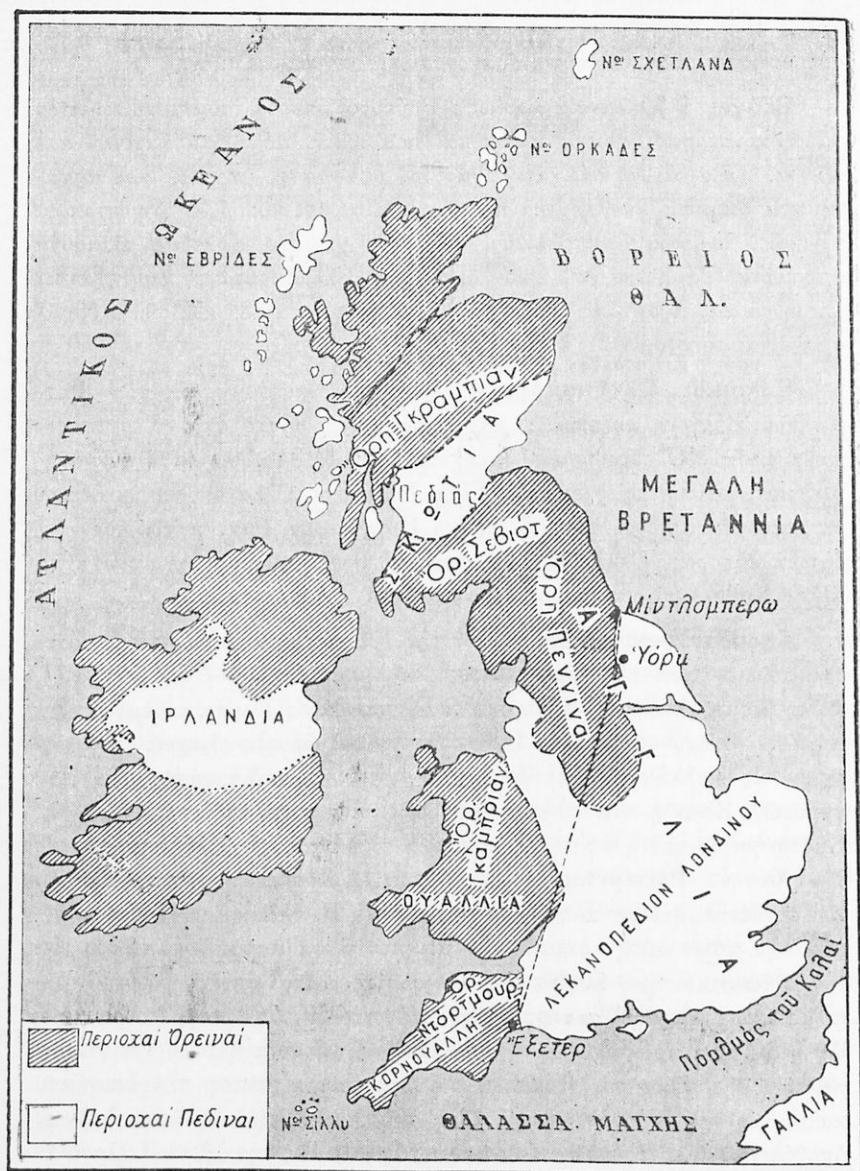
Ἀλιεία. Ἡ ἀλιεία ἔχει μεγάλην ἀνάπτυξιν χάρις εἰς τὴν ἰχθυοβρίθην Β. Θάλασσαν. Ὁ ἀλιευτικὸς στόλος τῆς 'Ολλανδίας εἶναι ἀπὸ τοῦς μεγαλύτερους τοῦ κόσμου καὶ οἱ ἀλιευόμενοι ἰχθύες τόσον πολλοί, ὥστε

να μὴ εἶναι δυνατόν νὰ καταναλωθοῦν νοποὶ ἐπιτοσίως. Γίνονται ἀπὸ αὐτοὺς κονσέρβαι καὶ οὕτω ἐξάγονται εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ἐξάγει ἡ Ὀλλανδία κυρίως : Βούτυρον, τυρόν, συμπεπυκνωμένον γάλα, κονσέρβας ἰχθύων, κρέας καὶ πουλερικά, αὐγά, μαργαρίνην καὶ φυτικά ἔλαια, ἄνθη, σάκχαριν, χάρτην, ὑφάσματα, μηχανὰς καὶ μηχανήματα διάφορα καὶ χημικὰ προϊόντα. **Εἰσάγει** κυρίως : Δημητριακὰ γενικῶς, ἄνθρακα, πετρέλαιον, σίδηρον, χάλυβα, ξυλείαν, ἐλαιοῦχα σπέρματα, βάμβακα καὶ ἔριον. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγει βιομηχανικὰ προϊόντα καὶ εἰσάγει ἐξ αὐτῆς καπνόν, οἶνους, σταφίδα καὶ σῦκα. Νόμιμα εἶναι τὸ **φιορίνιον** ἢ **γκλοῦτεν**.

Κάτοικοι. Πληθυσμός. Οἱ Ὀλλανδοὶ εἶναι συγγενεῖς τῶν Φλαμανδῶν Βέλγων φυλετικῶς καὶ γλωσσικῶς, εἶναι δηλ. Γερμανικῆς καταγωγῆς. Ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 11.346.000 κ. (πυκνότης 350 κατ. κατὰ τετρ. χιλιομ.). Εἶναι δηλαδή ἡ Ὀλλανδία ἡ πυκνότερον κατοικουμένη χώρα τῆς Εὐρώπης. Πυκνότερον εἶναι κατοικημένη ἡ δυτικὴ εὐφορος Ὀλλανδία. Ὡς πρὸς τὸ **θρήσκευμα** οἱ κάτοικοι εἶναι ἄλλοι **Καθολικοὶ** καὶ ἄλλοι **Προτεστάνται** (διαμαρτυρόμενοι).

Σπουδαιότεραι πόλεις. Εἰς τὴν Κάτω Ὀλλανδίαν σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι αἱ : **Ἀμστερνταμ** ἢ Ἀμστελόδαμον (838.000 κ.), πόλις βιομηχανικὴ καὶ ἐμπορικὴ καὶ σπουδαῖος λιμὴν ἐνούμενος διὰ μεγάλης διώρυγος μὲ τὴν Β. Θάλασσαν. Διώρυγες διαχωρίζουν τὴν πόλιν εἰς πολλὰ τμήματα ἐνούμενα μεταξὺ τῶν διὰ πλέον τῶν 350 γεφυρῶν. Εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς Ὀλλανδίας πρὸς τὸ ὅτι ἡ ἔδρα τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἡ ἐπίσημος κατοικία τῆς Βασιλείσης εὐρίσκονται εἰς τὴν Χάγην. **Ρότερνταμ** (715.000 κ.), εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ Ρήνου καὶ συνδέεται διὰ μεγάλης διώρυγος μὲ τὴν Β. Θάλασσαν. Τοῦτο καθιστᾷ τὴν πόλιν αὐτὴν σημαντικὸν κέντρον διακομιστικοῦ ἐμπορίου καὶ τὸν σημαντικώτερον λιμένα τῆς Ὀλλανδίας. Εἶναι ἐπίσης βιομηχανικὴ πόλις καὶ ἔχει μεγάλη ναυπηγεῖα. **Χάγη** (591.000 κ.), θεωρουμένη ὡς ἡ δευτέρα πρωτεύουσα τῆς Ὀλλανδίας. Εἶναι μία τῶν ὠραιότερων πόλεων τῆς Εὐρώπης, ἔδρα τῆς Κυβερνήσεως, τόπος τῆς ἐπίσημοις κατοικίας τῆς Βασιλείσης καὶ ἔδρα τοῦ δικαστηρίου διὰ τὰς διεθνεῖς ὑποθέσεις (Διεθνὲς Δικαστήριον τῆς Χάγης). Εἰς τὴν Ἄνω Ὀλλανδίαν σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι αἱ : **Οὐτρέχτη** (223.000 κ.) καὶ **Γκρόνινγκεν** (143.000 κ.) πόλεις βιομηχανικαὶ καὶ μὲ Πανεπιστήμιον.

Χαρτ. 35. Περιοχαί Μ. Βρεταννίας και 'Ιρλανδίας.

Ἑνωμένον Βασίλειον τῆς Μεγ. Βρεταννίας καὶ Β. Ἰρλανδίας

Ὅρια. Ἐκτασίς. Τὸ Ἑν. Βασίλειον τῆς Μεγάλης Βρεταννίας καὶ Β. Ἰρλανδίας, τὸ ὁποῖον καλεῖται καὶ ἀπλῶς **Ἑνωμένον Βασίλειον** ἢ **Μεγάλη Βρεταννία**, ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν νῆσον Μεγ. Βρεταννίαν (τὴν μεγαλυτέραν νῆσον τῆς Εὐρώπης), ἀπὸ τὸ ΒΑ. τμήμα τῆς ἀρκετὰ μεγάλης νήσου **Ἰρλανδίας** καὶ ἀπὸ τὰς κατὰ πολὺ μικροτέρας νήσους: **Σχέτλανδ** καὶ **Ὀρκάδας** εἰς τὰ Β., **Ἑβρίδας** εἰς τὰ ΒΔ., **Σίλλν** (πιθανῶς τὰς Κασσιτερίδας νήσους τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων), τὰς **Βρεταννο - Νορμανδικὰς** νήσους τῶν ἀκτῶν τῆς Γαλλικῆς Βρετάνης καὶ ἀπὸ μερικὰς ἄλλας μικρὰς νήσους. Ἡ ἑκτασίς του εἶναι 244.000 τετρ. χιλιομ. (ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 229.900 ἀνήκουν εἰς τὴν νῆσον Μεγ. Βρεταννίαν καὶ 14.100 εἰς τὴν Β. Ἰρλανδίαν καὶ τὰς ὑπολοίπους μικρὰς νήσους). Ἔρχεται οὕτω τὸ Ἑνωμένον Βασίλειον 10ον ὡς πρὸς τὴν ἑκτασιν μεταξὺ τῶν Κρατῶν τῆς Εὐρώπης.

Ι. Ἡ νῆσος **Μεγάλη Βρεταννία**. **Φυσικαὶ περιοχαί.** Ἡ νῆσος Μεγάλη Βρεταννία ὑποδιαιρεῖται εἰς τὸ Β. τῶν ὁρέων **Σεβιὸτ** ὁρεινὸν τμήμα τῆς (Χάρτ. 35), τὸ ὁποῖον λέγεται **Σκωτία**· εἰς τὸ νοτίως τῶν ὁρέων Σεβιὸτ, τὸ ὁποῖον λέγεται **Ἀγγλία** καὶ τὸ πρὸς τὰ Δ. μικρότερον τμήμα, τὸ ὁποῖον λέγεται **Οὐαλλία**. Ἀπὸ ἀπόψεως μορφολογίας τοῦ ἐδάφους ἡ Μεγάλη Βρεταννία χωρίζεται εἰς τρεῖς φυσικὰς περιοχάς. Οὕτω ἂν φέρωμεν γραμμὴν εὐθεῖαν ἐνοῦσαν τὰς πόλεις **Μίντλ-σμπερῶ** (ἐπὶ τῆς Βορ. Θαλάσσης) καὶ **Ἐξετερ** ἐπὶ τῆς Θαλάσσης τῆς Μάγχης, χωρίζεται ἡ Μεγ. Βρεταννία εἰς δύο τμήματα. Ἐν πρὸς τὰ Ἀνατολικά, τὸ ὁποῖον εἶναι πεδινὸν καὶ λέγεται **Λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου** καὶ τὸ ἄλλο πρὸς Β. καὶ Δ. τῆς γραμμῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι ὁρεινὸν (Χάρτ. 35).

Λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου. Τοῦτο εἶναι πεδινή, προσχωσιγενὴς καὶ εὐφορος ἑκτασίς (ὅπως καὶ τὸ λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων, τοῦ ὁποίου ἄλλωστε ἀποτελεῖ συνέχειαν) τὸ μέσον ὕψος τῆς ὁποίας δὲν υπερβαίνει τὰ 100 μ. Ἡ μεγαλυτέρα ἐδαφικὴ ἀνωμαλία (πρὸς τὰ Β. πλησίον τῆς πόλεως Ὑόρκη, (Ὑόρκ) μόλις φθάνει τὰ 450 μ. Εἶναι τὸ παραγωγικώτερον ἀπὸ γεωργικῆς ἀπόψεως μέρος τῆς

Μεγ. Βρεταννίας, με κάλλιεργείας σίτου, γεωμήλων, λυκίσκου, κριθής, όπωροφόρων δένδρων και σακχαροτεύτλων καθώς και με λειβάδια διά την έκτροφήν γαλακτοπαραγωγικών αγελάδων (Χάρτ. 38.).

Τò πρòς τὰ Δ. και τὰ Β. τῆς γραμμῆς ἑδαφος. Τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν Κορνουάλην (χερσόνησον τῆς Ἀγγλίας), τὴν Οὐαλλίαν, τὴν Β. Ἀγγλίαν και τὴν Σκωτίαν και εἶναι ὀρεινὸν (Χάρτ. 35). Τὰ ὄρη ὁμῶς εἶναι παλαιὰ (ἐσχηματίσθησαν κατὰ πτυχώσεις παλαιότερας τῆς Ἀλπικῆς), ἔχουν ὑποστῇ μεγάλας διαβρώσεις και διὰ τοῦτο εἶναι χαμηλά. Τò ὑψηλότερον ὄρος τῆς Κορνουάλης (τò ὄρος Ντόρτμουρ, 622 μ.) μόλις υπερβαίνει τὰ 600 μ. Τὰ ὄρη Γκάρμπριαν, ἀποτελοῦντα τὴν σπονδυλικὴν οὕτως εἰπεῖν στήλην τῆς Οὐαλλίας, μόλις φθάνουν τὰ 1094 μ. Εἰς τὰ Πέννινα ὄρη τῆς Β. Ἀγγλίας και τὰ ὄρη Σεβιότ, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὰ σύνορα Ἀγγλίας και Σκωτίας, τò ὕψος μόλις υπερβαίνει τὰ 800 μ. Τὰ ὑψηλότερα ὄρη ἀνευρίσκομεν εἰς τὴν Σκωτίαν, ἡ ὁποία εἶναι τò ὀρεινότερον τμήμα τῆς νήσου. Εἶναι τὰ ὄρη Γκράμπιαν (1343 μ.). Μεταξὺ τῶν ὡς ἂνω ὀρέων ὑπάρχουν ἀριεταὶ εὐφοροὶ κοιλάδες και εὐφορα ὁροπέδια.

Κλίμα. Αἱ ἀκταὶ τῆς Μεγ. Βρεταννίας ἔχουν μέγαν θαλάσσιον διαμελισμόν, εἰς τρόπον ὥστε ἡ θάλασσα εἰσχωρεῖ βαθέως ἐντὸς τῆς ξηρᾶς, ἐπιδρῶσα ἐπὶ τοῦ κλίματος τῆς χώρας. Διὰ τῶν ἀκτῶν τῆς ἄλλως τε διέρχεται διακλάδωσις τοῦ θερμοῦ «Ρεύματος τοῦ Κόλπου», ἡ ἐπίδρασις τοῦ ὁποίου κάμνει ἡπιωτέρους τοῦ χειμῶνος (Χάρτ. 70). Τò κλίμα εἶναι γενικῶς ὠκεάνιον με πολλὰς βροχὰς, μεγάλην ὑγρασίαν και συχνὰς και πυκνὰς ὀμίχλας. Εἰς πολλὰς περιοχὰς τῆς Μεγ. Βρεταννίας ἡ ὀμίχλη εἶναι ἐνίοτε τόσον πυκνὴ, ὥστε νὰ μὴ βλέπη κανεὶς οὐδὲ εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων μέτρων, νὰ ἀνάπτωνται δὲ τὰ ἡλεκτρικὰ και νὰ κυκλοφοροῦν τὰ αὐτοκίνητα με ἀνημμένους τοὺς φανούς των ἀκόμη και τὴν μεσημβρίαν. Πολλάκις σταματᾷ ἡ κυκλοφορία ἐξ αἰτίας τῆς πυκνῆς ὀμίχλης, ἡ ἀτμόσφαιρα γίνεται πνιγνῆ, ἡ ἀναπνοὴ δύσκολος, ἐπισυμβαίνουν δὲ ἐνίοτε και θάνατοι, ἰδίως εἰς τὰς βιομηχανικὰς περιοχὰς, διότι ἐκεῖ ἡ ὀμίχλη παρασύρει χαμηλὰ τοὺς καπνοὺς και τὰ ἀέρια τὰ παραγόμενα ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια. Ἡ Σκωτία λόγῳ τοῦ ὀρεινοῦ ἑδάφους τῆς και τῆς βορειότερας θέσεως τῆς ἔχει γενικῶς χειμῶνας ψυχροτέρους τῆς ὑπολοίπου Μεγάλης Βρεταννίας. Τò δυτικὸν ἐπίσης

τμήμα της Μεγάλης Βρεταννίας δέχεται περισσότερας βροχάς λόγω των ύψουμένων παραλλήλως πρὸς τὴν θάλασσαν ὁροσειρών.

Ποταμοί. Λίμναι. Αἱ πολλαὶ βροχαὶ δημιουργοῦν καὶ ἀρκετοὺς ποταμούς· ὅλοι ὅμως οἱ ποταμοὶ ἔχουν μικρὸν μῆκος, διότι αἱ ἐκτάσεις τὰς ὁποίας ἀποστραγγίζουσιν εἶναι περιορισμέναι. Οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ εἶναι : ὁ **Τάμεσις**, ὁ ὁποῖος διέρχεται διὰ τοῦ Λονδίνου καὶ χύνεται εἰς Β. Θάλασσαν, ὅπου σχηματίζει ἐπιμήκη ποταμόκολπον. Πηγάζει ἀπὸ τὰ ὑψώματα τῆς κομητείας **Γκλῶστερ** (*Χάρτ. 36*). Ὁ **Σεβέρν**, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Οὐαλλίας καὶ χύνεται εἰς τὴν θάλασσαν αὐλάκα τοῦ **Μπρίστολ**. **Λίμναι** ὑπάρχουσιν ἀρκεταὶ εἰς τὴν Β. Ἀγγλίαν καὶ τὴν Σκωτίαν, δίδεται δὲ γενικῶς εἰς αὐτάς τὸ ὄνομα **Λόχ**. Ἡ μεγαλύτερα εἶναι ἡ εἰς τὴν Σκωτίαν εὐρισκομένη λίμνη **Λόχ - Νέξ**, ἡ ὁποία ἐνοῦται διὰ διώρυγος μὲ τὴν Βορ. Θάλασσαν καὶ μὲ τὸν Ἀτλαντικόν (*Χάρτ. 36*).

Γεωργία. Κτηνοτροφία. Τὸ ἔδαφος τῶν κοιλάδων καὶ πεδιάδων τῆς Μεγάλης Βρεταννίας καὶ ἰδίως τὸ τοιοῦτον τῆς Ἀγγλίας εἶναι εὐφορον καὶ δύναται νὰ ἔχῃ μεγάλας ἀποδόσεις. Καλλιεργεῖται ἄλλωστε ἐπιστημονικῶς. Παρὰ τοῦτο ἡ γεωργία δὲν ἔχει μεγάλην ἀνάπτυξιν, ἐπειδὴ ἡ Μεγάλη Βρεταννία εἶναι χώρα καθαρῶς **βιομηχανική**. Τὰ ἡμερομίσθια τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων εἶναι μεγάλα καὶ οἱ ἐργάται τῆς γῆς παρασύρονται ἀπὸ αὐτὰ πρὸς τὰ ἐργαστάσια, τὸ κόστος δὲ τῆς ἐργασίας εἰς τοὺς ἀγροὺς γίνεται τόσον, ὥστε τὰ ἐπιτοπίως παραγόμενα προϊόντα καὶ ἰδίως ὁ σῖτος νὰ κοστίζουσιν περισσότερον ἀπὸ τὰ ἐξωθεν εἰσκαγόμενα. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν Μεγάλῃν Βρεταννίαν δὲν καλλιεργεῖται πολὺ ὁ σῖτος.

Ἐξ ἄλλου ἡ ἀνάγκη ἐξοικονομήσεως κρέατος, δερμάτων καὶ ἰδίως ἐρίου διὰ τὴν Βρεταννικὴν ἐριουργίαν ἔδωκε πρωτεύουσιν θέσιν εἰς τὴν διατροφήν βοοειδῶν καὶ περισσότερον προβάτων διὰ τὸ ἔριον των. Μεγάλαι ἐκτάσεις ἔχουσιν μεταβληθῇ εἰς λειβάδια διὰ τὴν διατροφήν ζώων, τὸ ὕψος δὲ καὶ ἥπιον ὡς πρὸς τὴν θερμοκρασίαν κλίμα εὐνοεῖ πολὺ τὴν ἀνάπτυξιν λειβαδίων. Ἐκτρέφονται γενικῶς ζῶα ἀποδοτικά, ἀπὸ βελτιωμένας δηλ. ποικιλίας (καλὰς ράτσας) καὶ εἶναι ὀνομαστοὶ οἱ δρόμωνες (δι' ἵπποδρομίας) Ἀγγλικοὶ ἵπποι, οἱ χοῖροι καὶ αἱ ὀρνίθες. Ὑπολογίζονται εἰς 41 ἑκατομ. τὰ ἐκτρέφόμενα βοοειδῇ (ἐκ τῶν ὁποίων τὸ σύνολον σχεδὸν εἶναι γαλακτοπαραγωγικαὶ

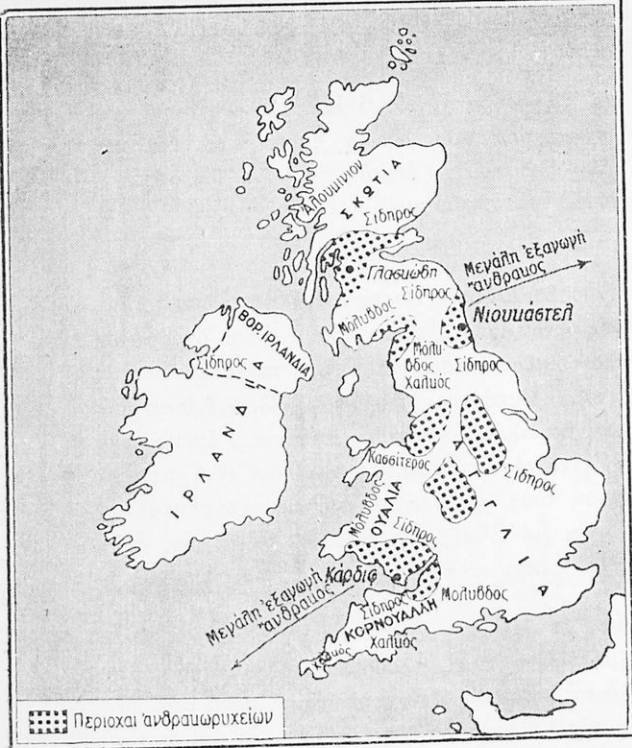
άγελάδες), εις 23 εκατομ. τὰ πρόβατα, εις 6 εκατομ. οἱ χοῖροι καὶ
εις 93 εκατομ. τὰ πουλερικά. Τὰ παραγόμενα ὅμως γεωργικά καὶ
κτηνοτροφικά προϊόντα δὲν ἐπαρκοῦν (ἐπειδὴ ἡ χώρα κατοικεῖται
πυκνῶς) διὰ τὴν διατροφήν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ εἰσάγονται τοιαῦτα
ἐξωθεν (Χάρτ. 38).

Ἡ ἀλιεία λόγῳ τοῦ ἰχθυοβριθοῦς τῆς Βορείου θαλάσσης ἔχει μεγάλ-
ην ἀπόδοσιν καὶ οἱ ἀλιευόμενοι ἰχθύες εἶναι τόσοι, ὥστε ὄχι μόνον
ἐπαρκοῦν διὰ τὴν ἐπιτόπιον κατανάλωσιν, ἀλλὰ καὶ περισσεύουν καὶ
γίνονται κονοέρβαι ἢ παστροί. Ἀλιεύονται ὅλων τῶν εἰδῶν ἰχθύες καὶ
ιδίως σαρδέλλες, ρέγγες καὶ βακαλάοι. Μεγάλην ἀνάπτυξιν ἔχει καὶ ἡ
καλλιέργεια ὀστρέων. Τὸ Ἠνωμένον Βασίλειον ὑπολογίζεται μεταξὺ
τῶν κρατῶν τὰ ὁποῖα ἔχουν τοὺς μεγαλυτέρους ἀλιευτικούς στόλους
καὶ ἡ ἀλιεία δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν, ἀλλ'
ἐπεκτείνεται καὶ μέχρι τῆς Ἰσλανδίας καὶ τῆς Νέας Γῆς (Βορ. Ἀμερικῇ).

Ὀρυκτά. Βιομηχανία. Ἡ Μεγάλη Βρεταννία ἔχει ἀφθονα ὀρυ-
κτά. Χαλκόν, κασσίτερον, μόλυβδον, κλπ., πλούσια μεταλλεύματα σιδή-
ρου καὶ ἐκτεταμένα στρώματα ἄνθρακος. Ἐρχεται τρίτη μετὰ ἀπὸ τὰς
Ἠν. Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς καὶ τὴν Γερμανίαν, δυτικὴν καὶ ἀνατο-
λικήν, μὴ ὑπολογιζομένης τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, ὡς πρὸς τὴν
παραγωγὴν ἄνθρακος χώρα τοῦ κόσμου. Μέχρι πρό τινας ἤρρετο δευ-
τέρα ἀλλὰ τὰ ἀνθρακωρυχεῖα τῆς ὁλονέν καὶ ἐξαντλοῦνται καὶ παρί-
σταται ἀνάγκη ἀναζητήσεως τοῦ ἄνθρακος εἰς βαθύτερα στρώματα.
Ἐνεκα τούτου ἐξάγεται σήμερον ὀλιγώτερος ἄνθραξ καὶ ὁ Ἀγγλικὸς
ἄνθραξ στοιχίζει περισσότερον τοῦ Ἀμερικανικοῦ τοιούτου. Ὁ περισσό-
τερος ἄνθραξ εὐρίσκεται (Χάρτ. 37) εἰς τὰς περιοχὰς τῶν πόλεων Γλα-
σκώβης καὶ Κάρδιφ καὶ τὰς κομητείας Γιorkσαῖρ καὶ Λάγκασαῖρ. Ἀπὸ
τοὺς λιμένας Κάρδιφ καὶ Νιουκάστελ ἐξάγεται ὁ περισσότερος ἄνθραξ.

Λόγῳ τῆς ἀφθονίας τῶν ὀρυκτῶν τῆς καὶ ιδίως τοῦ ἄνθρακος καὶ
τοῦ σιδηρομεταλλεύματος ἡ Ἀγγλία εἶναι ἀπὸ τὰς βιομηχανικωτέρας
χώρας τῆς Γῆς. Αἱ περισσότερον ἀκμάζουσαι βιομηχανίαι εἰς τὸ Ἠν.
Βασίλειον εἶναι ἡ μεταλλουργία καὶ ἡ ὑφαντουργία. Μεγάλα μεταλλουργ-
ικὰ κέντρα εἶναι :

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Μπίρμπιγγαμ (1.110.000 κ.) εἰς τὸ ὅποιον
κατασκευάζονται ὅλα τὰ σιδηρᾶ εἶδη ἀπὸ καρφίδων μέχρι πυροβόλων καὶ

Χαρτ. 37. Ὁρυκτὸς πλοῦτος τῆς Μ. Βρεταννίας.

μηχανίαν, γνωστή εἰς ὅλον τὸν κόσμον διὰ τὰ μεγάλα ναυπηγεῖα της
(Χροτ. 36).

Κέντρα ύφαντουργικῆς βιομηχανίας εἶναι εἰς τὴν Ἀγγλίαν :
Τὸ Μάντσεστερ (2.423.000 κ.), τὸ μεγαλύτερον ύφαντουργικὸν κέν-
τρον τοῦ Ἡν. Βασιλείου. Τὸ Λέστερ (285.000 κ.) μὲ βιομηχανίαν
πλεκτῶν ύφασμάτων. Μετὰ τὰς δύο ὡς ἄνω βιομηχανίας, αἱ ὁποῖαι
κατέχουν τὰ πρωτεῖα, ἔρχονται αἱ βιομηχανίαι χημικῶν προϊόντων,
αὐτοκινήτων, ἀεροπλάνων, ἡ κονσερβοποιία καὶ διάφοροι ἄλλαι βιο-
μηχανίαι. Ἡ Μεγάλη Βρεταννία φημίζεται διὰ τὰ ύφάσματα καὶ τὰ
εἶδη τῆς ἐκ χάλυβος.

Συγκοινωνία. Ἐμπόριον. Ἡ συγκοινωνία εἶναι ἀρίστη. Ὑπάρχει πυκνὸν δίκτυον σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ ἀσφαλτοστρωμένων δρόμων (περισσότερον εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ὀλιγώτερον εἰς τὴν ὀρει-

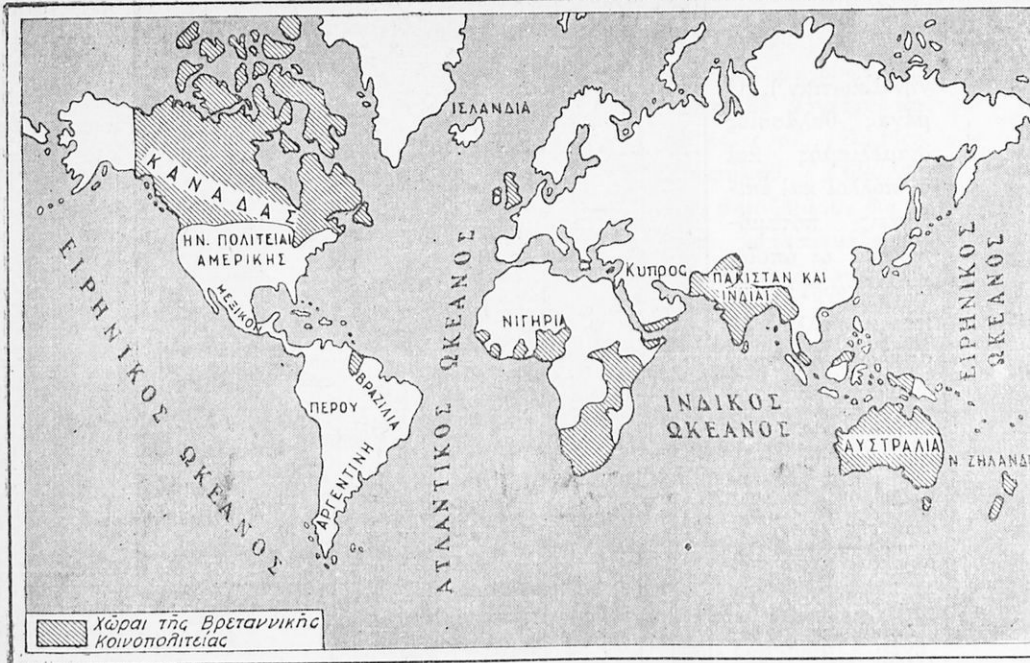
μεγάλων μηχανών, διὰ τοῦτο δὲ λέγεται καὶ «ἡ πόλις τοῦ χάλυρος». **Σέφφηντ** (1.690.000 κ.), φημιζόμενον διὰ τὰ ἐκεῖ κατασκευάζομενα μαχαίρια, ξυράφια καὶ ξυραφίδια. **Νόττιγκαμ** (310.000) καὶ **Ύορκ** (105.000 κ.) με βιομηχανίαν εἰδῶν ἐκ σιδήρου καὶ χάλυρος. **Πλύμουθ** (210.000 κ.), **Νιου-κ-στέλ** (835.000 κ.) με μεγάλα ναυπηγεῖα.

Εἰς τὴν Σκωτίαν.
Ἡ Γλασκώβη, ἡ μεγα-
λυτέρα πόλις τῆς Σκω-
τίας (1.758.000 κ.) μὲ
ἀνεπτυγμένην σιδηροβιο-

νήν Σκωτίαν). Ὁ μέγας θαλάσσιος διαμελισμὸς καὶ οἱ πολλοὶ καὶ ἐπιμήκεις ποταμοὶ κολλοί, οἱ ὅποιοι ἐπιτρέπουν τὴν ὑπαρξίν πολλῶν ἀσφαλῶν λιμένων, διευκολύνουν τὴν συγκοινωνίαν τόσον μεταξύ τῶν διαφόρων τμημάτων τῆς χώρας ὅσον καὶ μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Τὸ Ἡνωμένον Βασίλειον ἔχει μετὰ τὰς Ἡν. Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, τὸν μεγαλύτερον ἐμπορικὸν στόλον τοῦ κόσμου. Δι' αὐτοῦ δύναται νὰ διενεργῇ μέγα ἐμπόριον καὶ νὰ ἐξάγῃ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν βιομηχανικά, τῶν ὁποίων

Χαρτ. 38. Γεωργία, Κτηνοτροφία, 'Αλιεία Μ. Βρεταννίας και 'Ιρλανδίας.

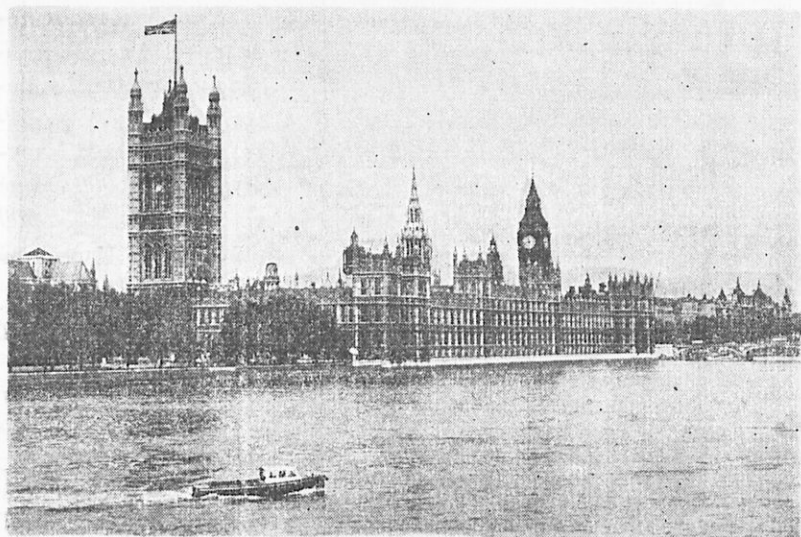
Εισάγει πετρέλαιον (τοῦ ὁποίου στρεφῆται ἡ χώρα), βάμβακκx, ἔριον καὶ παντὸς εἶδους τροφίμα. Τὸ ἐμπόριον διενεργεῖται μὲ τὰς

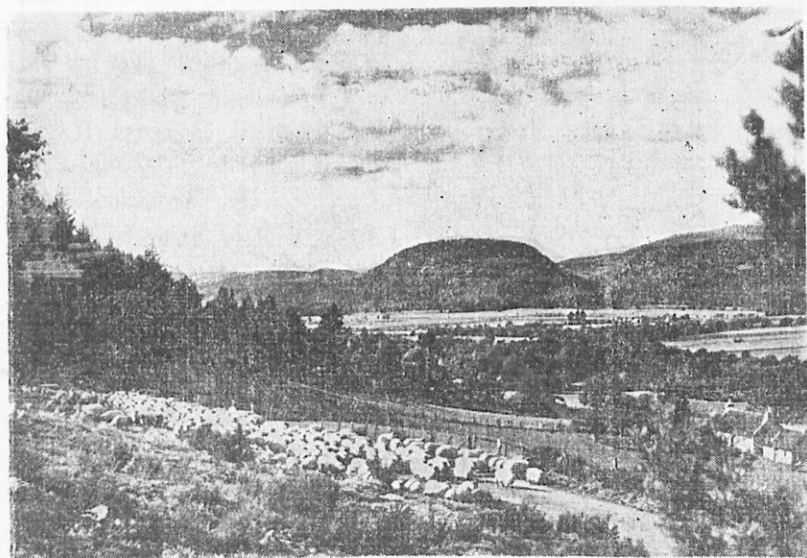
Χαρτ. 39. Βρετανική Κοινοπολιτεία.

χώρας τῆς Βρετανικῆς Κοινοπολιτείας (Καναδᾶν, Αὐστραλίαν, Ἰνδίας, (Γκάναν εἰς τὴν Ἀφρικὴν κ.λ.π.) καὶ τὰ προτεκτοράτα καὶ τὰς ἀποικίας τῆς.

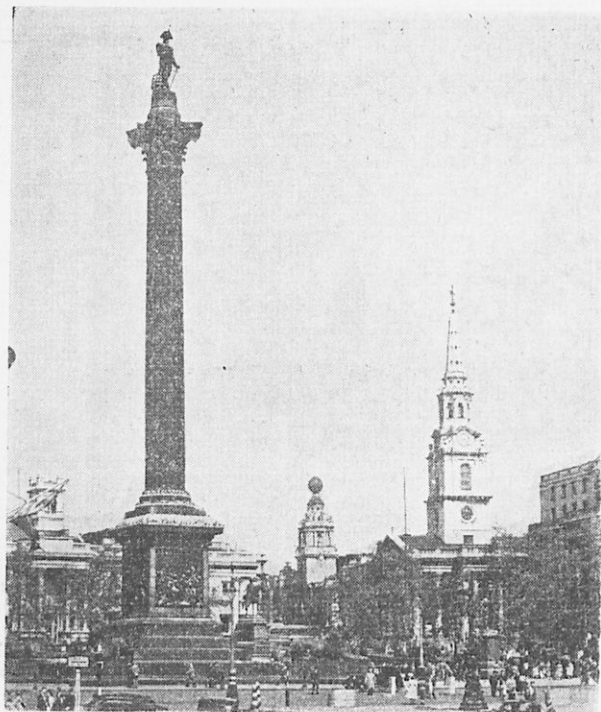
Κάτοικοι καὶ πληθυσμός. Οἱ κάτοικοι τῆς Οὐαλίας καθὼς καὶ μεγάλου μέρους τῆς Σκωτίας εἶναι Κελτικῆς καταγωγῆς. Οἱ τῆς Ἀγγλίας εἶναι Ἀγγλο-Σάξωνες, Γερμανικῆς καταγωγῆς, καὶ μέρος ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Σκωτίας προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀνάμιξιν Κελτῶν, Ἀγγλοσαξόνων καὶ Σκανδιναυῶν. Οἱ Ἀγγλοσάξωνες τῆς Ἀγγλίας τελικῶς ἐπεκράτησαν, καθυποτάξαντες τοὺς Οὐαλλοὺς καὶ τοὺς Σκώτους. Ὁ συνολικὸς πληθυσμὸς τοῦ Ἡν. Βασιλείου ἀνέρχεται εἰς 52.000.000 κατ., πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δίδει πυκνότητα 213 κατ. κατὰ τετρ. χιλίωμ. καὶ φέρει τὸ Ἡν. Βασίλειον τρίτην κατὰ σειρὰν (μετὰ τὴν Ὁλλανδίαν καὶ τὸ Βέλγιον) ὡς πρὸς τὴν πυκνότητα τῶν κατοίκων χώραν τῆς Εὐρώπης (ἐκ τῶν κατοίκων τὰ 1.394.000 ἀνήκουν εἰς τὴν Β. Ἰρλανδίαν). Ὡς πρὸς τὸ **θρήσκευμα** οἱ κάτοικοι ἀκολουθοῦν κατὰ τὸ πλεῖστον τὸ Ἀγγλικανικὸν δόγμα (μῖαν μορφήν τοῦ Προτεσταντισμοῦ).

Λονδίνον. Τὸ μέγαρον τῆς Βουλῆς εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Τάμεσι,
ὁ ὁποῖος διέρχεται διὰ τοῦ Λονδίνου.

Διατροφή προβάτων εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ὀρέων Σεβιότ. (Σκωτία).

Ἡ πλατεῖα Τράφαλγκαρ τοῦ Λονδίνου.

Σπουδαιότεραι πόλεις. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἀναφερθεισῶν βιομηχανικῶν πόλεων, ἄλλαι πόλεις εἶναι αἱ: **Λονδίνον** (3.348.000 καὶ μετὰ περίχωρα 8.350.000 κατ.), πρωτεύουσα τοῦ Ἑν. Βασιλείου. Ἐκτισμένον ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Ταμέσεως εἶναι ὁ μεγαλύτερος λιμὴν τοῦ Ἑν. Βασιλείου καὶ εἰς τῶν μεγαλυτέρων τοῦ κόσμου. Ἀπὸ τὸ προάστιον τοῦ Λονδίνου **Γκρίνιτς** διέρχεται ὁ *Πρωῶτος Μεσημβριῶς* τῆς Γῆς. **Καντέρμπαιρ** (Καντερβουρία) (28.000 κ.) ἐδρα

τοῦ Πριμάτου (Ἀρχιεπισκόπου) τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας. **Ὁξφόρδη** καὶ **Καϊμπριτζ** (Κανταβουρία) πολίχναι μετὰ ὀνομαστὰ Πανεπιστήμια. **Λίβερπουλ** (788.000 κ. καὶ μετὰ περίχωρα 1.383.000 κατ.), ὁ δεῦτερος (μετὰ τὸ Λονδίνον) λιμὴν τοῦ Ἑν. Βασιλείου. **Πόρτσμουθ** (220.000 κ.), ναυτικὴ βάση ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Μάγχης. **Ντόβερ**, ἀπέναντι τοῦ Γαλλικοῦ λιμένος Καλαί, εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Καλαί, λιμὴν ἐπικοινωνίας μετὰ τὴν Γαλλίαν. Ἀπασαὶ αἱ πόλεις αὗται ἀνήκουν εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Εἰς τὴν Σκωτίαν ἔχομεν, πλὴν τῶν ἀναφερθεισῶν ἤδη βιομηχανικῶν πόλεων, τὸ **Ἐδιμβούργον** (467.000 κ.), πνευματικὸν κέντρον τῆς Σκωτίας, καὶ τὸ **Ἀμπερτην** (188.000 κ.), εἰς τὴν Βόρειον Θάλασσαν, λιμένα διὰ τὸν ἀλιευτικὸν στόλον τοῦ Ἑν. Βασιλείου.

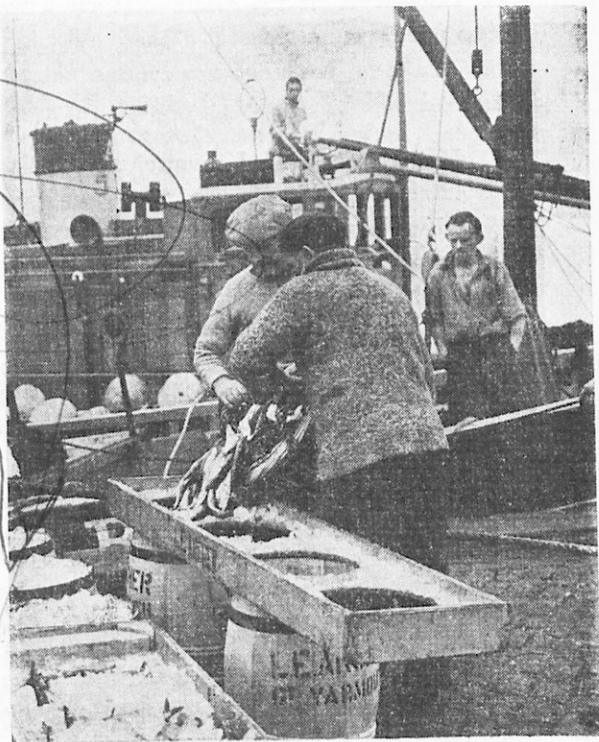
Εἰς τὴν Οὐαλλίαν τὸ **Κάρδιφ** (244.000 κ.), τὸ ὅποιον εἶναι ὁ μεγαλύτερος λιμὴν τῆς Ἀγγλίας διὰ τὴν ἐξαγωγὴν ἀνθράκων.

II. Βόρειος Ίρλανδία. Έχει έκτασιν 15.000 τετρ. χιλιομ., και πληθυσμόν 1.170.000 κατ. Είναι χώρα όρεινή και οι κάτοικοι ασχολούνται περισσότερον με την γεωργίαν και την κτηνοτροφίαν. Είναι μία χώρα υγρά και όμιχλώδης με κλίμα όκεάνιον. Η κυριώτερα καλλιέργεια είναι ή τής βρώμης (ό σίτος καλλιεργείται όλιγώτερον τής κριθής και τών γεωμήλων έπειδή δέν εύδοκιμεϊ, καθόσον αί ήλιόλουστοι ήμέραι είναι όλίγαι). Καλλιεργείται επίσης και τó λίνον. Υπάρχουν πολλά λειβάδια, την ανάπτυξιν τών όποίων εύνοεϊ τó υγρόν κλίμα, και εις αυτά διατρέφονται βοοειδή, πρόβατα, χοϊροι και πουλερικά. Έχει ή Β. Ίρλανδία όλιγον άνθρακα, μεταλλεύματα σιδήρου, αλουμινίου και όρυκτόν άλας. Βιομηχανική περιοχή είναι κυρίως ή τού λιμένος Μπέλφαστ (444.000 κ.), ή δέ σημαντικώτερα βιομηχανία είναι ή τής έπεξεργασίας τού λίνου και κατασκευής λινών ύφασμάτων.

III. Αί μικραί Βρεταννικάι νήσοι. Αί σπουδαιότεραι εκ τούτων είναι αί:

Αί νήσοι Σχέτλανδ.

Είναι περί τας 100 μεγάλαι και μικραί νησίδες και σκόπελοι εύρισκονται Β. τής Μεγάλης Βρεταννίας και έχουν όλα έκτασιν 1.424 τετρ. χιλιομ. Οι κάτοικοι (20.000) άπασχολούνται με την άλιείαν και την κτηνοτροφίαν. Εις τας νήσους αυτές εκτρέφονται και οι μικρόσωμοι αλλά ρωμαλέοι έπποι οι λεγόμενοι «πόνυ».

Συσκευασία νωπών ιχθύων, εις τας νήσους Σχέτλανδ, έτοιμών πρòς άποστολήν.

Αἱ νῆσοι Ὀρκνεῦ ἢ Ὀρκάδες. Εἶναι καὶ αὐταὶ περὶ τὰς 100 νησίδας καὶ σκόπελοι καὶ εὐρίσκονται πλησίον τῶν βορείων ἀκτῶν τῆς Σκωτίας. Τὸ ὄνομά των Σουηδικῆς προελεύσεως (ὄρκν = φῶκη) σημαίνει νῆσος τῶν φωκῶν. Τὸ συνολικὸν ἐμβαδὸν τῶν νήσων αὐτῶν εἶναι 974 τετρ. χιλιομ. Οἱ κάτοικοί των (24.000) ἐπιδίδονται εἰς τὴν ἀλιεῖαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Αἱ Ὀρκάδες ἀποτελοῦν ὀρμητήριον διὰ τὸν Βρεταννικὸν στόλον, ἰδίως δὲ ὁ εἰς αὐτὰς ὄρμος **Σκάπα — Φλόου.**

Αἱ νῆσοι Ἑβρίδες ἢ Δυτικαὶ νῆσοι. Εἶναι ὑπὲρ τὰς 500, κατὰ τὸ πλεῖστον βραχῶδεις καὶ ἀκατοίκοιτοι, εὐρισκόμεναι δυτικῶς τῆς Σκωτίας. Μεγαλυτέρα ἐκ τούτων εἶναι ἡ εἰς τὰ βόρεια τῶν εὐρισκόμενη νῆσος **Λιούις**, ἔχουσα ἐμβαδὸν 2.225 τετρ. χιλιομ. καὶ 2.700 κατοίκους. Συνολικῶς οἱ κάτοικοι τῶν Ἑβρίδων ἀνέρχονται εἰς 30.000 καὶ ἐπιδίδονται εἰς τὴν ἀλιεῖαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ὑπάρχουν καὶ ἀρκεταὶ ἄλλαι νησίδες κατὰ μῆκος τῶν Βρεταννικῶν ἀκτῶν. Εἰς τὸ Ἡν. Βασίλειον ἀνήκουν καὶ αἱ κατὰ μῆκος τῶν Νορμανδικῶν ἀκτῶν τῆς Γαλλίας νησίδες.

IV· Βρεταννικὴ Κοινοπολιτεία (Χαρτ. 39). Ἡ Μεγάλῃ Βρεταννία εἶναι μία ἐκ τῶν πρώτων ἀποικιακῶν δυνάμεων. Μέγα μέρος τῶν ἄλλοτε ἀποικιῶν τῆς Μεγάλῃς Βρεταννίας ἀπέκτησαν τὴν ἐλευθερίαν των καὶ ἀποτελοῦν σήμερον κράτη ἀνεξάρτητα εἰς τὴν Ἀσίαν, τὴν Ὠκεανίαν, τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν Ἀμερικὴν. Τὰ κράτη ὅμως αὐτὰ δὲν διέκοψαν τελείως τοὺς δεσμούς των μετὰ τὴν Μεγ. Βρεταννίαν. Ἀναγνωρίζουν ὡς βασιλέα των (μολονότι εἶναι Δημοκρατίαι ἀνεξάρτητοι), τὸν βασιλέα τοῦ Ἡν. Βασιλείου τῆς Μεγάλῃς Βρεταννίας καὶ Β. Ἰρλανδίας καὶ ὑποστηρίζουν τὴν Μητρόπολιν, ἔχοντα κοινὰ μετ' αὐτῆς συμφέροντα. Ἀποτελοῦν μετὰ τὴν Μητρόπολιν τὴν λεγομένην **Βρεταννικὴν Κοινοπολιτείαν**, τῆς ὁποίας ἡ ἑκτασίς φθάνει τὰ 30 περίπου ἑκατομ. τετρ. χιλιομ. καὶ ὁ πληθυσμὸς τὰ 600 ἑκατομ. κατοίκους.

Δημοκρατία τῆς Ἰρλανδίας ἢ "Εἶρε

Ἡ Δημοκρατία τῆς Ἰρλανδίας (Χαρτ. 36) καλουμένη ἄλλως καὶ "Εἶρε καταλαμβάνει ὁλόκληρον τὴν νῆσον Ἰρλανδίαν, πλὴν τοῦ τμήματος τῆς Β. Ἰρλανδίας, τὸ ὅποιον ἀνήκει εἰς τὸ Ἡν. Βασίλειον. Ἡ ἑκτασίς της εἶναι 70.280 τετρ. χιλιομ. (τὸ $\frac{1}{2}$ σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος)

και ο πληθυσμός της ανέρχεται εις 2.900.000 κατ. (πυκνότης πληθυσμού 41 κατ. κατὰ τετρ. χιλ.). Είναι πεδινή μόνον περί τὸ κέντρον της (βλ. Χαρτ. 35). Ἡ κεντρικὴ αὐτὴ πεδιάς, τὸ ἔδαφος τῆς ὁποίας εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀμμώδες καὶ ὄχι γόνιμον, περιβάλλεται ἀπὸ ὄρη, τὸ μέγιστον ὕψος τῶν ὁποίων μόλις φθάνει τὰ 1041. μ. Τὸ κλίμα εἶναι ὠκεάνιον μὲ μεγάλην ὑγρασίαν καὶ ἡπίους χειμῶνας λόγῳ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ πλησίον διερχομένου θερμοῦ «**ρεύματος τοῦ Κόλπου**». Τὸ ὑγρὸν κλίμα καὶ οἱ ἡπιοὶ χειμῶνες εὐνοοῦν τὴν καλλιέργειαν λειβαδίων καὶ διὰ τοῦτο ἡ Χώρα ἔχει ἀρκετὴν κτηνοτροφίαν. Ἐκτρέφονται πρόβατα, βοοειδῆ, χοῖροι, πουλερικά, μὲ παραγωγὴν κρέατος, τυροῦ, βουτύρου καὶ ὠν (βλ. Χαρτ. 38). Ταῦτα πλεονάζουν καὶ γίνεται ἐξαγωγή των, ιδίως εἰς Μεγάλην Βρετανίαν. Τὰ $\frac{3}{4}$ σχεδὸν τοῦ ἐδάφους τῆς χώρας διατίθενται διὰ τὴν κτηνοτροφίαν.

Ἡ Γεωργία περιορίζεται κυρίως εἰς τὴν καλλιέργειαν ὀλίγου σίτου.

Ἀλιεία καὶ Βιομηχανία. Ἡ ἀλιεία ἔχει ἀρκετὴν ἀνάπτυξιν. Ἡ βιομηχανία δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη παρὰ τὸ ὅτι ὑπάρχει ἀρκετὸς ἄνθραξ. Ἡ ὑπάρχουσα βιομηχανία ἐπεξεργάζεται τὰς ἐκ τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας πρώτας ὕλας. Παράγεται τυρὸς, βούτυρον, σάκχαρις, ζῦθος (τὸ Δουβλίον ἔχει τὸ μεγαλύτερον ἐργοστάσιον παραγωγῆς ζύθου τοῦ κόσμου) καὶ ἀπὸ τὸ κρέας τῶν χοίρων τὸ περίφημον Ἴρλανδικὸν μπέκκον.

Σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι αἱ : Δουβλίον (555.000 κ.) λιμὴν εἰς τὴν Ἰρλανδικὴν θάλασσαν, πρωτεύουσα καὶ πνευματικὸν κέντρον τῆς Δημοκρατίας, μὲ Πανεπιστήμιον. Είναι συγχρόνως καὶ βιομηχανικὴ πόλις καὶ ἔχει μεγάλη ναυπηγεῖα. Κόρκ (81,000 κ.), εὐρισκόμενον εἰς τὰ Ν. τῆς νήσου (Χάρτ. 36).

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ Δ. ΕΥΡΩΠΗΣ

Αἱ χώραι τῆς Δ. Εὐρώπης παρουσιάζουν πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικά. Ἐχουν ὅλαι των μεγάλας καὶ εὐφόρους πεδιάδας, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τμήματα τῆς Μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς πεδιάδος. Τὰ περισσότερα τῶν ὁρέων (πλὴν τῶν Ἀλπεων καὶ τῶν Πυρηναίων) εἶναι παλαιά, δημιουργηθέντα ἀπὸ πτωχώσεις παλαιότερας τῆς Ἀλπικῆς, διὰ τοῦτο ἔχουν ὑποστῇ μεγάλας διαβρώσεις καὶ εἶναι ὄρη χαμηλά. Τὸ ὑπέδα-

φός των (πλὴν τοῦ τῆς Ὀλλανδίας) εἶναι πλούσιον εἰς ὀρυκτά, ἰδίως εἰς ἄνθρακα καὶ σιδηρομεταλλεύματα. Τὸ κλίμα των (πλὴν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Γαλλίας) εἶναι ὠκεάνιον, μὲ ἡπίους χειμῶνας, δροσερὰ θέρη καὶ συχνὰς βροχὰς κατανεμημένας κανονικῶς καθ' ὅλον τὸ ἔτος· διὰ τοῦτο αἱ χῶραι αὐταὶ εἶναι γεωργικαί, κτηνοτροφικαὶ (διότι αἱ καθ' ὅλον τὸ ἔτος πίπτουσαι βροχαὶ εὐνοοῦν τὴν ὑπαρξίν μεγάλων λειβαδιῶν) καὶ συγχρόνως (πλὴν τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἰρλανδίας) καὶ βιομηχανικαί, διότι ἔχουν ἄνθρακα καὶ σιδηρομεταλλεύματα. Βιομηχανικὴ εἶναι ἀκόμη καὶ ἡ Ὀλλανδία παρὰ τὸ ὅτι στερεῖται ἄνθρακος καὶ ὀρυκτῶν, διότι ἡ Ὀλλανδία εἶχε παλαιότερον ἀφθόνους πρῶτας ὕλας ἀπὸ τὰς ἄλλοτε ἀποικίας τῆς καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν, τὴν ὅποιαν ἐξακολουθεῖ νὰ διατηρῇ.

Εἰς ὅλας τὰς χώρας αὐτὰς ἐπικρατεῖ ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν, τῶν γεωμήλων, τοῦ λυκίσκου καὶ τῶν σακχαροτεύτων, τὰ ὅποια εὐνοοῦνται ἀπὸ τὸ ὑγρὸν κλίμα καὶ εὐδοκιμοῦν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐλαία εὐδοκιμεῖ καὶ καλλιεργεῖται εἰς τὰ ἴσα παρὰ τὴν Μεσόγειον παράλια τῆς Γαλλίας, ἡ δὲ ἄμπελος μέχρι καὶ Β. τῶν Παρισίων μὲ μεγάλην παραγωγὴν οἶνων. Ἡ ὑπαρξὶς μεγάλων τεχνητῶν λειβαδιῶν ἐπιτρέπει, εἰς ὅλας τὰς χώρας αὐτάς, τὴν ἐκτροφὴν πολλῶν βοοειδῶν καὶ ἰδίως γαλακτοπαραγωγικῶν ἀγελάδων· εἰς τὰ ὀρεινὰ ἐκτρέφονται καὶ ἀρκετὰ πρόβατα. Οἱ Γαλλικοὶ οἶνοι Καμπανίας (Σαμπάνια) καὶ Μπορντὼ καὶ οἱ Γαλλικοὶ καὶ Ὀλλανδικοὶ τυροὶ εἶναι ὀνομαστοί. Ἀκόμη ὅλαι αἱ ὡς ἄνω χῶραι (πλὴν τοῦ Λουξεμβούργου) εὐρισκόμεναι παρὰ τὴν ἰχθυοβριθῇ Βορ. Θάλασσαν ἔχουν ἀνεπτυγμένην ἀλιείαν μὲ πλεονάσματα ἰχθύων, τὰ ὅποια ἐξάγουν εἰς κονσέρβας καὶ ὡς παστούς ἰχθύς.

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς γεωργίας, τῆς κτηνοτροφίας, τῆς ἀλιείας καὶ κυρίως τῆς βιομηχανίας εἰς τὰς χώρας αὐτάς συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τῶν συγκοινωνιῶν καὶ τοῦ ἐμπορίου. Εἶναι δηλαδή αἱ ὡς ἄνω χῶραι συγχρόνως καὶ χῶραι ἐμπορικαί. Αἱ συγκοινωνίαι των εἶναι ἀπὸ τὰς καλυτέρας τοῦ κόσμου. Τὸ πυκνὸν δίκτυον σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ ὁδῶν ἐνισχύεται καὶ μὲ τοὺς πλωτοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς ἐνοῦσας τούτους διώρυγας. Διότι εἰς τὰς χώρας αὐτάς, πεδινὰς καὶ μὲ πολλὰς βροχὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος, οἱ ποταμοί, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς τῶν Μεσογειακῶν χωρῶν, εἶναι πλωτοί. Εἰς τὰς χώρας αὐτάς ἀνευρίσκομεν ἀρκετοὺς ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους λιμένας τοῦ κόσμου (Λονδῖνον, Λίβερπουλ, Χερβούργον, Χάβρη, Βρέμη, Ἀμβέρσα, Ρότ-

τερνταμ, "Αμστερνταμ, Μασσαλία κλπ.). Λόγω τοῦ πλούτου των αἱ χώραι τῆς Δ. Εὐρώπης εἶναι χώραι πλούσιαι καὶ πυκνῶς κατοικημέναι. Ἡ Ὁλλανδία μὲ 350 κατ. κατὰ τετρ. χιλιομ., τὸ Βέλγιον μὲ 298 καὶ τὸ Ἡνωμένον Βασίλειον μὲ 213 εἶναι ἀπὸ τὰς πυκνότερον κατοικοῦ- μένας χώρας τῆς Εὐρώπης. Μόνον ἡ Γαλλία μὲ τοὺς 80 κ. κατὰ τετρ. χιλιομ. εἶναι ἀραιῶς, ἐν σχέσει μὲ τὸν πλοῦτον τῆς, κατοικοῦμένη χώρα. Αἱ περισσότεραι χώραι τῆς Δ. Εὐρώπης ἦσαν μεγάλαι ναυτικαὶ δυνάμεις παλαιότεν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι τοιαῦται καὶ σήμερον. Δι' αὐτὸ ὑπῆρξαν (πλὴν τοῦ Λουξεμβούργου καὶ τῆς Ἰρλανδίας) καὶ ἐξακο- λουθοῦν νὰ εἶναι, πλὴν τῆς Ὁλλανδίας, ἡ ὁποία ἀπώλεσε σχεδὸν ὅλας τὰς ἀποικίας τῆς, μεγάλα ἀποικιακὰ δυνάμεις καὶ σχεδὸν αἱ μόναι, αἱ ὁποῖαι διατηροῦν ἀποικίας ἀκόμη καὶ σήμερον. Τὰ ἐκ τῆς γεωργίας, τῆς κτηνοτροφίας, τῆς ἀλιείας καὶ τῆς βιομηχανίας προϊόντα, κάμνουν ὑψηλὸν τὸ βιωτικὸν ἐπίπεδον τῶν κατοίκων τῶν χωρῶν τῆς Δ. Εὐρώ- πης καὶ τὰς χώρας ταύτας πλουσίας καὶ εὐημερούσας. Παραλλήλως δὲ πρὸς τὴν οἰκονομικὴν καὶ τὴν ὑλικὴν ἀνάπτυξιν βαίνει καὶ ἡ πνευ- ματικὴ ἀνάπτυξις. Ἡ ἐκπαίδευσις εὐρίσκεται εἰς ἀρίστην κατάστασιν, σχεδὸν δὲν ὑπάρχουν ἀναλφάβητοι κάτοικοι εἰς τὰς χώρας αὐτάς· τὰ Πανεπιστήμια καὶ αἱ ἀνώτεραι Σχολαὶ ἀφθονοῦν, μερικὰ δὲ ἀπὸ τὰ Πανεπιστήμιά των εἶναι ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα τοῦ κόσμου.

Τὰ μόνα εἰς τὰ ὁποῖα ὑστεροῦν αἱ χώραι αὐταὶ εἶναι :

α) ἡ ξηρότης τοῦ ἀέρος, ὁ ἥλιος καὶ ὁ σχεδὸν διαρκῶς ἀνέφε- λος καὶ γαλανὸς οὐρανὸς τῶν Μεσογειακῶν χωρῶν, τὰ ὁποῖα κάμνουν τὴν ζωὴν εἰς τὰς χώρας αὐτάς τόσον εὐχάριστον. Δι' ἡμᾶς τοὺς Μεσο- γειακοὺς ἡ ζωὴ εἶναι δύσκολος εἰς τὰς σχεδὸν διαρκῶς ὀμίχλώδεις καὶ ὑγρὰς χώρας τῆς Δ. Εὐρώπης καὶ

β) Τὰ μεγάλα δάση, μολοῦντι αἱ πολλαὶ βροχαὶ καὶ τὸ ὑγρὸν κλίμα εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξιν δασῶν. Τὰ πεδινὰ μέρη τῶν χωρῶν αὐτῶν ἦσαν παλαιότερον σκεπασμένα μὲ πυκνὰ δάση· ταῦτα ὅμως κατεστρά- φησαν διὰ νὰ δημιουργηθοῦν ἐδάφη πρὸς καλλιέργειαν. Οὕτω ἀπέ- μειναν δάση σχεδὸν μόνον εἰς τὰ ὄρεινά καὶ μὴ δυνάμενα νὰ καλλιερ- γηθοῦν ἐδάφη.

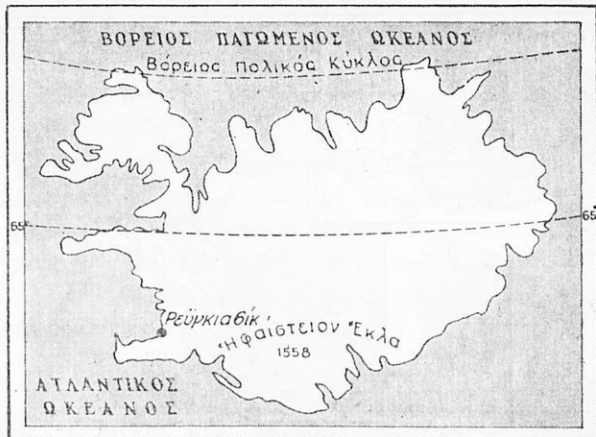
ΙΙΙ. ΒΟΡΕΙΟΣ ΕΥΡΩΠΗ

Ίσλανδία

Ἡ Ἰσλανδία εἶναι νῆσος τοῦ Β. Ἀτλαντικοῦ, τὰ βορειότερα ἄκρη τῆς ὁποίας εὐρίσκονται πέραν τοῦ Βορ. Πολικοῦ κύκλου. Κεῖται μεταξύ τῆς Γροιλανδίας καὶ τῆς Σκανδιναυϊκῆς χερσονήσου, ἀπὸ τὴν ὁποίαν χωρίζεται διὰ τῆς Νορβηγικῆς θαλάσσης. Τὰ παράλια τῆς ἔχουν μέγαν θαλάσσιον διαμελισμὸν (Χάρτ. 40). Ἡ ἑκτασίς τῆς εἶναι 103.000 τετρ. χιλιομ. καὶ ὁ πληθυσμὸς 158.000 κατ., δὲν ἀναλογοῦν δηλαδὴ οὐδὲ 2 κάτοικοι κατὰ τετρ. χιλιομ. Τοῦτο, διότι μόνον τὰ παράλια τῆς νήσου δύνανται νὰ κατοικηθοῦν, τὰ δὲ ἄνω τῶν 800 μ. ὕψους ἐδάφη τῆς καλύπτονται διαρκῶς ὑπὸ χιόνων καὶ πάγων. Ἀποτελεῖ μὲ τὰς Ὀρκάδας νήσους, τὰς Φερόας καὶ τὰς νήσους Σχέτλανδ ὅ,τι ἔχει ἀπομείνει ἀπὸ τὴν γέφυραν, ἡ ὁποία εἰς παλαιολιθίαν ἐποχὴν ἦν ὡς τὴν Β. Ἀμερικὴν μὲ τὴν Εὐρώπην. Ἡ Ἰσλανδία (τὴν ὁποίαν φέρεται ἀνακαλύψας ὁ περίφημος Ἑλλὴν θαλασσοπόρος Πυθέας ὁ Μασσαλιώτης τὸ 340 π. Χ.) ἀνῆκε παλαιότερον εἰς τὴν Δανίαν. Ἐγένετο ἀνεξάρτητος Δημοκρατία μετὰ τὸ γενόμενον κατὰ τὸ 1944 δημοψήφισμα. Εἶναι χώρα ὀρεινὴ, μὲ ὄρη, τὸ ὕψος τῶν ὁποίων ὑπερβαίνει τὰς 2000 μ., πολλὰ δὲ ἐξ αὐτῶν εἶναι ἐνεργὰ ἡφαίστεια. Γνωστότερον εἶναι τὸ ἐνεργὸν ἡφαίστειον Ἑκλα (1558 μ.). Πίδακες θερμοῦ ὕδατος, οἱ λεγόμενοι γκέϋξερ συναντῶνται εἰς πολλὰ μέρη τῆς νήσου καὶ οἱ σεισμοὶ εἶναι συχνοὶ καὶ ἐνίοτε καταστρεπτικοί.

Τὸ κλίμα εἰς τὰ παράλια, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ μεγάλου γεωγραφικοῦ πλάτους τῆς χώρας, δὲν εἶναι τόσον ψυχρὸν, λόγῳ τῆς γειτνιασεως τοῦ θερμοῦ «Ρεύματος τοῦ Κόλπου». Ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ Ἰανουαρίου εἶναι $-2,2^{\circ}$ Κ., τοῦ δὲ Ἰουλίου $9,8^{\circ}$. Ἡ ὀμίχλη εἶναι συχνὴ καὶ πυκνοτάτη καὶ ἡ ὑγρασία μεγάλη. Αἱ ἡμέραι φθάνουν νὰ διαρκοῦν 20 ὥρας ἀπὸ τοῦ Μαΐου μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου. Εἰς τὸ βορειότερον ἄκρον τῆς χώρας ἀπὸ τῆς ἀνοιξεως, ὅτε ἀρχίζει ἡ τῆξις τῶν χιόνων, ὀρμητικοὶ χεῖμαρροι κατέρχονται ἐκ τῶν ὄρεων, δύνανται δὲ οὗτοι νὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ τὴν παραγωγὴν ἡλεκτρικῆς ἐνεργείας, διότι

σχηματίζουν πολλούς καταρράκτες, μεταξύ των οποίων και ένα ύψους 106 μ. (τὸν μεγαλύτερον τῆς Εὐρώπης). Ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ παραγωγή γεωργικῶν προϊόντων εἶναι δυνατὰ μόνον εἰς τὰς παραλίους πεδιάδας ἐκτάσεις. Αὗται κατέχουν μόλις τὸ $\frac{1}{7}$ τῆς χώρας ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἐλάχιστον μόνον μέρος καλλιεργεῖται. Καλλιεργοῦνται γεώμηλα, γογγύλια, καρῶτα καὶ κραμβολάχανα. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένη διατρέφονται περὶ τὰς 43.000 βοοειδῆ καὶ 500.000 πρόβατα.

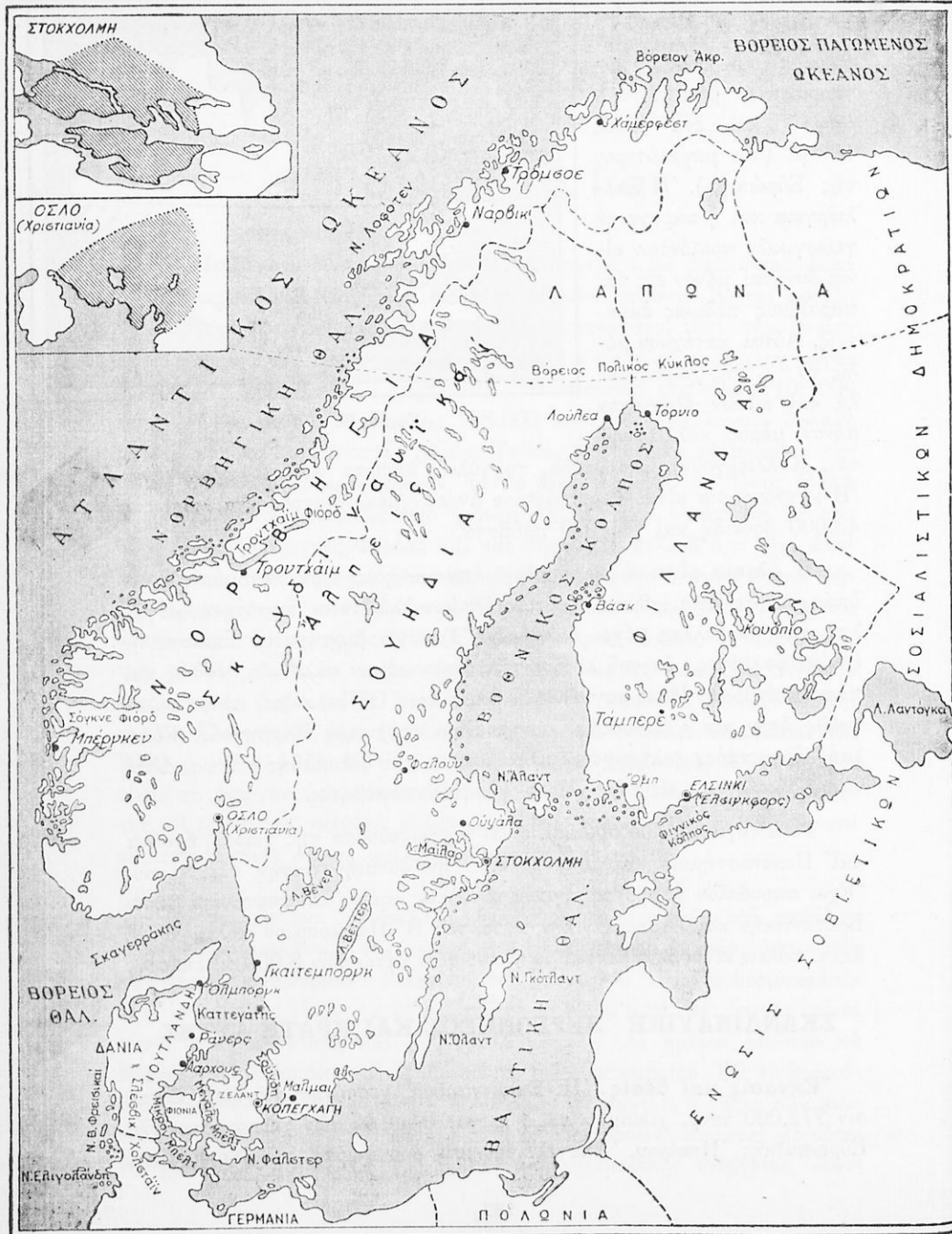
Χαρτ. 40. Ἰσλανδία.

Ἡ ἄλιεία εἶναι ἡ κυριώτερη ἀπασχόλησις τῶν κατοίκων, διότι ὑπάρχουν ἄφθονοι ἰχθύες, ἐκ τῶν ὁποίων ἀλιεῦνται ποσότητες μεγάλαι, ἀπὸ σαρδέλλας μέχρι φαλαινῶν. Ὑπάρχει βιομηχανία παρασκευῆς ἐλαίου φαλαίνης, ἐκ τοῦ λίπους τῶν ἀλιευσμένων φαλαινῶν, καθὼς καὶ παστῶν ἰχθύων, ἰδίως ρεγγῶν καὶ βακαλάων. Οἱ Ἰσλανδοὶ, τόσον φυλετικῶς ὥσον καὶ γλωσσικῶς, συγγενεῦν πρὸς τοὺς Νορβηγούς. Εἶναι λαὸς ἐργατικός, φιλήσυχος, φιλελεύθερος καὶ φιλομαθής τόσον, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχουν εἰς τὴν χώραν αὐτὴν ἀναλφάβητοι.

Τὸ **Ρεϋγιαβίκ** (65.000 κ.), εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς χώρας, ἔχουσα καὶ Πανεπιστήμιον. Εὐρίσκεται εἰς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς νήσου. Ἔχει σπουδαῖον ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως λιμένα καὶ ἀπετέλεσε βάσιν Βρεταννικὴν καὶ Ἀμερικανικὴν κατὰ τὸν Β' Παγκόσμιον πόλεμον. Αἱ ἄλλαι πόλεις εἶναι ὅλαι μικραὶ μὲ πληθυσμὸν κάτω τῶν 8.000 κ. ἐκάστη.

ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΚΑΙ ΚΡΑΤΗ ΑΥΤΗΣ

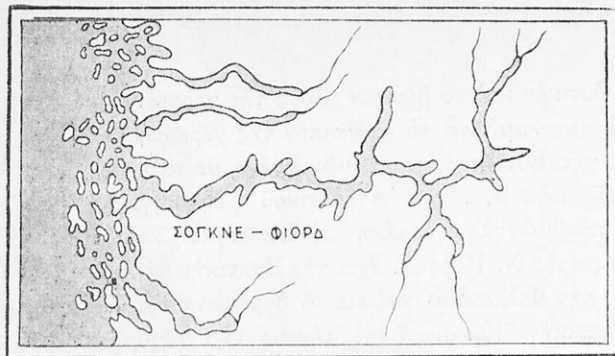
Ἔκτασις καὶ θέσις. Ἡ Σκανδιναβικὴ χερσονήσος ἔχουσα ἔκτασιν 772.000 τετρ. χιλιομ. εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἐκ τῶν χερσονήσων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἡπείρου. Αποτελεῖται ἀπὸ δύο χώρας, τὴν **Νορβηγίαν**,

ή οποία καταλαμβάνει τὸ δυτικὸν καὶ τὸ βόρειον μέρος τῆς χερσονήσου καὶ τὴν **Σουηδίαν**, ἡ ὅποια καταλαμβάνει τὸ ὑπόλοιπον τῆς χερσονήσου. Ἀποτελεῖ τὸ ΒΑ. τμήμα τῆς Εὐρώπης, περιλαμβανομένη μεταξὺ τοῦ Βορ. Παγωμένου Ὠκεανοῦ πρὸς Β. , τοῦ Ἀτλαντικοῦ (Νορβηγικῆς θαλάσσης) πρὸς Δ., τῶν πορθμῶν Σκαγερράκη καὶ Καττεγάτη καθὼς καὶ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης πρὸς Ν. Πρὸς Α. ἔχει τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν, τὸν Βοθνικὸν κόλπον, τὴν Φιλλανδίαν καὶ εἰς τὸ βορειοανατολικώτερον ἄκρον τῆς τὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσιν (ἐπὶ μήκους 178 χιλιομ.) (Χάρτ. 41).

Μορφολογία ἐδάφους. Φυσικαὶ περιοχαί. Ἡ Σκανδιναυικὴ χερσονήσος χωρίζεται εἰς τρεῖς φυσικὰς περιοχάς : Τὰς Σκανδιναυικὰς Ἀλπεις, τὸ Βαλτικὸν ὀροπέδιον, καὶ τὴν παράκτιον πεδινήν χώραν (Χάρτ. 41).

Αἱ Σκανδιναυικαὶ Ἀλπεις. Αὗται ὀφειλόμεναι εἰς πτύχωσιν (τὴν Καληδόνιον λεγομένην πτύχωσιν) πολὺ παλαιότεραν τῆς Ἀλπικῆς, εἶχον ἄλλοτε πολὺ μεγαλύτερον ὕψος. Λόγω ὅμως τῆς μακροχρονίου διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν, τὸ ὕψος των ἡλαττώθη καὶ σήμερον ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ των μόλις φθάνει τὰ 2467 μ. (εὐρίσκεται εἰς τὸ νότιον τμήμα των). Λόγω τῆς διαβρώσεώς της, ἰδίως ἀπὸ τοὺς παγετῶνας, ἡ ὀροσειρὰ δὲν παρουσιάζει οὐδαμοῦ τὰς ὀξείας κορυφὰς τῶν Ἀλπεων, ἀλλὰ ἀποστρογγυλωμένας τοιαύτας καὶ πολλὰ ὀροπέδια μὲ κυρτὴν ἐπιφάνειαν, πλῆθος λιμνῶν καὶ κοιλάδων διαρροεμένων ἀπὸ ποταμοῦς. Αἱ Σκανδιναυικαὶ Ἀλπεις κατέρχονται ἀποτόμως πρὸς Δ., πρὸς τὴν Νορβηγικὴν δηλαδὴ θάλασσαν, ἡ ὅποια καὶ εἰς τὰ παράλια ἀκόμη εἶναι βαθυτάτη. Τὰ παράλια εἶναι ὅχι μόνον βαθέα καὶ ἀπότομα ἀλλὰ καὶ μὲ βαθὺν διαμελισμόν· ἡ θάλασσα δηλαδὴ εἰσχωρεῖ βαθύτατα ἐντὸς τῆς ξηρᾶς σχηματίζουσα πλῆθος στενῶν καὶ ἐπιμήκων κόλπων, οἱ ὅποιοι καλοῦνται **φιόρδ**. Ὁ σχηματισμὸς τούτων ὀφείλεται εἰς τὴν διαβρωτικὴν ἐπενέργειαν τῶν παγετῶνων, οἱ ὅποιοι κατέρχοντο ἀπὸ τὰς Σκανδιναυικὰς Ἀλπεις πρὸς τὴν θάλασσαν. Τὸ μεγαλύτερον τῶν φιόρδ τούτων, τὸ λεγόμενον **Σόγκνε - Φιόρδ** (Χάρτ. 44) ἔχει μῆκος 200 χιλιομ. Εἰς τὴν ἀπόφραξιν ἐπίσης κοιλάδων μὲ ὕλας μεταφερθείσας ἀπὸ τοὺς παγετῶνας ὀφείλεται καὶ τὸ πλῆθος τῶν λιμνῶν. Πλῆθος νησίδων εὐρισκομένων εἰς τὰ στόμια τῶν φιόρδ προφυλάσσει ταῦτα ἀπὸ τὰς τρικυμίας καὶ τὰ καθιστᾷ ἀσφαλῆ ὁρμητήρια.

Χαρτ. 42. Φιόρδ Νορβηγίας.

Τὸ Βαλτικὸν ὄροπέδιον. Πρὸς τὴν Βαλτικὴν αἱ Σκανδιναυικαὶ ἄλπεις κατέρχονται βαθμιαίως, σχηματιζομένου ἑνὸς ὄροπεδίου κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐπιπέδου. Χαμηλοὶ λόφοι ὑπάρχουν εἰς τὸ ὄροπέδιον τοῦτο σχηματισθέν-

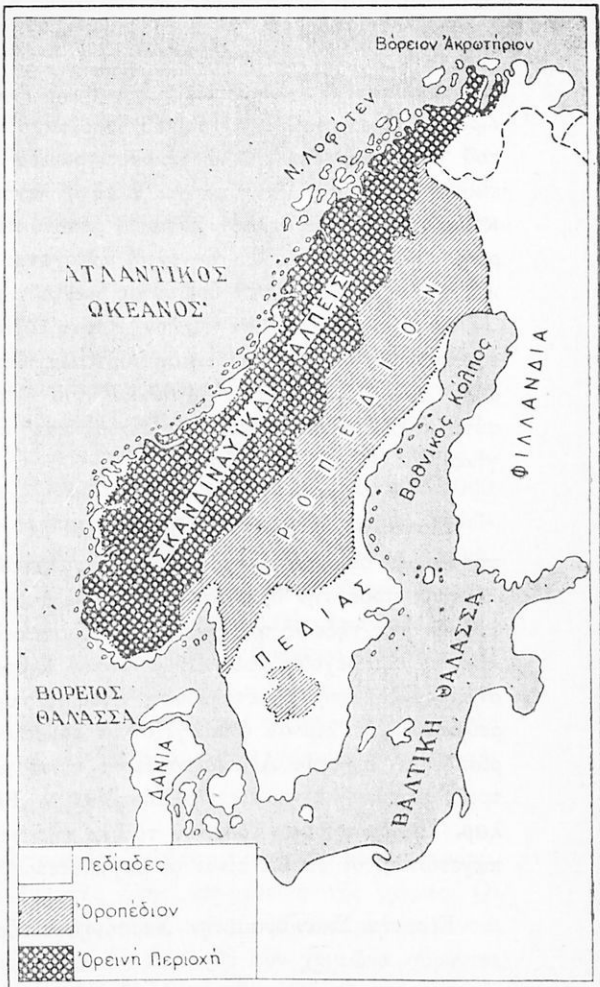
τες ἀπὸ τὰ ὑλικά, τὰ ὅποια ἀφῆκαν οἱ παγετῶνες ὅταν ἐτήκοντο (λίθους, χάλικας, ἄμμος). Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ πολλοὶ λίμναι σχηματισθεῖσαι καὶ αὐταὶ ἀπὸ τοὺς παγετῶνας. Τὸ ὄροπέδιον καλεῖται **Βαλτικὸν ὄροπέδιον** καὶ τὸ μέσον ὕψος του εἶναι 500 μ.

Ἡ παραλιακὴ πεδινὴ ἑκτάσις. Αὕτη εἶναι ἀποτέλεσμα προσχώσεως τῶν παραλιακῶν περιοχῶν μὲ ὕλας (ιδίως ἱλὸν) μεταφερθείσας ἀπὸ τὰ ρέοντα ὕδατα. Αἱ ἐκτάσεις αὗται, ὡς εὐφροὶ καὶ ἀποδοτικαί, εἶναι αἱ κυρίως καλλιεργούμεναι ἐκτάσεις τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου.

Τὸ **κλίμα** δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ εἰς ὅλην τὴν χερσονήσον. Τὸ βορειότερον μέρος ταύτης εὐρίσκεται πέραν τοῦ Β. Πολικοῦ κύκλου, δηλαδὴ εἰς τὴν κατεψυγμένην ζώνην. Παρ' ὅτι ὅμως ἡ Σκανδιναυικὴ χερσονήσος εὐρίσκεται εἰς μέγα βόρειον πλάτος, τὸ κλίμα δὲν εἶναι πολὺ ψυχρὸν εἰς τὰ δυτικὰ παράλιά της. Οὕτω εἰς τὰς παραλιακὰς πόλεις τῆς Νορβηγίας **Μπέργκεν** καὶ **Τροντχάιμ**, παρὰ τὸ μέγα βόρειον πλάτος των (*Χαρτ. 41*), ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ Ἰανουαρίου εἶναι $-0,9$ εἰς τὴν πρώτην καὶ -3 ο Κ. εἰς τὴν δευτέραν, ἡ δὲ τοῦ Ἰουλίου 14 ο ἕως 15 ο Κ. εἰς ἀμφοτέρας. Εἰς τὴν βορειότερον εὐρισκομένην πόλιν **Τρόμσø** ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ Ἰανουαρίου εἶναι -4° καὶ τοῦ Ἰουλίου 11° Κ. Γενικῶς οἱ χειμῶνες εἰς τὰ παράλια τῆς Νορβηγίας δὲν εἶναι τόσον δριμεῖς, ὅσον εἶναι εἰς τὰ ἀπέναντί των παράλια τοῦ Καναδᾶ, μολονότι εὐρίσκονται εἰς τὸ αὐτὸ βόρειον γεωγραφικὸν πλάτος. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι διὰ τῶν παραλίων τῆς Νορβηγίας διέρχεται διακλάδωσις τοῦ θερμοῦ «**Ρεύματος τοῦ Κόλπου**», ἐνῶ διὰ τῶν παραλίων τοῦ Καναδᾶ διέρχεται τὸ ψυχρὸν **Ρεῦμα Λαβρα-**

δὸρ. Γενικῶς τὸ κλίμα τοῦ τμήματος τῆς χερσονήσου, τοῦ εὐρισκομένου Δ. τῶν Σκανδιναυικῶν Ἀλπεων, εἶναι, ὡκεάνιον καὶ οἱ χειμῶνες εἰς αὐτὸ εἶναι σχετικῶς ἥπιοι, πλὴν τῶν ὑψηλῶν μερῶν, τὰ ὅποια καλύπτονται κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἔτους ἀπὸ χιόνας. Ἀκόμη καὶ εἰς τὸ Βόρειον Ἀκρωτήριο, τὸ βορειότερον τῆς Εὐρώπης, ἡ θάλασσα οὐδέποτε παγώνει, ἐνῶ μέρη τῆς Γροιλανδίας, εὐρισκόμενα εἰς τὸ αὐτὸ γεωγραφικὸν πλάτος, καλύπτονται πάντοτε ὑπὸ χιόνων καὶ πάγων.

Ὅλα ὅμως αὐτὰ παρατηροῦνται εἰς μέρη εὐρισκόμενα ὅχι μακρὰν τῆς ἀκτῆς. Διότι ὅσον προχωρεῖ κανεὶς εἰς τὸ ἐσωτερικόν, οἱ χειμῶνες γίνονται δριμύτατοι καὶ τὰ ἄνω τοῦ ὕψους τῶν 1.000 μ. μέρη, ἰδίως τῆς Β. Νορβηγίας, καλύπτονται διαρκῶς ἀπὸ χιόνας καὶ πάγους. Τὸ ἀνατολικῶς τῶν Σκανδιναυικῶν Ἀλπεων τμήμα τῆς χερσονήσου ἔχει, λόγῳ τῆς γειτνιάσεως του μετὰ τὴν ἀχανῆ ἑκτασιν τῆς Ρωσίας καὶ λόγῳ τῶν ἐκεῖθεν πνεόντων ψυχρῶν ἀνέμων, κλίμα ἡπειρωτικόν. Οἱ χειμῶνες εἶναι πολὺ ψυχροὶ καὶ μεγάλης διαρκείας καὶ τόσον περισσότερον ὅσον βορειότερον εὐρίσκεται ἐν μέρος. Ἡ διάρκεια ἐπίσης τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν αὐξάνει μετὰ τὸ γεωγραφικὸν πλάτος. Εἰς τὸ **Ὁσλο**,

Χαρτ. 43. Φυσικὸς Χάρτης Νορβηγίας, Σουηδίας.

πρωτεύουσαν τῆς Νορβηγίας, ἡ μεγαλύτερα ἡμέρα ἔχει διάρκειαν 19 ὥρων. Πέραν τοῦ Β. Πολικοῦ κύκλου ὁ ἥλιος παραμένει ὑπεράνω τοῦ ὀρίζοντος ἐπὶ πολλὰ εἰκοσιτετράωρα (ἡ ἡμέρα διαρκεῖ πολλὰ εἰκοσιτετράωρα) καὶ ὑπάρχει ἐκεῖ ὁ λεγόμενος « ἥλιος τοῦ μεσονυκτίου ». Ὁ ἥλιος δηλαδὴ κατὰ τὸ μεσονύκτιον εὐρίσκεται ὀλίγον ὑπεράνω τοῦ ὀρίζοντος. Ἐν συνεχείᾳ ἀνέρχεται ὑψηλότερον διὰ νὰ κατέλθῃ καὶ πάλιν πλησίον τοῦ ὀρίζοντος καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς διαγράφων εἰς 24 ὥρας ἓνα ὁλόκληρον κύκλον. Ὅταν εὐρίσκεται πλησίον τοῦ ὀρίζοντος φωτίζει μὲ τὸ ἐρυθρωπὸν τοῦ φῶς, ὅπως καὶ εἰς ἡμᾶς κατὰ τὴν δύσιν του. Εἶναι ὥραϊον τὸ θέαμα τοῦ ἡλίου τοῦ μεσονυκτίου καὶ δι' αὐτὸ πολλοὶ περιηγηταὶ μεταβαίνουν κατ' ἔτος εἰς τὰ Β. τῆς Νορβηγίας, διὰ νὰ τὸ ἀπολαύσουν.

Ποταμοί. Λίμναι. Αἱ βροχαὶ καὶ αἱ χιόνες τροφοδοτοῦν πολλοὺς ποταμοὺς, οἱ ὅποιοι κατέρχονται ὀρηκτικοὶ ἀπὸ τὰς Σκανδιναυϊκὰς Ἀλπεις πρὸς τὴν θάλασσαν, ἔχουν δὲ ἀφθονον ὕδωρ, ἰδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς τήξεως τῶν χιόνων. Ἡ ὀρηκτικὴ ροὴ των καὶ οἱ καταρράκται των παρέχουν ἀφθόνως « λευκὸν ἄνθρακα », τοῦ ὁποίου γίνεται σήμερον ἀρκετὴ ἐκμετάλλευσις πρὸς παραγωγὴν εὐθηνοῦ ἡλεκτρικοῦ ρεύματος. Αἱ λίμναι ὑπολογίζονται εἰς πλεόν των 400.000 καὶ ἀνευρίσκονται παντοῦ. Αἱ περισσότεραι εἶναι μικραί, ὑπάρχουν ὅμως καὶ τρεῖς μεγάλαι λίμναι εἰς τὴν Σουηδίαν, ἡ **Βένερ**, ἡ **Βέττερ** καὶ ἡ **Μαί-λαρ**. Τὸ ἐσωτερικὸν ὄρεινὸν τμήμα τῆς χερσονήσου καλύπτεται ἀπὸ παγετῶνας, οἱ ὅποιοι εἶναι οἱ μεγαλύτεροι τῆς Εὐρώπης.

Εἰς τὴν Σκανδιναυϊκὴν Χερσονήσον εὐρίσκονται τὰ ἐξῆς κράτη :

Ν ο ρ β η γ ί α

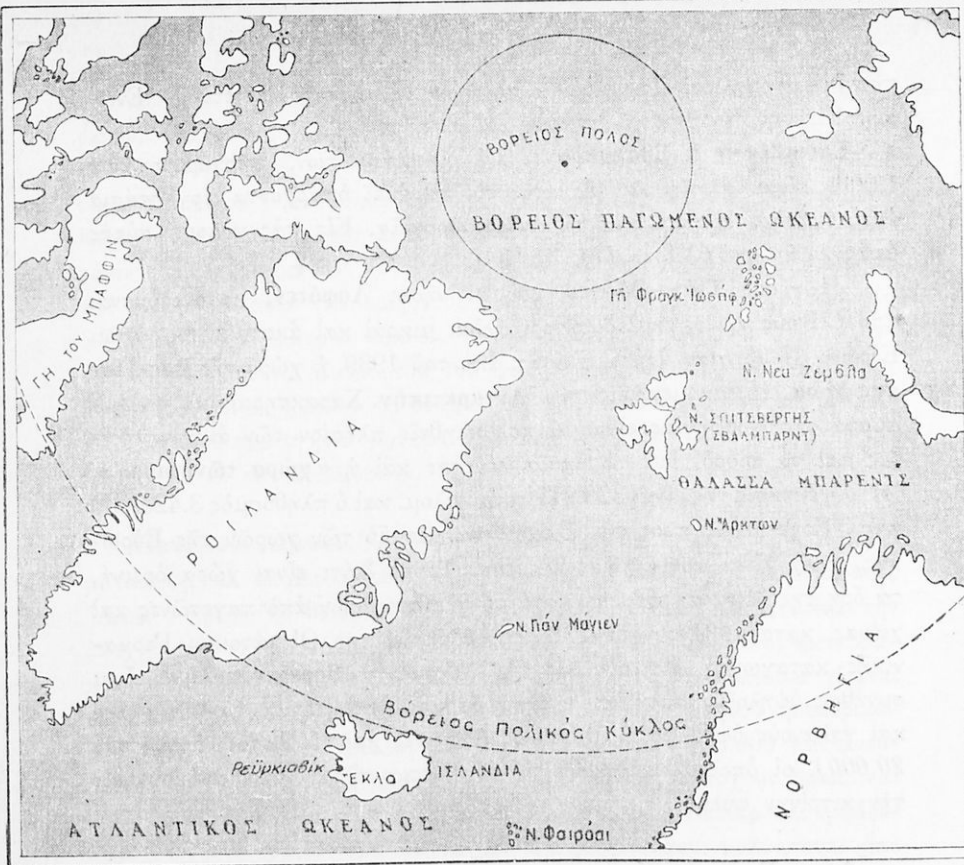
Θέσις. Ἔκτασις. Πληθυσμός. Ἡ Νορβηγία καταλαμβάνει τὸ Δ. καὶ Β. ὄρεινὸν τμήμα τῆς χερσονήσου, ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς Νορβηγικῆς θαλάσσης πρὸς Δ. μέχρι τῆς κορυφογραμμῆς τῶν Σκανδιναυϊκῶν Ἀλπεων πρὸς Α., ὅπου εὐρίσκονται τὰ πρὸς τὴν Σουηδίαν σύνορά της. Τὸ βορειότερον μέρος προχωρεῖ καὶ πέραν τῶν πρὸς τὴν Σουηδίαν συνόρων της εἰς τρόπον ὥστε τὰ βόρεια τῆς Νορβηγίας συνορεύουν μὲ

τὴν Φιλλανδίαν καὶ εἰς μικρὸν μῆκος τῶν καὶ μὲ τὴν Σοβιετικὴν "Ενω-
σιν. Εἰς τὴν Νορβηγίαν ἀνήκουν καὶ αἱ νῆσοι :

Σπιτσβέργη ἢ Σβάλμπραντ. Οἱ κάτοικοι τῶν, ἀνερχόμενοι εἰς
1.000, εἶναι ἀλιεῖς καὶ ἐργάται εἰς τὰ ἐκεῖ ὑπάρχοντα ἐργοστάσια
ἐπεξεργασίας ἰχθύων καὶ τὰ ἀνθρακωρυχεῖα. Εἰς τὰς νήσους αὐτὰς
ὑπάρχει ἄνθραξ (Χάρτ. 44).

Ἡ νῆσος **Γιάν—Μάγεν** καὶ αἱ νῆσοι **Λοφότεν**, κατοικοῦμεναι
ἀπὸ ὀλίγους ἀλιεῖς, καὶ διάφοροι ἄλλαι μικραὶ καὶ ἀκατοίκητοι νῆσοι.
Εἰς τὴν Νορβηγίαν ἀνήκει ἐπίσης, ἀπὸ τοῦ 1939, ἡ χώρα τῆς **Βασιλίσ-
σης Μόδ**, εὐρισκομένη εἰς τὴν Ἀνταρκτικὴν. Χαρακτηριστικὰ γνωρί-
σματα τῆς Νορβηγίας εἶναι αἱ πολυπληθεῖς πλησίον τῶν ἀκτῶν νησι-
δες καὶ τὰ φιόρδ, διὰ τὰ ὅποια λέγεται καὶ ἡ «**χώρα τῶν φιόρδ**».
Ἡ ὅλη ἔκτασίς της εἶναι 323.917 τετρ. χιλομ. καὶ ὁ πληθυσμὸς 3.425.000
κατ. Ἔρχεται ὥς πρὸς τὴν ἔκτασιν 6η μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώ-
πης, ἀλλὰ εἶναι ἀραιῶς κατοικημένη. Τοῦτο διότι εἶναι χώρα ὄρεινή,
τὰ ὄρη της δέ, καλυπτόμενα κατὰ τὸ πλεῖστον τῶν ἀπὸ παγετῶνες καὶ
χιόνιας, καταλαμβάνουν τὰ 72% τοῦ ἐδάφους της. Οἱ κάτοικοι Γερμα-
νικῆς καταγωγῆς, ἀνήκουν εἰς τὴν λεγομένην **Βορείαν φυλὴν**· εἶναι
συνήθως ὑψηλοῦ ἀναστήματος, ἔχουν λευκορόδινον δέρμα, ξανθὴν κόμην
καὶ γαλανοὺς ὀφθαλμούς. Μόνον οἱ Λάπωνες καὶ οἱ Φίννοι (περὶ τὰς
20.000), οἱ ὅποιοι κατοικοῦν εἰς τὰ βόρεια τῆς χώρας, ἀνήκουν εἰς
τὴν κιτρίνην φυλὴν.

Δάση. Γεωργία. Κτηνοτροφία. Τὰ δάση, κυρίως ἀπὸ κωνοφόρα,
καταλαμβάνουν σχεδὸν τὸ $\frac{1}{4}$ τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς χώρας. Οἱ
κορμοὶ τῶν δένδρων ρίπτονται εἰς τοὺς ποταμούς καὶ μεταφέρονται
διὰ τούτων μέχρι τῶν πριονιστηρίων, κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα σύρονται
καὶ ὀλισθαίνουν ἐπὶ τῶν πάγων. Ἡ Νορβηγία ἔχει μεγάλην παραγω-
γὴν ξυλείας, χαρτομάζης καὶ χάρτου, τῶν ὁποίων γίνεται ἐξαγωγή εἰς
μεγάλας ποσότητας. Ὑψηλότερον τῆς περιοχῆς τῶν δασῶν, (τὰ ὅποια
φθάνουν εἰς ὕψος μέχρι 400—800 μ. ἀνυψώσεως τῆς τοποθεσίας) ὑπάρ-
χουν λειβάδια, εἰς τὰ ὅποια ἐκτρέφονται κυρίως βοοειδῆ. Εἰς τὰ βόρεια
τῆς χώρας εἶναι ἡ περιοχὴ τῆς «**τούνδρας**» μὲ τὰ βρύα καὶ τοὺς λει-
χῆνας της, ὅπου βόσκουν οἱ Λάπωνες τοὺς **ταράνδους** τῶν. Λόγῳ τοῦ
ὄρεινοῦ τῆς χώρας ἡ **γεωργία** δὲν ἔχει μεγάλην ἀνάπτυξιν καὶ μόλις
τὰ 8% τοῦ ὅλου ἐδάφους τῆς Νορβηγίας καλλιεργοῦνται, κυρίως εἰς

Χαρτ. 44. Νήσοι Σπιτσβέργης και Γιάν Μάγιεν.

τὸ Ν. μέρος τῆς χώρας. Παράγονται ὀλίγος σῖτος (δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν διατροφήν τῶν κατοίκων καὶ εἰσάγεται τοιοῦτος ἐξωθεν), περισσότερα κριθῆ (διότι αὕτη ἀντέχουσα εἰς τὸ ψῦχος, καλλιεργεῖται μέχρι καὶ Β. τοῦ Νάρβικ), σίκαλις, βρώμη καὶ γεώμηλα (Χάρτ. 45). Καλλιεργοῦνται ἐπίσης, ἀλλ' εἰς μικρὰς ποσότητας, λαχανικά καὶ ὀπῶραι.

Ἡ **κτηνοτροφία** ἔχει ἀρκετὴν ἀνάπτυξιν. Τὰ 5% τοῦ ἐδάφους τῆς χώρας κατέχονται ἀπὸ λειβάδια, ὅπου διατρέφονται πρόβατα καὶ βοοειδή, ὀλίγαι αἰγες καὶ ἀρκετοὶ χοῖροι. Τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα ὄχι μόνον ἐπαρκοῦν διὰ τὴν ἐπιτόπιον κατανάλωσιν ἀλλὰ καὶ πλεονάζουν, ὥστε νὰ γίνεταί ἐξαγωγή των. Ἡ **κτηνοτροφία** ἐπίσης εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη.

ἝΛΛΗΝΙΑ. Τὴν μεγαλύτεραν ὁμως ἀνάπτυξιν ἔχει ἡ ἁλιεία καὶ εἰς αὐτὴν ἐπιδίδονται οἱ κάτοικοι παλαιόθεν. Ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Κατεγάτη καὶ μέχρι τοῦ Β. Ἀκρωτηρίου ὑπάρχουν μεγάλα περάσματα ἰχθύων, ἰδίως ρέγγες, βακαλάοι καὶ σκόμβροι (σκοουμποῖα). Τὸ $\frac{1}{3}$ τῶν κατοίκων τῆς Νορβηγίας ἀπασχολεῖται μὲ τὴν ἁλιείαν καὶ μεγάλαι ποσότητες ἰχθύων παστῶν (ρέγγες, βακαλάοι, σκόμβροι), ἥ εἰς κονσέρβας, ἐξάγονται εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τούτων ὑπάρχει ὁλόκληρος βιομηχανία, ἡ ὁποία παράγει ἀκόμη καὶ ἰχθυάλευρα, καθὼς καὶ ἰχθυέλαια (μυρουνέλαιον ὀνομαστὸν, καθὼς καὶ ἔλαιον φώκης καὶ φαλαίνης). Ἀρκετὰ ἀποδοτικὸν εἶναι καὶ τὸ κυνήγιον ζῶων ἐκ τοῦ δέρματος τῶν ὁποίων κατασκευάζονται πολυτίμα γουναρικά. Τοιαῦτα ζῶα εἶναι ἡ ἀργυρόχρους ἀλώπηξ, ἡ λευκοῖκτις (ερμίνα) κ.λ.π. Γίνεται μάλιστα καὶ ἐκτροφή καὶ πολλαπλασιασμός εἰς κλωβούς τοιούτων ζῶων.

Τὸ Ὅσλο εἶναι ἐν
τῶν μεγαλυτέρων κέν-
τρων πωλήσεως γου-
ναρικῶν.

Ὀρυκτά. Βιομη-
χανία. Ὁ ὀρυκτός
πλοῦτος εἶναι ἀσήμε-
νος.

Χαρτ. 45. Οικονομικός Χάρτης της Σκανδιναβικής Χερσονήσου.

τος· υπάρχουν ὀλίγα μεταλλεύματα χαλκοῦ καὶ νικελίου καὶ ὀλίγος σίδηρος (εἰς τὴν βόρειον Νορβηγίαν). Παρὰ τοῦτο ὑπάρχει ἀκμάζουσα βιομηχανία ἀναπτυχθεῖσα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἀφ' ὅτου ἤρχισε χρησιμοποιούμενος διὰ τὴν παραγωγὴν ἡλεκτρικῆς ἐνεργείας ὁ ἀφθό- νως ὑπάρχων εἰς τὴν χώραν «λευκὸς ἄνθραξ». Ἡ βιομηχανία πα- ράγει ξυλείαν, χάρτην, χαρτόμαζαν, παστούς, ἰχθῦς, τοιούτους εἰς κονσέρβας, ἰχθυέλαια, ἰχθυάλευρα, χημικὰ προϊόντα, ὑφάσματα, παν- τὸς εἶδους μηχανὰς καὶ μηχανήματα. Ὑπάρχουν ἐπίσης ναυπηγεῖα δυνάμενα νὰ ναυπηγήσουν πλοῖα χωρητικότητος μέχρις 26 χιλιάδων τόνων.

Ἡ **συγκοινωνία** λόγῳ τοῦ ὀρεινοῦ τοῦ ἐδάφους δὲν ἔχει μεγάλην ἀνάπτυξιν· κατὰ τὸν χειμῶνα ἄλλωστε οἱ δρόμοι καλύπτονται ἀπὸ χιόνιας καὶ πάχους καὶ δὲν εἶναι χρησιμοποιήσιμοι ἂν δὲν ἐκκαθαρί- ζονται συχνὰ ἀπὸ τὰς χιόνιας μὲ εἰδικὰ μηχανήματα. Ἡ συγκοινωνία διενεργεῖται περισσότερον διὰ τῆς θαλάσσης, ἡ ὁποία μέχρι τῶν βορειο- τέρων μερῶν τῆς χώρας μένει καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐλευθέρᾳ πάγων, λόγῳ τῆς εὐεργετικῆς ἐπιδράσεως τοῦ θερμοῦ **Ρεύματος τοῦ Κόλπου**. Ἡ Νορβηγία ἔχει ἀνεπτυγμένην ναυτιλίαν (6,5 ἑκατομ. τόν.) καὶ ἀρκετὰ ποντοπόρα πλοῖα, τὰ δὲ Νορβηγικὰ ἐπιβατικὰ πλοῖα φημί- ζονται ὡς πολυτελεῖ, τελειῶς συγχρονισμένα καὶ ταχύτατα. Οἱ Νορ- βηγοὶ ἄλλωστε, ἀπόγονοι τῶν περιφήμων θαλασσοπόρων **Βίκινγκς**, οἱ ὅποιοι εἶχον φθάσει μέχρι τῆς Γροιλανδίας καὶ τῆς Βορείου Ἀμερι- κῆς πολὺ πρὸ τοῦ Κολόμβου (ἀπὸ τοῦ 1000 μ. Χ.), εἶναι ναυτικοὶ ἐκ παραδόσεως καὶ ἐξ ἰδιοσυγκρασίας καὶ ἀγαποῦν τὰ ταξείδια καὶ τὰς ἐξευρευνήσεις. Μεγάλοι ἐξευρευνηταὶ τοῦ αἰῶνος μας ὅπως οἱ **Α- μουνδσεν, Νάνσεν**, κ.τ.λ., ἦσαν Νορβηγοί.

Τὸ **ἐμπόριον** τῆς Νορβηγίας ἔχει ἀρκετὴν ἀνάπτυξιν χάρις εἰς τὸ ἐμπορικὸν ναυτικόν της. **Εἰσάγονται** κυρίως σῖτος, ὀπῶραι, λαχα- νικά, ἀποικιακά, ὑφάσματα, μηχαναί, αὐτοκίνητα, σίδηρος, χαλκός, ἄνθραξ καὶ πετρελαῖον. **Εξάγονται** κυρίως ξυλεία, χάρτης καὶ χαρ- τόμαζα, ἰχθῦς καὶ ἰχθυέλαια, μωρουνέλαιον καὶ ἡλεκτρικὰ εἶδη. **Νόμισμα** εἶναι ἡ **κορώνα**.

Κατὰ τὸ **θρήσκευμα** οἱ κάτοικοι εἶναι διαμαρτυρόμενοι καὶ ἡ **Εὐαγ- γελικὴ ἐκκλησία** εἶναι ἡ ἐπίσημος ἐκκλησία τοῦ Κράτους. Ἡ ἐκπαί-

Οδρανοξύστια εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀγορὰν τῆς Στοκχόλμης.

δευσις παρέχεται δωρεὰν ἀκόμη καὶ εἰς τὰς Ἀνωτάτας σχολὰς καὶ εἰς τὴν χώραν δὲν ὑπάρχουν ἀναλφάβητοι. Τὸ πολίτευμα εἶναι **Βασιλευομένη Δημοκρατία**.

Σπουδαιότεροι πόλεις εἶναι αἱ : **Ὁσλο** (πρῶην *Χριστιανία*, 390.000 κ.). Εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου καὶ εὐρίσκεται εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου τῆς φιορδ (*Χάρτ. 41*). Τὸ **Μπέργκεν** (144.000 κ.), ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον μὲ μεγάλα ναυπηγεῖα. Μικρότεροι πόλεις εἶναι αἱ : **Τρόντχαϊμ**, ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου λίαν ἐπιμήκους φιορδ, καὶ **Νάρβικ**, λιμένες καὶ ἐμπορικὰ κέντρα. Ἀπὸ τὸν δεύτερον λιμένα ἐξάγονται καὶ τὰ σιδηρομεταλλεύματα τῆς Β. Σουηδίας μετὰ τῆς ὁποίας συνδέεται τὸ Νάρβικ σιδηροδρομικῶς. **Τρόμσοε**, κέντρον ἀλιείας φωκῶν καὶ φλαινῶν. **Χάμμερφεστ**, ἡ βορειοτέρα εἰς τὸν κόσμον πόλις.

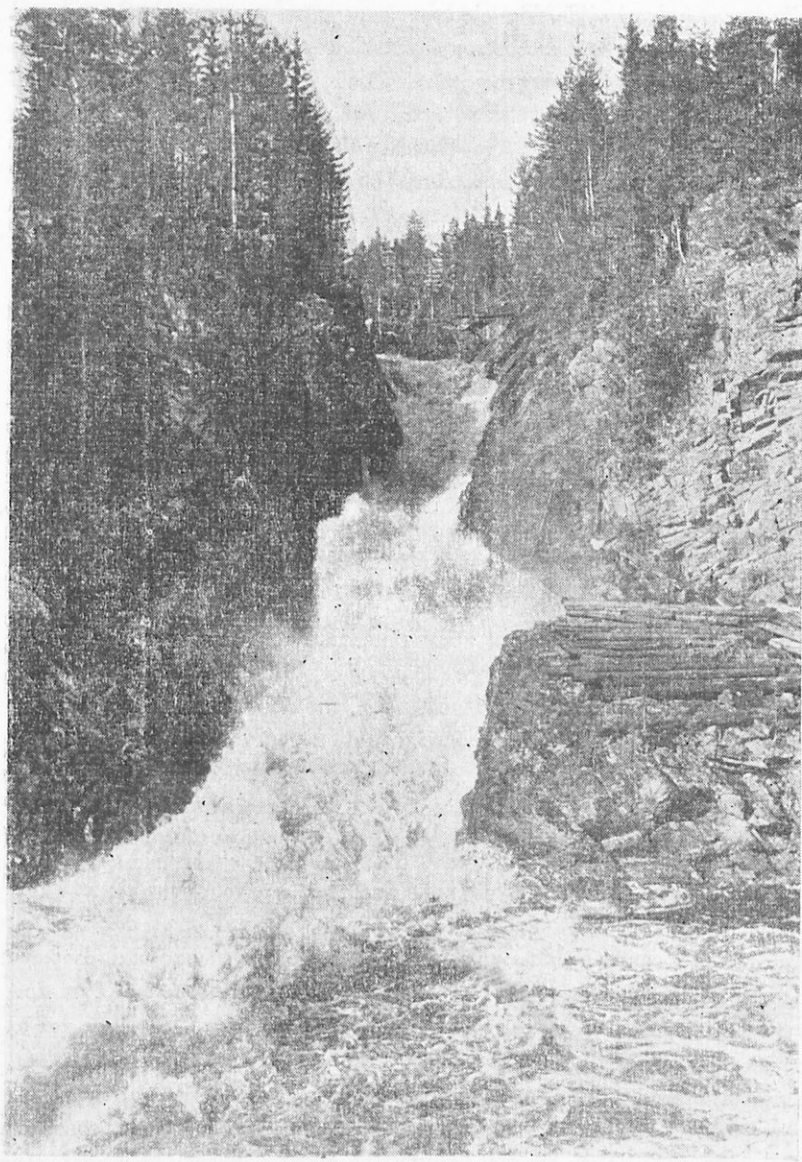
Σουηδία

Θέσις. "Εκτασις. Πληθυσμός. Ἡ Σουηδία καταλαμβάνουσα τὸ κέντρον καὶ τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου συνορεύει πρὸς Δ. μετὴν Νορβηγίαν καὶ πρὸς Β. καὶ ΒΑ. μετὴν Φιλανδιάν, ἀπὸ τὰ ἄλλα μέρη περιβρέχεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης (Χάρτ. 41). Ἡ ἔκτασίς της εἶναι 449.680 τετρ. χιλιομ. (τετάρτη ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν χώρα τῆς Εὐρώπης). Ὁ πληθυσμὸς της εἶναι 7.260.000 κ. μετὴν πυκνότητά μόλις 16 κατοίκων κατὰ τετρ. χιλ.

Γεωργία. Ἡ γεωργία ἔχει ἀνάπτυξιν μόνον εἰς τὰς νοτίους προσχωσιγενεῖς καὶ εὐφόρους πεδινὰς ἐκτάσεις. Καλλιεργοῦνται δημητριακά, γεώμηλα, σακχαρότευτλα, λαχανικά, ὀπῶραι. Αἱ καλλιέργειαι γίνονται ἐπιστημονικῶς καὶ αἱ ἀποδόσεις εἶναι μεγάλαι, ἀλλ' ἀνεπαρκεῖς διὰ τὴν διατροφὴν τῶν κατοίκων, διότι ἡ καλλιεργουμένη ἔκτασις εἶναι μικρά, ἀρκετὴ δ' ἐξ αὐτῆς καλλιεργεῖται καὶ ὡς λειβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν (Χάρτ. 45).

Ἡ Κτηνοτροφία ἀντιθέτως δίδει προϊόντα καλύπτοντα τὴν ἐπιτόπιον κατανάλωσιν. Ὑπολογίζονται εἰς 3,5 ἑκατομ. τὰ ἐκτρέφόμενα βοοειδῆ (κατὰ τὸ πλεῖστον γαλακτοπαραγωγικαὶ ἀγελάδες), εἰς 1,5 ἑκατομ. οἱ χοῖροι καὶ εἰς 250.000 τὰ πρόβατα. Εἰς τὴν Β. Σουηδίαν (Λαπωνίαν) ἐκτρέφονται καὶ περὶ τὰς 250 χιλιάδας **τάρανδοι**, χρησιμοποιούμενοι ἀπὸ τοὺς κατοικοῦντας ἐκεῖ Λάπωνας διὰ τὸ κρέας καὶ τὸ γάλα των, ἀλλὰ καὶ ὡς μεταφορικὰ μέσα κυρίως διὰ νὰ σύρουν ἔλκυθρα.

Δάση. Ὀρυκτά. Βιομηχανία. Ὁ πλοῦτος τῆς Σουηδίας εἶναι κυρίως τὰ δάση καὶ τὰ ὀρυκτά της καὶ ἀπὸ αὐτὰ περισσότερον τὰ σιδηρομεταλλεύματα. Ἐχει ἡ χώρα ἀπὸ τὰ ἀπέραντα δάση της ἄφθονον ξυλείαν καὶ κατασκευάζει χαρτόμαζαν, χάρτην καὶ πυρεῖα. Ἐχει ἐπίσης, ἰδίως εἰς τὰ βόρεια μέρη της, πλούσια καὶ ἀρίστης ποιότητος σιδηρομεταλλεύματα, τὰ ὅποια εὐρίσκονται σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους. Διὰ τὴν ἄφθονον ξυλείαν καὶ τὰ σιδηρομεταλλεύματα της ἡ Σουηδία καλεῖται καὶ «ἡ χώρα τῆς ξυλείας καὶ τοῦ σιδήρου». Ἡ Σουηδικὴ ξυλεία εἶναι ἀρίστης ποιότητος καὶ γνωστὴ εἰς ὅλην τὴν

Χείμαρρος εις την Σουηδίαν κατερχόμενος ἐκ τῶν Σκανδιναυϊκῶν ᾿Αλπεων διὰ
διὰ μέσου δασῶν ἀπὸ κωνοφόρα.

Ευρώπη (εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσάγονται μεγάλοι ποσότητες αὐτῆς) καὶ τὸ Σουηδικὸν σιδηρομετάλλευμα εἶναι περιζήτητον διότι ἐξ αὐτοῦ παράγεται ἀρίστης ποιότητος χάλυψ. Ὑπάρχουν ἐπίσης, ἀλλὰ εἰς πολὺ μικροτέραν τοῦ σιδήρου ποσότητα, χαλκός, μόλυβδος, ψευδάργυρος καὶ ὀλίγος ἄνθραξ. Παρὰ τὴν ἔλλειψιν ἄνθρακος ἢ βιομηχανία εἶναι ἀνεπτυγμένη, διότι χρησιμοποιεῖται ὁ ἀφθόνωος ὑπάρχων, λόγῳ τοῦ πλήθους τῶν καταρρακτῶν, « λευκὸς ἄνθραξ ». Ἐκ τούτου παράγεται ἀφθονον καὶ εὐθηνὸν ἠλεκτρικὸν ρεῦμα τὸ ὁποῖον διοχετεύεται μέχρι καὶ τῶν πλέον ἀπομεμακρυσμένων οἰκίσκων, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ εἰς τὴν Σουηδίαν οἰκία στερουμένη ἠλεκτρικοῦ φωτός. Ἔχει βιομηχανίας παραγωγῆς τυροῦ, βουτύρου, σακχάρους, χάρτου καὶ χαρτομάζης, πυρείων καὶ ξυλείας παντὸς εἶδους. Ἐπίσης βιομηχανίας κατασκευῆς ἠλεκτρικῶν εἰδῶν, μηχανῶν καὶ μηχανημάτων παντὸς εἶδους, ὑφαντουργίαν, ὑαλουργίαν, κλπ. Δὲν στερεῖται ναυπηγείων καὶ ἡ ναυτιλία τῆς εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη (2 ¹/₂ ἑκατομ. τον.). Τὰ ἐπιβατικὰ Σουηδικὰ ἀτμόπλοια (ὅπως καὶ τὰ Νορβηγικὰ) φημίζονται διὰ τὴν πολυτέλειάν των, καὶ τὰς ἀνέσεις, τὰς ὁποίας παρέχουν εἰς τοὺς ταξιδεύοντας.

Τὸ ἐμπόριον διεξάγεται κυρίως μὲ τὰς Ἑν. Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γερμανίαν. Ἐξάγει ξυλείαν, χάρτην, χαρτόμαζαν, πυρεῖα, σιδηρομετάλλευμα, χάλυβα, μηχανὰς καὶ μηχανήματα διάφορα. Εἰσάγει ἄνθρακα καὶ πετρέλαιον, εἶδη διατροφῆς, ἔριον, ὑφάσματα, καπνὸν καὶ αὐτοκίνητα. Ἡ Ἑλλὰς εἰσάγει ἐκ τῆς Σουηδίας κυρίως ξυλείαν, χαρτόμαζαν, πυρεῖα καὶ μηχανήματα καὶ ἐξάγει εἰς αὐτὴν καπνόν.

Κάτοικοι. Οἱ Σουηδοὶ ἀνήκουν ὅπως καὶ οἱ Νορβηγοὶ εἰς τὴν Βορείαν λευκὴν φυλὴν, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Φίννους καὶ περὶ τὰς 25.000 Λάπωνας, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν εἰς τὰ βόρεια τῆς χώρας καὶ ἀνήκουν εἰς τὴν Κιτρίνην φυλὴν. Εἶναι γενικῶς λαὸς πολιτισμένος καὶ ἔχει ἀρίστην ἐκπαίδευσιν. Ἀναλφάβητοι δὲν ὑπάρχουν εἰς τὴν Σουηδίαν καὶ αἱ φυλακαὶ τῆς πολλάκις ἀργοῦν δι' ἔλλειψιν ὑποδίκων καὶ καταδίκων. Οἱ Σουηδοὶ ἀγαποῦν πολὺ τὸ ὑπαιθρον, τὰ σπόρ καὶ τὴν γυμναστικὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιδίδονται καὶ τὴν ὁποίαν ἔχουν ἀναπτύξει περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον λαὸν εἰς τὸν κόσμον. Τὸ σύνολον σχεδὸν τῶν κατοίκων εἶναι Διαμαρτυρόμενοι κατὰ τὸ θρήσκευμα.

Σπουδαιότεραι πόλεις είναι αί : **Στοκχόλμη**, πρωτεύουσα τῆς Σουηδίας. Ἐκτισμένη αὕτη ἐπὶ πολλῶν μικρῶν νησίδων, εἰς τὴν πρὸς τὴν θάλασσαν ἔξοδον τῆς λίμνης Μαίλαρ, λέγεται διὰ τοῦτο καὶ « Βενετία τοῦ βορρᾶ » καὶ εἶναι μία ἀπὸ τὰς ὠραιότερας πόλεις τοῦ κόσμου **Γκαϊτεμποργκ** (380.000 κ.) καὶ **Μάλμει** (200.000 κ.), πόλεις βιομηχανικαὶ ἔχουσαι καὶ ναυπηγεῖα. Αὗται εἶναι αἱ μόναι μεγάλαι πόλεις τῆς Σουηδίας, ὀλίγαι δὲ μόνον ἄλλαι πόλεις τῆς ἔχουν πληθυσμὸν πλησιάζοντα τὰς 50.000 κατ. μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέρομεν τὴν **Οὐψάλα** διὰ τὸ ἀρχαιότατον πανεπιστήμιον τῆς (τὸ ἀρχαιότερον τῆς Εὐρώπης) καὶ τὸ **Λούεω**, λιμένα ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς, διὰ τοῦ ὁποίου γίνεται ἐξαγωγή σιδηρομεταλλευμάτων.

Δ α ν ί α

Θέσις. Ἑκτασις. Τὸ μικρὸν βασίλειον τῆς Δανίας, ἔχον ἔχρατον 42.930 τετρ. χιλ. Εὐρίσκεται μεταξὺ τῆς βορείου καὶ τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν χερσονήσον τῆς Ἰουτλάνδης καὶ διαφόρους νήσους (περὶ τὰς 92), εὐρισκόμενας κυρίως ἀνατολικῶς τῆς χερσονήσου, (πλὴν τῶν Φρεισικῶν νήσων, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν εἰς τὴν Γερμανίαν). Συνδέεται μὲ τὴν Γερμανίαν διὰ τοῦ τμήματος τῆς χερσονήσου τοῦ καλουμένου **Σλέσβιχ – Χολστάιν** καὶ χωρίζεται ἀπὸ τὴν Σκανδιναυικὴν χερσονήσον διὰ τοῦ μικροῦ βάθους ἔχοντος θαλασσίου στενοῦ τῆς **Σούνδης** καὶ τῶν πορθμῶν τοῦ **Καττεγάτ** καὶ τοῦ **Σκαγερράκη**.

Φυσικαὶ περιοχαί. Ἡ Δανία εἶναι κατ' ἐξοχὴν χθαμαλὴ καὶ πεδινὴ χώρα, μὲ μερικοὺς μόνον λόφους ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Ἄν τὰ ὕδατα τοῦ Ὁκεανοῦ ἀνυψοῦντο μόνον κατὰ 30 μ. θὰ ἐκάλυπτον πλεόν τοῦ ἡμίσεως τῆς Δανίας. Δυνάμεθα νὰ τὴν χωρίσωμεν εἰς δύο φυσικὰς περιοχάς. Τὴν **Δυτικὴν χερσονήσον τῆς Ἰουτλάνδης**, ἡ ὁποία εἶναι ἀμμώδης καὶ ἄγονος (*Χάρτ. 47*), καὶ τὴν **ὕπόλοιπον Δανίαν**, ἡ ὁποία, προσερχομένη ἀπὸ προσχώσεις, ἔχει ἐδάφη εὐφορα.

Τὸ **κλίμα** κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς χώρας εἶναι ὠκεάνιον καὶ εὐνοεῖ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, ἐπιτρέπει δὲ τὴν ὑπαρξιν τεχνητῶν λειβαδιῶν καὶ χλόης καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Τὰ 77% τοῦ ἐδάφους τῆς Δανίας εἶναι καλλιεργήσιμα. Ὅσον ὅμως προχωροῦμεν

Χαρτ. 47. Δανία.

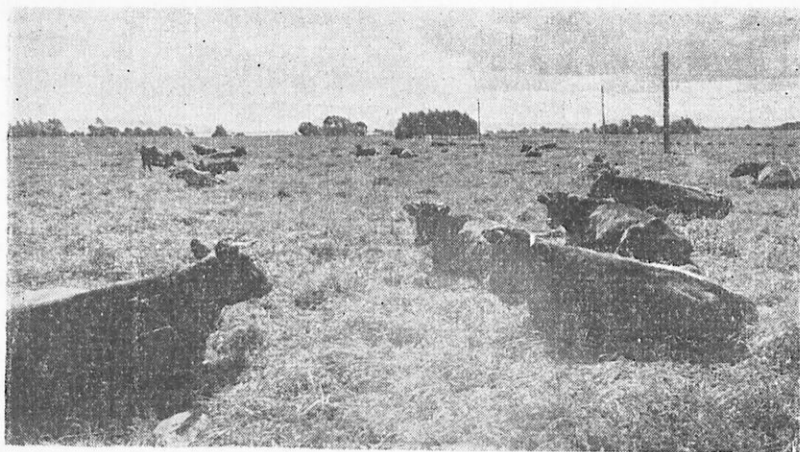
πουλερικά. Ἡ Δανία δηλαδή εἶναι ἐν κράτος γεωργοκτηνοτροφικὸν καὶ τὰ ἐκ τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας προϊόντα ὄχι μόνον ἐπαρκοῦν διὰ τὴν ἐπιτόπιον κατανάλωσιν, ἀλλὰ καὶ πλεονάζουν, ὥστε νὰ γίνεται ἐξαγωγή των.

Ἐξάγει ἡ Δανία εἰς τὰς γειτονικάς τῆς χώρας καὶ ἰδίως εἰς τὸ Ἑνωμένον Βασίλειον : Βούτυρον, τυρόν, κρέας, ζῶα, πουλερικά, αὐγά, λαχανικά διάφορα καὶ ὀπώρας. Ἐξάγει ἀκόμη καὶ ἰχθὺς παντὸς εἶδους, τόσον νοποῦς ὅσον καὶ εἰς κονσέρβας καὶ παστούς. Διότι μετὰ τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν γεωργίαν ἡ ἀλιεία ἀποτελεῖ πηγὴν πλούτου διὰ τὴν χώραν. Ἀλιεύονται μεγάλα ποσὰ ἰχθύων εἰς τὴν παρακειμένην ἰχθυοβριθὴ Βορ. Θάλασσαν, ὅπως ρεγγῶν, σαρδελλῶν, βακαλάων, σκόμβρων, κλπ.

Ἡ Βιομηχανία, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ἀνθράκων καὶ ὀρυκτῶν εἰς τὴν χώραν, δὲν ἔχει μεγάλην ἀνάπτυξιν. Εἶναι ὅμως ἀνεπτυγμένα βιο-

πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, τὸ κλίμα ἀποκλίνει πρὸς τὸ ἡπειρωτικὸν καὶ οἱ χειμῶνες γίνονται δριμύεις. Δὲν εἶναι σπάνιον τὸ φαινόμενον νὰ παγῶνῃ τὸ ἀβαθὲς θαλάσσιον στενὸν τῆς Σούνδης καὶ νὰ γίνεται μετάβασις δι' ἐλκύθρων ἀπὸ τὴν Κοπεγχάγην εἰς τὴν ἀπέναντί της Σουηδικὴν πόλιν Μάλμαϊ.

Παράγονται δημητριακά, γεώμηλα, σακχαρότευτλα καὶ τεύτλα πρὸς διατροφήν ζώων καὶ καλλιεργοῦνται ὀπωροφόρα δένδρα καὶ μεγάλα ἐκτάσεις ὡς λειβάδια. Διὰ τοῦτο ἡ κτηνοτροφία ἔχει μεγάλην ἀνάπτυξιν. Ὑπολογίζονται εἰς 3 ἑκατομμ. τὰ βοοειδῆ, εἰς 4.400.000 οἱ διατρεφόμενοι χοῖροι καὶ εἰς 25.000.000 τὰ

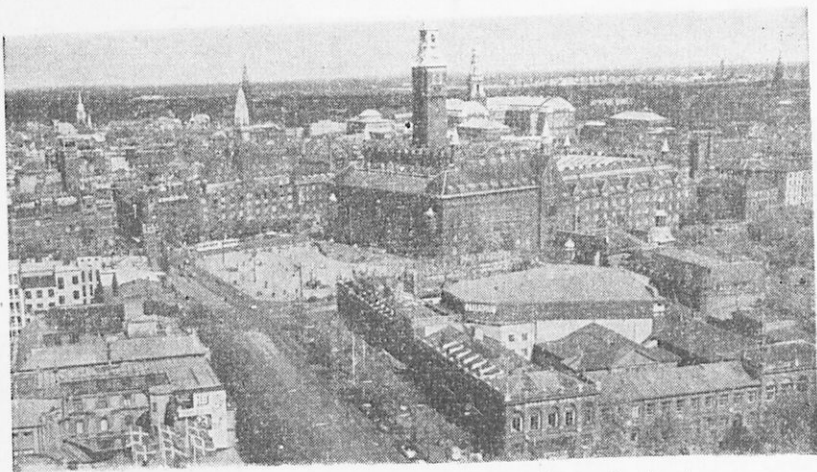
Ἀγελάδες εἰς ἓν λειβάδιον τῆς Δανίας.

μηχαναί χρησιμοποιοῦσαι ὕλας προερχομένας ἀπὸ τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν ἀλιείαν. Οὕτω ὑπάρχουν ἐργοστάσια κατασκευῆς ζύθου, σακχάρους, βουτύρου, τυροῦ, παστῶν ἰχθύων καὶ ἰχθύων εἰς κονσέρβας, ἰχθυελαίων καὶ γεωργικῶν μηχανῶν. Πλὴν τούτων ὑπάρχουν καὶ ναυπηγεῖα.

Ἡ **Συγκοινωνία** εἶναι ἀρίστη. Ὑπάρχει πυκνὸν σιδηροδρομικὸν καὶ ὁδικὸν δίκτυον καὶ πλὴν τούτου ἡ συγκοινωνία διευκολύνεται καὶ διὰ θαλάσσης καθὼς καὶ μετὰ τὰς διώρυγας. Εἰς τὴν Δανίαν ὑπάρχει ἡ μεγαλύτερα γέφυρα τῆς Εὐρώπης (μῆκους 3211 μ.) ἐνοῦσα τὴν μεγαλύτεραν νῆσον **Ζέλανδ**, ἐπὶ τῆς ὁποίας εὐρίσκεται ἡ Κοπεγχάγη, μετὰ παρακειμένην νησίδα.

Εἰσάγει ἡ Δανία, ἐναντι τῶν προϊόντων τὰ ὅποια ἀναφέρομεν ἀνωτέρω ὅτι ἐξάγει, ἄνθρακα καὶ πετρέλαιον, μηχανὰς καὶ μηχανήματα διάφορα, ὑφάσματα καὶ εἶδη ἀποικιακά.

Κάτοικοι καὶ πόλεις. Οἱ κάτοικοι τῆς Δανίας ἀνέρχονται εἰς 4.547.000 κ. μετὰ ἀναλογίαν 105 κατ. κατὰ τετρ. χιλιομ. Εἶναι Γερμανικῆς καταγωγῆς καὶ **Δισμαρτυρόμενοι** (Προτεστάνται) κατὰ τὸ θρήσκευμα. Ἔχουν ἀρίστην ἐκπαίδευσιν καὶ δὲν ὑπάρχει ἀναλφάβητος εἰς τὴν Δανίαν. Τὸ πολίτευμα εἶναι **Βασιλευσμένη Δημοκρατία**. Ἡ Κοπεγχάγη (1.178.000 κ.) εἶναι ἡ πρωτεύουσα. Ἐκτισμένη

Μία άποψις τής Κοπεγχάγης, πρωτεύουσας τής Δανίας.

(Χάρτ. 47) ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς νήσου Ζέλανδ, εἰς τὸ στενὸν τῆς Σούνδης εἶναι ἀσφαλὴς λιμὴν. Ἡ δευτέρα εἰς πληθυσμὸν πόλις εἶναι ἡ **Ἀαρχους** (138.000 κ.) λιμὴν, βιομηχανικὸν καὶ ἐμπορικὸν κέντρον ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς χερσονήσου τῆς Ἰουτλάνδης. Εἰς τὴν Δανίαν ἀνήκουσιν (ἔχουσαι ὅμως αὐτοκυβέρνησιν) καὶ αἱ **Φερόαι** νῆσοι (βλ. χάρτ. 44). Αὗται εἶναι περὶ τὰς 22 ἀπόμετροι νῆσοι εὐρισκόμεναι μεταξύ τῶν νήσων Σχέτλανδ καὶ τῆς Ἰσλανδίας καὶ ἔχουν περὶ τοὺς 32.000 κατ., οἱ ὅποιοι ἀπασχολοῦνται μὲ τὴν ἀλιείαν. Εἰς τὴν Δανίαν ἀνήκει καὶ ἡ νῆσος **Γροιλανδία**. Αὕτη καλύπτεται καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ ἔτος ὑπὸ πάγων καὶ διὰ τοῦτο παρὰ τὴν μεγάλην τῆς ἔκτασιν (2.176.000) εἶναι σχεδὸν ἀκατοίκητος. "Ολοὶ οἱ κάτοικοι τῆς μόλις φθά-
νουν τὰς 25.000 καὶ εἶναι σχεδὸν ἐν τῷ συνόλῳ των Ἑσκιμῶσι.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ ΒΟΡ. ΕΥΡΩΠΗΣ

Ἡ Βόρ. Εὐρώπη ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο χερσονήσους—τὴν χερσό-
νησον τῆς Ἰουτλάνδης καὶ τὴν Σκανδιναυϊκὴν χερσονήσον—καὶ ἀπὸ
πλήθος νήσων, ἡ μεγαλυτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ **Ἰσλανδία**. Ἀνήκουν
εἰς αὐτὴν ἡ Δημοκρατία τῆς **Ἰσλανδίας** καὶ τὰ Βασίλεια τῆς **Νορβηγίας**,
Σουηδίας καὶ **Δανίας**. Αἱ χῶραι αὗται ὁμοιάζουν μεταξύ των κατὰ τὸ
ὅτι εἶναι ὅλαι, πλὴν τῆς Δανίας, ὄρειναι καὶ ἔχουν ὑποστῇ τὴν ἐπίδρασιν

τῶν ἐκ τῶν Σκανδιναυϊκῶν Ἀλπεων κατελθόντων, κατὰ τὴν παγετώδη περίοδον τῆς ἡλικίας τῆς Γῆς, παγετώνων, οἱ ὅποιοι τὰς ἐκάλυπτον. Αἱ **Σκανδιναυϊκαὶ Ἀλπεις**, λόγῳ τῆς μακροχρονίου διαβρώσεώς των, εἶναι χαμηλαί, οἱ δὲ παγετῶνες ἔχουν δημιουργήσει πολυαριθμούς **λίμνας** καὶ τὰ **φιορδ**, τὰ ὅποια εἶναι χαρακτηριστικὰ ὅλων τῶν χωρῶν τούτων καὶ περισσότερον τῆς Νορβηγίας.

Τὸ κλίμα εἶναι ὠκεάνιον εἰς τὰ παράλια, μὲ χειμῶνας ἡπίους λόγῳ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ θερμοῦ «**Ρεύματος τοῦ Κόλπου**» καὶ ἀρκετὰς βροχάς, τρεπόμενον ταχέως, καθ' ὅσον προχωροῦμεν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν χωρῶν αὐτῶν, εἰς ἡπειρωτικόν.

Οἱ κάτοικοι εἶναι ἀνέκαθεν ναυτικοί. Λόγῳ τῆς γειτνιασεως τῆς ἰχθυοβριθοῦς Βορ. θαλάσσης οἱ κάτοικοι ἐπιδίδονται πολὺ εἰς τὴν ἀλιεῖαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σημαντικὴν πλουτοπαραγωγικὴν πηγὴν. Εἶναι ἐπίσης χῶραι κτηνοτροφικαὶ ἔχουσαι πλεονάζοντα κτηνοτροφικὰ προϊόντα, ἐκ τῶν ὁποίων κάμνουν ἐξαγωγάς. Τὰ γεωργικὰ ὅμως προϊόντα, ἐξαιρουμένης τῆς Δανίας, δὲν ἐπαρκοῦν διὰ τὴν διατροφήν τῶν κατοίκων των, διότι ὀρεῖναι χῶραι καθὼς εἶναι ἔχουν ἐλάχιστα καλλιεργήσιμα ἐδάφη (μόνον εἰς τὰς παρὰ τὰ παράλια των πεδινὰς προσχωσιγενεῖς καὶ εὐφόρους ἐκτάσεις). Ἐκ τούτων ἡ Σουηδία ἔχει καὶ ἀρκετὰ μεταλλεύματα καὶ ἰδίως σιδηρομετάλλευμα ἀρίστης ποιότητος. Στεροῦνται ἄνθρακος. Ἡ Νορβηγία ὅμως καὶ ἡ Σουηδία ἔχουν ἄφθονον λευκὸν ἄνθρακα, διὰ τοῦ ὁποίου παράγουν εὐθηνὸν ἡλεκτρικὸν ρεῦμα καὶ κινοῦν τὰς βιομηχανίας των. Διὰ τοῦτο ἔχουν αἱ δύο αὗται χῶραι καὶ περισσότερον ἡ Σουηδία ἀκμαζούσας βιομηχανίας παντὸς εἶδους. Εἰς τὴν Δανίαν ὑπάρχουν βιομηχανίαι χρησιμοποιοῦσαι ὡς πρώτας ὕλας τὰ προϊόντα τῆς γεωργίας, τῆς κτηνοτροφίας καὶ τῆς ἀλιείας.

Τὸ ὀρεῖνόν τοῦ ἐδάφους καὶ τὸ δριμύ τοῦ κλίματος εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν χωρῶν τούτων, συντελοῦν ὥστε αὗται, πλὴν τῆς Δανίας, νὰ εἶναι ἀπὸ τὰς ἀραιότερον κατοικουμένας χώρας τῆς Εὐρώπης (Ἰσλανδία 2 κατ. κατὰ τετρ. χιλιομ., Νορβηγία 11, Σουηδία 16 καὶ Δανία 105). Οἱ κάτοικοι Γερμανικῆς καταγωγῆς, ἀνήκουν εἰς τὴν Βορείαν Λευκὴν φυλὴν καὶ ἔχουν ὑψηλὸν ἀνάστημα, γαλανοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ξανθὴν κόμην. Ἐχουν ἀρίστην ἐκπαίδευσιν καὶ λόγῳ τούτου ὁ ἀναλφαβητισμὸς εἶναι ἀνύπαρκτος, ἡ δὲ ἐγκληματικότης μηδαμινή, τόσον ὥστε πολλάκις αἱ φυλακαὶ νὰ ἀργοῦν ἐλλείψει ὑποδίκων καὶ καταδίκων. Εἶναι τὰ κράτη αὐτὰ ἀπὸ τὰ πλέον πολιτισμένα τῆς Εὐρώπης.

IV. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Ἡ Κεντρικὴ Εὐρώπη ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Γερμανίαν, τὴν Ἑλβετίαν, τὴν Αὐστρίαν, τὴν Οὐγγαρίαν τὴν Ρουμανίαν καὶ τὴν Τσεχοσλοβακίαν (Χάρτ. 48).

Γερμανία

Θέσις. Ἑκτασις. Πληθυσμός. Ἡ Γερμανία ἔχει πρὸς Β. τὴν Βόρειον θάλασσαν, τὴν Δανίαν καὶ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν πρὸς Δ. τὴν Ὀλλανδίαν, τὸ Βέλγιον, τὸ Λουξεμβούργον καὶ τὴν Γαλλίαν, πρὸς Ν. τὴν Ἑλβετίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν καὶ πρὸς Α. τὴν Αὐστρίαν, τὴν Τσεχοσλοβακίαν καὶ τὴν Πολωνίαν. Οὕτω ἡ Γερμανία συνορεύει μὲ τὰ περισσώτερα ἐκ τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Ἡ Γερμανία μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιον πόλεμον δὲν ἀποτελεῖ πολιτικῶς μίαν ἐνότητα. Χωρίζεται εἰς :

Τὴν Ἀνατολικὴν Γερμανίαν (Χάρτ. 48), ἐκτάσεως 107.460 τετρ. χιλιομ., ἥτις εἶναι Λαϊκὴ Δημοκρατία. Ὁ πληθυσμὸς τῆς ἀνέρχεται εἰς 16.700.000 κ.

Τὴν Δυτικὴν Γερμανίαν (συμπεριλαμβανομένου τοῦ Σάαρ, τὸ ὁποῖον ἐπανέκτησεν ἡ Δυτ. Γερμανία κατόπιν τοῦ διεξαχθέντος ἐκεῖ δημοψηφίσματος τὸ 1956). Εἶναι αὕτη Ὁμόσπονδος Δημοκρατία (Ὁμοσπονδία δηλαδὴ Δημοκρατιῶν) καὶ ἔχει ἑκτασιν 247 925 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 51 ἑκατομ. κατ.

Τὸ Βερολῖνον. Τοῦτο χωρίζεται εἰς δύο τομεῖς : α) τὸ ἀνατολικὸν Βερολῖνον ἔχον ἑκτασιν 402 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 1.300.000 κατ., τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τὴν ἀνατολικὴν Γερμανίαν καὶ β) τὸ Δυτικόν, ἀνήκον εἰς τὴν δυτικὴν Γερμανίαν καὶ ἔχον ἑκτασιν 481 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 2.195.000 κατοίκων. Οὕτω ἡ Γερμανία ἔχει ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ἑκτασιν 357.000 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 71.195.000 κατ. Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι 200 κατ. κατὰ τετρ. χιλιομ. καὶ ἔρχεται οὕτω ἡ Γερμανία ὡς πρὸς τοῦτο 4η μετὰ τῶν Κρατῶν τῆς Εὐρώπης (μετὰ τὴν Ὀλλανδίαν, τὸ Βέλγιον καὶ τὸ Ἡν. Βασίλειον). Πρὸ τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου ἡ ἑκτασις τῆς Γερμανίας ἦτο 411 χιλ. χιλιομ., ἀπώλεσεν ὅμως αὕτη, ἡττηθεῖσα, ὅλα τὰ πέραν τοῦ ποταμοῦ Ὁδέρου καὶ τοῦ παραποτάμου του Νάιτσε ἐδάφη, τὰ ὁποῖα

περιήλθον εις την Πολωνίαν. Θά εξετάσωμεν την Γερμανίαν *ὁλόκληρον* ὡς μίαν *ἐνότητα*.

Μορφολογία ἐδάφους. Φυσικαὶ περιοχαί. Τὴν Γερμανίαν *δυνάμεθα* νὰ τὴν διακρίνωμεν εἰς :

Τὴν **Βόρειον Γερμανίαν**. Αὕτη εἶναι πεδινή, ἀποτελοῦσα τμήμα τῆς μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς πεδιάδος. Καταλαμβάνει ἡ Β. Γερμανία τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Γερμανίας, διότι φθάνει πρὸς Ν. μέχρι τῶν ὀρέων **Χάρτς** (1451 μ.) καὶ **Θουριγγίου Δρυμοῦ** (1141 μ.). Πρὸς τὴν Τσεχοσλοβακίαν φθάνει μέχρι τῶν ὀρέων **Έρτς**, τὰ ὁποῖα λέγονται καὶ ὄρη τῶν **μεταλλευμάτων**, (λόγῳ τῶν πολλῶν μεταλλευμάτων τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν εἰς αὐτά). Εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ Β. Γερμανία ἀμμώδης ἢ χαλικώδης ἀπὸ τὰς ἄμμους καὶ τοὺς χάλικας, τὰ ὁποῖα μετεφέρθησαν καὶ ἀπετέθησαν ἐκεῖ ὑπὸ τῶν παγετώνων (μετὰ τὴν τῆξιν τούτων). Εἶναι διὰ τοῦτο ἡ πεδινὴ αὕτη ἔκτασις ἄγονος. Μόνον αἱ βορειότεραι παράλιοι πεδιάδες εἶναι εὐφοροὶ, διότι αὗται ἐδημιουργήθησαν ἀπὸ προσχώσεις μὲ ὑλικά μεταφερθέντα ὑπὸ τῶν ποταμῶν. Καλλιεργοῦνται εἰς τὴν Β. Γερμανίαν κυρίως σίκαλις καὶ γεώμηλα, τὰ ὁποῖα εὐδοκιμοῦν εἰς τὰ ἀμμώδη ἐδάφη, καὶ λειβάδια, διὰ τὴν ἐκτροφήν βοοειδῶν.

Τὴν **Μέσην Γερμανίαν**. Αὕτη περιλαμβάνει τὰ ἀναφερθέντα ὄρη καθὼς καὶ τὰ ὄρη **Άϊφελ** (760 μ.), κείμενα εἰς τὰ πρὸς τὸ Βέλγιον σύνορα τῆς χώρας. Φθάνει πρὸς Ν. μέχρι τοῦ ποταμοῦ **Μαῖν**, παραποτάμου τοῦ **Ρήνου** (**Χάρτ.** 49). Ἀπαντα τὰ ὄρη τῆς Μέσης Γερμανίας εἶναι κατὰφυτα ἀπὸ δάση, μεταξὺ των δὲ ἐκτείνονται εὐρεῖαι καὶ εὐφορώταται, λόγῳ τοῦ ἡραιοστειογενοῦς τοῦ ἐδάφους, κοιλάδες. Εἰς τὴν Κεντρικὴν Γερμανίαν ὑπάρχουν τὰ περισσότερον εὐφορὰ καὶ τὰ ἐντατικῶς καλλιεργούμενα ἐδάφη τῆς χώρας (βλ. **Χάρτ.** 49).

3) Τὴν **Νότιον Γερμανίαν** κειμένην Ν. τοῦ ποταμοῦ **Μαῖν**. Περιλαμβάνει αὕτη τὰς εὐφόρους κοιλάδας τοῦ **Ρήνου** καὶ τοῦ **Δουνάβειος** καὶ κατὰφυτα ἀπὸ δάση ὄρη. Ταῦτα ἐκ Δ. πρὸς Α. εἶναι : Ὁ **Μέλας Δρυμός**, ὁφείλων τὸ ὄνομά του εἰς τὸ μελανωπὸν χρῶμα, τὸ ὁποῖον τοῦ δίδουν τὰ δάση του· εὐρίσκεται οὗτος ἀπέναντι τῶν Βοσγίων (ῥῆος 1452 μ.) καὶ ἐσχηματίσθη κατὰ πτύχωσιν παλαιότεραν τῆς Ἀλπικῆς (τὴν **Έρκύννειον πτύχωση**). Ἀνατολικῶς τοῦ **Μέλανος Δρυμοῦ** εὐρίσκονται ἄλλα, κατὰφυτα ἐπίσης ἀπὸ δάση, ὄρη, ὅπως τὰ : **Σουηβικὰ ὄρη**, ὁ **Φραγκονικὸς Δρυμός** καὶ τέλος εἰς τὰ πρὸς τὴν Τσεχοσλοβα-

Χαρτ. 48. Γερμανία καὶ Αὐστρία.

κίαν σύνορα ὁ Βοημικὸς Δρυμός. Εἰς τὰ σύνορα πρὸς τὴν Αὐστρίαν (Χάρτ. 48)* εὐρίσκονται αἱ Ἀλγαυιαναὶ (2657 μ.), αἱ Βαυαρικαὶ Ἀλπεις (2963 μ.) καὶ αἱ Ἀλπεις τοῦ Σαλτσβούργου (2714 μ.).

Τὸ κλίμα εἰς τὸ δυτικὸν παράλιον τμήμα τῆς χώρας καὶ εἰς ἀρκετὸν ἀπὸ τῆς παραλίας βάθος, εἶναι ὠκεάνιον, διότι τὸ ἔδαφος εἶναι πεδινὸν καὶ δὲν ἐμποδίζονται οἱ ἐκ τῆς Βορείου καὶ τῆς Βαλτικῆς θα-

λάσσης πνέοντες άνεμοι. Οί χειμῶνες εἶναι ἥπιοι καὶ αἱ βροχαὶ ἀρκεταὶ καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους. Καθ' ὅσον ὅμως προχωροῦμεν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, τὸ κλίμα γίνεται ἡπειρωτικὸν καὶ οἱ χειμῶνες εἶναι πολὺ ψυχροί.

Ποταμοὶ σπουδαιότεροι εἶναι : ὁ **Ρήνος**. Οὗτος πηγάζων ἀπὸ τὰς Ἑλβετικὰς Ἀλπεις (Ἀγ. Γοτθάρδον) ἀποτελεῖ τὰ μετὰ τῆς Ἑλβετίας καὶ ἐν συνεχείᾳ μέρος τῶν μετὰ τῆς Γαλλίας Δ. συνόρων τῆς Γερμανίας, εἰσέρχεται ἐκ τῆς Γερμανίας εἰς τὴν Ὀλλανδίαν (ὅπου καὶ τὸν ἀνεύρομεν ἤδη) χυνόμενος εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν. Ὁ **Μοζέλλας** παραπόταμος τοῦ Ρήνου, προσερχόμενος ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ὁ **Ἔμς** καὶ ὁ **Βέξερ**, πηγάζοντες ἀπὸ τὰ ὄρη Χάρτς καὶ ὁ **Ἑλβας**, ἔχων τὰς πηγὰς του εἰς τὸ Τσεχοσλοβακικὸν ἔδαφος. Ἀπαντες οἱ ποταμοὶ οὗτοι χύνονται εἰς τὴν Βορ. Θάλασσαν σχηματίζοντες ἐπιμήκεις ποταμοκόλπους, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπάρχουν ἀσφαλεῖς λιμένες (Ἀμβούργον, Βρέμη). Ὁ **Ὁδερος** (*Oder*), πηγάζων ἀπὸ τὴν Τσεχοσλοβακίαν (ἀπὸ τὰ Σουδήρια ὄρη), ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ παραποτάμου **Νάϊσε** τὰ ἀνατολικά, πρὸς τὴν Πολωνίαν, σύνορα τῆς Γερμανίας. **Δούναβις**, ὁ δεύτερος εἰς μέγεθος (μετὰ τὸν Βόλγαν) ποταμὸς τῆς Εὐρώπης, πηγάζων ἀπὸ τὸν Μέλαναν Δρυμόν διέρχεται ἀπὸ τὴν Αὐστροίαν, Τσεχοσλοβακίαν, Οὐγγαρίαν, Γιουγκοσλαβίαν, Ρουμανίαν καὶ Βουλγαρίαν καὶ χύνεται εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Οἱ ὡς ἄνω ποταμοί, πλωτοὶ εἴτε καθ' ὅλον τὸ μήκος των εἴτε κατὰ μέγα μέρος των, διευκολύνουν πολὺ τὰς συγκοινωνίας, δεδομένου μάλιστα ὅτι οἱ περισσότεροι συνδέονται διὰ διωρύγων μεταξὺ των καθὼς καὶ μετὰ τὴν Βόρειον καὶ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν. Ἡ Γερμανία ἔχει ἀρκετὰς καὶ ὥραϊας λίμνας, (ἰδίως ἡ Β. Γερμανία καὶ ἡ περιοχὴ τοῦ Βερολίνου), σχηματισθεῖσας ἀπὸ τοὺς παγετῶνας κατὰ τὴν παγετώδη περίοδον τῆς ἡλικίας τῆς Γῆς. Ἡ μεγαλύτερα ἐκ τῶν λιμνῶν εἶναι ἡ εἰς τὰ νότια, πρὸς τὴν Ἑλβετίαν καὶ τὴν Αὐστροίαν, σύνορα τῆς χώρας λίμνη τῆς **Κωνσταντίας**.

Γεωργία. Κτηνοτροφία. Τὰ 35 % τοῦ ἐδάφους εἶναι ἀγροὶ καλλιεργήσιμοι καὶ τὰ 8% λειβάδια· δηλ. εἶναι ἀνεπτυγμένη τόσον ἡ γεωργία, ὅσον καὶ ἡ κτηνοτροφία. Εἰς τὴν Β. ἀμμώδη Γερμανίαν καλλιεργοῦνται κυρίως ἡ σίκαλις καὶ τὰ γεώμηλα, καθὼς καὶ λειβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν. Εἰς τὰ εὐφορα πεδινὰ ἐδάφη τῆς Κεντρικῆς Γερμανίας καὶ τὰς εὐφόρους πρὸς τὴν Β. Θάλασσαν πεδιάδας καλλιεργοῦνται ἡδημητριακά,

Χαρτ. 49. Γερμανία.

γεώμηλα, σακχαρότευτλα (διὰ τὴν παραγωγὴν σακχαρώως) καὶ τεύτλα διὰ τὴν κτηνοτροφίαν, λυκίσκος (μυρρόχορτο), ὀπωροφόρα δένδρα κ.λ.π. Ἡ ἄμπελος εὐδοκιμεῖ, λόγῳ τοῦ ψυχροῦ κλίματος, μόνον εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Μοζέλλα καὶ τοῦ Ρήνου καὶ ἐκεῖ μόνον καλλιεργεῖται. Μολονότι ὅμως οἱ ἀγροὶ καλλιεργοῦνται ἐντατικῶς καὶ μὲ ἐπιστημονικὰ μέσα, ἡ δὲ παραγωγή εἶναι ἱκανοποιητική, τὰ γεωργικὰ προϊόντα, λόγῳ τῆς πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ, δὲν ἐπαρκοῦν καὶ εἰσάγονται τοιαῦτα. Ἀλλὰ καὶ τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα δὲν ἐπαρκοῦν, μολονότι ἡ κτη-

νοτροφία ἔχει ἀρκετὴν ἀνάπτυξιν (ἐκτρέφονται περὶ τὰ 15 ἑκατομ. βοοειδῆ, 22 ἑκατ. χοῖροι, 75 ἑκατομ. πουλερικά καὶ περὶ τὰ 6 ἑκατομ. πρόβατα καὶ αἰγες). Τὰ προϊόντα τῆς ἀλιείας, ἡ ὁποία διεξάγεται εἰς τὴν Βορ. Θάλασσαν κυρίως, δὲν εἶναι καὶ αὐτὰ ἐπαρκῆ. Τὰ δάση ἐν ἀντιθέσει εἶναι πολλὰ καὶ ἡ Γερμανία εἶναι αὐτάρκης εἰς ξυλείαν, χαρτόμαζαν καὶ χάρτην.

Ὅρυκτά. Ἐκ τῶν ὀρυκτῶν ὑπάρχει κυρίως ἄνθραξ. Ἐρχεται ἡ Γερμανία δευτέρα εἰς τὸν κόσμον (μετὰ τὰς Ἡν. Πολιτείας Ἀμερικῆς, μὴ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως) ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν ἄνθρακος. Τὰ μεγαλύτερα ἀνθρακωρυχεῖα εἶναι εἰς τὸ Ρούρ, τὸ Σάαρ καὶ τὴν Σαξωνίαν (βλ. Χάρτ. 49), αὐταὶ δὲ εἶναι καὶ αἱ βιομηχανικώτεροι περιοχαί. Σιδηρομετάλλευμα ὑπάρχει, ὅχι ὅμως

άρκετον διὰ τὴν Γερμανικὴν βιομηχανίαν καὶ διὰ τοῦτο γίνεται εἰσαγωγή σιδηρομεταλλεύματος ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ὑπάρχει ὀλίγον πετρέλαιον, ὀρυκτὸν ἄλας, ποτάσσα, μόνυβδος, ψευδάργυρος, χαλκὸς καὶ εἰς τὴν Ἀνατολ. Γερμανίαν τὸ πολὺτιμον σήμερον Οὐράνιον. Πλὴν τοῦ ἀνθρακος ὑπάρχει καὶ ἄρκετος «λευκὸς ἀνθράξ» εἰς τὴν Κεντρικὴν καὶ Ν. Γερμανίαν.

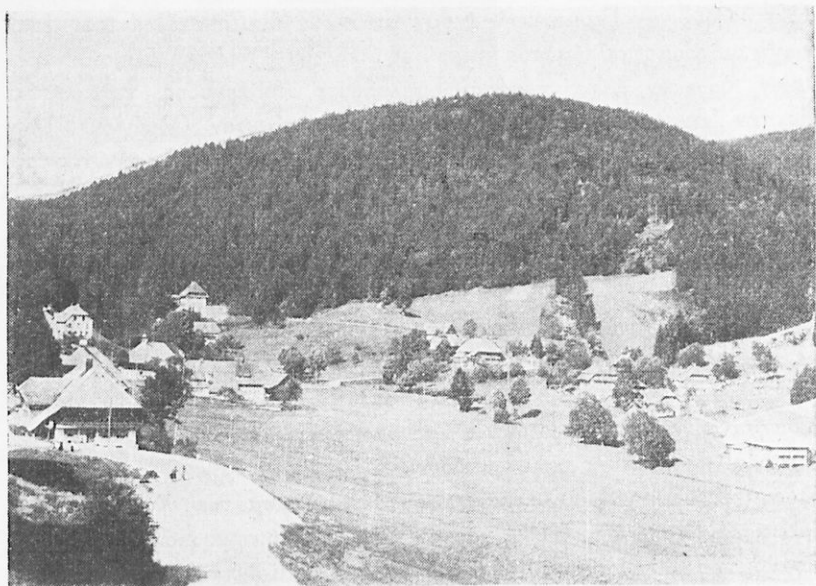
Ἡ Βιομηχανία ἔχει μεγάλην ἀνάπτυξιν. Ἡ Γερμανία εἶναι χώρα βιομηχανική, συναγωνιζομένη ἐπιτυχῶς τὰς Ἀγγλικὰς καὶ Ἀμερικανικὰς βιομηχανίας. Τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ σιδηροβιομηχανία μὲ παραγωγὴν μηχανῶν καὶ μηχανημάτων παντὸς εἶδους, αὐτοκινήτων, ἀτμομηχανῶν, βαγονίων καὶ αεροπλάνων. Κατόπιν ἔρχεται ἡ βιομηχανία χημικῶν προϊόντων καὶ φαρμάκων καὶ ἀκολουθοῦν αἱ βιομηχανίαι κατασκευῆς ὑαλίνων εἰδῶν καὶ ὀπτικῶν ὀργάνων, συνθετικῶν ὑλῶν (νάυλον) καὶ συνθετικοῦ καουτσούκ, ὑφασμάτων, ἡλεκτρικῶν εἰδῶν καὶ ραδιοφώνων, ζύθου, χάρτου κλπ. Ἡ βιομηχανικωτέρα περιοχὴ εἶναι ἡ τῆς κοιλάδος τοῦ **Ρούρ**, ἡ ὁποία καλεῖται διὰ τοῦτο καὶ «**εὐδαίμων κοιλάς**».

Ἡ συγκοινωνία εἶναι ἀρίστη. Πυκνὸν δίκτυον ὁδῶν καὶ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν συνεπικουρεῖται καὶ ἀπὸ τοὺς πλωτοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς διώρυγας, αἱ ὁποῖαι τοὺς συνδέουν. Οἱ μεγαλύτεροι Γερμανικοὶ λιμένες εἶναι τὸ **Ἀμβούργον** καὶ ἡ **Βρέμη** εἰς τὴν Βόρ. Θάλασσαν.

Τὸ **ἐμπόριον** διευκολυνόμενον ἀπὸ τὴν ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν καὶ τὴν καλὴν συγκοινωνίαν ἔχει μεγάλην ἀνάπτυξιν. Διεξάγεται κυρίως ἀπὸ μὲν τὴν Δ. Γερμανίαν μὲ τὰς χώρας τῆς Β. Εὐρώπης, τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ἀπὸ δὲ τὴν

Χαρτ. 49α. Κεντρικὴ Εὐρώπη.

Μία άποψς του Μέλανος Δρυμού.

Ἀνατολικήν Γερμανίαν μὲ τὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσιν καὶ γενικῶς τὰς « Λαϊκὰς Δημοκρατίας » τῆς Εὐρώπης.

Εἰσάγει πετρὲλαιον καὶ πρώτας ὕλας διὰ τὴν βιομηχανίαν της, π.χ. σιδηρομετάλλευμα, βάμβακα, ἔριον, μέταξαν καὶ καουτσούκ. Ἐπίσης τρόφιμα διάφορα.

Ἐξάγει βιομηχανικὰ προϊόντα. Ἡ Δυτικὴ Γερμανία ἐξάγει εἰς τὴν Ἑλλάδα βιομηχανικὰ προϊόντα (αὐτοκίνητα, ἡλεκτρικὰ εἶδη, ὑφάσματα, χημικὰ προϊόντα καὶ φάρμακα, μηχανὰς καὶ μηχανήματα διάφορα). Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει κυρίως καπνόν, οἶνους, σταφίδα καὶ νωπάς σταφυλάς, νωπάς ὀπώρας, σῦκα ξηρά, ἐσπεριδοειδῆ, ἔλαιον καὶ ἐλαίας, ἀκατέργαστα δέρματα, σμύριδα καὶ τερεβινθέλαιον.

Νόμισμα εἶναι τὸ μάρκον.

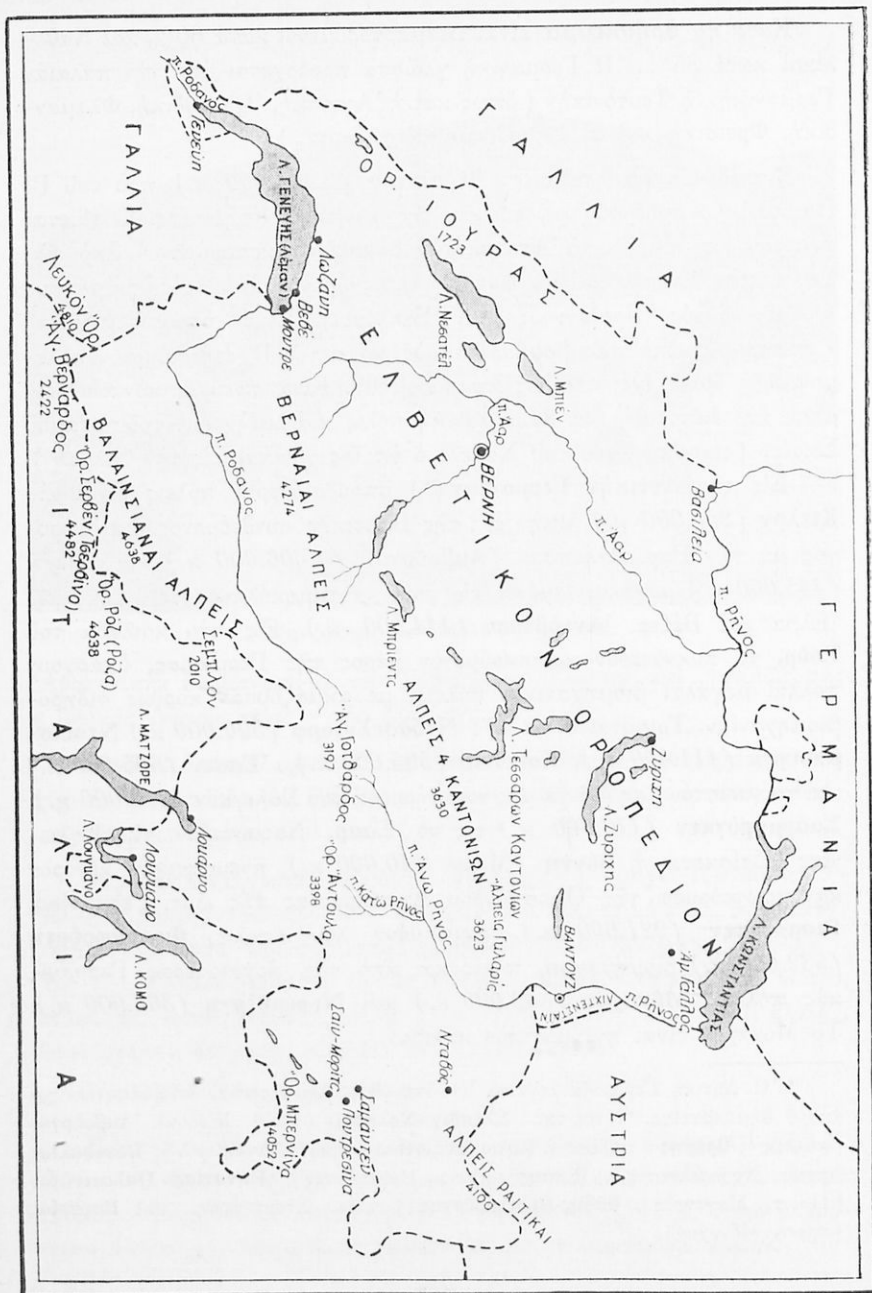
- **Κάτοικοι.** Ἀνήκουν ὅλοι εἰς τὴν Γερμανικὴν φυλὴν. Οἱ τῆς Β. Γερμανίας ἔχουν ὑψηλὸν ἀνάστημα, ξανθὴν κόμην καὶ λευκὸν δέρμα (ὅπως οἱ Σουηδοὶ καὶ Νορβηγοί). Οἱ τῆς νοτίου τοιαύτης ἔχουν μικρότερον ἀνάστημα, ὀλιγώτερον λευκὸν δέρμα καὶ καστανὴν κόμην.

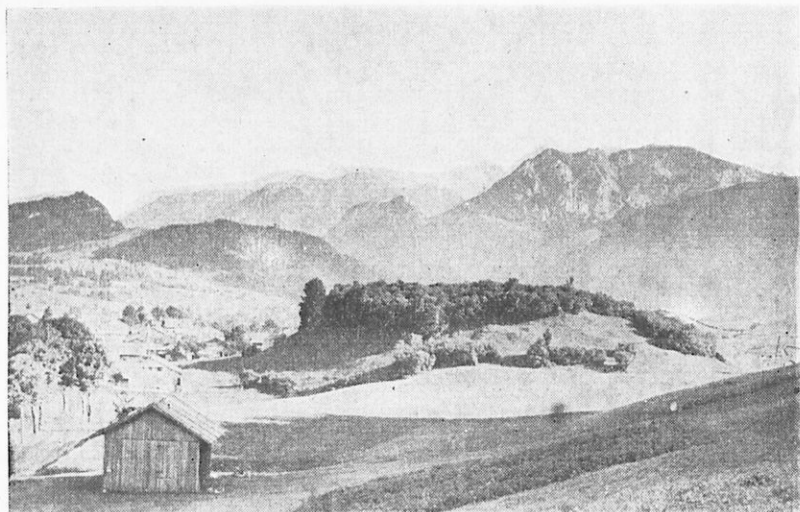
Κατὰ τὸ **θρήσκευμα** εἶναι Διαμαρτυρόμενοι κατὰ 60% καὶ Καθο-
λικοὶ κατὰ 35%. Ἡ Γερμανικὴ γλῶσσα προέρχεται ἀπὸ τὴν παλαιὰν
Γερμανικὴν ἢ Τευτονικὴν (ὅπως καὶ ἡ Ἀγγλική, Ὁλλανδική, Φλαμαν-
δική, Φρεϊσικὴ καὶ αἱ Σκανδιναυικαὶ γλῶσσαι).

Σπουδαιότεραι πόλεις. Βερολίνον (3.495.000 κ.)· πρὸ τοῦ Β'
Παγκοσμίου πολέμου πρωτεύουσα τῆς ἡνωμένης Γερμανίας. Χωρίζεται
σήμερον εἰς τομεῖς: τὸ Ἀνατολικὸν Βερολίνον κατεχόμενον ἀπὸ τὴν
Σοβιετικὴν Ἐνωσιν καὶ τὸ Δυτικὸν κατεχόμενον ἀπὸ τοὺς συμμάχους
(Ἀμερικανούς, Βρετανούς καὶ Γάλλους). Εἶχεν ὑποστῇ μεγάλας
καταστροφὰς ἀπὸ τοὺς βομβαρδισμοὺς κατὰ τὸν Β' Παγκόσμιον πόλε-
μον, ἤδη ὅμως ἔχει τελείως ἀνοικοδομηθῇ. Εἶναι πνευματικὸν κέντρον,
ἀλλὰ καὶ ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ πόλις καὶ λιμὴν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ
Σπρέε. (παραποτάμου τοῦ Χάβελ, ὁ ὁποῖος χύνεται εἰς τὸν Ἑλβαν).

Εἰς τὴν Δυτικὴν Γερμανίαν (*) σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι αἱ:
Κίελον (255.000 κ.) λιμὴν ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς συνδεόμενος διὰ διώρυ-
γος μὲ τὴν Βορ. θάλασσαν. Ἀμβούργον (1.606.000 κ.) καὶ **Βρέμη**
(445.000 κ.) μεγάλοι λιμένες εἰς τοὺς ποταμοκόλπους τῶν ποταμῶν
Ἑλβα καὶ Βέζερ. Ἀννόβερν (444.000 κ.). Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ
Ρούρ, τὸ πυκνότερον κατοικούμενον μέρος τῆς Γερμανίας, ὑπάρχουν
πολλὰ μεγάλα βιομηχανικὰ πόλεις, μὲ ἀκμάζουσιν κυρίως σιδηρο-
βιομηχανίαν. Τοιαῦτα εἶναι αἱ: **Ντύσσελτορφ** (500.000 κ.) **Ντούϊσ-**
μπουργκ (411.000 κ.), **Κολωνία** (595.000 κ.), Ἔσσην (605.000 κ.)
καὶ τὸ γνωστὸν μας διὰ τὰ μαχαιροπήρουνά του **Σόλιγκεν** (150.000 κ.),
Σααρμπρύγκεν (112.000 κ.) εἰς τὸ **Σάαρ**. Νοτιώτερον τῆς Κολω-
νίας εὐρίσκεται ἡ **Βόννη** (Μπὸν 140.000 κ.), πνευματικὸν κέντρον
καὶ πρωτεύουσα τῆς Ὁμοσπόνδου Δημοκρατίας τῆς Δυτ. Γερμανίας,
Βισμπάντεν (221.000 κ.), φημισμένη λουτρόπολις, **Φραγκφούρτη**
(532.000 κ.) βιομηχανικὴ πόλις καὶ ἀπὸ τὰς ἀρχαιοτέρας Γερμανι-
κὰς πόλεις, **Μόναχον** (832.000 κ.) καὶ **Νυρεμβέργη** (363.000 κ.).
Τὸ Μόναχον εἶναι πνευματικὸν κέντρον.

* Ἡ Δυτικὴ Γερμανία λέγεται Ὁμόσπονδος Δημοκρατία, διότι ἀποτελεῖται
ἀπὸ 9 δημοκρατίας. Ἦται τὰς: **Σλέσβιχ-Χολστάϊν** (πρωτ. Κίελον). Ἀμβούργον
(πόλεως). **Βρέμης** (πόλεως). **Κάτω Σαξωνίας** (πρωτ. Ἀννόβερν). **Βεσφαλίας**
(πρωτ. Ντύσσελτορφ). Ἔσσης (πρωτ. Βισμπάντεν). **Ρηνανίας-Παλατινάτου**
(Πρωτ. Μάγεντιν). **Βάδης-Βυρτεμβέργης** (πρωτ. Στουτγάρδη) καὶ **Βαυαρίας**
(πρωτ. Μόναχον).

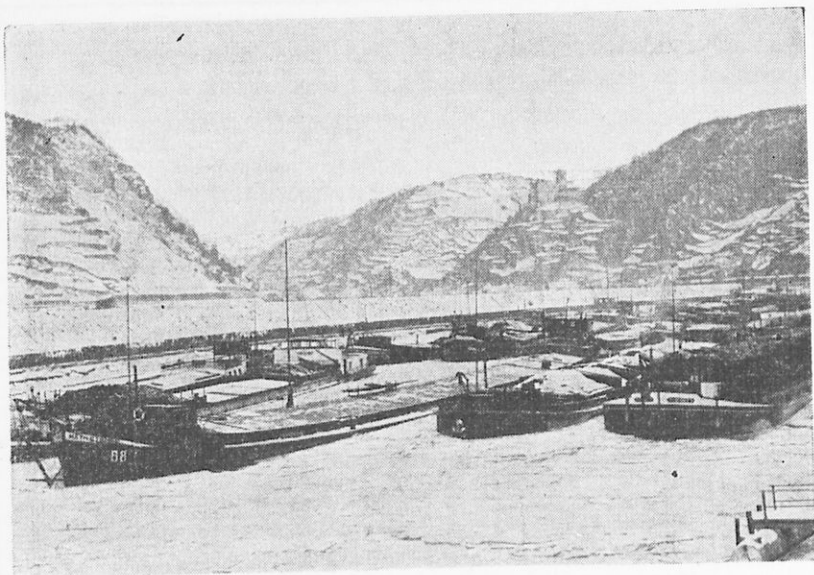

Όρεινόν Γερμανικόν χωρίον εἰς τὰς Ἀλγαυινὰς Ἀλπεις.

Εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Γερμανίαν σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι αἱ : **Ρόστοκ** (115.000 κ.), λιμὴν εἰς τὴν Βαλτικὴν. **Πότσδαμ**, πλησίον τοῦ Βερολίνου (114.000 κ.), διαμονὴ ἄλλοτε τῶν Γερμανῶν Αὐτοκρατόρων. **Μαγδεμβούργον** (236.000 κ.), σημαντικὸς λιμὴν ἐπὶ τοῦ Ὑέλβα. **Δρέσδη** (510.000 κ.), λιμὴν καὶ αὕτη ἐπὶ τοῦ Ὑέλβα καὶ **Λειψία** (600.000 κ.). Καὶ αἱ δύο αὗται πόλεις εἶναι πνευματικὰ κέντρα. Ἡ Λειψία ἔχει ἀρχαιότατον Πανεπιστήμιον. Ἱστορικὴ πόλις ἔχουσα καὶ Πανεπιστήμιον εἶναι ἡ **Γένα** (70.000 κ.).

Ἑ λ β ε τ ί α

Ὅρια. Ὑκτασις. Ἡ Ἑλβετία εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ μικρότερα ἀλλὰ καὶ τὰ πλέον πολιτισμένα καὶ εὐημεροῦντα κράτη τῆς Εὐρώπης. Ὑχει πρὸς Β. τὴν Γερμανίαν, πρὸς Ν. τὴν Γαλλίαν καὶ Ἱταλίαν, πρὸς Δ. τὴν Γαλλίαν καὶ πρὸς Α. τὴν Ἱταλίαν, τὸ Λίχτενστάιν καὶ τὴν Αὐστρίαν. Τὰ πρὸς τὴν Γερμανίαν φυσικὰ σύνορά της ἀποτελεῖ κατὰ μέγα μέρος ὁ ποταμὸς Ρῆνος, τὰ πρὸς τὴν Γαλλίαν τὸ ὄρος Ἰούρας καὶ τὰ πρὸς τὴν Ἱταλίαν αἱ Ἀλπεις. Ἡ ἔκτασίς της εἶναι 41.208 τετρ. χιλομ. (Χάρτ. 50).

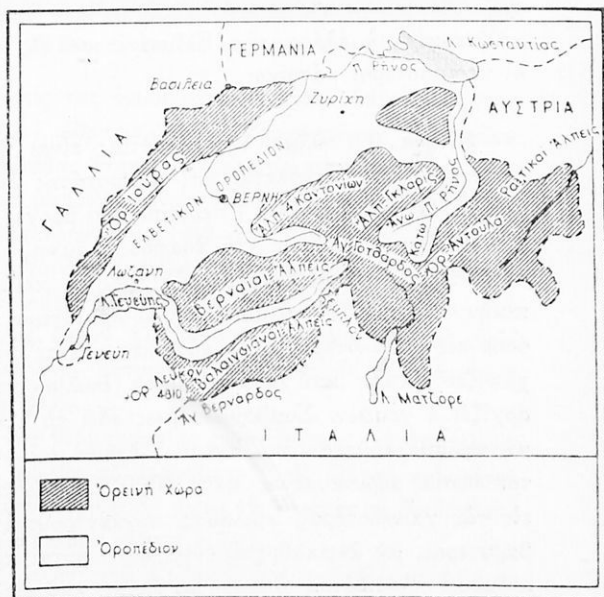
‘Ο Ρήνος παγωμένος. Είναι πλωτός και διευκολύνει πολύ την συγκοινωνίαν εις την Κεντρικήν και την Δυτικήν Ευρώπην.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Φυσικαὶ περιοχαί. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλβετίας εἶναι κατ’ ἐξοχήν ὄρεινόν. Κατέχει τὸ ὑψηλότερον μέρος, τὴν στέγην οὕτως εἰπεῖν, τῆς Εὐρώπης. Τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ ἐδάφους τῆς καταλαμβάνουν αἱ Ἑλπεῖς. Δυνάμεθα νὰ τὴν χωρίσωμεν εἰς τρεῖς φυσικὰς περιοχάς, ἧτοι: Τὰς Ἑλβετικὰς Ἑλπεῖς, τὸν Ἰούραν καὶ τὸ Ἑλβετικὸν ὀροπέδιον.

1) Αἱ Ἑλβετικαὶ Ἑλπεῖς. Ὅλαι αἱ Ἑλπεῖς καταλαμβάνουν εἰς τὴν Εὐρώπην ἑκτασιν 42.000 τετρ. χιλ. καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῶν, δηλ. 28.000 τετρ. χιλιομ. ἀνήκουν εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Διὰ τοῦτο ὅταν λέγομεν Ἑλβετίαν, ἐννοοῦμεν κυρίως Ἑλπεῖς. Εἶναι αὗται διατεταγμέναι κατ’ ὄροσειράς σχεδὸν παραλλήλους, διαχωριζομένας κυρίως ὑπὸ τῶν κοιλάδων τοῦ Ροδανοῦ καὶ τοῦ Ρήνου. Ἀρχίζουν ἀπὸ τοῦ ὄρεινου ὄγκου τοῦ Λευκοῦ ὄρους πρὸς Δ. (τὸ ΒΑ. μέρος του ἀνήκει εἰς τὴν Ἑλβετίαν, τὸ ὑπόλοιπον δὲ μετὰ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς 4408 μ., εἰς τὴν Γαλλίαν) καὶ συνεχίζονται μὲ τὰς Βαλαινσιανὰς Ἑλπεῖς, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν εἰς τὰς Κεντρικὰς Ἑλπεῖς· ἀρκεταὶ κορυφαὶ τούτων ὑπερβαίνουν εἰς ὕψος τὰς 4.000 μ. (Σεοβὲν 4482, Ρόζα

ἡ Ροῤ 4638 κ.λ.π.). Ὑπάρχουν δύο κυρίως αὐχένες (χαμηλότερα μέρη) διὰ τῶν ὁποίων δύναται νὰ γίνη ἡ διάβασις τῶν ᾿Αλπεων τούτων. Οὗτοι εἶναι πρὸς τὰ δυτικά ὁ αὐχὴν τοῦ ᾿Αγ. Βερνάρδου (2473 μ.) καὶ πρὸς τὰ ἀνατολικά ὁ αὐχὴν τοῦ Σεμπλὸν (2010). Ἐπὶ τοῦ αὐχένος τοῦ ᾿Αγ. Βερνάρδου ἐκτίσθη παλαιότερον ξενὼν καὶ μοναστήριον, οἱ καλόγηροι τοῦ ὁποίου εἶχον κύνας, τοὺς περιφήμους κύνας τοῦ ᾿Αγ. Βερνάρδου, εἰδικῶς ἐκγυμνασμένους διὰ νὰ ἀνακαλύπτουν τοὺς παραπλανωμένους καὶ καταχωνομένους ἀπὸ τὰς χιόνας διαβάτας. Σήμερον, ὅτε ὁ ἄνθρωπος διέτρησε τὰς ᾿Αλπεὶς καὶ κατεσκεύασε σήραγγας, διὰ τῶν ὁποίων διέρχονται σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ, οἱ αὐχένες οὗτοι συγχάζονται ἐλάχιστα.

Βορειότερον τῶν Βαλκινισιανῶν ᾿Αλπεων ἐκτείνονται αἱ (ἐπίσης εἰς τὰς Κεντρικὰς ᾿Αλπεὶς ἀνήκουσαι) Βερναῖαι ᾿Αλπεὶς, ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ τῶν ὁποίων φθάνει τὰ 4274 μ. Μεταξὺ τῶν ᾿Αλπεων τούτων ἐκτείνεται ἡ κοιλὰς τοῦ Ροδανοῦ. Δυτικώτερον εὐρίσκεται ὁ ὄρεινός ὄγκος τοῦ ᾿Αγ. Γοτθάρδου (ἀνώτατον ὕψος 3.197 μ.) σπουδαιότατος, διότι ἐξ αὐτοῦ πηγάζουν πλεῖστοι ποταμοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ δύο μεγάλοι ποταμοὶ τῆς Εὐρώπης, ὁ Ρῆνος καὶ ὁ Ροδανός. Κάτωθεν τοῦ ὁμωνύμου αὐχένος τοῦ ᾿Αγ. Γοτθάρδου, ὕψους 2.114 μ., ἔχει διατρυπηθῇ τὸ ὄρος καὶ ἔχει κατασκευασθῇ σήραγγὴ μήκους 15 χιλιομ. διὰ τῆς ὁποίας διέρχεται σιδηροδρομικὴ γραμμή. Σήραγγὴ ἔχει διανοιχθῇ καὶ κάτωθι τοῦ αὐχένος Σεμπλόν, μήκους 20 χιλιομ. Ἀνατολικῶς τῶν Βερναίων ἐκτείνονται αἱ ᾿Αλπεὶς τῶν 4 Καντονίων, αἱ ᾿Αλπεὶς Γκλαρίς, κ.λ.π.,

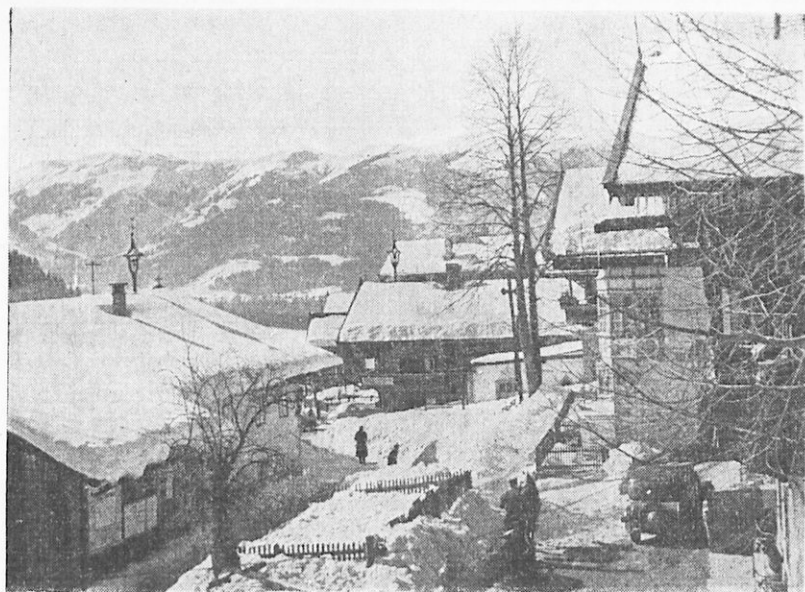
Χάρτ. 51. Ἑλβετία : Μορφολογία τοῦ ἐδάφους.

συνεχιζόμενοι εις τὰ μεταξύ Γερμανίας καὶ Αὐστρίας σύνορα μετὰ τὰς Ἑλβετίας, τὰς ὁποίας εἶδομεν εἰς τὴν Ν. Γερμανίαν. Εἰς τὴν ΝΑ. Ἑλβετίαν εὐρίσκομεν τὸν ὄρεινόν ὄγκον Ἀντούλα, ἀπὸ τὸν ὁποῖον πηγάζει ὁ κάτω Ρήνος καὶ τὸν ὄρεινόν ὄγκον Μπερνίνα καὶ εἰς τὰ πρὸς τὴν Αὐστρίαν σύνορα τὰς Ραιτικὰς Ἑλβετίας (Χάρτης 50 καὶ Χάρτ. 51).

Ὁ Ἑλβετικὸς Ἰούρας. Εἰς τὰ πρὸς τὴν Γαλλίαν σύνορα καὶ ἀπὸ τοῦ Ροδανοῦ μέχρι τοῦ Ρήνου ἐκτείνεται τοξοειδῶς ὁ Ἰούρας (1723 μ.). Ἡ Ἑλβετία κατέχει τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τοῦ Ἰούρα. Καὶ

Τὸ Ἑλβετικὸν ὄροπέδιον. Μεταξὺ τοῦ Ἰούρα καὶ τῶν Ἑλπεων ὑπάρχει ἐν ἐκτεταμένον καταβύθισμα, τὸ καλούμενον Ἑλβετικὸν ὄροπέδιον, μέγα μέρος τοῦ ὁποῖου καλύπτεται ὑπὸ λιμνῶν. Λέγοντες ὅμως ἐδῶ ὄροπέδιον δὲν πρέπει νὰ ἐννοοῦμεν ἑκτασιν ἐπίπεδον. Εἶναι μίαν ἐναλλαγὴ κοιλάδων καὶ λόφων καὶ τὸ ὕψος του κυμαίνεται ἀπὸ 400 – 1200 μ. Ἡ διαμόρφωσις του αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν διάβρωσιν ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν μεταφορὰν διαφόρων ὕλικῶν ὑπὸ τῶν ἐκ τῶν Ἑλπεων κατερχομένων παγετώνων καὶ ὑπὸ τοῦ ὕδατος τῶν βροχῶν. Εἰς τὸ Ἑλβετικὸν αὐτὸ ὄροπέδιον ὑπάρχουν τὰ περισσότερα καλλιεργήσιμα ἐδάφη τῆς Ἑλβετίας καὶ εἰς αὐτὸ ἔχουν συγκεντρωθῇ οἱ περισσότεροι κάτοικοι.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Ἑλβετίας εἶναι ἡπειρωτικόν. Οἱ χειμῶνες εἶναι γενικῶς ψυχρότατοι καὶ μακροτάτης διαρκείας καὶ ἡ ὀμίχλη, αἱ βροχαὶ καὶ χιόνες πολλαὶ (περισσότεραι βροχαὶ πίπτουν κατὰ τὸ θέρος). Ἡ διαμόρφωσις ὅμως τοῦ ἐδάφους κάμνει, ὥστε νὰ παρουσιάζονται σημαντικαὶ τοπικαὶ διαφοραὶ ὡς πρὸς τὸ κλίμα. Γενικῶς εἰς τὴν Ἀλπικὴν περιοχὴν οἱ χειμῶνες εἶναι δριμύτεροι καὶ τόσον περισσότερον ὅσον εἰς μεγαλύτερον ὕψος εὐρίσκεται ἕνας τόπος. Εἰς ὕψος 2000 μ. χιονίζει ἀκόμη καὶ κατὰ τὰ μέσα Ἰουλίου καὶ ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου ἀρχίζει ὁ χειμὼν. Συμβαίνει ὅμως ἐδῶ τὸ ἐξῆς παράδοξον. Κοιλίδες μὴ προσβαλλόμεναι ἀπὸ ἀνέμους ἔχουν μικροτέραν θερμοκρασίαν ἀπὸ τοποθεσίας εὐρίσκομένας κατὰ 1000 μ. ὑψηλότερον αὐτῶν. Τοῦτο, διότι εἰς τὰς χαμηλοτέρας κοιλάδας συγκεντροῦται ὁ ψυχρότερος ἀέρ, ὡς βαρύτερος, μὴ ἀντικαθιστάμενος, διότι αὐταὶ προφυλάσσονται ἀπὸ τοῦς ἀνέμους. Ἀντιθέτως ὑπάρχουν ἄλλαι κοιλάδες, αἱ ὁποῖαι ἐκτείνονται παραλλήλως πρὸς ὁρσειράς οὕτως, ὥστε οἱ ἀνεμοὶ νὰ ἀφίνουν τοῦς

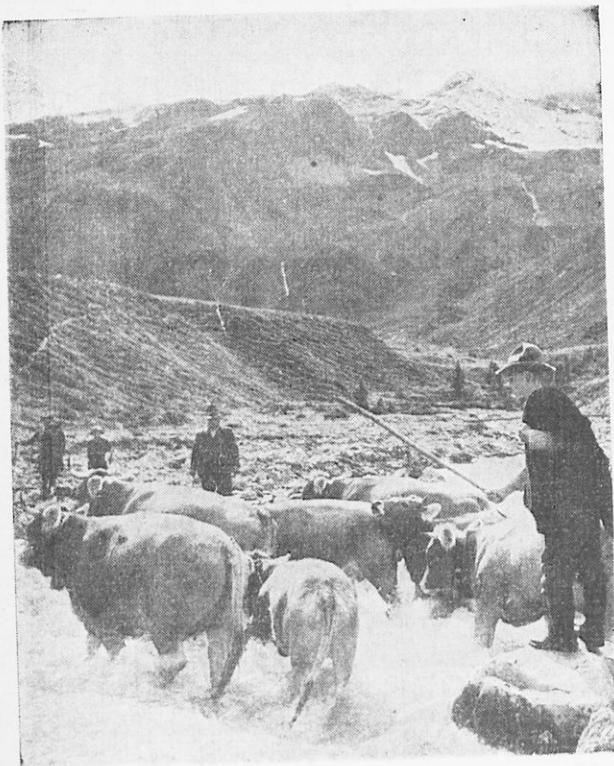

Έν χιονισμένον Έλβετικόν χωρίον εἰς τὰς ᾽Αλπεις.

ὕδρατμούς των ὡς βροχὴν εἰς τὰς ὄροσειράς καὶ ὅταν φθάνουν εἰς τὰς κοιλάδας αὐτὰς νὰ μὴ ἔχουν ὕδρατμούς. Ἡ βροχόπτωσης διὰ τοῦτο εἶναι ἐλαχίστη εἰς τὰς κοιλάδας αὐτὰς, ἡ ξηρασία μεγάλη, αἱ ἡμέραι ἡλιοφάνους τόσον, ὥστε νὰ μαυρίζῃ κανεὶς ἀπὸ τὸν ἥλιον. Αὗται ἔχουν κλίμα ὑγιεινότατον, κατὰλληλον ἰδίως διὰ τὴν θεραπείαν στηθικῶν νοσημάτων. Διὰ τοῦτο εἰς τοιαύτας κοιλάδας ὑπάρχουν ἀναρρωτήρια καὶ σανατόρια διὰ φυματικούς. Μερικαὶ τοιαῦται, προνομιούχοι ἀπὸ ἀπόψεως κλίματος, κοιλάδες, ἔχουν ἡλιοφάνους ἡμέρας, ἂν καὶ εὐρίσκονται εἰς ὕψος 1000 καὶ ἄνω μέτρων, ἐνῶ ἡ κάτωθι των περιοχὴ καλύπτεται ἀπὸ πυκνὴν ὀμίχλην.

Ἡ μεταβολὴ ἐπίσης τῆς θερμοκρασίας εἶναι συχνὴ καὶ ἀπότομος· δύναται νὰ κατέλθῃ ἢ νὰ ἀνέλθῃ τὸ θερμόμετρον εἰς ὀλίγας καὶ μόνον ὥρας κατὰ 120 K. καὶ πλέον, θερμὰς δὲ ὥρας τῆς ἡμέρας νὰ διαδεχθοῦν μετ' ὀλίγον ὥραι, κατὰ τὰς ὁποίας πίπτει χιὼν!

Ποταμὸς σημαντικὸς, πλὴν τοῦ Ροδανοῦ καὶ τοῦ Ρήνου (Ἄνω καὶ Κάτω Ρήνου), εἶναι καὶ ὁ **Ἄαρ**, παραπόταμος τοῦ Ρήνου, πηγάζων ἐκ τῶν Βερναίων Ἀλπεων (Χάρτ. 50).

Ἀγελάδες εἰς τὰς Ἑλβετικές Ἀλπεις.

ποῖται ἔχουν γίνει εἰς Ἑλβετίαν, τὰ δάση καλύπτουν ἀκόμη μεγάλας ἐκτάσεις. Εἶναι κυρίως ἀπὸ κωνοφόρα καὶ φθάνουν μέχρις ὕψους 1500 – 2000 μ. Ἄνω τοῦ ὕψους αὐτοῦ εἶναι τὰ Ἀλπικά λειβάδια (μέχρι ὕψους 2000 – 2600 μ.) καὶ ὑψηλότερον τούτων ἡ ζώνη τῆς αἰωνίου χιόνος. Καλλιεργεῖται σίκαλις, βρώμη, κριθὴ καὶ γεώμηλα μέχρι 1300 μ. ὕψους. Εἰς τὰς χαμηλὰς κοιλάδας καὶ τὰς κλιτύς τῶν ὄρεων, τὰς ὁποίας βλέπει ὁ ἥλιος, καλλιεργεῖται ὁ σῖτος, ἡ ἄμπελος, ὁ λυκίσκος, τὰ σακχαρότευτλα, ὀλίγος καπνὸς καὶ ὀπωροφόρα, ἰδίως μηλέα, κερασεῖαι καὶ ἀχλαδέα. Περισσότερον ὅμως αἱ ἀνάλυτοι ἀπὸ δάση ἐκτάσεις διατίθενται διὰ τὴν κτηνοτροφίαν ὡς λειβάδια (Χάρτ. 52). Ἀγέλαι ἀπὸ τὰς περιφέρους Ἑλβετικές ἀγελάδας ἐκτρέφονται ἐκεῖ καὶ παράγεται βούτυρον, τυρὸς καὶ γάλα συμπετυκνωμένον. Αἱ ἀγελάδες ὀδηγοῦνται κατὰ τὸ θέρος εἰς τὰ ὑψηλὰ αὐτοφυῆ λειβάδια, τὰ εὐρισκόμενα εἰς ὕψος ἄνω τῶν 1500 μ., ὅπου ζοῦν ἐλεύθεροι. Τὸν χειμῶνα

Λίμναι. Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἰούρα εὐρίσκονται διάφοροι λίμναι, σημαντικώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ τῆς Γενεύης καὶ ἡ λίμνη Νεσατέλ. Ἀνατολικώτερον τούτων αἱ λίμναι τῶν **4 Καντονίων** καὶ τῆς **Ζυρίχης**, παγκοσμίως γνωσταὶ διὰ τὴν ὀραιότητά των. Πλὴν τούτων ὑπάρχουν καὶ ἀρκεταὶ ἄλλαι μικρότεροι λίμναι. Εἰς τὸ ΒΑ. μέρος τῆς Ἑλβετίας καὶ εἰς τὰ πρὸς τὴν Γερμανίαν καὶ Αὐστρίαν σύνορά της, εὐρίσκεται ἡ λίμνη τῆς **Κωνσταντίας**.

Δάση. Γεωργία. Κτηνοτροφία. Παρὰ τὰς μεγάλας ἐκχερσώσεις, αἱ ὁ-

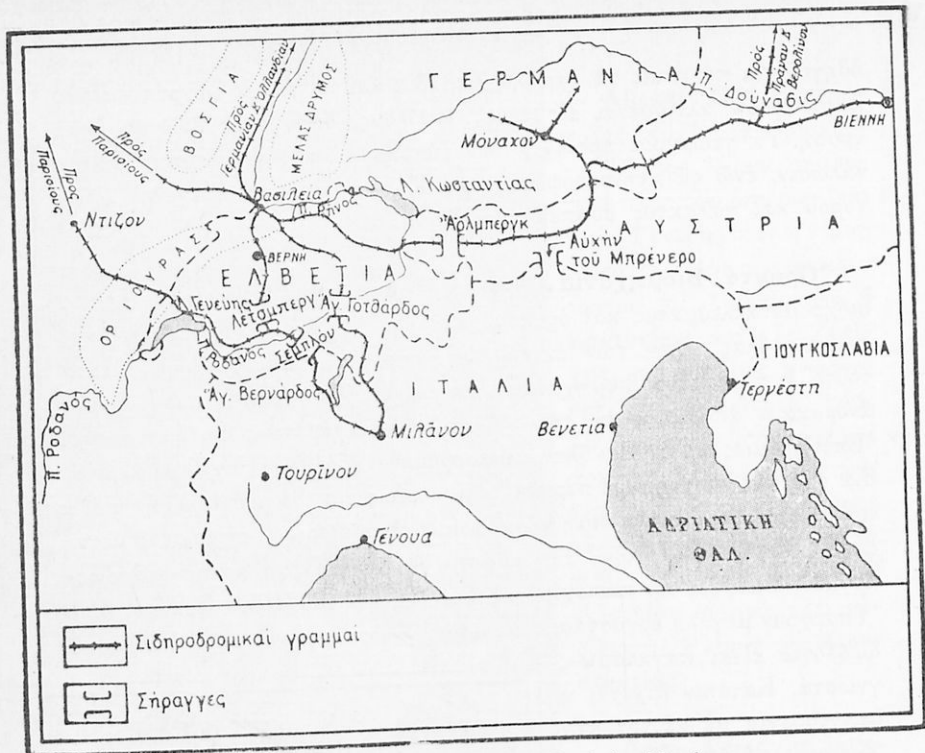
ὁδηγοῦνται πάλιν εἰς τὰ χαμηλὰ λειβάδια καὶ κατὰ τὰς ψυχρὰς ἡμέρας παραμένουν κλεισμένοι εἰς τοὺς σταύλους, ὅπου τοὺς δίδεται ξηρὰ τροφή. Τὰ γεωργικὰ προϊόντα δὲν ἐπαρκοῦν διὰ τὴν ἐπιτόπιον κατανάλωσιν, ἐνῶ τὰ κτηνοτροφικὰ πλεονάζουν καὶ γίνεται ἐξαγωγή, ἰδίως τυροῦ καὶ γάλακτος συμπεπυκνωμένου.

Ὀρυκτὰ . Βιομηχανία . Ὀρυκτὰ δὲν ἔχει ἡ Ἑλβετία, ἐκτὸς ὀλίγου σιδηρομεταλλεύματος καὶ ὀρυκτοῦ ἄλατος. Δὲν ἔχει ἄνθρακα οὔτε καὶ πρῶτας ὕλας, πλὴν τῶν ἐκ τῆς κτηνοτροφίας προερχομένων. Παρὰ τοῦτο ἔχει ἀρκετὴν βιομηχανίαν, διότι ἔχει ἀφθονον ἄνθρακα « λευκὸν ἄνθρακα » ἀπὸ τοὺς ἐκ τῶν Ἄλπεων κατεχομένους ποταμούς της. Ἐπειδὴ ὅμως, αἱ πρῶται ὕλαι, μεταφερόμεναι ἐξωθεν, στοιχίζουσιν ἀκριβὰ, διὰ τοῦτο ἡ βιομηχανία περιορίζεται κυρίως εἰς τὴν κατασκευὴν εἰδῶν πολυτελείας, ἡ μεγάλη τιμὴ τῶν ὁποίων ἐξουδετερώνει τὸ κόστος μεταφορᾶς τῶν πρῶτων ὑλῶν. Τὴν πρῶτην θέσιν κατέχει ἡ κατασκευὴ ὥρολογίων, ἰδίως εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Γενεύης καὶ τοῦ Ἰούρα (Χάρτ. 52). Ὑπάρχουν μεγάλα ἐργοστάσια κατασκευῆς ὥρολογίων καὶ τὰ Ἑλβετικὰ ὥρολόγια εἶναι παγκοσμίως γνωστά. Κατόπιν ἔρχεται ἡ ὑφαντουργία μὲ κέντρα τὴν Ζυρίχην, (ἡ ὁποία συναγωνίζεται τὸ Μιλᾶνον εἰς τὰ μεταξωτά), τὴν Βασιλείαν καὶ τὸν Ἀγ. Γάλλον (Σαιν-Γκάλ). Ὑπάρχουν ἐπίσης βιομηχανίαι κατασκευῆς ἡλεκτρικῶν εἰδῶν, ὀργάνων, χημικῶν προϊόντων, παραγωγῆς σακχάρους, ζύθου, βοτύρου καὶ τυροῦ.

Ἡ Συγκοινωνία εἶναι πυκνοτάτη. Ὑπάρχει πυκνὸς δίκτυον γραμμῶν σιδηροδρομικῶν καθὼς καὶ ὁριζίων ἀσφαλτοστρωμένων

Χάρτ. 52. Ἑλβετία Βιομηχανικὴ καὶ Ἀγροτικὴ.

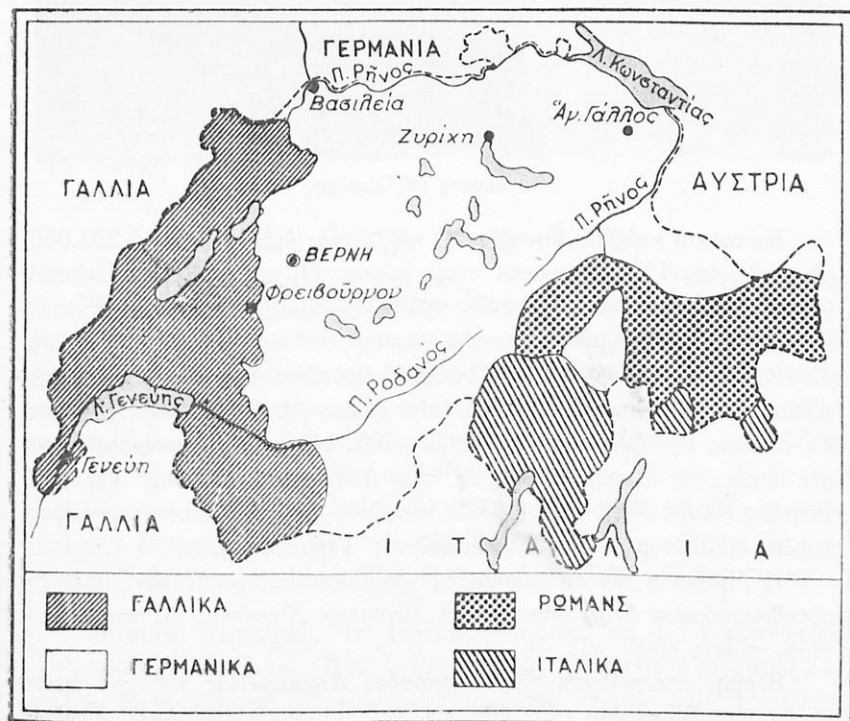
Χάρτ. 53. Σήραγγες "Αλπεων και αυχην Μπρένερ.

δρόμων. Ὅδοντωτοὶ σιδηρόδρομοι καὶ ἐναέριοι ἀνέρχονται μέχρι τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν τῶν "Αλπεων. Ἀπὸ ὅλας τὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας μόνον τὸ Βέλγιον ἔχει καλυτέραν συγκοινωνίαν ἀπὸ τὴν Ἑλβετίαν, οἱ σιδηρόδρομοι τῆς ὁποίας εἶναι (λόγῳ τοῦ παραγομένου ἀφθόνως ἡλεκτρικοῦ ρεύματος ἀπὸ τὸν λευκὸν ἄνθρακα) ἡλεκτροκίνητοι. Διέτρησαν τὰς "Αλπεὺς καὶ κατεσκεύασαν σήραγγας (τοῦνελ), διὰ τῶν τῶν ὁποίων διέρχονται αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ. Αἱ μεγαλύτεραι τούτων εἶναι ἡ σήραγγα τοῦ Ἀγ. Γοτθάρδου καὶ ἡ σήραγγα τοῦ Σεμπλόν (διὰ τὰς ὁποίας ὁμιλήσαμεν ἂνωτέρω). Ὁμοίως καὶ ἡ σήραγγα Ἀρλμπεργκ, ἐπὶ Αὐστριακοῦ ἐδάφους, μήκους 10.240 μ., συνδέουσα τὴν Αὐστρίαν μετὰ τῆς Ἑλβετίας. (Χάρτ. 53).

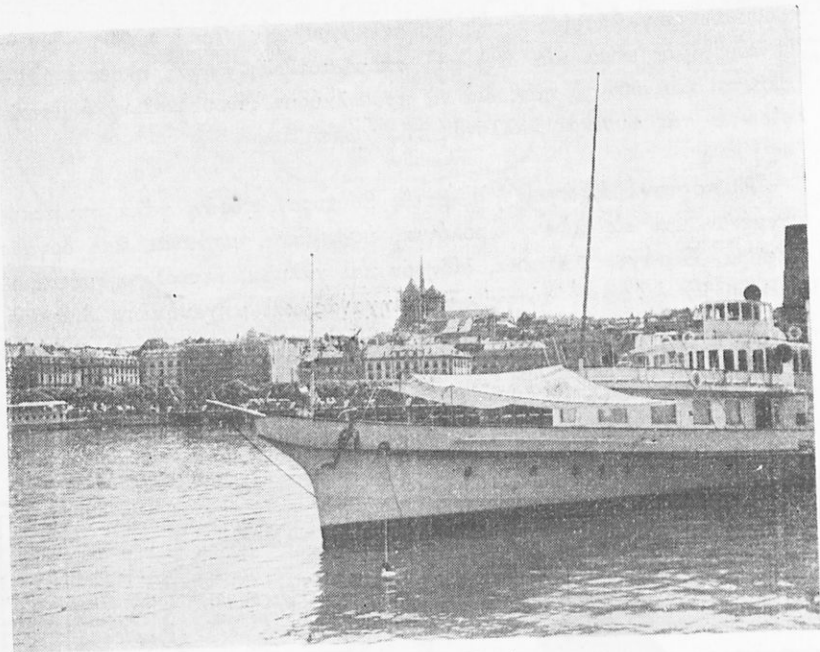
Τουρισμός. Ἡ πυκνὴ συγκοινωνία, τὰ ὠραῖα τοπία, αἱ "Αλπεὺς, τὸ ξηρὸν καὶ ὑγιεινὸν κλίμα πολλῶν κοιλάδων, αἱ ἀνέσεις, τὰς ὁποίας παρέχει ἡ ζωὴ εἰς τὴν πολιτισμένην Ἑλβετίαν, καὶ ἡ εὐγένεια καὶ

προθυμία τῶν κατοίκων τῆς προσελκύουν κατ' ἔτος πλῆθος ξένων. Ὁ τουρισμός εἶναι μία ἀπὸ τὰς σπουδαιότερας πηγὰς πλούτου καὶ οἱ Ἑλβετοὶ κάμνουν τὸ πᾶν, διὰ νὰ προσελκύουν ξένους καὶ νὰ ἐκμεταλλεύωνται τὰς φυσικὰς καλλονὰς τῆς χώρας των.

Ἐμπόριον. Ἐξάγει ἡ Ἑλβετία βούτυρον, τυρόν, γάλα συμπεπυκνωμένον καὶ εἰς κόνιν, ὥρολόγια, ὑφάσματα, μηχανὰς καὶ ὄργανα διάφορα. Εἰσάγει ἄνθρακα, σίδηρον καὶ χάλυβα, πετρέλαια, μέταξαν, δημητριακὰ διάφορα, αὐτοκίνητα, μηχανὰς καὶ μηχανήματα διάφορα. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγει ὥρολόγια, ὑφάσματα, κτηνοτροφικὰ προϊόντα (ἰδίως γάλα συμπεπυκνωμένον) καὶ χημικὰ προϊόντα. Εἰσάγει ἐξ αὐτῆς καπνόν, σταφίδα καὶ σῦκα ξηρά, νωπὰς σταφυλὰς, ἐλαίας καὶ ἔλαιον. Νόμισμα εἶναι τὸ Ἑλβετικὸν φράγκον.

Χάρτ. 54. Περιοχαὶ ὁμιλουμένων γλωσσῶν εἰς Ἑλβετίαν.

Μία άποψις τής Ζυρίχης.

Κάτοικοι και Πληθυσμός. Ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 5.235.000 μὲ ἀναλογίαν 127 κατ. κατὰ τετρ. χιλιόμε. Οἱ περισσότεροι Ἑλβετοὶ ὁμιλοῦν τὴν Γερμανικὴν (τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ πληθυσμοῦ). Κατόπιν ἔρχεται ἡ Γαλλικὴ, ὁμιλουμένη εἰς τὴν περιοχὴν Γενεύης - Ἰούρα, (ἀπὸ 1.000.000 κ. περίπου). Ἡ Ἰταλικὴ ὁμιλεῖται βορείως τῆς λίμνης Λάκκο - Ματζόρε καὶ εἰς τὰ ΝΑ. τῆς χώρας (ἀπὸ 300.000 κ.). Τέλος εἰς τὰ πρὸς τὴν Αὐστρίαν καὶ Ἰταλίαν ΝΑ. σύνορα τῆς χώρας ὁμιλεῖται μία διάλεκτος (προερχομένη ἐκ τῆς Λατινικῆς) ἡ ὁποία καλεῖται **Ρωμὰνς** (Χάρτ. 54). Μέρος τῶν κατοίκων εἶναι καθολικοὶ καὶ μέρος αὐτῶν διαμαρτυρούμενοι (οἱ ὁμιλοῦντες Γερμανικά).

Ἡ Ἑλβετία εἶναι ὁμόσπονδος Δημοκρατία, χωριζομένη εἰς 25 αὐτοδιοικούμενα διαμερίσματα, τὰ λεγόμενα Καντόνια. Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι αἱ :

Βέρνη, πρωτεύουσα τῆς ὁμοσπόδου Δημοκρατίας καὶ τοῦ ὁμωνύμου τῆς Καντονίου (161.000 κ.), ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἄαρ. **Ζυρίχη** (390.000 κ.), ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου λίμνης, πνευματικὸν κέντρον τῆς

Γερμανικῆς Ἑλβετίας καὶ ἡ μεγαλύτερα πόλις τῆς. **Βασιλεία** (Μπάλ ἢ Μπάϊλ 184.000 κ.), ἐπὶ τοῦ Ρήνου ποταμοῦ. **Γενεύη** (146.000 κ.) πνευματικὸν κέντρον τῆς Γαλλοφώνου Ἑλβετίας καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ **Λωζάνη** (106.000 κ.), ἀμφότεραι εἰς τὰς ὄχθας τῆς λίμνης τῆς Γενεύης. **Ἀγ. Γάλλος** (Σαιν-Γκάλ, 65.000 κ.). **Λοκάρνο** εἰς τὰς βορείας ὄχθας τῆς ὁμωνύμου τῆς λίμνης. **Σαιν-Μόριτς**, **Νταβὸς** κ.λ.π. παγκοσμίως γνωστὰ ὡς κέντρα παραθερισμοῦ καὶ ἀναρρώσεως.

Λ Ι Χ Τ Ε Ν Σ Τ Α Ϊ Ν

Τὸ **Λίχτενστάϊν** εἶναι ἐν μικρὸν Πριγκιπάτον περιλαμβανόμενον μεταξὺ Ἑλβετίας, ἀπὸ δυσμῶν, βορρᾶ καὶ νότου, καὶ Αὐστρίας, ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ βορρᾶ. Ὁ Ρήνος ἀποτελεῖ τὰ πρὸς τὴν Ἑλβετίαν φυσικὰ ὄρια του. Ἔχει ἑκτασιν 157 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 15.000 κ. Οἱ κάτοικοι του ἀπασχολοῦνται κυρίως μὲ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, ὑπάρχει δὲ καὶ βιομηχανία ὑφασμάτων. Τελωνειακῶς, νομισματικῶς, ταχυδρομικῶς καὶ ἀπὸ διπλωματικῆς ἀπόψεως εἶναι προσκεκολλημένον εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Βαντούξ** ἢ **Λίχτενστάϊν** (3.000 κ.).

Α Ὑ Σ Τ Ρ Ι Α

Ὅρια. Ἐκτασίς. Ἡ Αὐστρία ἀποτελοῦσα πρὸ τοῦ Α' παγκοσμίου πολέμου μέρος τῆς Αὐстроουγγρικῆς Μοναρχίας, ἐγένετο μετὰ τὸ τέλος τούτου ἀνεξάρτητος Δημοκρατία. Ὀλίγον πρὸ τοῦ Βου παγκοσμίου πολέμου ἐνσωματώθη εἰς τὴν Γερμανίαν, ἀλλὰ μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου τούτου ἀνέκτησε καὶ πάλιν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς. Ἔχει πρὸς Β. τὴν Τσεχοσλοβακίαν καὶ Γερμανίαν, πρὸς Ν. τὴν Ἑλβετίαν, Ἰταλίαν καὶ Γιουγκοσλαβίαν, πρὸς Δ. τὴν Ἑλβετίαν, τὸ Λίχτενστάϊν καὶ τὴν Γερμανίαν καὶ πρὸς Α. τὴν Τσεχοσλοβακίαν καὶ τὴν Οὐγγαρίαν. Ἡ ἑκτασίς τῆς εἶναι 83.850 τετρ. χιλ. (Χάρτ. 55).

Φυσικαὶ περιοχαί. Ἡ Αὐστρία χωρίζεται εἰς δύο διακρινόμενα ἀπ' ἀλλήλων τμήματα. Ἦτοι : Τὴν ὄρεινὴν Ἀλπικὴν Αὐστρίαν (Τυρόλον, Σαλτσβοῦργον, Στυρίαν καὶ Καρινθίαν) καὶ εἰς τὴν Β. ταύτης κειμένην Αὐστρίαν τοῦ Δουνάβεως.

Χάρτ. 55. Αὐστρία.

Ἡ Ἀλπικὴ Αὐστρία περιλαμβάνει τὰς καλουμένας Ἀνατολικὰς Ἀλπεῖς· αὗται συνεχίζουσιν τὰς Ραιτικὰς Ἀλπεῖς (βλ. Ἑλβετίαν) μὲ τὰς Ἀλπεῖς τοῦ Τυρόλου καὶ τὸ ὄρος Τάουερν (3797 μ.) καὶ ἐν συνεχείᾳ τὰς Ἀλπεῖς τῆς Στυρίας. Μεταξὺ τῶν Ἀλπεων τοῦ Τυρόλου καὶ τοῦ ὄρους Τάουερν σχηματίζεται χαμηλὸς αὐχὴν, ὁ χαμηλότερος τῶν Ἀλπεων. Οὗτος εἶναι ὁ αὐχὴν τοῦ Μπρέννερ ἢ Μπρέννερ (1.362 μ.), διὰ τοῦ ὁποίου διέρχεται ὁδὸς καὶ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἐνοῦσα τὸ βόρειον καὶ τὸ νότιον Τυρόλον. Ὁ αὐχὴν οὗτος ἐχρησιμοποιήθη πολυλάνκις κατὰ τὸ παρελθὸν διὰ τὴν διέλευσιν πρὸς τὴν Ἰταλίαν διαφόρων στρατιῶν (Μέγας Ναπολέων, Γερμανοὶ κ.λ.π.).

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω ὁρέων πηγάζουσιν ἀρκετοὶ ποταμοί, σπουδαιότεροι ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Δραβος, ὅστις ρέων πρὸς ἀνατολὰς συμβάλλει μὲ τὸν Δούναβιν καὶ ὁ Ἴνν, παραπόταμος καὶ αὐτὸς τοῦ Δούναβεως, εἰσχωρῶν εἰς τὴν Αὐστρίαν ἐκ τῆς Ἑλβετίας. Εἰς τὰ βόρεια πρὸς τὴν Γερμανίαν σύνορα εἶναι αἱ Ἀλγαυϊαναί, αἱ Βαυαρικαὶ καὶ αἱ Ἀλπεῖς τοῦ Σαλτσβούργου (βλ. Γερμανίαν), αἱ ὁποῖαι κατὰ μέγα μέρος ἀνήκουν εἰς τὴν Αὐστρίαν. Πρὸς νότον εἶναι αἱ Δολομιτικά, αἱ Καρνικά.

και αι 'Ιουλιαναι "Αλπεις, αι οποiai κατὰ μέγα μέρος των ανήκουν εις την 'Ιταλιαν, καθως και τα ὄρη **Καραβάγκεν**, ανήκοντα και εις την Γιουγκοσλαβιαν. "Ολαι αι ὡς ἄνω ὁροσειραι, φερόμεναι γενικῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα 'Ανατολικαὶ "Αλπεις, καλύπτονται ὑπὸ δασῶν.

Πεδινὴ Αὐστρία ἢ Αὐστρία τοῦ Δουνάβεως. Μεταξὺ τῶν 'Ανατολικῶν "Αλπεων και τῶν πρὸς τὴν Τσεχοσλοβακίαν συνόρων (Βοημικοῦ Δρυμοῦ) ἐκτείνεται ἡ ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως διαρρεομένη κοιλάς, ἡ οποία ἀποτελεῖ τὴν πεδινὴν Αὐστρίαν (Χάρτ. 55). Ὁ Δουνάβις εἰσέρχεται εἰς τὴν Αὐστρίαν μεταξὺ τῶν "Αλπεων τοῦ Σαλτσβούργου και τοῦ Βοημικοῦ Δρυμοῦ και φθάνει εἰς τὰ πρὸς τὴν Τσεχοσλοβακίαν σύνορα τῆς Αὐστρίας. Ἐν συνεχείᾳ ἀποτελεῖ τὰ φυσικὰ σύνορα μεταξὺ Τσεχοσλοβακίας και Οὐγγαρίας μέχρις ὅτου εἰσέλθῃ εἰς Οὐγγρικὸν καθαρῶς ἑδάφος. Ἐντὸς τοῦ Αὐστριακοῦ ἐδάφους διέρχεται δι' εὐφορωτάτων κοιλάδων και πεδιάδων. Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Αὐστρίας (Σαλτσβούργον, Κορνόλην κ.λ.π.) ὑπάρχουν ὠραῖαι λίμναι, ἡ μεγαλυτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ΝΑ. τῆς Βιέννης λίμνη **Νοῦζιντλερ** (ἀνήκουσα κατὰ τὸ ΝΑ. μέρος της και εἰς τὴν Οὐγγαρίαν). Τὸ κλίμα εἶναι ἡπειρωτικόν, οἱ χειμῶνες μεγάλης διαρκείας και δριμύτατοι και ἡ θερμοκρασία τῶν —30° Κ. εἶναι συχνὴ κατὰ τὸν χειμῶνα, ἀκόμη και εἰς τὰ πεδινά. Αἱ βροχαὶ εἶναι ἀρκεταὶ και πίπτουν καθ' ὅλον τὸ ἔτος.

Γεωργία. Κτηνοτροφία. Ἡ ζωὴ τῶν ὀρεσιβίων τῆς Ἀλπικῆς ζώνης εἶναι παρομοία μὲ τὴν ζωὴν τῶν Ἑλβετῶν ὀρεσιβίων. Ἀπασχολοῦνται κυρίως μὲ τὴν κτηνοτροφίαν. Βόσκουν τὰς ἀγελάδας των κατὰ τὸ θέρος εἰς τὰ ὑψηλὰ αὐτοφυῆ λειβάδια και κατὰ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἔτους εἰς τὰς χαμηλὰς κοιλάδας, ὅπου καλλιεργοῦν και τοὺς ὀλίγους ἀγρούς των. Ἐκμεταλλεύονται ἐπίσης και τουριστικῶς τὴν ὀρεινὴν αὐτὴν Αὐστρίαν, τὴν ὁποίαν κατ' ἔτος ἐπισκέπτονται χιλιάδες περιηγητῶν διὰ τὰ ὠραιότατα τοπία της. Εἰς τὴν πεδινὴν Αὐστρίαν οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται περισσότερον μὲ τὴν γεωργίαν. Καλλιεργοῦνται δημητριακά, γεώμηλα, σακχαρότευτλα και ἄμπελοι. Τὰ παραγόμενα ὅμως γεωργικὰ προϊόντα δὲν ἐπαρκοῦν διὰ τὴν διατροφήν τῶν κατοίκων. Ἀντιθέτως τὰ κτηνοτροφικὰ πλεονάζουν.

Τὰ δάση κατέχουν μεγάλας ἐκτάσεις (τὰ 35% τοῦ ἐδάφους της). Ὅλα τὰ ὄρη της εἶναι κατάφυτα και ἡ Αὐστρία ἐξάγει ξυλείαν εἰς ἄλλας χώρας.

Όρυκτά. Έχει άρκετόν σιδηρομετάλλευμα, λιγνίτας, όρυκτόν άλας, μόλυβδον και έρχεται πρώτη εις τόν κόσμον εις την παραγωγήν του γραφίτου. Διαθέτει επίσης ή Αυστρία άνεξαντλήτους πηγάς λευκοῦ άνθρακος, από τους έκ των όρέων της ρέοντας ποταμούς. **Η Βιομηχανία** της διά τοῦτο έχει άρκετήν ανάπτυξιν μέ ξυλουργεία, έργοστάσια κατασκευής χάρτου και χαρτομάχης, σακχαρώς, ζυθοποιεία, τυροκομεία. Υπάρχουν επίσης ύφαντουργεία, έργοστάσια έκμεταλλεύσεως του γραφίτου, μεταλλουργεία, όνομαστά βυρσοδεψεία και έργοστάσια κατασκευής επίπλων. Τά βιεννέζικα δέρματα και ιδίως τά βιεννέζικα έπιπλα είναι παγκοσμίως γνωστά. **Η συγκοινωνία** είναι άρκετά καλή, ιδίως εις την πεδινήν Αυστρίαν. Δέν ύπάρχει όμως λιμήν διά την εισαγωγήν και έξαγωγήν έκ τής χώρας των έμπορευμάτων και ή Αυστρία αναγκάζεται νά χρησιμοποιή προς τοῦτο τόν Ιταλικόν λιμένα τής Τεργέστης. Χρησιμοποιεῖ επίσης και τόν Δούναβιν, ό όποῖος είναι πλωτός.

Έξάγονται κυρίως κτηνοτροφικά προϊόντα, ξυλεία και μεταλλεύματα και εισάγονται βιομηχανικά προϊόντα και Δημητριακά. Νόμισμα είναι τὸ Αυστριακὸν Σελλίνιον ύποδιαιρούμενον εις 100 γκρόσεν.

Πληθυσμός και Κάτοικοι. Οί κάτοικοι είναι γερμανικῆς καταγωγῆς και όμιλοῦν τήν Γερμανικήν (πλὴν των Σλοβένων και Κροατών, οί όποῖοι αποτελοῦν μειονότητα, είναι Σλαβικῆς καταγωγῆς και όμιλοῦν ιδίως διαλέκτους). Ός προς τὸ **θρήσκευμα** είναι οί περισσότεροι καθολικοί (περί τους 500.000 είναι διαμαρτυρόμενοι). **Ο** πληθυσμός άνέρχεται εις 6.975.000 κ., μέ αναλογίαν 83 κατ. κατὰ τετρ. χιλίόμ. Πυκνότερον κατοικεῖται ή πεδινή Αυστρία του Δουνάβεως.

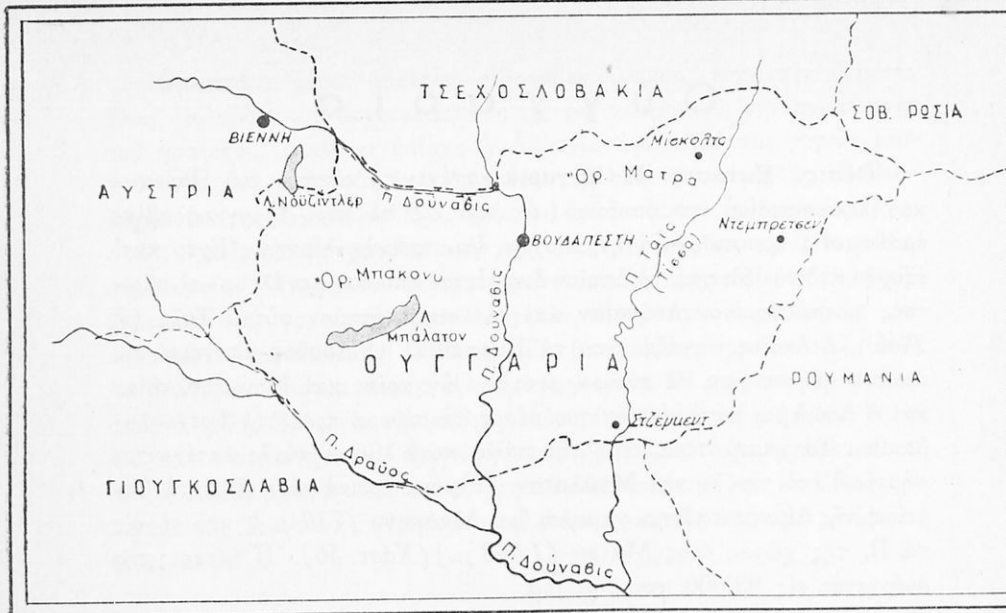
Σπουδαιότεραι πόλεις είναι: **Βιέννη** (1.620.000 κ.), πρωτεύουσα τής Αυστρίας επί των όχθών του Δουνάβεως. Είναι κέντρον των συγκοινωνιών, αἱ όποῖαι οδηγοῦν προς τήν Δ. Εὐρώπην και τήν Πολωνίαν και σημαντικὸς λιμήν επί του Δουνάβεως. Είναι επίσης κέντρον πνευματικόν και μία από τὰς ώραιότερας πόλεις τής Εὐρώπης. **Γκράτς** (226.000 κ.), πρωτεύουσα τής Στυρίας και πνευματικόν κέντρον μέ Πανεπιστήμιον. **Λίντς** (185.000 κ.), εις τήν Αυστρίαν του Δουνάβεως **Ίνσμπουργκ** (65.000 κ.), πρωτεύουσα του Αυστριακου Τυρόλου.

Ο ύ γ γ α ρ ί α

Θέσις. Έκτασις. Ἡ Ούγγαρία κατέχει τὸ κέντρον τοῦ Παννονικοῦ λεκανοπεδίου, τὸ ὁποῖον, (ὡς καὶ εἰς τὰ περὶ Γιουγκοσλαβίας ἐμάθαμεν) εἰς παλαιοτάτην ἐποχὴν ἦτο πυθμὴν λίμνης. Ἐχει κατ' ἐξοχὴν πεδινὸν ἑδάφος, τὸ ὁποῖον διαρρέεται ἀπὸ δύο μεγάλους καὶ πλωτοὺς ποταμούς, τὸν **Δούναβιν** καὶ τὸν παραπόταμον αὐτοῦ **Ταῖς** (ἢ **Τίσα**), ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὰ Καρπάθια. Ὁ **Δραῦος** ἀποτελεῖ, εἰς ἀρκετὸν μῆκος του, τὰ σύνορα μεταξὺ Ούγγαρίας καὶ Γιουγκοσλαβίας καὶ ὁ Δούναβις, κατὰ μικρὸν του μέρος, τὰ σύνορα πρὸς τὴν Τσεχοσλοβακίαν. Τὰ χαμηλότερα μέρη τῆς πάλαι ποτὲ λίμνης αὐτῆς κατέχονται σήμερον ἀπὸ τὴν λίμνην **Μπάλατον**. Τὰ μόνα ὄρεινά μέρη εἶναι τὰ βορείως τῆς λίμνης ταύτης χαμηλὰ ὄρη **Μπάκονυ** (710 μ.) καὶ τὸ εἰς τὰ Β. τῆς χώρας ὄρος **Μάτρα** (1.000 μ.) (Χάρτ. 56). Ἡ ἑκτασίς της ἀνέρχεται εἰς 93.000 τετρ. χίλιον.

Τὸ **κλίμα** εἶναι ἡπειρωτικόν. Κατὰ περιόδους παρουσιάζονται περιπτώσεις μακρῶν ἀνομβριῶν καὶ τότε αἱ ἐσοδεῖαι καταστρέφονται. Ὀλιγώτεροι βροχαὶ πίπτουν εἰς τὴν Α. Ούγγαρίαν, ἡ ὁποία εἶναι διὰ τοῦτο χώρα στεππώδης.

Δάση. Γεωργία. Κτηνοτροφία. Τὰ δάση εἰς τὴν Ούγγαρίαν εἶναι ἐλάχιστα, περιορίζονται μόνον εἰς τὰ ὁπωσδήποτε ὄρεινά καὶ λοφώδη δυτικὰ καὶ βόρεια τμήματά της. Δύναται νὰ διατρέξῃ κανεὶς μεγάλας πεδινὰς ἐκτάσεις, χωρὶς νὰ συναντήσῃ οὐδὲ ἓν δένδρον. Τὸ κλίμα εὐνοεῖ πολὺ τὰ δημητριακά. Ταῦτα ἀποτελοῦν τὴν κυριωτέραν καλλιέργειαν εἰς τὴν κατ' ἐξοχὴν γεωργικὴν καὶ κτηνοτροφικὴν αὐτὴν χώραν, εἰς τὴν ὁποίαν τὰ 63% τῆς ἐκτάσεώς της εἶναι καλλιεργήσιμα ἐδάφη καὶ τὰ 18% βοσκότοποι. Πλὴν τῶν δημητριακῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ὁ σῖτος, καλλιεργοῦνται σακχαρότευτλα, γεώμηλα, λίνον, κάνναβις, ἄμπελοι καὶ εἰς τὰς λοφώδεις περιοχὰς ὁπωροφόρα δένδρα. Οἱ οἶνοι τῆς ΒΑ. Ούγγαρίας (λεγόμενοι *Τοκαί*) εἶναι φημισμένοι. Διατρέφονται ἐπίσης βοσειδῆ (περὶ τὰ 2 ἑκατομ.), χοῖροι, πουλερικὰ ἀρκετά, οἱ ὀνομαστοὶ Ούγγρικοὶ ἵπποι καὶ πρόβατα. Τὰ γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα πλεονάζουν καὶ γίνεται ἐξαγωγή των.

Χάρτ. 56. Ούγγαρία.

Ύδρυκτά. Ἐχει βωξίτας (διὰ τὴν παραγωγὴν ἀλουμινίου), λιγνί-
τας, πετρέλαιον καὶ σιδηρομετάλλευμα. Ὑπάρχουν ἐπίσης ὄρυχεῖα τοῦ
πολυτίμου Οὐρανίου.

Ἡ Βιομηχανία μόνον μετὰ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον ἤρχισεν
ἀναπτυσσομένη. Πλὴν τῶν ἐργοστασίων παραγωγῆς ζύθου, σακχαρώους,
κονσερβῶν, τυροῦ καὶ ἀλεύρων ὑπάρχει σήμερον καὶ μεταλλουργικὴ
βιομηχανία καὶ παράγονται μηχαναί, τρακτέρ, βαγόνια καὶ αὐτοκίνητα.

Τὸ ἐξαγωγικὸν καὶ εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον σήμερον διεξάγεται
κυρίως μὲ τὴν Σοβιετικὴν Ἐνῶσιν καὶ τὰς ἄλλας κομμουνιστικὰς χώ-
ρας. Ἐξάγει κυρίως γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ εἰσά-
γει βιομηχανικὰ τοιαῦτα, ἄνθρακα καὶ βάμβακα. Νομισματικὴ μονὰς
εἶναι τὸ φλορίνιον.

Κάτοικοι. Πληθυσμός. Πόλεις. Ἡ Ούγγαρία ἀνήκουσα πρὸ τοῦ
Α' παγκοσμίου πολέμου εἰς τὴν Αὐстро-Ούγγρικὴν Μοναρχίαν εἶναι
σήμερον *Λαϊκὴ Δημοκρατία*. Ἐχει πληθυσμὸν 9.917.000 κατ. μὲ
ἀναλογίαν 106 κ. κατὰ τετρ. χιλιόμε. Κατοικεῖται ἀπὸ τοὺς Οὐγγροὺς
ἢ Μαγυάρους, οἱ ὅποιοι ἀνήκουν εἰς τὴν Κιτρίνην φυλὴν, ἀλλὰ ἔχουν

ύποστῃ μεγάλῃ ἐπιμειξίᾳ μὲ τοὺς λευκοὺς, ὥστε τὰ μογγολικὰ χαρακτηριστικὰ νὰ εἶναι πολὺ ἐξησθενημένα. Ὁμιλοῦν ἰδίαν γλῶσσαν, τὴν *Οὐγγρικὴν* ἢ *Μαγναρικὴν*, καὶ εἶναι ὡς πρὸς τὸ **θρήσκευμα** Καθολικοί. Πρωτεύουσα τῆς Οὐγγαρίας εἶναι ἡ **Βουδαπέστη** (1.757.000 κ.), ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Δουνάβεως, ὑπὸ τοῦ ὁποίου χωρίζεται εἰς δύο τμήματα, τὴν **Βουδάν** ἐπὶ τῆς δυτικῆς καὶ τὴν **Πέστην** ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ. Εἶναι τὸ πνευματικὸν κέντρον τῆς Οὐγγαρίας, ἀλλὰ καὶ ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ πόλις καθὼς καὶ λιμὴν. **Σέγκεντ** (137.000 κ.) εἰς τὴν ΝΑ. Οὐγγαρίαν. **Ντέμπρεσεντ** (120.000 κ.) μὲ βιομηχανίας καὶ ἐμπόριον ζώων.

Ρ ο υ μ α ν ί α

Ἡ Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς **Ρουμανίας** ἔχουσα ἑκτασιν 237.500 τετρ. χιλ. εὐρίσκεται εἰς τὸ ΝΑ. μέρος τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Ἔχει ὅρια πρὸς Β. καὶ Α. τὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσιν καὶ τὸν Εὐξείνιον Πόντον, πρὸς Ν. τὴν Βουλγαρίαν καὶ Γιουγκοσλαβίαν καὶ πρὸς Δ. τὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ Οὐγγαρίαν.

Φυσικαὶ περιοχαί. Τὴν Ρουμανίαν διασχίζουν τοξοειδῶς ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον τὰ **Καρπάθια**, τὰ ὁποῖα εἰσέρχονται εἰς τὸ Ρουμανικὸν ἔδαφος ἀπὸ τὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσιν (*Μολδαυικὰ Καρπάθια*) μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὰ ΒΑ. Ταῦτα, περὶ τὸ κέντρον τῆς Ρουμανίας, κάμπτονται πρὸς τὰ ΝΔ. σχηματίζοντα τὰ **Καρπάθια τῆς Βαλαχίας** (Βλαχίας) ἢ **Τρανσυλβανικὰς Ἀλπεις** (*Χάρτ. 57 καὶ 58*), αἱ ὁποῖαι συνεχίζονται μὲ τὸν Αἷμον. Ἡ γένεσις τῶν Καρπαθίων (μέγιστον ὕψος 2544 μ. εἰς τὰς Τρανσυλβανικὰς Ἀλπεις) ὀφείλεται εἰς τὴν Ἀλπικὴν πτύχωσιν. Ἀπέραντα δάση καλύπτουν ὁλόκληρον τὴν ὄροσειρὰν μέχρις ὕψους 1.700 μ., παρέχοντα εἰς τὴν Ρουμανίαν πλουσίως ξυλείαν. Ὑπεράνω τῶν δασῶν ἐκτείνονται πλούσια φυσικὰ θερινὰ λειβάδια, εἰς τὰ ὁποῖα ὀδηγοῦνται τὰ ποίμνια τῶν προβάτων καὶ τῶν αἰγῶν κατὰ τὸ θέρος. Πλήθος μικρῶν ποταμῶν κατέρχονται ἀπὸ τὰ Καρπάθια καὶ καταλήγουσιν εἰς τὸν Δούναβιν. Τὰ Καρπάθια χωρίζουν τὴν Ρουμανίαν εἰς δύο τμήματα.

Τὸ **Λεκανοπέδιον τῆς Τρανσυλβανίας**. Τοῦτο εὐρίσκεται πρὸς δυσμὰς τῶν Καρπαθίων. Ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓν ἐδαφικὸν καταβύθισμα

Χάρτ. 57. Ρουμανία : Γεωργία, Κτηνοτροφία, Δάση.

πληρωθὲν ἐξ ὑλικῶν, τὰ ὅποια μετέφερον τὰ ὕδατα ἀπὸ τὰ Καρπάθια. Ἔχει δηλαδὴ ἔδαφος προσχωσιγενὲς καὶ διὰ τοῦτο εὐφορον. Ἀποκεκλεισμένον τὸ λεκανοπέδιον τοῦτο ἐκ τῶν ἄλλων πλευρῶν του μένει ἀνοικτὸν μόνον πρὸς Δ. Διακόπτεται ἀπὸ ὄρη, τὰ ὕψη τῶν ὁποίων φθάνουν καὶ μέχρις 1850 μ. (ὄρη Μπιχάρ) καὶ συνεχίζεται πρὸς δυσμὰς μὲ τελείως πεδινὴν ἑκτασιν, προέκτασιν τῆς Οὐγγρικῆς πεδιάδος.

Τὸ πρὸς Ν. καὶ Α. τῶν Καρπαθίων πεδινὸν τμήμα. Τοῦτο ἀποτελεῖται ἀπὸ εὐφόρου προσχωσιγενεῖς πεδιάδας, σχηματισθείσας καὶ ταύτας ἐκ τῶν ὑλικῶν, τὰ ὅποια μετέφερον τὰ ρέοντα ἀπὸ τὰ Καρπάθια ὕδατα. Εἶναι αὗται πρὸς νότον ἡ πεδιάς τῆς **Βλαχίας** (ἡ Βαλαχίας) καὶ πρὸς ἀνατολὰς τῆς **Μολδαβίας**. Εἰς τὰ ΝΑ. εὐ-

ρίσκεται ἡ **Δοβρουτσά**, ἡ ὁποία, ὑψηλότερα τοῦ γύρω τῆς ἐδάφους, ἀναγκάζει τὸν Δούναβιν, προσκρούοντα ἐπ' αὐτῆς, νὰ στραφῇ πρὸς βορρᾶν.

Τὸ **κλίμα** εἶναι γενικῶς ἡπειρωτικόν, παρουσιάζει ὅμως σημαντικὰς διαφορὰς τὸ κλίμα τοῦ δυτικῶς τῶν Καρπαθίων ἀπὸ τὸ κλίμα τοῦ ἀνατολικῶς καὶ νοτίως τούτων τμήματος τῆς Ρουμανίας. Οἱ χειμῶνες εἶναι ἡπιώτεροι πρὸς δυσμὰς εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῆς Τρανσυλβανίας. Τὸ Α. ὅμως καὶ τὸ ΝΑ. τμήμα τῆς Ρουμανίας δὲν προστατεύεται οὐδομόθεν ἀπὸ τοὺς ἐκ τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως πνέοντες καταψύχρους ΒΑ. ἀνέμους ἔχει διὰ τοῦτο πολὺ ψυχροὺς χειμῶνας. Εἰς τὸ Βουκουρέστιον ἡ θερμοκρασία κατὰ τὸν χειμῶνα πίπτει κάτω τῶν — 20ο Κ., ἐνῶ κατὰ τὸ θέρος φθάνει μέχρι + 35ο Κ. Ἡ βροχόπτωσης εἰς τὰ πεδινὰ εἶναι μικρὰ καὶ δὲν εἶναι σπάνια τὰ ἔτη μὲ καταστρεπτικὴν διὰ τὴν γεωργίαν ἀνομβρίαν.

Ποταμοί. Μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Ρουμανίας εἶναι ὁ **Δούναβις**. Σχηματίζει οὗτος τὰ μετὰ τῆς Βουλγαρίας σύνορα μέχρι τῆς Δοβρουτσᾶς ὅπου, πρὸ τοῦ ὑψηλοτέρου ἐκεῖ ἐδάφους, στρέφεται πρὸς βορρᾶν μέχρι τῶν πρὸς τὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσιν συνόρων. Ἐκεῖ ἀλλάσσει διεύθυνσιν πρὸς Α. καὶ σχηματίζων τὰ μετὰ τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως σύνορα τῆς Ρουμανίας χύνεται, διὰ τριῶν βραχιόνων εἰς τὸν Εὐξείνιον, σχηματίζων μέγα Δέλτα, μὲ τὴν μεταφερομένην δὲ ἰλὺν προσχώνει τὴν θάλασσαν 5—6 μ. ἐτησίως. Κατὰ τὴν διόδόν του διὰ τῶν Τρανσυλβανικῶν Ἀλπεων ὁ Δούναβις διέρχεται διὰ τοῦ στενοῦ τῶν *Σιδηρῶν Πυλῶν* τοῦ *Δουνάβεως*, τὸ πλάτος τοῦ ὁποίου εἰς τινὰ σημεῖα μόλις φθάνει τὰ 100 μ. (βλ. καὶ Γιουγκοσλαβίαν). Ἐκεῖ εἶναι βαθύτατος καὶ ἡ ροὴ του πολὺ ὀρμητικὴ. Δέχεται πλείστους παραποτάμους πηγάζοντας τόσον ἀπὸ τὰ Καρπάθια ὅσον καὶ ἀπὸ τὰς Τρανσυλβανικὰς Ἀλπεῖς καὶ τὸν Αἷμον. Σπουδαιότεροι εἶναι οἱ εἰς τὰ ἀνατολικά τῆς χώρας ὁ **Σερῆθ** καὶ ἰδίως ὁ **Προῦθος**, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ καὶ τὰ ἀνατολικά μὲ τὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσιν σύνορα τῆς Ρουμανίας. (Ἡ Βεσσαραβία μετὰ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον ἀπεσπάσθη τῆς Ρουμανίας καὶ ἀνήκει εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσιν, βλ. χάρτην Σοβιετικῆς Ἑνώσεως).

Γεωργία. Κτηνοτροφία. Δάση. Ἡ Ρουμανία εἶναι πρωτίστως γεωργικὸν κράτος καὶ τὸ καλλιεργήσιμον ἔδαφος καταλαμβάνει τὰ

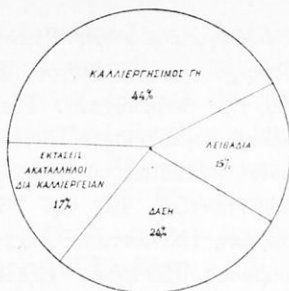

Χάρτ. 58. Πόλεις της Ρουμανίας.

44% τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς χώρας, 14% εἶναι λειβάδια, 24% δάση (Χάρτ. 59). Τὸ ἔδαφος καὶ τὸ κλίμα τῆς χώρας εὐνοοῦν πολὺ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δημητριακῶν. Καλλιεργεῖται κυρίως σῖτος καὶ ἀραβόσιτος καὶ εἰς πολὺ μικροτέραν ποσότητα σίκαλις, κριθὴ καὶ βρώμη. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης γεώμηλα, βάμβαξ, ἡλιοτρόπιον, σακχαρότευτλα καὶ ὕσπρια. Τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν κτηνοτροφίαν κατέχουν τὰ πρόβατα, τὰ ὁποῖα ὑπολογίζονται εἰς 14 ἑκατομ. Ἀκολουθοῦν τὰ βοοειδῆ, 5 ἑκατομ., οἱ χοῖροι 4 1/2 ἑκατομ. (τρεφόμενοι μὲ τὰ βελανίδια τῶν ἐκ δρυῶν δασῶν) καὶ οἱ ἵπποι, 1.250.000. Γενικῶς τὰ γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα πλεονάζουν καὶ γίνεται ἐξαγωγή των. Ἐκτεταμένα δάση ὑπάρχουν εἰς τὰ Καρπάθια καὶ τὰς Τρανσυλβανικὰς Ἀλπεῖς καὶ ἀποτελοῦν σοβαρὰν πλουτοπαραγωγικὴν πηγὴν διὰ τὴν χώραν, ἡ ὁποία ἐξάγει ἀρκετὴν καὶ καλὴν ξυλείαν (Χάρτ. 57).

Όρυκτά. Βιομηχανία.

Η Ρουμανία είναι πλούσια εις ὀρυκτά, μεταξύ τῶν ὁποίων τὴν σπουδαιότεραν θέσιν κατέχει τὸ πετρέλαιον. Ὑπάρχουν πλούσια πετρελαιοπηγαὶ κα-

Χάρτ. 59. Κατανομή εδάφους καὶ κλάδων Βιομηχανίας τῆς Ρουμανίας.

θῶς καὶ πηγαὶ φυσικοῦ ἀερίου, ἰδίως εἰς τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως **Πλοέστι**. Ἀνθρακες δὲν ὑπάρχουν πολλοὶ ὑπάρχει ὅμως ἄφθονος ὁ λευκὸς ἄνθραξ (ἀπὸ τὰ ἐκ τῶν Καρπαθίων ρέοντα ὕδατα), ἀλλὰ τούτου μέχρι σήμερον ἐλαχίστη ἐκμετάλλευσις γίνεται. Ὑπάρχουν πλούσια ὀρυκτὰ ἄλατος, καθὼς ἐπίσης εἰς μικρὰς ποσότητας καὶ σίδηρος, ψευδάργυρος, χαλκός, κ.λ.π. Ἡ **Βιομηχανία** ἔχει ἀρκετὴν ἀνάπτυξιν. Ὑπάρχουν βιομηχανίαι τροφίμων, χημικῶν προϊόντων, χάρτου, ὑφασμάτων, τιμιμένων, διύλιστήρια πετρελαίου καὶ ἐργοστάσια κατασκευῆς μηχανῶν καὶ μηχανημάτων ἐν γένει.

Ἡ **Συγκοινωνία** εἰς τὸ πεδινὸν τμήμα τῆς χώρας εἶναι ἱκανοποιητική, δυσκολύνεται δὲ πολὺ καὶ διὰ τοῦ Δουνάβεως.

Τὸ ἐμπόριον διενεργεῖται κυρίως μὲ τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν καὶ τὰ ἄλλα κομμουνιστικὰ κράτη. **Ἐξάγει** τρόφιμα, πετρέλαιον, ξυλείαν, χάρτην καὶ ἄλας. **Εἰσάγει** ὑφάσματα, χημικὰ προϊόντα καὶ φάρμακα, μηχανὰς καὶ βιομηχανικὰ ἐν γένει προϊόντα.

Νομισματικὴ μονὰς εἶναι τὸ λέου (πληθ. τὰ λέϊ).

Κάτοικοι καὶ Πληθυσμός. Οἱ Ρουμάνοι κατάγονται ἀπὸ μίαν ἀρχαίαν Θρακικὴν φυλὴν, τοὺς **Δάκας**. Ἡ γλῶσσα καὶ ὁ πολιτισμὸς τῶν συγγενέουν μὲ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν Νεο-Λατινικῶν λαῶν, ἔχουν ὅμως ὑποστῆ βαθεῖαν τὴν ἐπίδρασιν ἀπὸ τοὺς Σλάβους. Ὡς πρὸς τὸ **θρησκεῦμα** τῶν ἐγένοντο ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Βυζαντίου Χριστιανοὶ ὁρθόδοξοι. Ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 18.256.000 μὲ πυκνότητα 76 κατ. κατὰ τετρ. χιλιόμετρον. Ἐκ τούτων περὶ τὸ

1,5 εκατομ. είναι Ούγγροι (Μαγυάροι) της Τρανσυλβανίας και περί τας 350.000 Γερμανοί. Υπάρχουν και όλίογοι Έβραίοι, Αθίγγανοι και όλίογοι Βούλγαροι εϊς τήν Δοβρουτσάν. Πρὸ τοῦ Α' παγκοσμίου πολέμου ὑπῆρχον πολλὰι ἀκμάζουσαι Έλληνικαὶ παροικίαι εϊς διαφόρους πόλεις τῆς Ρουμανίας καὶ ἰδίως τὸ Βουκουρέστιον, τὸ Γαλάζιον, τὸ Ἰάσιον καὶ τήν Κωνσταντζαν. Εἰς τήν Ρουμανίαν ἄλλως τε ἐξερράγη τὸ πρῶτον ἡ Έλληνικὴ ἐπανάστασις διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑποδούλων εἰς τοὺς Τούρκους Έλλήνων. Έξεδιώχθησαν ὅμως ἐκ τῆς Ρουμανίας οἱ Έλληνες, ἰδίως μετὰ τὴν ἐπικράτησιν ἐκεῖ τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς Ρουμανίας εἰς Λαϊκὴν Δημοκρατίαν καὶ σήμερον ἐλάχιστοι ἀπομένουν ἐκεῖ.

Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι αἱ : Βουκουρέστιον (1.236.000 κ.), πλησίον τῶν πρὸς τὴν Βουλγαρίαν συνόρων, εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς Ρουμανίας, πνευματικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον. **Τεμεσβάρ** (112.000 κ.), ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον πλησίον τῶν Γιουγκοσλαβικῶν συνόρων. **Πλοέστι** (ἡ πόλις τοῦ πετρελαίου.), **Ἰάσιον** εἰς τὴν ΒΑ. Ρουμανίαν καὶ **Βραῖλα**, πόλεις ἔχουσαι πληθυσμὸν περὶ τὰς 100.000 κατ. ἑκατέρω. Μικρότεραι πόλεις (μετὰ πληθυσμὸν ἄνω τῶν 50.000) εἶναι αἱ : **Κραϊόβα**, **Γαλάζιον** (λιμὴν ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως). **Κωνσταντζα**, λιμὴν ἐπὶ τοῦ Εὐζείνου. Ἀναφέρομεν ἐπίσης τὴν συνδεομένην μετὰ τὴν Έλληνικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 πολίχνην **Δραγατσάνιον** (7.000 κ.), ὅπου καὶ ἔπεσαν ἡρωϊκῶς μαχόμενοι οἱ **Ἱερολοχίται**, καὶ τὸ **Γιούργεβον** (30.000 κ.) λιμένα ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως. Τοῦτο συνδέεται διὰ πετρελαιοαγωγῶν σωλῆνων μετὰ τὸ Πλοέστι καὶ εἶναι ἐπίνειον τοῦ Βουκουρεστίου. Γίνεται εἰς αὐτὸ καθαρισμὸς καὶ ἐξαγωγή εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πετρελαίου.

Τ σ ε χ ο σ λ ο β α κ ί α

Θέσις. Έκτασις. Ἡ Τσεχοσλοβακία παρεντιθεμένη μεταξὺ τῆς Πολωνίας πρὸς Β., τῆς Αὐστρίας καὶ Οὐγγαρίας πρὸς Ν., τῆς Γερμανίας πρὸς Δ. καὶ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως πρὸς Α., ἔχει ἑκτασιν 127.830 τετρ. χιλ. Εἶναι, ὅπως καὶ ἡ Αὐστρία, ἡ Οὐγγαρία καὶ ἡ Ἐλβετία, κράτος, τὸ ὅποιον εὐρίσκεται μακρὰν τῆς θαλάσσης καὶ δὲν ἔχει διέξοδον πρὸς αὐτήν. Ἡ Τσεχοσλοβακία, γενομένη ἀνεξάρτητον κράτος μετὰ τὸ

τέλος τοῦ Βου παγκοσμίου πολέμου, ἀπώλεσε μετὰ τοῦτον τὸ ἀνατολικώτερον μῆμα της, προσαρτηθὲν εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσιν, ἐνῶ προσήρτησεν ἐδάφη ἀνήκοντα πρὸ τοῦ Βου παγκοσμίου πολέμου εἰς τὴν Γερμανίαν, τὴν Αὐστροίαν καὶ τὴν Οὐγγαρίαν. Διὰ τῆς μεταβολῆς ταύτης σήμερον ἡ Τσεχοσλοβακία δὲν ἔχει κοινὰ μὲ τὴν Ρουμανίαν σύνορα, ὥς συνέβαινε τοῦτο πρὸ τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου (Χάρτ. 60). Ἀπετελέσθη ἀπὸ τὰ ἐδάφη, τὰ ὅποια κατέκουν δύο λαοὶ Σλαβικῆς καταγωγῆς, οἱ Τσέχοι καὶ οἱ Σλοβάκοι καὶ διὰ τοῦτο λέγεται Τσεχοσλοβακία. Ἔχει σχῆμα ἐπίμηκες.

Φυσικαὶ περιοχαί. Ἡ Τσεχοσλοβακία ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς φυσικὰς περιοχάς, ἥτοι : Τὴν **Βοημίαν**, τὴν **Μοραβίαν** καὶ τὴν **Σλοβακίαν** (Χάρτ. 60).

Βοημία. Αὕτη εἶναι ἐν ὀροπέδιον. Περιβάλλεται ἐκ τῶν ΝΑ. ὑπὸ τοῦ καταφύτου ἐκ δασῶν **Βοημικοῦ Ἀρνυοῦ** (1458 μ.). Ἐκ τῶν ΒΔ. ὑπὸ τῶν ὄρεων Ἑρτς ἢ ὄρεων τῶν Μεταλλευμάτων, (τὰ ὅποια εἶδμεν εἰς τὰ περὶ Γερμανίας) καὶ ἐκ τῶν Β. καὶ τῶν ΒΑ. ὑπὸ τῶν Σουδητίων ὄρεων (τὰ ὅποια λέγονται καὶ ὄρη τῶν Γιγάντων, 1603 μ.). Ὅλα τὰ ὄρη ταῦτα, προσερχόμενα ἀπὸ πτυχώσεις παλαιότερας τῆς Ἀλπικῆς, ἔχουν ὑποστῇ μεγάλας διαβρώσεις καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ὑψηλά. Σχηματίζονται μεταξὺ τῶν πλατεῖαι καὶ εὐφοροὶ κοιλάδες καὶ ὑπεράνω τῆς ζώνης τῶν δασῶν θερινὰ λειβάδια, ὅπου κατὰ τὸ θέρος βόσκουν γαλακτοπαραγωγοὶ ἀγελάδες. Πρὸς τὰ Α. καὶ ΝΑ. τὸ Βοημικὸν ὀροπέδιον κλείει μὲ τοὺς λόφους τῆς Μοραβίας. Τὸ ὀροπέδιον τοῦτο ἔχει κλίσιν ἀπὸ Ν. πρὸς Β. καὶ ΒΔ. καὶ οὕτω ὅλα τὰ ὕδατά του συλλέγονται ἀπὸ τὸν ποταμὸν Ἑλβαν, ὁ ὅποιος τὸ διασχίζει. Εἰσέρχεται οὗτος εἰς τὸ Γερμανικὸν ἔδαφος διὰ μέσου τῶν ὄρεων τῶν Μεταλλευμάτων, ρέων κατ' ἀρχὰς πρὸς Β. καὶ κατόπιν στρεφόμενος ἀποτόμως πρὸς τὰ ΒΔ. (Χάρτ. 60) ἐκβάλλει εἰς τὴν Βόρ. Θάλασσαν, σχηματίζων ἐπίμηκη ποταμολιμένα.

Μοραβία. Μεταξὺ τῶν Μοραβικῶν λόφων, οἱ ὅποιοι κλείουν ἀπὸ τὰ Α. καὶ τὰ ΝΑ. τὸ ὀροπέδιον τῆς Βοημίας, καὶ τῶν πρώτων ὄρεων τῆς ὀροσειρᾶς τῶν Καρπαθίων πρὸς ἀνατολὰς (Σλοβακία) ἐκτείνεται τὸ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ **Μοράβα** διαρρέομενον λεκανοπέδιον, τὸ ὅποιον λέγεται **Μοραβία**. Αὕτη ἀποτελεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ προσχωσιγενῆ εὐφορὰ ἐδάφη, εἰς τὰ ὅποια καλλιεργοῦνται κυρίως τὰ δημητριακὰ, ὁ λυκίσκος καὶ τὰ σακχαρότευτλα.

Σλοβακία. Αὕτη εἶναι τὸ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Μοραβίας ἐκτεινόμενον ὄρεινόν τμήμα τῆς Τσεχοσλοβακίας. Ἀρχίζει ἀπὸ τὰ λεγόμενα μικρὰ Καρπάθια, τὰ ὁποῖα προεκτείνονται τοξοειδῶς διὰ τῶν ὄρεων **Τάτρα** (ἄνω καὶ κάτω Τάτρα, 2663 μ.) μέχρι τῶν Καρπαθίων. Τὰ ἐκ δασῶν κατάρφτα ὄρη τῆς, αἱ μετὰξὺ των εὐφοροὶ κοιλάδες καὶ τὸ πληθὺς τῶν μικρῶν λιμνῶν τῆς κάμνουν τὴν Σλοβακίαν μίαν τῶν ὡραιότερων περιοχῶν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Μόνον τὸ ΝΔ τμήμα τῆς εἶναι πεδινόν, ἀποτελοῦν συνέχειαν τῆς Οὐγγρικῆς πεδιάδος.

Τὸ **κλίμα** εἶναι τὸ μετριασμένον ἡπειρωτικὸν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Αἱ βροχαὶ πίπτουσι κυρίως κατὰ τὸ θέρος εὐνοοῦν τὴν γεωργίαν, δὲν εἶναι ὅμως σπάνιαι αἱ ἐποχαὶ ξηρασίας, αἱ ὁποῖαι προξενοῦν καταστροφὰς εἰς τὴν γεωργίαν. Ἡ μέση θερμοκρασία εἰς τὴν Πράγαν εἶναι -1° τὸν Ἰανουάριον καὶ $+20^{\circ}\text{K}$. τὸν Ἰούλιον.

Γεωργία. Κτηνοτροφία. Δάση. Ἡ εὐφορος καὶ καλλιεργήσιμος ἔκτασις, φθάνουσα τὰ 43% τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς χώρας, (*Χάρτ. 61*), ἐπιτρέπει τὴν παραγωγὴν πολλῶν γεωργικῶν προϊόντων. Καλλιεργοῦνται δημητριακὰ, γεώμηλα, λυκίσκος, σακχαρότευτλα πολλὰ (ἔχει ἡ Τσεχοσλοβακία μεγάλην παραγωγὴν σακχάρους, ὥστε νὰ κάμνη καὶ ἐξαγωγὴν) καὶ εἰς ἀρκετὰς προσηνέμους κοιλάδας ἄμπελοι καὶ ὡπωροφόρα δένδρα. Ὑπάρχουν διὰ τὴν κτηνοτροφίαν, εἰς τὰ πεδινὰ μέρη καλλιεργούμενα λειβάδια καὶ εἰς τὰ ὄρεινά, ἄνω τῆς ζώνης τῶν δασῶν, φυσικὰ λειβάδια. Ἐκτρέφονται περὶ τὰ 5 ἑκατομ. βοοειδῆ, ὀλιγώτερα πρόβατα (1,5 ἑκατομ.), χοῖροι (4 ἑκατομ.). Ἡ **πτηνοτροφία**, ἡ **μελισσοκομία** καὶ ἡ **κονικλοτροφία** ἔχουν μεγάλην ἀνάπτυξιν. Οὕτω ἡ Τσεχοσλοβακία ἔχει ὄχι μόνον αὐτάρκειαν, ἀλλὰ καὶ περισσεύει εἰς γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Ἐχει ἐπίσης τὰ ὄρη τῆς κεκαλυμμένα ἀπὸ ἀπέραντα δάση καὶ ὑπολογίζεται μετὰξὺ τῶν πλέον δασοσκεπῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης (τὰ 23% τοῦ ἐδάφους τῆς καλύπτονται ἀπὸ δάση). Κάμνει ἐξαγωγὴν ξυλείας, πυρείων, *χάρτου* καὶ *χαρτομάζης*.

Ὁρυκτά. Βιομηχανία. Ἡ Τσεχοσλοβακία εἶναι καὶ χώρα βιομηχανικὴ καὶ μάλιστα μία ἀπὸ τὰς πλέον βιομηχανικὰς χώρας τῆς Εὐρώπης. Εἶναι πλουσία εἰς ὀρυκτά (ἰδίως ἡ περιοχὴ τῆς τῶν ὀρέων τῶν *Μεταλλευμάτων*, καλουμένων οὕτω λόγῳ τῶν πολλῶν μεταλλευμάτων τὰ ὁποῖα περικλείουν). Ἐχει ὀλίγον πετρέλαιον, ἄνθρακας καὶ ἄφθονον λευκὸν ἄνθρακα, σίδηρον, χαλκόν, μόλυβδον κ.λ.π. καθὼς καὶ τὸ σή-

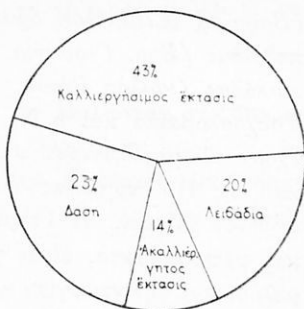
Χάρτ. 62. Οικονομικός Χάρτης Τσεχοσλοβακίας.

μερον πολύτιμον μετάλλευμα Ουράνιον. Ἀπὸ τὰς πρώτας ὕλας τὰς ἀπαιτήτους διὰ τὰς βιομηχανίας τῆς ἐλλείπουν μόνον τὸ ἔριον, ὃ βάμβαξ καὶ τὸ καουτσούκ, (τὰ ὁποῖα ὅμως σήμερον δύνανται νὰ ἀντικατασταθοῦν ἀπὸ συνθετικὰς ὕλας, χημικῶς παρασκευαζομένας). Αἱ κυριώτεραι βιομηχαναί εἶναι αἱ τῆς παραγωγῆς σακχάρους, ἡ μεταλλουργικὴ βιομηχανία, ἡ τοιαύτη ὕλων καὶ κρυστάλλων (εἶναι ὀνομαστὰ τὰ κρύσταλλα τῆς Βοημίας), ξυλείας, χάρτου καὶ χαρτομάζης, ὑφασμάτων, ζύθου κ.λ.π.

Ἡ **συγκοινωνία** εἶναι ἀρίστη. Ὑπάρχει πυκνὸν ὁδικὸν καὶ σιδηροδρομικὸν δίκτυον καὶ πλὴν τούτου καὶ οἱ ποταμοί, οἱ ὁποῖοι εἶναι πλωτοί. Ἐκ τούτων ὁ Ἑλβας συνδέει τὴν Τσεχοσλοβακίαν μὲ τὴν Βορ. Θάλασσαν, ὁ Δούναβις μὲ τὸν Εὐξείνιον καὶ ὁ Νάϊσε καὶ Ὁδερὸς μὲ τὴν Βαλτικὴν.

Ἐξάγει ἡ Τσεχοσλοβακία σάκχαριν, ξυλείαν, χάρτην καὶ χαρτομάζαν, ὑφάσματα, αὐτοκίνητα, μηχανὰς καὶ μηχανήματα διάφορα, ὅπλα, δημητριακά, δέρματα καὶ διάφορα ἄλλα βιομηχανικὰ εἶδη.

Εισάγει πρώτας ύλας διὰ τὴν βιομηχανίαν καὶ κυρίως βάμβακα, καουτσούκ καὶ ἔριον, καθὼς καὶ εἴδη διατροφῆς μὴ παραγόμενα εἰς τὴν χώραν, ὅπως π.χ. ἀποικιακά.

Χάρτ. 61. Κατανομή ἐδάφους Τσεχοσλοβακίας.

Νόμισμα εἶναι ἡ **κορώνα** ὑποδιαιρουμένη εἰς 100 **χάλερ**. Μὲ τὴν Ἑλλάδα εἶχεν ἡ Τσεχοσλοβακία πρὸ τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου σημαντικὸν ἐμπόριον. Ἐξῆγεν εἰς αὐτὴν ὑφάσματα, σάκχαριν, μεταλλινὰ εἶδη, ὑαλικά κ.λ.π. καὶ εἰσήγεν ἐξ Ἑλλάδος καπνόν, σταφίδα, σῦκα ξηρά, ἀκατέργαστα δέρματα κ.λ.π. Τὸ μετὰ τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐμπόριον ἡλαττώθη μετὰ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον καὶ τὴν ἀνακήρυξιν αὐτῆς εἰς Λαϊκὴν Δημοκρατίαν, δηλαδὴ μετὰ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος.

Κάτοικοι καὶ Πληθυσμός. Οἱ κάτοικοι τῆς Τσεχοσλοβακίας σήμερον, πλὴν μερικῶν Οὐγγρων καὶ Πολωνῶν, εἶναι οἱ Τσέχοι καὶ οἱ Σλοβάκοι, λαοὶ Σλαβικῆς καταγωγῆς. Πρὸ τοῦ Βου παγκοσμίου πολέμου ὑπῆρχον ἀρκετοὶ Γερμανοί, οἱ ὅποιοι ὅμως ἐξαναγκάσθησαν μετὰ τὸν Βον παγκόσμιον πόλεμον νὰ μετακινήθωσιν πρὸς τὴν Γερμανίαν. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Τσεχοσλοβακίας ἀνέρχεται εἰς 13.564.000 κ. μὲ πυκνότητα 106 κ. κατὰ τετρ. χιλιόμε.

Σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι: εἰς τὴν Βοημίαν ἡ **Πράγα** (978.000 κ.) πρωτεύουσα τῆς Βοημίας καὶ ὁλοκλήρου τῆς Τσεχοσλοβακίας. Εἶναι βιομηχανικόν, ἐμπορικὸν καὶ πνευματικὸν κέντρον. **Πίλσεν** (273.000 κ.) πόλις βιομηχανική. Εἰς τὴν Μοραβίαν ἡ **Μπὺρν** ἢ **Μπρνὸ** (273.000 κ.) καὶ ἡ **Ὁστράβα** (185.000 κ.), ἀμφότεραι βιομηχανικαὶ πόλεις καὶ εἰς τὴν Σολβακίαν ἡ **Μπρατισλάβα** (ἢ *Πρεσβούργον* 175.000 κ.) ποτάμιος ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως λιμὴν.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

Αἱ χῶραι τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης δὲν παρουσιάζουν ὡς πρὸς τὸ ἔδαφος τὴν ὁμοιομορφίαν, τὴν ὁποίαν παρετηρήσαμεν εἰς τὰς προηγουμένως ἐξετασθείσας φυσικὰς περιοχὰς τῆς Εὐρώπης. Διότι εἰς τὰς χώρας ταύτας ἀνευρίσκομεν ὑψηλὰ ὄρη (*Ἀλπεις, Καρπάθια*) καὶ ὁροπέδια

(*Βοημία, Ἑλβετικὸν ὄροπέδιον*). Ἀνευρίσκομεν ὅμως καὶ μεγάλας πεδιάδας (*Βορ. Γερμανία, Οὐγγαρία, Ρουμανία*) καὶ εὐφόρους εὐρείας κοιλάδας (*κοιλὰς Ρήνου, Δουνάβεως κ.λ.π.*). Γενικῶς ἡ Αὐστρία, ἡ Τσεχοσλοβακία καὶ ἡ Ν. Γερμανία εἶναι χῶραι ὄρειναι. Αἱ ὑπόλοιποι ἔχουν τὸ μεγαλύτερον μέρος πεδινόν. Ἐξαιρουμένης τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῆς Β. Γερμανίας ὅλαι αἱ χῶραι αὗται ἔχουν μεγάλη δάση καὶ ἄφθονον ξυλείαν. Ἡ Γερμανία καὶ ἡ Τσεχοσλοβακία, ἔχουσαι ἄνθρακα καὶ μεταλλεύματα, εἶναι χῶραι βιομηχανικαί, χωρὶς ὅμως νὰ παραμελοῦν καὶ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Ἡ Ἑλβετία εἶναι χώρα κτηνοτροφικὴ καὶ βιομηχανικὴ χάρις εἰς τὸν ἄφθονον λευκὸν ἄνθρακα τὸν ὅποιον ἔχει. Ἡ Αὐστρία ἔχει τὰ περισσότερα ἔσοδα ἀπὸ τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸν δασικὸν πλοῦτον τῆς, ἡ δὲ Οὐγγαρία καὶ ἡ Ρουμανία εἶναι χῶραι γεωργικαί. Ἡ Αὐστρία καὶ περισσότερο ἡ Ἑλβετία ἔχουν σημαντικὰ ἔσοδα ἀπὸ τὸν τουρισμόν.

Ἡ συγκοινωνία εἰς τὰς χώρας αὐτάς εἶναι ἀρίστη. Ὑπάρχει πυκνὸν δίκτυον σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ ὁδῶν, περισσότερον μάλιστα εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν ὄρεινὴν Ἑλβετίαν. Πλὴν τούτου μεγάλοι πλωτοὶ ποταμοὶ (*Ρήνος, Δούναβις, Ἑλβας κ.λ.π.*) καὶ διώρυγες διευκολύνουν τὰς συγκοινωνίας καὶ τὸ ἐμπόριον ἐνοῦντες τὰς χώρας αὐτάς μὲ μεγάλους λιμένας (*Ρότερνταμ, Ἀμβούργον, Βρέμην, Κωνσταντζαν κ.λ.π.*). Διότι αἱ ἐν λόγῳ χῶραι δὲν ἔχουν (πλὴν τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ρουμανίας) διέξοδον πρὸς τὴν θάλασσαν. Ὡς πρὸς τὸ κλίμα προσομοιάζουν μεταξὺ των, ἔχουσαι κλίμα ἡπειρωτικόν, τὸ καλούμενον ἡπειρωτικὸν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ ἡ πρὸς τὴν Βορ. Θάλασσαν Γερμανία, ἡ ὁποία ἔχει κλίμα Ὠκεάνιον.

Οἱ **κάτοικοι** τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Αὐστρίας, ἐν μέρει δὲ καὶ τῆς Ἑλβετίας, εἶναι Γερμανικῆς καταγωγῆς. Οἱ Τσεχοσλοβάκοι καὶ ἡ μειονότης τῆς Αὐστρίας (*Κροάται καὶ Σλοβένοι*) εἶναι Σλαβικῆς καταγωγῆς. Οἱ κάτοικοι τῆς Οὐγγαρίας, λεγόμενοι Μαγυάροι, ἀνήκουν εἰς τὴν Κιτρίνην φυλὴν, (ἔχουν ὅμως ὑποστῇ μεγάλην ἐπιμιξίαν μὲ λευκοὺς). Οἱ Ρουμάνοι εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Δακῶν, ἔχοντες ὑποστῇ ἐπιδρασιν Λατινικὴν καὶ Σλαβικὴν καθὼς καὶ τοῦ Βυζαντίου. Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ ἀρκετὰ μεγάλη εἰς τὴν Ἑλβετίαν (127) καὶ τὴν Γερμανίαν (200) εἶναι μικρὰ εἰς τὴν Τσεχοσλοβακίαν σχετικῶς μὲ τὸν πλοῦτον τῆς χώρας ταύτης (106). Ἡ ἀραιότερον κατοικημένη, ἐν σχέσει μὲ τὰς ἄλλας χώρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, εἶναι ἡ Ρουμανία (76).

V. ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Ἡ Ἀνατολική Εὐρώπη περιλαμβάνει τὴν Πολωνίαν, τὴν Φινλανδίαν καὶ τὸ μέχρι τῶν Οὐραλίων ὁρέων, τοῦ Οὐράλη ποταμοῦ, τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τοῦ Καυκάσου τμήμα τῆς Ἑνώσεως τῶν Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν, ἡ ὁποία λέγεται καὶ ἀπλῶς Σοβιετική Ἑνωσις, παλαιότερον δὲ ἐλέγετο Ρωσία.

Π ο λ ω ν ί α

Θέσις. Ἑκτασις. Ἡ Πολωνία ὀφείλει τὸ ὄνομά της εἰς τὸν ποταμὸν Βιστούλαν, παρὰ τὸν ὁποῖον ἐγκατεστάθη κατὰ πρῶτον καὶ ἀνεπτύχθη βραδύτερον ὁ Πολωνικὸς λαὸς καὶ ὁ ὁποῖος ποταμὸς Πολωνιστὶ λέγεται *Πόλσκα*. Ὑπῆρξεν ἐπὶ μακρὸν ὑπόδουλος εἰς τὴν Ρωσίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Αὐστροουγγρικήν Μοναρχίαν, ἀνέκτησε δὲ τὴν ἀνεξαρτησίαν της μετὰ τὸν Αὐν παγκόσμιον πόλεμον. Κατὰ τὸν δευτέρου παγκόσμιου πολέμου τὰ ἐδάφη της κατελήφθησαν ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς Ρώσους, μετὰ τὸ τέλος δὲ τοῦ πολέμου τούτου ἠλευθερώθη καὶ πάλιν ἡ Πολωνία. Ἀλλὰ μέγα μέρος τοῦ μετὰ τὸν Αὐν παγκόσμιου πολέμου ἰδρυθέντος Πολωνικοῦ κράτους προσήρτηθη καὶ ἀπετέλεσε τμήμα τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως, ἐνῶ ἡ Πολωνία προσήρτησε ἐδάφη ἀνήκοντα εἰς τὴν Γερμανίαν (Χάρτ. 63 καὶ 64). Οὕτω ἡ Πολωνία, ὥς διεμορφώθη μετὰ τὸν Βον παγκόσμιον πόλεμον, ὁρίζεται πρὸς Β. ἀπὸ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν καὶ τὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσιν, πρὸς Δ. ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Γερμανίαν, τὰ μετὰ τῆς ὁποίας φυσικὰ ὅρια ἀποτελοῦν οἱ ποταμοὶ Ὁδερὸς καὶ ὁ παραπόταμός του Νάϊσσε, πρὸς Ν. ἔχει τὴν Τσεχοσλοβακίαν καὶ πρὸς Α. τὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσιν. Ἡ ἑκτασίς της εἶναι 311. 700 τετρ. χιλιόμε. (πρὸ τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου ἦτο 388.400 τετρ. χιλιόμε.).

Φυσικαὶ περιοχαί. Τὴν Πολωνίαν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς δύο φυσικὰς περιοχάς. Ἦτοι : 1) Μίαν ἀπέραντον **πεδινὴν** ἑκτασιν καταλαμβάνουσαν ὁλόκληρον τὴν βόρειον καὶ τὴν Κεντρικὴν Πολωνίαν καὶ ἀποτελοῦσαν συνέχειαν τῆς Μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς πεδιάδος. Εἶναι μία μονοτόνως ἐπίπεδος ἑκτασις, ἡ ἀπεραντοσύνη τῆς ὁποίας διακρίπτε-

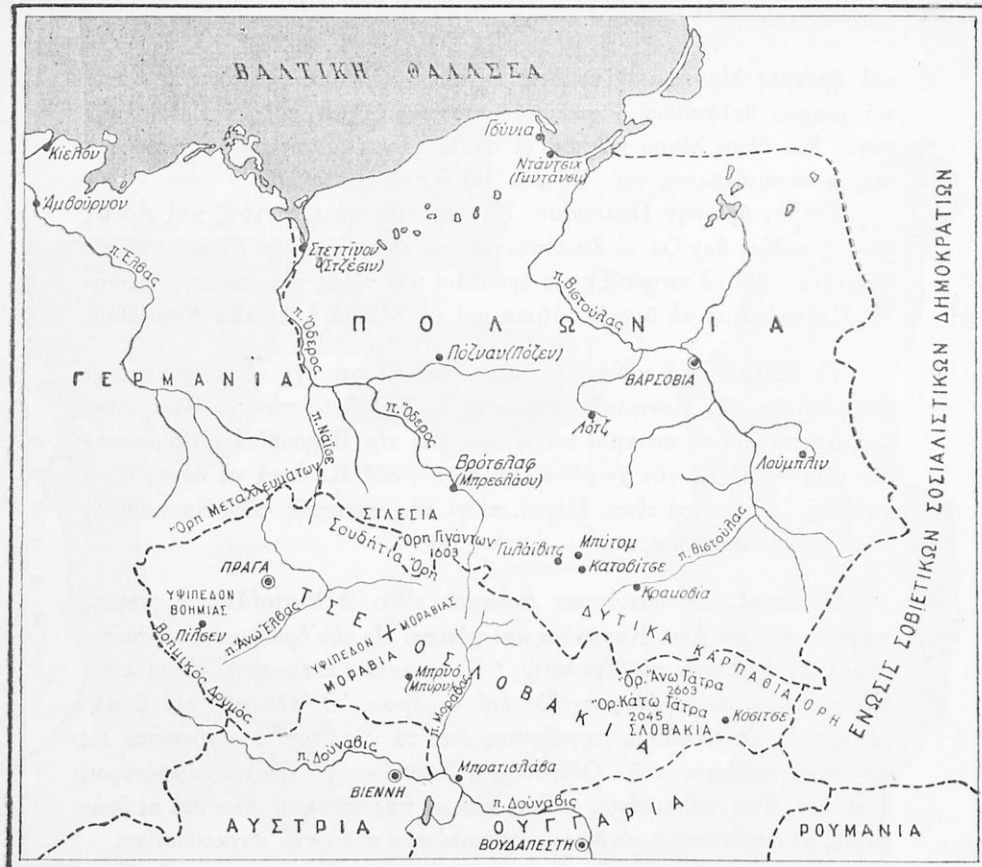
και αρκετάς λίμνες και έλώδεις εκτάσεις πλησίον τῆς ακτῆς. Λόγω τοῦ μικροῦ θαλασσοῦ διαμελισμοῦ σχηματίζονται πρὸς τὴν Βαλτικὴν μόνον δύο ἄξιοι λόγου κόλποι, οἱ ὅποιοι εἶναι ἀμφοτέρωι ποταμόκοιλοι, ὁ ποταμόκοιλος τοῦ Ὑδέρου καὶ ὁ τοῦ Βιστούλα.

2) Τὴν ὀρεινὴν Πολωνίαν. Νοτίως τῶν πόλεων Λότζ καὶ Λούμπλιν ἡ πεδιάς ἀρχίζει νὰ διακόπτεται ἀπὸ λόφους καὶ τὸ ἔδαφος γίνεται ἀνώμαλον, διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς ὀροπέδια καὶ τέλος τὴν τελείως ὀρεινὴν Ν. Πολωνίαν μὲ τὰ ὄρη Σουδήτια καὶ τὰ Μικρὰ ἢ Δυτικὰ Καρπάθια.

Τὸ Κλίμα εἶναι καθαρῶς ἡπειρωτικὸν (καὶ ὅχι τὸ μετριασμένον ἡπειρωτικὸν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης). Τὸ ψῦχος τὸν χειμῶνα εἶναι δρυμύτατον καὶ οἱ ποταμοὶ παγώνουν. Εἰς τὴν Βαρσοβίαν ἡ θερμοκρασία τῶν -22° K. τὸν χειμῶνα καὶ τῶν $+35^{\circ}$ K. κατὰ τὸ θέρος εἶναι συνήθης. Αἱ βροχαὶ εἶναι ὀλίγαι, πλὴν τῆς περιοχῆς τῶν Καρπαθίων, ὅπου εἶναι ἀφθονώτεραι.

Ποταμοί. Σπουδαιότεροι ποταμοὶ εἶναι ὁ Βιστούλας, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὰ Δυτ. Καρπάθια καὶ χύνεται εἰς τὸν ὁμώνυμόν του ποταμόκοιλον ἢ κόλπον τοῦ Ντάνσιχ, (Πολωνιστὴ Γκντάνσκ). Εἶναι κατὰ τὸν χειμῶνα παγωμένος σχεδὸν ἐπὶ 4 μῆνας. Ὁ Ὑδερος καὶ ὁ παραπόταμός του Νάϊσσε, πηγάζοντες ἀπὸ τὰ Σουδήτια ὄρη χύνονται εἰς τὸν ποταμόκοιλον τοῦ Ὑδέρου (ἢ Στεττίνου). Πλωτοὶ ἀμφοτέρωι, ὅταν δὲν εἶναι παγωμένοι, καθὼς καὶ οἱ παραπόταμοὶ των καὶ αἱ διώρυγες, αἱ ὁποῖαι τοὺς συνδέουν, διευκολύνουν πολὺ τὴν συγκοινωνίαν.

Γεωργία, Κτηνοτροφία. Δασικὸς πλοῦτος. Οἱ ἄγροὶ καταλαμβάνουν τὰ 50 % τοῦ Πολωνικοῦ ἐδάφους καὶ τὰ λειβάδια τὰ 13 %. Τὰ 23 % τοῦ ἐδάφους καλύπτονται ἀπὸ δάση, μεγάλα δὲ δάση ὑπάρχουν κυρίως εἰς τὴν Ν. ὀρεινὴν Πολωνίαν. Εἶναι δηλ. ἡ Πολωνία χώρα κυρίως γεωργοκτηνοτροφικὴ, ἔχουσα καὶ μεγάλα δάση καὶ ἐξ αὐτῶν ἀρκετὴν ξυλείαν. Διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοι τῆς ἀσχολοῦνται μὲ τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν. Καλλιεργοῦνται κυρίως τὰ δημητριακά, τὴν παραγωγὴν τῶν ὁποίων εὐνοεῖ τὸ κλίμα καὶ τὸ ἔδαφος τῆς ἀπὸ τὰ Δημητριακὰ καλλιεργεῖται περισσότερον ἢ σίκαλις, ἰδίως εἰς τὴν βόρειον Πολωνίαν, ὅπου χάρις εἰς τὸ ἀμῶδες ἔδαφος εὐδοκιμεῖ αὕτη. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης γεώμηλα, σακχαρότευτλα, λυκίσκος, ὀπωροφόρα δένδρα (ἰδίως μηλέαι, δαμασκηναί

Χάρτ. 64. Πολωνία — Τσεχοσλοβακία.

και κερασέαι) καθώς και καπνός. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη κυρίως μὲ βοοειδῆ καὶ χοίρους, ἀρκετοὺς ἵππους καὶ ὀλιγώτερὰ αἰγοπρόβατα.

Ὅρυκτά. Βιομηχανία. Ἐμπόριον. Ἡ Πολωνία ἔχει ἀρκετοὺς ἄνθρακας, ἰδίως εἰς τὴν πρὸ τοῦ Βου παγκοσμίου πολέμου Γερμανικὴν καὶ ἤδη Πολωνικὴν Σιλεσίαν. Ἐχει ἐπίσης ὀρυκτὸν ἄλας, σίδηρον, μόλυβδον καὶ ὀλίγον πετρέλαιον εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Καρπαθίων. Ἡ βιομηχανία τῆς χώρας, καταστραφεῖσα σχεδὸν τελείως κατὰ τὸν Βον παγκόσμιον πόλεμον ὅτε ἡ Πολωνία κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Ρώσων, ἀναλαμβάνει ἤδη μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου. Ὑπάρχει ἀνε-

πτυγμένη ύφαντουργία και βιομηχανία παραγωγής σακχάρους και οινόπνευματος από σίκαλιν και γεώμηλα· υπάρχει επίσης σιδηροβιομηχανία, ύλουργία, καθώς και βιομηχανία χημικών προϊόντων.

Έξάγει ή Πολωνία πλὴν τῶν γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων καὶ ξυλείαν, ἄνθρακα (περισσότερον ἀπὸ οἰανδήποτε ἄλλην χώραν τῆς Εὐρώπης, λόγῳ τοῦ ὅτι δὲν ἔχει πολὺ ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν, ἐνῶ ἔχει ἀρκετὸν ἄνθρακα), ὑφάσματα, οἰνόπνευμα καὶ μεταλλεύματα.

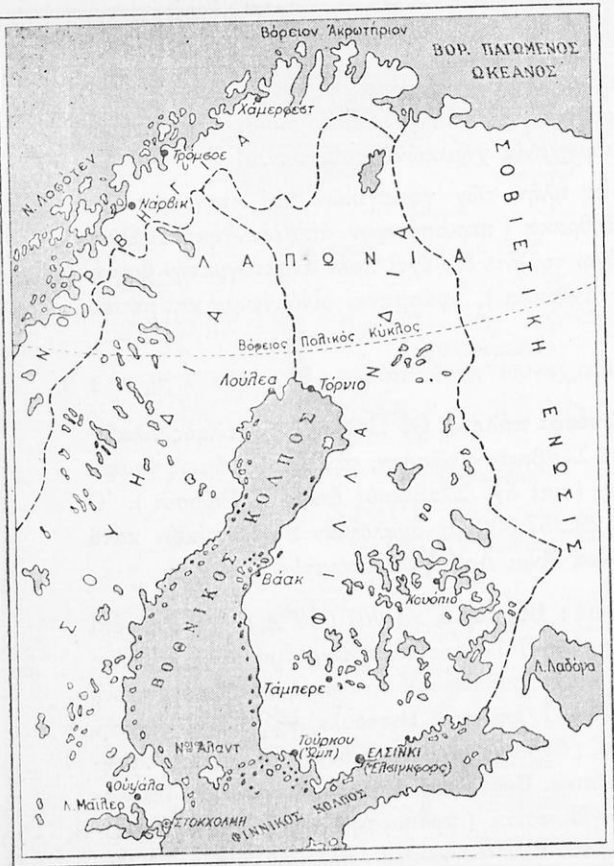
Εἰσάγει διάφορα βιομηχανικὰ προϊόντα.

Κάτοικοι καὶ κυριώτεραι πόλεις. Οἱ Πολωνοὶ εἶναι λαὸς Σλαβικῆς καταγωγῆς καὶ ὁμιλεῖ Σλαβικὴν γλῶσσαν, τὴν ὅποιαν ὅμως γράφει μὲ λατινικοὺς χαρακτῆρας (καὶ ὄχι Σλαβικοὺς ὅπως οἱ Ρῶσσοι). Ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 29.257.000 μὲ ἀναλογίαν 94 κατοίκων κατὰ τετρ. χιλιομ. Τὸ **πολίτευμα** εἶναι Λαϊκὴ Δημοκρατία.

Σπουδαιότεραι πόλεις: Βαρσοβία (1.067.000 κ.), κειμένη ἐπὶ τοῦ Βιστούλα, πρωτεύουσα τῆς Πολωνίας καὶ πνευματικὸν τῆς κέντρον, κόμβος συγκοινωνιῶν καὶ λιμὴν, καθὼς καὶ ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ πόλις. **Κρακοβία** (348.000 κ.) ἐπὶ τοῦ Βιστούλα καὶ αὕτη, εἰς τὴν ὁρεινὴν Ν. Πολωνίαν. **Λοτζ** (623.000 κ.), ἐν ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ὑφαντουργικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης. **Βρότσλαφ** (ἄλλοτε λεγόμενον *Μπρεσλάου*, 342.000 κ.) εἰς τὴν Σιλεσίαν (προσαρτηθεῖσαν εἰς τὴν Πολωνίαν ἐκ τῆς Γερμανίας μετὰ τὸν Βοηθ. παγκόσμιον πόλεμον) ἐπὶ τοῦ Ὀδέρου ποταμοῦ. **Πόζναν** (ἢ *Πόζεν*, 237.000 κ.) **Κατοβίτσε** (170.000 κ.) εἰς τὴν Ν. Πολωνίαν, πόλις βιομηχανικῆ. **Στζέτισιν** (τὸ πρῶν Γερμανικὸν *Στεττίνον*, 200.000 κ.), **Γκντάνσκ** (πρῶν *Ντάντσιχ*, 190.000 κ.) καὶ **Γδύνια** 117.000 κ.). Εἶναι οἱ τρεῖς ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς Πολωνικοὶ λιμένες. Ἡ Γδύνια εἶναι καὶ πολεμικὸς λιμὴν.

Φινλανδία

Ἡ **Φινλανδία** ἢ **Φιλλανδία**, (ἔτσι χώρα τῶν Φίννων) ἔχει ἔκτασιν 337.000 τετρ. χιλ. καὶ ὀρίζεται πρὸς Β. ἀπὸ τὴν Νορβηγίαν, πρὸς Δ. ἀπὸ τὴν Νορβηγίαν, τὴν Σουηδίαν καὶ τὴν Βαλτικὴν, πρὸς Ν. τὸν Φιννικὸν κόλπον καὶ πρὸς Α. ἀπὸ τὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσιν (Χάρτ. 65).

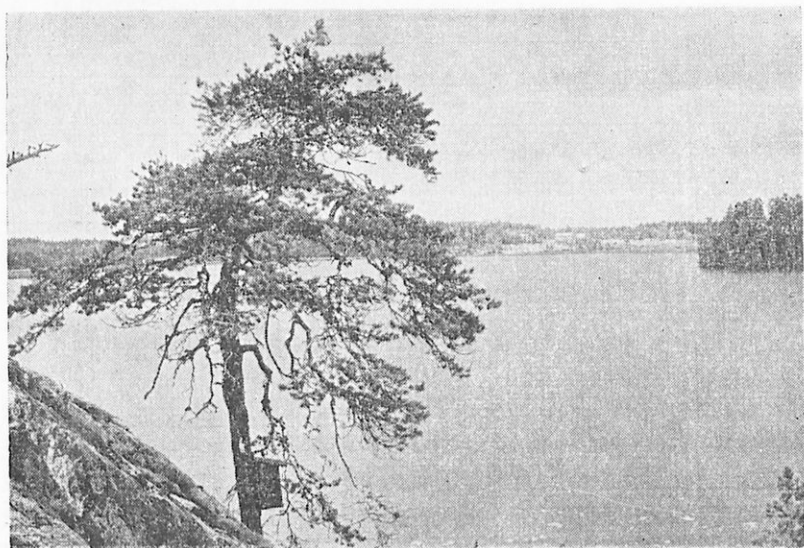

Χάρτ. 65. Φινλανδία.

Μορφολογία εδάφους. Το έδαφος της Φινλανδίας έχει υποστεί τη μεγίστην διάβρωση από τους εκ των Σκανδιναβικών Άλπεων κατελθόντας, κατά την παγετώδη περίοδον της ηλικίας της Γῆς, παγετώνας. Είναι διὰ τοῦτο μᾶλλον πεδινόν με ὕψος κυμαίνόμενον ἀπὸ 150 – 200 μ. Μόνον εἰς τὰ βόρεια, πρὸς τὴν Νορβηγίαν, σύνορα συναντῶνται ὄρη, ἀλλὰ καὶ ταῦτα χαμηλὰ (1324 μ.). Ἐπὶ τοῦ εδάφους της οἱ παγετῶνες τηκόμενοι, ἐναπέθεσαν τὰ ὑλικά τὰ ὅποια μετέφερον καὶ διὰ τοῦτο ἡ Φινλανδία σκεπάζεται ἀπὸ ἄμμους, χάλικας καὶ κροκάλας· ἔχει δηλαδὴ ἔδαφος ἄγονον. Ἐχει

ἐπίσης, λόγῳ τῆς ἐπιδράσεως τῶν παγετῶνων, πλῆθος μεγάλων καὶ μικρῶν λιμνῶν. Τὰ παράλια της ἔχουν μέγαν θαλάσσιον διαμελισμὸν καὶ πολλὰς νήσους καὶ νησίδας. Πλέον τῶν 75 χιλιάδων ὑπολογίζονται αἱ πλησίον τῶν παραλίων τῆς Φινλανδίας ὑπάρχουσαι νῆσοι καὶ νησίδες καὶ πλέον τῶν 40.000 αἱ λίμναι της. Διὰ τοῦτο ἡ Φινλανδία λέγεται «ἡ χώρα τῶν χιλίων λιμνῶν». Αἱ λίμναι αὗται, στεναὶ καὶ ἐπιμήκεις, δὲν εἶναι ὡς αἱ ἰδικαὶ μας λίμναι, προσομοιάζουσαι μᾶλλον με ὑδατίνους λαβυρίνθους.

Τὸ κλίμα εἶναι ἡπειρωτικὸν καὶ ὅταν κατὰ τὸν χειμῶνα πνέουν οἱ ψυχροὶ Β. ἢ ΒΑ. ἄνεμοι ἡ θερμοκρασία κατέρχεται πολὺ, φθάνουσα τοὺς

Ἐν Φινλανδικὸν τοπίον μετ' ἐμῆς μιᾶς ἐκ τῶν πολυαριθμῶν λιμνῶν τῆς.

Μία γενικὴ ἀποψὶς τοῦ λιμένος τοῦ Ἑλσίνκι. Εἰς τὸ μέσον τῆς εἰκόνης τὸ Προεδρικὸν Μέγαρον.

-500 εἰς τὰ Β. τῆς χώρας, ἐνῶ κατὰ τὸ θέρος αὕτη φθάνει τοὺς + 350 Κ. Οἱ ἀβαθεῖς κόλποι, Βοθνικὸς καὶ Φιννικός, συχνὰ παγώνουν κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ ἡ μετάβασις ἀπὸ τὴν Φινλανδίαν εἰς τὴν Σουηδίαν δύναται νὰ γίνῃ δι' ἐλκύθρων ἄλλως τε ἡ πῆξις τοῦ ὕδατος εἰς τοὺς ἀβαθεῖς αὐτοὺς κόλπους εἶναι εὐκολωτέρα, διότι τὸ ὕδωρ των δὲν εἶναι πολὺ ἀλμυρὸν (λόγῳ τῆς μικρᾶς ἐξατμίσεως ἐξ αἰτίας τῆς χαμηλῆς θερμοκρασίας καὶ τοῦ γλυκέος ὕδατος, τὸ ὁποῖον τοὺς φέρουν οἱ ἐκβάλλοντες εἰς τὴν Β. θάλασσαν ποταμοί). Ἡ καλυτέρα ἐποχὴ εἰς τὴν Φινλανδίαν εἶναι τὸ θέρος, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν διαρκεῖ πολὺ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν χειμῶνα, ὅστις εἶναι μακρότατος. Αἱ βροχαὶ εἶναι ἀρκεταί, περισσότεραι δὲ αἱ χιονοπτώσεις.

Οἱ ποταμοὶ εἶναι πολλοὶ ἀλλὰ μικροὶ καὶ ὀρμητικοί· καθὼς κατέρχονται ἀπὸ τοὺς λόφους καὶ τὰ χαμηλὰ ὄρη, σχηματίζουν πολλοὺς καταρράκτας καὶ παρέχουν ἀφθόνως λευκὸν ἄνθρακα. Τὸ ὕδωρ των εἶναι γενικῶς διαυγές, διότι διέρχονται, πρὶν καταλήξουν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀπὸ λίμνας, ὅπου ἀποθέτουν τὴν ἰλὸν καὶ τὰς ἄλλας ὕλας ποὺ ἔχουν παρασύρει.

Γεωργία. Κτηνοτροφία. Δάση. Τὸ ἔδαφος τῆς Φινλανδίας εἶναι ἀμμώδες καὶ χαλικῶδες καὶ διὰ τοῦτο ἄγονον. Τὸ ἄγονον ἔδαφος καὶ τὸ δριμὺ κλίμα δὲν εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας. Καλλιεργοῦνται κυρίως ἡ κριθὴ καὶ ἡ σίκαλις, ποὺ ἀντέχουν εἰς τὸ δριμὺ ψῦχος, καὶ εἰς τὰ Ν. τῆς χώρας γεώμηλα, σακχαρότευτλα καὶ λαχανικά. Ὑπάρχουν ὅμως ἀρκετὰ τεχνητὰ λειβάδια καὶ ἡ κτηνοτροφία ἔχει ἀρκετὴν ἀνάπτυξιν, ὥστε τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα ὄχι μόνον νὰ ἐπαρκοῦν, ἀλλὰ καὶ νὰ πλεονάζουν πρὸς ἐξαγωγὴν. Ὁ πλοῦτος ὅμως τῆς Φινλανδίας εἶναι τὰ ἀπέραντα δάση τῆς, διότι ἡ χώρα αὕτη εὐρισκομένη εἰς τὴν ζώνην τῶν δασῶν (Χάρτ. 67) μὲ δένδρα ἀντέχοντα εἰς τὸ ψῦχος, ἔχει μεγάλα δάση κωνοφόρων καὶ ἰδίως ἐλάτων. Οἱ κορμοὶ τῶν δένδρων ριπτόμενοι εἰς τοὺς ποταμοὺς φθάνουν εἰς μεγάλα πριονιστήρια εὐρισκόμενα κατὰ μῆκος τῶν ὀχθῶν των, ὅπου γίνεται ἡ κατεργασία των. Ὑπάρχουν μεγάλα ἐργοστάσια κατασκευῆς κόντρα πλακέ, χάρτου, χαρτομάζης καὶ πυρείων.

Ὅρυκτά. Ἐχει σίδηρον, μόλυβδον, χαλκὸν καὶ ψευδάργυρον.

Ἀλιεία. Συγκοινωνία. Ἐμπόριον. Ἡ ἀλιεία ἔχει ἀρκετὴν ἀνάπτυξιν εἰς τὰς πολυαρίθμους λίμνας τῆς χώρας καὶ εἰς τὴν Βαλτικὴν.

Ἡ συγκοινωνία εἶναι ἀρίστη καὶ δὲν ὑπάρχει οἰκισμός, ὁ ὁποῖος νὰ μὴ συνδέεται μὲ ἓνα σιδηροδρομικὸν σταθμὸν ἢ λιμένα· διευκολύνεται ἄλλως τε ἢ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας συγκοινωνία καὶ διὰ τῶν λιμνῶν. Σιδηροδρομικὴ γραμμὴ φθάνει ἀπὸ τὴν πρωτεύουσαν τῆς χώρας **Ἑλσίνκι** μέχρι τῆς εἰς τὸ βάθος τοῦ Βοθνικοῦ κόλπου πόλεως **Τόρνιο**, ὅπου ἐνοῦται μὲ τοὺς Σουηδικοὺς σιδηροδρόμους (*Χάρτ. 65*).

Ἐξάγει ἡ Φινλανδία κυρίως ξυλείαν, χάρτην καὶ χαρτόμαζαν κα-
θὼς καὶ βούτυρον καὶ τυρὸν ἀρίστης ποιότητος.

Εἰσάγει σῖτον καὶ βιομηχανικὰ προϊόντα.

Κάτοικοι καὶ πόλεις. Οἱ κάτοικοι εἶναι *Φίννοι*, ἀνήκοντες εἰς τὴν Κιτρίνην φυλὴν. Εἰς τὰ Β. τῆς χώρας ζοῦν καὶ μερικοὶ *Λάπωνες*. Ὁ πληθυσμὸς εἶναι 4.433.000 μὲ ἀναλογίαν 13 κατ. κατὰ τετρ. χίλιομ. Οἱ περισσότεροι κατοικοῦν εἰς τὰ Ν. τῆς χώρας καὶ τὰ παράλια· τὰ βόρεια τῆς χώρας (*Λαπωνία*) εἶναι σχεδὸν ἀκατοίκητα. Οἱ ἐκεῖ κατοικοῦντες ὀλίγοι *Λάπωνες* ἀπασχολοῦνται κυρίως μὲ τὴν διατροφὴν *ταράνδων*, τοὺς ὁποίους χρησιμοποιοῦν διὰ νὰ σῦρουν ἔλκυθρα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ γάλα καὶ τὸ κρέας τῶν. Ἡ Φινλανδία εἶναι **Δημοκρατία** καὶ πρωτεύουσά της ἔχει τὸ **Ἑλσίνκι** (ἢ *Ἑλσιγκφορς*, 437.000 κ.). Εἶναι ὁ κυριώτερος λιμὴν τῆς χώρας καὶ ἔχει μεγάλη ἐργαστᾶσια χάρτου καὶ χαρτομάζης. Ἡ **Ῥμπ** (ἢ *Τούρκου*, 100.000 κ.) εἶναι ἡ δευτέρα εἰς πληθυσμὸν πόλις καὶ ἡ **Βάσκ** (39.000 κ.) ὁ δευτερος λιμὴν τῆς Φινλανδίας, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξάγονται μεγάλα ποσὰ ξυλείας. Εἰς τὴν Φινλανδίαν ἀνήκουν καὶ αἱ νῆσοι **Ἄλαντ**, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν εἶδος γεφύρας μεταξὺ Φινλανδίας καὶ Σουηδίας εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Βοθνικοῦ κόλπου.

Εὐρωπαϊκὸν τμήμα τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως ἢ Εὐρωπαϊκὴ Ρωσία

Θέσις. Ἔκτασις. Εὐρωπαϊκὴν Ρωσίαν λέγομεν τὸ ἀνήκον εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἠπειρον μέρος τῆς Ἑνώσεως τῶν Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν, αἱ ὁποῖαι διὰ συντομίαν λέγονται καὶ **Σοβιετικὴ Ἑνωσις**. Διὰ τὸ τμήμα τοῦτο τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως, δηλαδή τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ρωσίαν, δὲν ὑπάρχουν σαφῶς καθωρισμένα πρὸς ἀνα-
τολὰς σύνορα ἀφοῦ τοιαῦτα, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν ἐμάθομεν, δὲν ὑπάρ-

Χάρτ. 66. Εὐρωπαϊκὸν τμήμα Ε.Σ.Σ.Δ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χουν οὐδὲ μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Ὡς τοιαῦτα λαμβάνονται τὰ *Οὐράλια ὄρη*, ὁ *Οὐράλης ποταμός*, ἡ *Κασπία θάλασσα* καὶ ὁ *Καύκασος*. Πρὸς τὰς ἄλλας πλευρὰς τὰ ὅρια εἶναι : Πρὸς Β. ὁ Β. Παγωμένος Ὠκεανός, πρὸς Δ. ἡ Νορβηγία, Φινλανδία, Βαλτική θάλασσα, Πολωνία, Τσεχοσλοβακία, Οὐγγαρία καὶ Ρουμανία καὶ πρὸς Ν. ἡ Ρουμανία, ὁ Εὐξείνιος Πόντος καὶ ὁ Καύκασος. Τὰ ἐδάφη, τὰ ὅποια προσήρτησεν ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις μετὰ τὸν Βον παγκόσμιον πόλεμον, εἶναι : Ὁ διάδρομος τοῦ *Πετσάμο* εἰς τὰ βόρεια τῆς Φινλανδίας, μέρος τῆς Ἀνατολικῆς *Φινλανδίας*, τὰ πρὶν Βαλτικὰ κράτη Ἑσθονία, Λεττονία καὶ Λιθουανία, μέρος τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας, ὅλη ἡ Ἀνατολικὴ Πολωνία, μέρος τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ ἀπὸ τὴν Ρουμανίαν ἡ Βεσσαραβία (*Χάρτ. 66*). Μετὰ τὰς προσαρτήσεις αὐτὰς ἡ ἑκτασις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας ὑπολογίζεται εἰς 5.418.000 τετρ. χιλιομ. δηλ. πλέον τοῦ 1/2 τῆς ἐκτάσεως ὁλοκλήρου τῆς Εὐρώπης. Ὁλόκληρος ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις, δηλ. ἡ Εὐρωπαϊκὴ καὶ ἡ Ἀσιατικὴ Ρωσία, ὑπολογίζεται ἔχουσα ἑκτασιν 22.403.000 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν ἄνω τῶν 200 ἑκατομ. κατ. μὲ πυκνότητά 9 κατοίκων κατὰ τετρ. χιλιομ. Περιλαμβάνει ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ρωσία :

Τὴν **Ὁμόσπονδον Σοσιαλιστικὴν Δημοκρατίαν τῆς Ρωσίας**, ἡ ὁποία κατέχει τὸ μέγιστον τμῆμα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας καὶ προεκτείνεται καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν εἰς ὁλόκληρον τὴν Σιβηρίαν καὶ τὰς Σοσιαλιστικὰς Δημοκρατίας : τῆς **Φιννοκαρελίας**, **Ἑσθονίας**, τῆς **Λεττονίας**, τῆς **Λιθουανίας**, τῆς **Λευκορωσίας**, τῆς **Οὐκρανίας**, (ἡ Λευκορωσία καὶ ἡ Οὐκρανία περιλαμβάνουν καὶ τὴν ἀποσπασθεῖσαν ἐκ τῆς Πολωνίας μετὰ τὸν Βον παγκόσμιον πόλεμον Ἀνατολικὴν Πολωνίαν καὶ τὸ ἐπίσης ἀποσπασθὲν ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς Τσεχοσλοβακίας) καὶ τῆς **Μολδαβίας** περιλαμβάνουσιν, τὴν ἐπίσης ἀποσπασθεῖσαν ἐκ τῆς Ρουμανίας Βεσσαραβίαν.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Φυσικαὶ περιοχαί. Τὸ Εὐρωπαϊκὸν τμῆμα τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως εἶναι μία ἀπέραντος πεδινὴ ἑκτασις, ἀποτελοῦσα τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τῆς **Μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς Πεδιάδος**. Μόνον εἰς τὰ Α., τὰ Ν. καὶ τὰ ΝΔ. τῆς ἡ ἀπέραντος αὐτῇ πεδινῇ ἑκτασις ἔχει ὄρη. Ταῦτα εἶναι πρὸς Α. τὰ *Οὐράλια*, λαμβανόμενα ὡς ὄριον μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας. Ὑποδιαίρουνται ταῦτα εἰς τὰ *Βόρεια*, τὰ *Κεντρικά*, (τὰ λεγόμενα καὶ *Μεταλλευτικὰ Οὐράλια*, διότι περι-

έχουν πλείστα μεταλλεύματα) και τὰ Ν. Ουράλια. Ἡ ὑψηλότερα κορυφή των, εὑρισκομένη εἰς τὰ Ν. Ουράλια μόλις φθάνει τὰ 1710 μ., σχηματίζονται δὲ πλείστοι χαμηλοὶ αὐχένες εἰς τρόπον, ὥστε ἡ διάβασις δι' αὐτῶν νὰ εἶναι εὐκολός. Εἰς τὰ Ν. ἔχει τὸν **Καύκασον**, ἐπεκτεινόμενον περισσότερον εἰς τὴν Ἀσίαν (ὑψηλότερα κορυφή του τὸ Ἐλμπρούς 5629 μ.) και τὰ ὄρη τῆς **Κριμαίας** (1543 μ.). Εἰς τὰ ΝΔ. εἶναι τὰ **Καρπάθια**, τὰ ὁποῖα ἀνέυρομεν ἤδη εἰς τὴν Τσεχοσλοβακίαν και τὴν Ρουμανίαν.

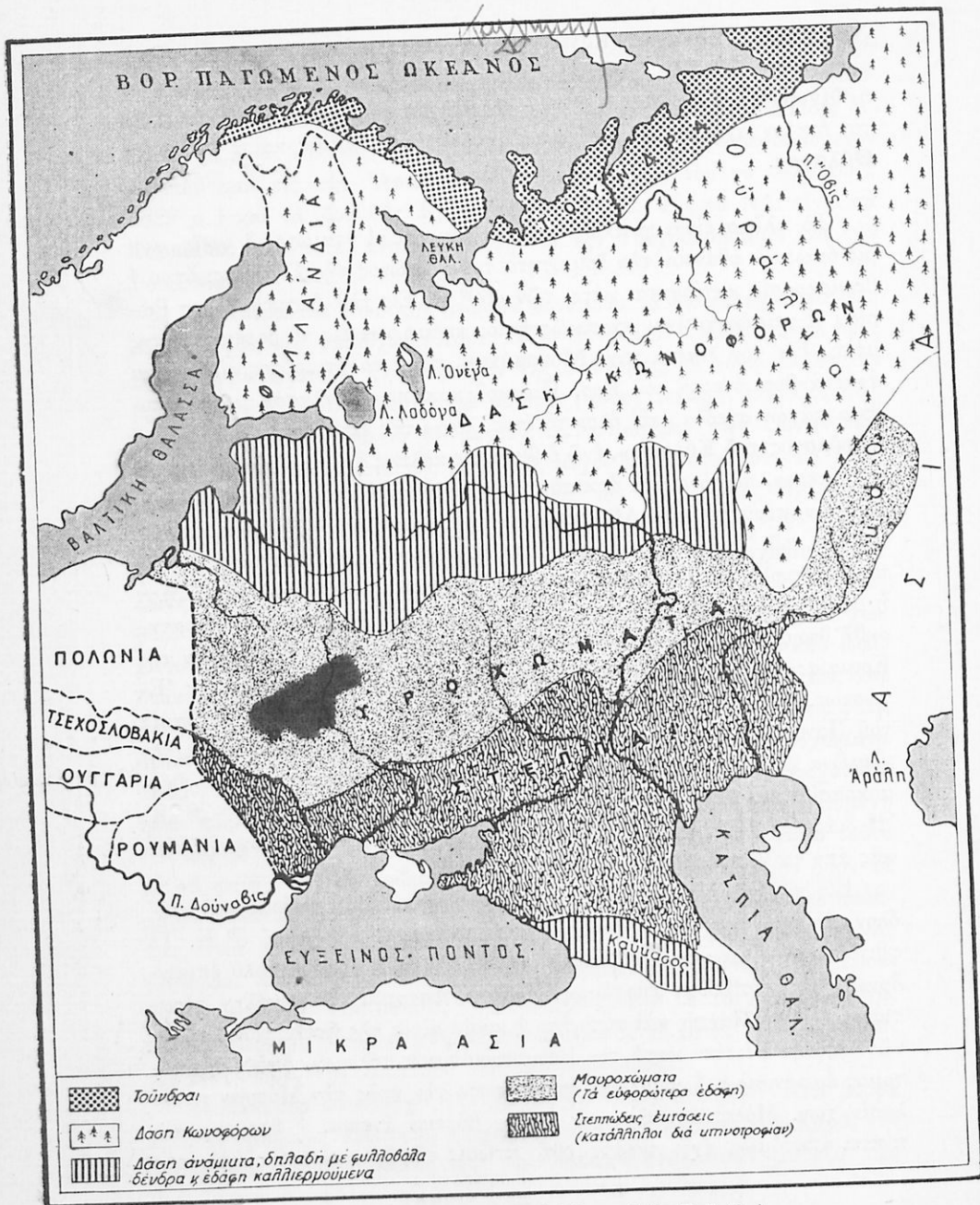
Τὴν ἀπέραντον Ρωσικὴν πεδιάδα δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς τὰς κάτωθι φυσικὰς περιοχὰς (*Χάρτ. 67*). Ἦτοι : 1) Μίαν ζώνην πρὸς Β., ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν περιοχὴν τῆς **Τούνδρας**, μὲ μόνην βλάστησιν βρύα, λειχήνας και νανώδη τινὰ δένδρα (ιδίως ἱτέας), τὸ ὕψος τῶν ὁποίων δὲν ὑπερβαίνει τὸ ἓν μέτρον. 2. Νοτιώτερον τὴν ζώνην τῶν **δασῶν** ἐκτεινομένην ἀπὸ τῆς Βαλτικῆς μέχρι τῶν Ουράλιων. Τὰ δάση ταῦτα εἶναι κυρίως ἀπὸ κωνοφόρα, εἰς τὰ νότια ὅμως τῆς ζώνης ὑπάρχουν και φυλλοβόλα δένδρα. 3. Νοτίως τῆς ζώνης τῶν δασῶν ἐκτείνεται μία ἀρκετὰ πλατεῖα ζώνη μὲ εὐφορα **μαυροχρώματα**. Ἡ ζώνη αὕτη ἀποτελεῖ τὸ περισσότερον καλλιεργούμενον τμήμα τῆς Ρωσίας και εἶναι ἡ πυκνότερον κατοικοιούμενη. Τὸ μαῦρον χρῶμα τοῦ χώματος και ἡ εὐφορία του ὀφείλεται εἰς τὴν χλόην, ἡ ὁποία ἐφέυετο ἐκεῖ, ὅταν τὰ ἐδάφη αὐτὰ ἦσαν ἀκαλλιέργητα ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν, και ξηραιομένη ἐσήπετο πλουτίζουσα τὸ ἔδαφος μὲ θρεπτικὰ διὰ τὰ φυτὰ συστατικά. 4) Νοτιώτερον τῆς ζώνης μὲ τὰ εὐφορα μαυροχρώματα ἐκτείνεται μία ἄλλη μὲ **χῶμα χρώματος φαιοῦ**, διότι ἐκεῖ αἱ βροχαὶ δὲν ἦσαν πολλαὶ και κατὰ συνέπειαν και ἡ χλόη ὄχι ἄφθονος ὥστε σηπομένη ἐπὶ πολλὰ ἔτη νὰ δώσῃ εἰς τὸ χῶμα μαῦρον χρῶμα. Τὸ τμήμα τοῦτο μὲ τὰ φαιὰ κατὰ τὸ χρῶμα χρώματα δὲν εἶναι τόσο εὐφορον ὅσον τὰ μαυροχρώματα. Ἡ τελευταία αὕτη ζώνη, καλυπτομένη κυρίως ἀπὸ στέππας, εἶναι κατάλληλος διὰ κτηνοτροφίαν. Ἐχομεν οὕτω, εἰς γενικὰς γραμμάς, ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας, τὴν **Τούνδραν**, τὴν **ζώνην τῶν δασῶν**, τὴν εὐφορον **ζώνην** μὲ τὰ **μαυροχρώματα**, τὰς **στεππώδεις ἐκτάσεις** και τέλος τὰς **ὄρεινὰς τοιαύτας τῶν Ουράλιων**, τοῦ **Καυκάσου**, τῆς **Κριμαίας** και τῶν **Καρπαθίων**.

Ἡ θάλασσα περιβρέχει τὴν χώραν ἐκ τριῶν πλευρῶν. Ἀπο βορρᾶ ὁ Β. Παγωμένος Ὠκεανός, σχηματίζων τὴν **Θάλασσαν τοῦ Καρᾶ**, τὴν **Θάλασσαν τοῦ Μπάρεντς** και τὴν **Λευκὴν Θάλασσαν** μεταξὺ τῶν

Χερσονήσων **Κόλα** καὶ **Κάνιν**. Ἡ μεγαλύτερα ἐκεῖ ὑπάρχουσα νῆσος εἶναι ἡ **Νέα Ζέμβλα**. Ἀπὸ Δ. ἡ Βαλτική, εἰς τὴν ὁποίαν σχηματίζονται ὁ **Φιννικὸς κόλπος** καὶ ὁ κόλπος τῆς **Ρήγας** καὶ ἀπὸ Ν. ὁ **Εὐξείνιος**, εἰς τὸν ὁποῖον σχηματίζονται ἡ χερσόνησος τῆς **Κριμαίας** καὶ ἡ **Ἀζοφικὴ Θάλασσα**.

Τὸ **κλίμα** εἶναι γενικῶς ἡπειρωτικὸν καὶ οἱ χειμῶνες δριμεῖς, χωρὶς ὅμως νὰ φθάνουν τὴν δριμύτητα τοῦ χειμῶνος τῆς Σιβηρίας, ὅπου ἡ θερμοκρασία κατέρχεται κάτω τῶν -60° K. Εἰς τὴν Δυτικὴν ἰδίως Ρωσίαν οἱ χειμῶνες εἶναι σχετικῶς ἥπιοι ἀκόμη καὶ εἰς τὰ βορειότερά της μέρη. Εἰς τὸν λιμένα π.χ. **Μουρμάνσκ**, παρὰ τὸ ὅτι οὗτος εὐρίσκεται ἀρκετὰ βορειότερον τοῦ Βορ. Πολικοῦ κύκλου, ἡ θάλασσα μένει ἐλευθερά πάγων σχεδὸν καθ' ὅλον τὸ ἔτος, λόγῳ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ θερμοῦ «**Ρεύματος τοῦ Κόλπου**», ἐνῶ ὁ Φιννικὸς κόλπος ἀν καὶ εὐρίσκεται πολὺ νοτιώτερον, παγώνει ἐπὶ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα κατὰ τὸν χειμῶνα. Εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ **Λένινγκραντ** (Πετρούπολεως) ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ Ἰανουαρίου εἶναι $-7^{\circ},6$ K. Ὅσον ὅμως προχωρεῖ κανεὶς πρὸς ἀνατολάς, οἱ χειμῶνες γίνονται δριμύτεροι. Εἰς τὴν Μόσχαν π.χ. ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ Ἰανουαρίου εἶναι -11° K. καὶ ἔχουν παρατηρηθῇ θερμοκρασίαι καὶ μέχρι -42° K. Ἀκόμη καὶ εἰς τὴν Γιάλταν τῆς Κριμαίας, ἐν ἀπὸ τὰ θερμότερα μέρη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως, ὅπου λόγῳ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Εὐξείνου ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ Ἰανουαρίου εἶναι -4° K., παρατηρήθησαν θερμοκρασίαι κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ μέχρι -13° K. Εἰς τὴν Σεβαστούπολιν παρατηρήθησαν θερμοκρασίαι καὶ μέχρι -18° καὶ εἰς τὴν Ὀδησὸν καὶ μέχρι τῶν -28° K. Ἡ διάρκεια τοῦ χειμῶνος γίνεται μεγαλύτερα καθ' ὅσον προχωρεῖ κανεὶς ἀπὸ τὰ νότια πρὸς τὰ βόρεια τῆς χώρας.

Εἰς τὴν χερσόνησον Κόλα ὁ χειμὼν διαρκεῖ 200 ἡμέρας καὶ καθ' ὅλον τὸν χρόνον αὐτὸν ἡ θερμοκρασία παραμένει κάτω τοῦ 0° K. Τὸ φθινόπωρον εἶναι γενικῶς μικρᾶς διαρκείας καὶ ὁ χειμὼν πολὺ ἐπικίνδυνος, διότι εἰσβάλλει ἀποτόμως. Αὐτὸ κατέστρεψε τὴν μεγάλην στρατιὰν τοῦ Ναπολέοντος καὶ αὐτὸ ἦτο ἡ κυρία αἰτία τῆς ἥττης τῶν Γερμανῶν εἰς τὴν Ρωσίαν κατὰ τὸν Βοη. παγκόσμιον πόλεμον, ὅποτε ἡ ἀποτομὸς ἐμφάνισις τοῦ χειμῶνος ἐσταμάτησε τὴν πρὸς τὴν Μόσχαν προέλασιν των. Μόλις ἀρχίσουν νὰ πνέουν βόρειοι ἄνεμοι, ἡ θερμοκρασία πίπτει ἀποτόμως· ἔχει παρατηρηθῇ πτώσις τῆς θερμοκρασίας ἀπὸ τοὺς

Χάρτ. 67. Φυσικαί περιοχαί Εὐρωπαϊκῆς Ε. Σ. Σ. Δ.
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

—3^ο Κ. εἰς τοὺς —30^ο ἐντὸς ὀλίγων μόνον ὥρων. Οἱ ποταμοὶ καὶ διώρυγες παγώνουν κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ παρεμποδίζονται μεγάλως αἱ συγκοινωνίαι. Τὸ θέρος ἀντιθέτως εἶναι βραχὺ ἀλλὰ μὲ ὑψηλὴν θερμοκρασίαν (κλίμα ἡπειρωτικόν), ἡ ὁποία φθάνει τοὺς —38^ο Κ. Αἱ βροχαὶ εἶναι γενικῶς ὀλίγαι, ὑπάρχουν δὲ ἔτη κατὰ τὰ ὁποῖα παρατεταμέναι ξηρασίαι ἐπιφέρουν ὀλοσχερεῖς καταστροφὰς εἰς τὴν γεωργίαν καὶ αἱ ἀποδόσεις, ἰδίως τῶν δημητριακῶν, εἶναι μηδαμινά.

Ποταμοί. Ἄν καὶ αἱ βροχαὶ εἶναι γενικῶς ὀλίγαι, ἐν τούτοις ἡ Ρωσία ἔχει πολλοὺς καὶ μεγάλους ποταμούς. Τοῦτο διότι αἱ ἐκτάσεις, τὰ ὕδατα τῶν ὁποίων ἀποχετεύουν οἱ ποταμοὶ οὗτοι, εἶναι ἀπέραντοι καὶ λόγφ τούτου οἱ ποταμοὶ συλλέγουν πολὺ ὕδωρ, ἔστω καὶ μὲ ὀλίγας βροχάς. Εἰς τὸν Βορ. Παγωμένον Ὠκεανὸν χύνονται οἱ ποταμοὶ **Πετσχόρα**, **Ἀνατολικὸς Ντβίνα** καὶ **Ὀνέγα**. Ὁ πρῶτος πηγάζει ἀπὸ τὰ Οὐράλια καὶ οἱ ἄλλοι δύο ἀπὸ τὴν Κεντρικὴν Ρωσίαν. Εἰς τὴν Κασπίαν οἱ : **Οὐράλης**, πηγάζων ἐκ τῶν Οὐραλίων καὶ λαμβανόμενος ὡς διαχωριστικὸν ὄριον μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας. **Βόλγας**, πηγάζων ἀπὸ τὰς ἐλώδεις ἐκτάσεις τῆς Κεντρικῆς Ρωσίας. Εἶναι οὗτος ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Εὐρώπης. Δέχεται πολλοὺς παραποτάμους, ὀγκοῦντας τὰ ὕδατά του καὶ καθ' ὅσον προχωρεῖ πρὸς νότον φθάνει νὰ ἔχη πλάτος ὑπερβαῖνον τὰ 1500 μ. Ἡ ἄφθονος ἰλύς, τὴν ὁποίαν μεταφέρει, προσχώνει διαρκῶς καὶ περισσότερον τὴν Κασπίαν εἰς τρόπον, ὥστε ἡ εἰς τὰς ἐκβολὰς του εὐρισκομένη πόλις **Ἀστραχὰν** ὅλον ἐν καὶ ἀπομακρύνεται περισσότερον ἐκ τῆς ἀκτῆς. Συνδεόμενος ὁ Βόλγας διὰ διωρύγων μὲ τοὺς ποταμούς τοὺς ἐκβάλλοντας εἰς τὴν Βορ. Θάλασσαν καὶ τὴν Βαλτικὴν, ἀποτελεῖ τὸ μεγαλύτερον ὑδάτινον πλωτὸν δίκτυον τῆς Ρωσίας. Συνδέεται μετὰ τῆς Μόσχας διὰ τοῦ παραποτάμου τοῦ **Ὁκα** καὶ ἐν συνεχείᾳ διὰ τοῦ παραποτάμου τοῦ **Ὁκα Μόσκοβα**, ὁ ὁποῖος διέρχεται διὰ τῆς Μόσχας (Χάρτ. 68).

Ὁ **Δόν**, ὁ ὁποῖος, πηγάζων ἐκ τῆς Κεντρικῆς Ρωσίας, χύνεται εἰς τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν. Ὁ **Δνεῖστερος**, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὰς ἐλώδεις ἐκτάσεις τῆς Λευκορωσίας καὶ ὁ **Δνεῖπερος**, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὰ Κερπάζια· ἀμφότεροι χύνονται εἰς τὸν Εὐξείνιον, πλησίον τῆς Ὀδησσοῦ. Τεράστια φράγματα καὶ τεχνηταὶ λίμναι ἔχουν δαμάσει καὶ καταστήσει ἀκινδύνους σήμερον, ἀπὸ ἀπόψεως πλημμυρῶν, τοὺς ποταμούς τούτους. Ἐμποδίζουν τὰς καταστρεπτικὰς πλημμύρας των, ἐπι-

τρέπουν ἀρδεύσεις, ὥστε νὰ ἐμποδίζονται καταστροφαί εἰς τὴν γεωργίαν λόγῳ παρατεταμένων ἀνομβριῶν καὶ συγχρόνως παράγουν τεραστίας ποσότητος ἡλεκτρικῆς ἐνεργείας. Πλεῖσται διώρυγες ἐνώνουν τοὺς ποταμούς τούτους μεταξύ των. Εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν ἐκβάλλουν οἱ ποταμοί : **Νέβας**, μικροῦ μήκους ποταμὸς (74 χιλίῳμ.), ὁ ὁποῖος, πηγάζων ἐκ τῆς λίμνης **Λαδόγας**, διέρχεται διὰ πολλῶν βραχιόνων διὰ τῆς Πετροπόλεως καὶ χύνεται εἰς τὸν Φιννικὸν κόλπον. Ὁ **Δυτικὸς Ντβίνα** χυνόμενος εἰς τὸν κόλπον τῆς Ρίγας.

Αἱ **λίμναι** εἶναι ἀρίσταί. Μεγαλύτεραι εἶναι αἱ **Λαδόγα**, Ὀνέγα καὶ ἡ **Πεϊπούς** εἰς τὰ πρὸς τὴν Ἑσθονίαν σύνορα τῆς Παλαιᾶς Ρωσίας.

Γεωργία. Ἡ Σοβιετικὴ Ἑνωσις ἦτο πρὸ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου μία καθαρῶς γεωργικὴ χώρα. Τὸ σύνολον σχεδὸν τῶν κατοίκων τῆς ἀπασχολεῖτο μὲ τὴν γεωργίαν, ἰδίως τὴν καλλιέργειαν δημητριακῶν, τὰ ὅποια εὐνοοῦνται ἀπὸ τὸ κλίμα καὶ τὸ ἔδαφος. Ἡτο ἡ Ρωσία ὁ σιτοβολὼν τῆς Εὐρώπης. Συνέβαινε ὅμως πολλάκις, ὅταν τὰ θέρη ἦσαν θερμὰ καὶ ἀνομβρα, νὰ καταστρέφεται ἡ ἐσοδεία καὶ νὰ ἐπακολουθῇ πείνα καὶ μεγάλη δυστυχία. Σήμερον εἰς τὴν Ρωσίαν ἐπετεύχθησαν δύο τινά. Χωρὶς νὰ παύσῃ αὕτη νὰ εἶναι χώρα γεωργικὴ, ἀνέπτυξε τὴν βιομηχανίαν τῆς τόσον, ὥστε νὰ θεωρῇται ἡ βιομηχανικωτέρα χώρα τοῦ κόσμου μετὰ τὰς Ἡν. Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς. Συγχρόνως ἐφήρμωσεν εἰς τὴν γεωργίαν, ἡ ὁποία πρὸ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου ἐχρησιμοποιοῖ πρωτόγονα μέσα, τὴν ἐπιστημονικὴν, διὰ μηχανῶν καὶ μὲ εὐρεῖαν χρῆσιν λιπασμάτων, καλλιέργειαν. Ἐκαμε βελτιώσεις ἐδαφῶν καὶ μεγάλα ἀρδευτικὰ ἔργα, ὥστε νὰ δύναται δι' ἀρδεύσεως νὰ ἐξουδετερώσῃ τὰς καταστροφάς, αἱ ὁποῖαι πρότερον ἤρχοντο ὡς συνέπεια παρατεταμένων ἀνομβριῶν. Εἰσήγαγεν ἐπίσης καλλιέργειας, αἱ ὁποῖαι πρότερον δὲν ὑπῆρχον εἰς τὴν Ρωσίαν, ὅπου ἡ γεωργία ἦτο σχεδὸν ἀποκλειστικῶς περιορισμένη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν.

Καλλιεργεῖται σῖτος εἰς τὴν ζώνην μὲ τὰ **μαυροχόματα**, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀποδοτικωτέρα διὰ τὴν καλλιέργειαν αὐτοῦ, ἐνῶ βορειότερον καλλιεργεῖται περισσότερο ἡ κριθή, ἡ ὁποία ἀντέχει εἰς τὸ ψῦχος, καὶ ἡ σίκαλις, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κατασκευάζεται τὸ ἐθνικὸν ποτὸν τῶν Ρώσων, ἡ **βότκα**. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης βρώμη, γεώμηλα, λίνον (ἡ Ρωσία ἔχει τὸ 90 % τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς λίνου), κάνναβις, σακχαρότευτλα, ἡλίανθοι καὶ ὄρυζα εἰς τὰ δυνάμενα νὰ πλημμυρισθοῦν ἐδάφη.

τῆς Ν. Ρωσίας. Καταβάλλεται σήμερον προσπάθεια ἐπεκτάσεως τῆς καλλιεργείας τῆς ὀρύζης βορειότερον διὰ τῆς δημιουργίας ποικιλιῶν ὀρύζης, αἱ ὁποῖαι νὰ ἀντέχουν εἰς τὸ ψῦχος (τὸ ὅριον καλλιεργείας τῆς ὀρύζης εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπῃν φθάνει μέχρι καὶ τῆς Β. Ἰταλίας. Ἀπὸ τὰ ὕψωφόρα δένδρα καλλιεργοῦνται περισσότερον ἢ μῆλα, ἡ κερασέα, ἡ ροδακινέα, ἡ δαμασκηνέα καὶ ἡ βερυκοκκέα, αἱ ὁποῖαι σχηματίζουν ὁλόκληρα δάση εἰς τὴν Λευκορωσίαν καὶ τὴν Οὐκρανίαν. Πολλὰ ὕψωφόρα καὶ λαχανικὰ καλλιεργοῦνται καὶ εἰς τὴν Κριμαίαν καθὼς καὶ τὴν περιοχὴν τοῦ Καυκάσου, ἡ ὁποία θεωρεῖται ὡς ἡ πατρίς πολλῶν ὕψωφόρων καλλιεργούμενων σήμερον εἰς τὴν Εὐρώπῃν, εἰς τὴν ὁποίαν μετεφέρθησαν ἐκεῖθεν. Εἰς τὰς περιοχὰς αὐτάς καλλιεργοῦνται εὐρέως καὶ ἡ ἄμπελος καὶ τὰ ἐσπεριδοειδῆ, οἱ οἶνοι δὲ τῆς Γεωργίας ὁμοιάζουν πολὺ πρὸς τοὺς ἰδικούς μας οἶνους. Ἐπιτυχῶς καὶ εἰς εὐρείας περιοχὰς καλλιεργεῖται καὶ τὸ τέιον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ ἐθνικὸν ρόφημα τῶν Ρώσων καὶ τὸ ὁποῖον παλαιότερον εἰσῆγγετο ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Μὲ τὰ κατασκευασθέντα ἀρδευτικὰ ἔργα ἐγένετο δυνατὴ ἡ καλλιέργεια τοῦ βάμβακος εἰς μεγάλας ἐκτάσεις, εἰς τρόπον ὥστε ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωση νὰ εἶναι σήμερον αὐτάρκης εἰς βάμβακα.

Κτηνοτροφία. Ἀλιεία. Ἡ κτηνοτροφία ἔχει ἀρκετὴν ἀνάπτυξιν διατρέφονται κυρίως βοοειδῆ εἰς τὴν Δ. Ρωσίαν (Βαλτικὰ κράτη, Λευκορωσίαν, Οὐκρανίαν, Βεσσαραβίαν κλπ.) καὶ πρόβατα εἰς τὴν στεππῶδῃ ἀνατολικῇ καὶ νότιον Ρωσίαν. Ἡ ἀλιεία ἔχει σπουδαίαν σημασίαν ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως διὰ τὴν Ρωσίαν. Οἱ ποταμοὶ καὶ αἱ λίμναι τῆς γέμουν ἰχθύων, μετὰξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ἀκιπῆσιος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον παράγεται τὸ μαῦρο χαβίари. Εἰς τὴν Βαλτικὴν, τὸν Εὐξείνιον, τὴν Κασπίαν, ἀκόμη καὶ τὴν Βορ. θάλασσαν ἀλιεύονται μεγάλοι ποσότητες ἰχθύων. Εἰς τὸν Βορ. Παγ. Ὠκεανὸν ἀλιεύονται ἐπίσης φῶκαι, φάλαιναι καὶ θαλάσσιοι ἐλέφαντες.

Δάση. Τὰ δάση εἶναι ἄφθονα. Μεγάλαι ἐκτάσεις εἰς τὴν περιοχὴν τῶν δασῶν καὶ ἰδίως τὴν τοιαύτην περὶ τὸν ποταμὸν Πετσχόραν καλύπτονται ἀπὸ πυκνὰ δάση. Νοτιώτερον τὰ δάση εἶναι ἀραιότερα καὶ διακόπτονται ἀπὸ ἐλώδεις ἐκτάσεις.

Ὄρυκτά. Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος εἰς τὴν Ρωσίαν εἶναι μέγας καὶ ὡς πρὸς τοῦτο αὕτη ὑστερεῖ μόνον τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.

Παρά την μεγάλην σιδηροβιομηχανίαν της ἡ Ρωσία εἶναι αὐτάρκης εἰς σίδηρον, ὁ ὁποῖος ἀνευρίσκεται εἰς διάφορα μέρη καὶ ἰδίως τὰ Κεντρικὰ Οὐράλια. Πλὴν τούτου ὑπάρχει χαλκός, μόλυβδος, ψευδάργυρος, ἀλουμίνιον, νικέλιον, χρυσός, λευκόχρυσος, οὐράνιον, πολύτιμοι λίθοι κλπ. Γενικῶς οὐδενὸς μετάλλου στερεῖται ἡ Σοβιετικὴ "Ἐνωσις. Εἶναι ἐπίσης ἀπὸ τὰς πλουσιωτέρας εἰς ἄνθρακα χώρας τοῦ κόσμου καὶ ἐκτὸς τοῦ ἄνθρακος ἔχει καὶ χρησιμοποιοεῖ εὐρύτατα τὸν λευκὸν ἄνθρακα. Πλεῖστα φράγματα, ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τοῦ κόσμου, καὶ ὑδροηλεκτρικὰ ἐργοστάσια ἔχουν δημιουργηθῇ εἰς διάφορα μέρη, παράγοντα ἄφθονον ἡλεκτρικὸν ρεῦμα. Ἔχει ἐπίσης πετρελαιοπηγὰς, ἀποδοτικώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ πετρελαιοπηγαὶ τοῦ Βακοῦ (εἰς τὸν Καύκασον παρὰ τὴν Κασπίνην).

Βιομηχανία. Ἡ Βιομηχανία κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας ἔλαβε μεγίστην ἀνάπτυξιν, εἰς τρόπον ὥστε ἡ Σοβιετικὴ "Ἐνωσις νὰ θεωρῇται τὸ δεύτερον εἰς βιομηχανικὴν ἰσχὺν κράτος τοῦ κόσμου (μετὰ τὰς Ἡν. Πολιτείας). Ἔχει ὅμως δοθῇ μεγαλυτέρα σημασία εἰς τὴν Βαρειάν Βιομηχανίαν, τὴν παράγουσαν παντὸς εἶδους μηχανὰς καὶ μηχανήματα, καθὼς καὶ πολεμικὰ εἶδη· ἐνῶ αἱ βιομηχανίαι αἱ παράγουσαι καταναλωτικὰ ἀγαθὰ δὲν ἔχουν μεγάλην ἀνάπτυξιν. Αἱ βαρεῖαι βιομηχανίαι καὶ τὰ μεγάλα ἐργοστάσια ἔχουν συγκεντρωθῇ εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Οὐράλιων καὶ ἡ πόλις Μαγκνιτογκόρσκ εἰς τὰ Ν. Οὐράλια εἶναι μία ἀπὸ τὰς βιομηχανικωτέρας πόλεις τοῦ κόσμου.

Συγκοινωνίαι. Τὸ ἀχανὲς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας δὲν ἐπιτρέπει τὴν ὑπαρξίν τῶν πυκνῶν συγκοινωνιῶν, τὰς ὁποίας συνηντήσαμεν εἰς τὰ κράτη τῆς Κεντρικῆς καὶ ἰδίως τῆς Δ. Εὐρώπης. Ὑπάρχουν ὅμως ἀρκεταὶ σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, πολλαὶ τῶν ὁποίων εἶναι διπλαῖ, καὶ ἀρκετοὶ δρόμοι. Ἡ συγκοινωνία διευκολύνεται καὶ διὰ τῶν ποταμῶν καὶ τῶν διωρύγων, ἐκ τῶν ὁποίων ἔχουν κατασκευασθῇ ἀρκεταί. Αἱ μεγαλύτεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ συνδέουσα τὴν Βαλτικὴν μὲ τὴν Λευκὴν Θάλασσαν (ἔχει μῆκος 235 χιλιομ.) καὶ ἡ συνδέουσα τὸν Βόλγαν μὲ τὸν ποταμὸν Ντόν (μῆκος 130 χιλιομ.). Μὲ τὴν βοήθειαν τῶν διωρύγων τούτων πλοῖον εἰσερχόμενον εἰς τὸν ποταμὸν Ντόν ἢ τὸν Δνεῖπερον ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον δύναται, διασχίζον ὁλόκληρον τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ρωσίαν, νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Βαλτικὴν ἢ τὴν Λευκὴν Θάλασσαν καὶ ἀντιθέτως. Τὸ μειονέκτημα

Φιννοκαρελίων, τῶν Ἑσθονῶν καὶ τῶν κατοίκων διαφόρων μικρῶν δημοκρατιῶν τῆς ΝΑ. Εὐρωπαϊκῆς Σοβ. Ἐνώσεως (ὅπως οἱ Καλμουῖκοι τῆς Κασπίας, οἱ Τάταροι τοῦ Καζάν, οἱ Μπασκίραι τῶν Οὐραλίων κλπ.), οἱ ὅποιοι ἀνήκουν εἰς τὴν Κιτρίνην φυλὴν. Δὲν φθάνουν ὅμως οὗτοι ἐν τῷ συνόλῳ των τὰ 40 ἑκατομ.). Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν κατοίκων εἶναι οἱ λεγόμενοι **Μεγαλορῶσοι** κατοικοῦντες τὸν Λαϊκὴν Δημοκρατίαν τῆς Ρωσίας. Ὑπολογίζονται εἰς 110 ἑκατομ. Κατόπιν ἔρχονται οἱ **Οὐκρανοὶ** (40 ἑκατομ.), οἱ **Λευκορῶσοι** (8 ἑκατομ.), οἱ **Λεττονοὶ** (2,5 ἑκατομ.) καὶ οἱ **Λιθουανοὶ** (3 ἑκατομ.).

Σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι : Εἰς τὴν Δημοκρατίαν τῆς Ρωσίας : **Μόσχα** (ἢ *Μόσκοβα* 4.140.000 κ.) ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μόσκοβα, πρωτεύουσα τῆς Δημοκρατίας τῆς Ρωσίας καὶ ὁλοκλήρου τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. **Λένινγκραντ** (*Πετρούπολις*, 3.200.000 κ.) ἐπὶ τοῦ Νέβα ποταμοῦ, ἡ δευτέρα εἰς πληθυσμὸν πόλις καὶ ὁ μεγαλύτερος λιμὴν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. **Γκόργκι** (πρώην *Νίζνι - Νοβογκορόντ*, 615.000 κ.) λιμὴν ἐπὶ τοῦ Βόλγα. **Γιαροσλάβ** (300.000 κ.), **Καλίνιν** (216.000 κ.), πόλεις βιομηχανικαὶ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Βόλγα. **Ίβάνοβο** (285.000 κ.) μὲ μεγάλα ὑφαντουργεῖα, θεωρούμενον ὡς τὸ Μάντζεστερ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. **Μολότωφ** (255.000 κ.) εἰς τὴν μεταλλευτικὴν περιοχὴν τῶν Οὐραλίων. **Ροστόβ** (300.000 κ.), λιμὴν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Δὸν παρὰ τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν. **Στάλινγκραντ** (300.000 κ.) πόλις βιομηχανικὴ ἐπὶ τοῦ Βόλγα, γνωστὴ διὰ τὴν εἰς αὐτὴν ἦταν καὶ αἰχμαλωσίαν μιᾶς Γερμανικῆς στρατιᾶς. **Σεβαστούπολις** (ἢ *Ἀκιάρο*, 112.000 κ.) καὶ ἡ πολίχνη **Γιάλτα**, μὲ τὸ ἥπιον κλίμα τῆς χρησιμοποιουμένη ὡς κέντρον παραθερισμοῦ· ἀμφότεραι εὐρίσκονται εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Κριμαίας (*Χάρτ. 65*). **Νοβοροσίσκ** (222.000 κ.) λιμὴν εἰς τὴν εἰσόδον τῆς Ἀζοφικῆς θαλάσσης. **Ἀρχάγγελος** καὶ **Μουρμάνσκ** λιμένες εἰς τὸν Βορ. Παγωμένον Ὠκεανόν, καὶ **Ἀστραχάν** εἰς τὴν Κασπίαν.

Εἰς τὴν **Οὐκρανίαν** : **Κίεβον** (800.000 κ.) πρωτεύουσα τῆς Δημοκρατίας τῆς Οὐκρανίας. **Χάρκοβον** (680.000 κ.), **Ντιεπροπετρόβσκ** (500.000 κ.). **Στάλινο** (462.000 κ.). **Λβῶφ** (πρώην *Λεμβέργη*, ἀνήκουσα πρὸ τοῦ 1918 εἰς τὴν Αὐстро - Οὐγγαρίαν καὶ κατόπιν εἰς τὴν Πολωνίαν, 318.000 κ.). "Απασαὶ αἱ πόλεις αὗται εἶναι βιομηχανικαί. **Ὀδησσὸς** (600.000 κ.), μέγας λιμὴν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Δνιεστέρου.

Εἰς τὴν **Λευκορωσίαν** : **Μίνσκ** (239.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς Δημοκρατίας, πνευματικὸν κέντρον τῶν Λευκορώσων καὶ βιομηχανικὴ πόλις.

Εἰς τὴν **Δημοκρατίαν τῆς Μολδαβίας** : **Κίσσινεφ** (ἢ **Κισινόβιον**, 120.000) πρωτεύουσα τῆς Δημοκρατίας.

Εἰς τὴν **Λιθουανίαν** : **Βίλνα** (210.000 κ.) πρωτεύουσα τῆς Λιθουανίας. **Καλίνινγκραντ** (πρῶν **Κωνιξβέργη**, 373.000) πρὸ τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου ἀνήκουσα εἰς τὴν τότε Ἀνατολ. Πρωσσίαν. **Ρίγα** (395.000 κ.) πρωτεύουσα τῆς Λεττονίας καὶ λιμὴν εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁμωνύμου της κόλπου. **Ταλλὶν** (147.000 κ.) πρωτεύουσα τῆς Ἑσθονίας καὶ **Πετροζαβόντσκ** (60.000 κ.) πρωτεύουσα τῆς Φιννοκαρελίας, συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τὴν Μόσχαν καὶ τὸ Μουρμάνσκ.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

Αἱ χῶραι τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, δηλαδή ἡ Πολωνία, ἡ Φινλανδία καὶ τὸ Εὐρωπαϊκὸν τμήμα τῆς Ἑνώσεως τῶν Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν ἔχουν πολλὰς μεταξὺ τῶν ὁμοιότητας. Εὐρίσκονται μακρὰν τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τῶν καὶ εἶναι ἀπροφύλακτοι ἀπὸ τοὺς Β. καὶ τοὺς ΒΑ. ψυχροὺς ἀνέμους. Ἔχουν διὰ τοῦτο κλίμα ἡπειρωτικὸν μὲ δριμυτάτους χειμῶνας, ἀρκετὰ θερμὰ θέρη, χιονοπτώσεις κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ γενικῶς ὀλίγας βροχάς. Τὸ ἔδαφος μονοτόνως πεδινόν, ἔχει ὑποστῇ εἰς τὰ βόρεια τοῦ τὴν ἐπίδρασιν τῶν παγετώνων καὶ εἶναι ἀμυῶδες ἢ χαλικῶδες καὶ ἄγονον. Εἶναι αἱ χῶραι μετὰ τὰ πολλὰ δάση. Μέγα τμήμα τῶν (πλὴν τῆς Φινλανδίας) προσαρμόζεται θαυμασίως, τόσον λόγῳ τοῦ ἔδαφους τοῦ ὕψους καὶ τοῦ κλίματος του, εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν, ἐκ τῶν ὁποίων παράγονται μεγάλαι ποσότητες. Κατοικοῦνται ἀπὸ λαοὺς Σλαβικῆς καταγωγῆς ἀνήκοντας εἰς τὴν Λευκὴν φυλὴν, ἐξαιρουμένων τῶν Φινλανδῶν, τῶν Φιννοκαρελίων, τῶν Ἑσθονῶν καθὼς καὶ μερικῶν λαῶν τῆς Ἀνατ. Ρωσίας. Οὗτοι ἀνήκουν εἰς τὴν Κιτρίνην φυλὴν.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Θέσις. Ἑκτασις. Ἡ Εὐρώπη, πέμπτη κατὰ σειράν, ὡς πρὸς τὸ μέγεθός της, μεταξύ τῶν 6 ἡπείρων (αὗται κατὰ σειράν μεγέθους των, εἶναι : Ἀσία — Ἀμερική — Ἀφρική — Ἀνταρκτίς — Εὐρώπη — Ὠκεανία) εὐρίσκεται ὁλόκληρος εἰς τὸ Β. Ἡμισφαίριον τῆς Γῆς. Τὸ μέγιστον μέρος της κεῖται εἰς τὴν **Εὐκρατον ζώνην**, δηλαδή μεταξύ τοῦ **Τροπικοῦ τοῦ Καρκίνου** (23° καὶ 30' Β. πλάτους) καὶ τοῦ **Βορείου Πολικοῦ κύκλου** (66° καὶ 30' Β. πλάτους). Μικρὸν μόνον μέρος αὐτῆς εὐρίσκεται Β. τοῦ Βορ. Πολικοῦ Κύκλου, δηλ. εἰς τὴν **Β. Πολικὴν ἢ Β. Κατεψυγμένην ζώνην**. Οὕτω ἡ Εὐρώπη εὐρίσκεται σχεδὸν ὁλόκληρος εἰς τὴν καταλληλοτέραν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ ζώνην.

Θαλάσσιος διαμελισμός. Ἡ Εὐρώπη παρουσιάζει μεταξύ ὧν τῶν ἄλλων ἡπείρων τὸν μεγαλύτερον θαλάσσιον διαμελισμόν. Ἐχει ἀναλογίαν 1 χιλιομ. μήκους ἀκτῆς εἰς 125 τετρ. χιλιομ. ἐπιφανείας της (εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἀναλογεῖ 1 χιλιομ. ἀκτῆς εἰς 1041 τετραγ. χιλ. ἐπιφανείας ἐδάφους).

Παντοῦ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου ἡ θάλασσα εἰσχωρεῖ βαθέως ἐντὸς τῆς ξηρᾶς καὶ οὕτω σχηματίζονται πέντε μεγάλοι Χερσονήσοι (*Βαλκανική, Ἱταλική, Ἰβηρικὴ, Δανικὴ ἢ τῆς Ἰουτλάνδης καὶ Σκανδιναυικὴ*) καὶ πλῆθος μικροτέρων. Σχηματίζονται ἐπίσης πρὸς τὰ Β., τὰ Δ. καὶ τὰ Ν. τῆς ἡπείρου ταύτης (διότι τὸ μὲ τὴν Ἀσίαν συνεχόμενον συμπαγὲς καὶ ὁγκῶδες δυτικὸν μέρος της δὲν βρέχεται ὑπὸ θαλάσσης) πολλὰ θάλασσα, πελάγη, κόλποι, κολπίσχοι καὶ ὅρμοι. Οὕτω πρὸς Β., δηλ. εἰς τὸν Βόρειον Παγωμένον Ὠκεανὸν σχηματίζονται ἡ **Θάλασσα τοῦ Καρᾶ**, ἡ **Θάλασσα τοῦ Μπάρεντς** καὶ ἡ **Λευκὴ Θάλασσα**. Πρὸς Δ., εἰς τὸν Ἀτλαντικόν, ἡ **Νορβηγικὴ**, ἡ **Ἰρλανδικὴ** καὶ ἡ **Βόρειος Θάλασσα**, ἡ ὅποια διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ **Καλαί** συγκοινωνεῖ μὲ τὴν θάλασσαν τῆς **Μάγχης**, ὁ **Γασκωνικὸς κόλπος** καὶ ὁ **κόλπος τοῦ Κάδιξ**.

Μεταξὺ τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου, τῆς χερσονήσου τῆς Ἰουτλάνδης καὶ τῶν ἀπέναντι ἀκτῶν τῆς Εὐρώπης σχηματίζεται ἡ **Βαλτικὴ Θάλασσα**, ἡ ὅποια συγκοινωνεῖ μὲ τὴν Βόρειον Θάλασσαν διὰ τῶν πορθμῶν **Σκαγερράκη** καὶ **Καττεγάτη** καὶ τοῦ θαλασσίου στενοῦ τῆς **Σούνδης**. Ἡ Βαλτικὴ σχηματίζει τρεῖς κόλπους, τὸν **Βοθνικόν**, τὸν **Φιννικόν**

και τον κόλπον της Ρίγας. Τα ύδατα ἐδῶ ἔχουν γενικῶς μικρὰν ἀλμυρότητα (λόγω τῶν ποταμῶν, οἱ ὅποιοι ἐκβάλλουν εἰς τὴν Βαλτικὴν καὶ τῆς μικρᾶς ἐξατμίσεως, ἐπειδὴ τὰ θέρη δὲν εἶναι πολὺ θερμὰ) καὶ παγώνουν εὐκόλως.

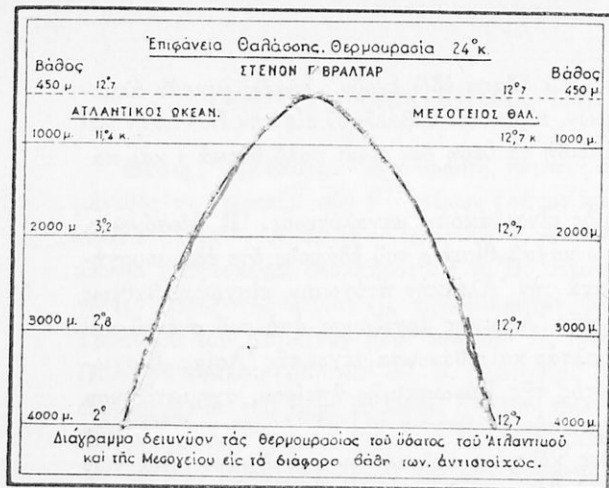
Πρὸς Ν. ὁ διαμελισμὸς εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερος. Ἡ Μεσόγειος, ἡ ὁποία ἐσχηματίσθη λόγω καταβυθίσεως τοῦ ἐδάφους ὅτε ἐδημιουργήθησαν αἱ Ἀλπεις, δηλ. κατὰ τὴν Ἀλπικὴν πτύχωσιν, εἰσχωρεῖ βαθέως μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀφρικῆς ἀρχίζουσα ἀπὸ τοῦ στενοῦ καὶ ἀβαθοῦς πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ καὶ φθάνουσα μέχρι τῆς Ἀσίας. Εἰσχωρεῖ ἐπίσης βαθέως καὶ ἐντὸς τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου, σχηματίζουσα τὴν *Τυρρηνικὴν* καὶ *Ἀδριατικὴν Θάλασσαν* καὶ τὸ *Ἰόνιον* καὶ *Αἰγαῖον* πέλαγος καθὼς καὶ πλῆθος κόλπων, κολπίσκων καὶ ὅρων. Διὰ τῶν στενῶν τοῦ Ἑλληνισπόντου ἡ θάλασσα ἐκ τοῦ Αἰγαίου εἰσχωρεῖ πρὸς τὰ ΒΑ. σχηματίζουσα τὴν *Προποντιδα* καὶ ἐκεῖθεν, διὰ τοῦ Βοσπόρου, τὸν *Εὐξείνιον Πόντον* καὶ τὴν *Ἀζοφικὴν Θάλασσαν*. Οὕτω οὐδὲν μέρος τῆς Εὐρώπης ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Καὶ αὕτῃ ἀκόμη ἡ Μόσχα, εὐρισκομένη εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἡπείρου, δὲν ἀπέχει πλέον τῶν 600 χιλιομ. ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Αἱ διάφοροι θάλασσαι αἱ περιβρέχουσιν τὴν Εὐρώπην διαφέρουν ὡς πρὸς τὸ βάθος των καὶ τὴν ἀλμυρότητα τοῦ ὕδατός των. Εἰς τὸν Γασκωνικὸν κόλπον ὑπάρχουν βάθη ἄνω τῶν 5.000 μέτρων· μεταξὺ τῆς Ἰσλανδίας καὶ τῶν νήσων τῆς Σπιτζβέργης τὸ βάθος φθάνει τὰ 3670 μ., ἐνῶ τὸ μέσον βάθος τῆς Βαλτικῆς μόλις φθάνει τὰ 150 μέτρα, τῆς Βορ. θαλάσσης τὰ 100, τῆς θαλάσσης τῆς Μάγχης καὶ τῆς Ἰρλανδικῆς τὰ 60 καὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Καλαὶ τὰ 30 μέτρα.

ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ

Ἡ Μεσόγειος εἶναι μία κλειστὴ θάλασσα, ἡ ὁποία χωρίζεται :

Εἰς τὴν **Δ. Μεσόγειον**, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ (ὅστις ἔχει πλάτος μέγιστον 16 χιλιομ. καὶ μέγιστον βάθος 450 μ.) καὶ φθάνουσαν μέχρι τῆς μεταξὺ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς θαλασσίας διόδου καὶ τὴν ὑπόλοιπον Μεσόγειον, ἡ ὁποία λέγεται **Ἀνατολικὴ Μεσόγειος**.

Τὸ μέγιστον βάθος εἰς τὴν Δ. Μεσόγειον εἶναι πλησίον τῶν Βαlearίδων νήσων (3149 μ.) καὶ εἰς τὴν Τυρρηνικὴν θάλασσαν, ἀπέναντι τῆς Νεαπόλεως (3730 μ.). Τὸ μεγαλύτερον βάθος τῆς Ἀνατο-

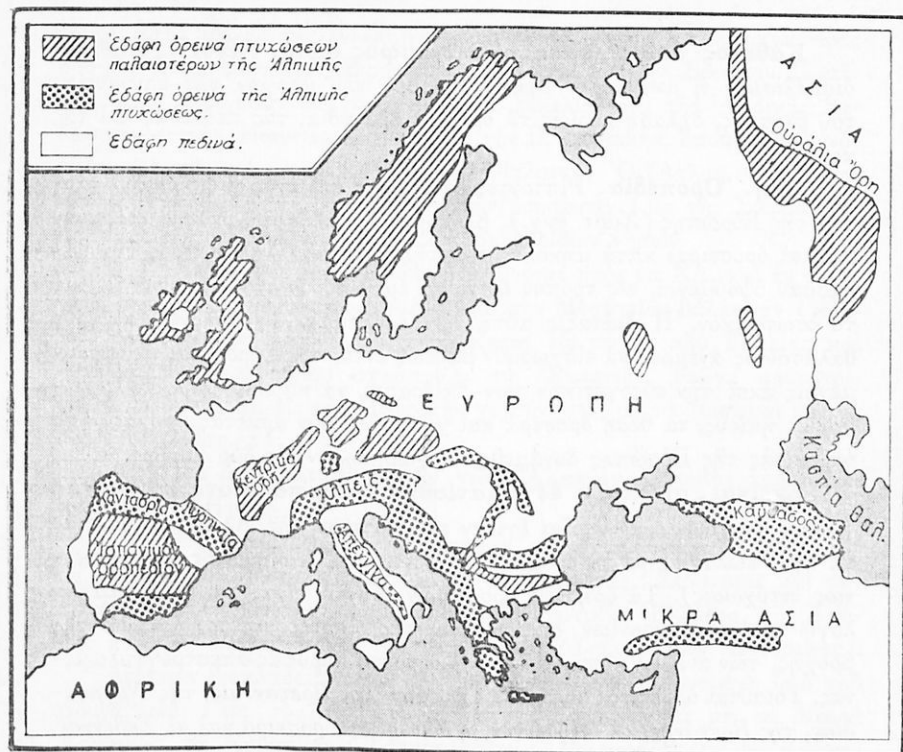

λικῆς Μεσογείου (4850 μ.) εὑρίσκεται εἰς τὸ λεγόμενον **φρέαρ τῶν Οἰνουσῶν**, 62 μίλια ΝΔ. τοῦ ἀκρωτηρίου Ταινάρου. Μεγάλα βάθη συναντῶνται καὶ Ν. τῆς Κρήτης (φθάνοντα τὰ 3350 μ.) καὶ εἰς ἀπόστασιν 14 μιλίων ΝΔ. τῆς Ρόδου (4043 μ.).

Τὰ ὕδατα τῆς Μεσογείου εἶναι πολὺ ἀλ-

μυρά, ἀφ' ἐνὸς μὲν λόγῳ τοῦ ὅτι ὑφίστανται μεγάλην ἐξάτμισιν κατὰ τὰ παρατεταμένα θερμὰ καὶ χωρὶς βροχᾶς θέρη, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἡ Μεσόγειος δὲν δέχεται πολλοὺς καὶ πολυὺς ποταμούς. Ὑπολογίζεται ὅτι λόγῳ τῆς ἐξάτμισεως ἡ Μεσόγειος ὑφίσταται ἐλάττωσιν τῶν ὑδάτων τῆς κατὰ 4 μ. ἐτησίως καὶ ὅτι θὰ ἀπεξηραίνετο αὕτη κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἐντὸς 400 ἐτῶν, ἂν δὲν ἐδέχετο, διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ, ὕδωρ τὸ ὁποῖον εἰσρέει εἰς αὐτὴν ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. Διότι εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Γιβραλτάρ σχηματίζονται δύο ρεύματα: Ἐν ἐπιφανειακῶς καὶ μέχρι βάθους 175 μ., ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ πρὸς τὴν Μεσόγειον, καθόσον τὸ ὕδωρ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ὀλιγώτερον ἀλμυρὸν, εἶναι ἐλαφρότερον, καὶ δευτέρον εἰς βάθος κάτω τῶν 175 μ., ἀπὸ τῆς Μεσογείου πρὸς τὸν Ἀτλαντικόν, διότι τὸ ὕδωρ τῆς Μεσογείου εἶναι ἀλμυρότερον καὶ ἐπομένως βαρύτερον. Οὕτω τὰ ὕδατα τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἀναμειγνύονται, ἀλλὰ μόνον μέχρι βάθους 450 μ. (ὅσον εἶναι καὶ τὸ βάθος τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ). Μέχρι τούτου τοῦ βάθους τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης εἶναι σχετικῶς θερμόν, διότι ἡ θερμοκρασία τοῦ θαλασσίου ὕδατος ἐλαττοῦται καθ' ὅσον τὸ βάθος αὐξάνει φθάνουσα περὶ τοὺς 0 ἕως 2° Κ. εἰς τὸ βάθος τῶν 4 χιλιάδων καὶ κάτω τούτων μ. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ Μεσόγειος εἶναι μίᾳ θάλασσα θερμῇ, ἐπιδιδῶσα εὐεργετικῶς ἐπὶ τοῦ κλίματος τῶν παρ' αὐτὴν χωρῶν.

Αἱ ἀκταὶ τῆς Εὐρώπης. Αἱ ἀκταὶ τῆς Εὐρώπης εἶναι βραχόδεις

Χάρτ. 69. Έδάφη όρεινά της Εύρώπης.

καὶ ἀπότομοι παντοῦ ὅπου φθάνουν μέχρις αὐτῶν ὄροσειραί. Τοιαῦται εἶναι π.χ. αἱ ἄκται εἰς τὴν Σκανδιναυικὴν χερσόνησον, τὰ ΒΔ. παράλια τῆς Μεγάλης Βρεταννίας, τὰ παράλια τῶν χερσονήσων τῆς Νορμανδίας καὶ τῆς Βρετάνης καὶ τὰ πρὸς τὴν θάλασσαν ἄκρα τῶν Πυρηναίων, τῶν Ἀλπεων καθὼς καὶ τῶν ὄροσειρῶν τῆς Βαλκανικῆς. Αἱ λοιπαὶ ἄκται εἶναι χαμηλαὶ καὶ ἀμμώδεις καὶ εἶναι τὰ ἄκρα παραθαλασσίων πεδινῶν ἐκτάσεων, αἱ ὁποῖαι, ἰδίως εἰς τὰς ἐκβολὰς ποταμῶν, ἔχουν συνήθως ἔλη. Εἰς τὰ παράλια τῆς Ὀλλανδίας καὶ τοῦ Βελγίου καὶ εἰς ἀρκετὸν μῆκος τῶν ἡ ξηρὰ εὐρίσκεται χαμηλότερον τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Προστατεύεται ἀπὸ αὐτὴν μὲ ἀμμοθῖνας (λόφους ἄμμου) ἐκτεινομένης κατὰ μῆκος τῆς παραλίας ἢ μὲ προστατευτικὰ τεχνητὰ φράγματα, ἢ καταστροφὴ τῶν ὁποίων θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα πλημμύρας μεγάλων ἐκτάσεων καὶ καταστροφάς.

Κάθετος διαμελισμός ή ανάγλυφος όψις. Λέγοντες Κάθετον διαμελισμόν ή ανάγλυφον όψιν έννοοϋμεν τήν μορφήν τής επιφανείας του έδάφους, δηλαδή κυρίως τά όρη, τά όροπέδια, τās πεδιάδας και τās κοιλάδας.

Όρη. Όροπέδια. Ρίπτοντες έν βλέμμα επί ενός γεωφυσικού χάρτου τής Εϋρώπης (Χάρτ. έγκ.). βλέπομεν ότι οϋδαμοϋ ταύτης ύπάρχουν ύψηλαί όροσειραι κατά μήκος τής άκτής και παραλλήλως πρός τήν θάλασσαν ύψόμεναι, εις τρόπον ώστε νά έμποδίζουν τήν επικοινωνίαν μέ τό έσωτερικόν. Η διάταξις αύτη τών όροσειρών διευκολύνει και τούς θαλασσίους άνέμους νά εισχωροϋν βαθέως έντός τής ξηράς και νά φέρουν μέχρiς εκεί τήν ευεργετικήν των επίδρασιν, νά κάμνουν δηλ. τούς χειμῶνας ήπίους, τά θέρη δροσερά και νά προκαλοϋν άρκετάς βροχάς. Τās όροσειράς τής Εϋρώπης δυνάμεθα νά χωρίσωμεν εις δύο κυρίως.

Έκείναι, αί όποίαι έσχηματίσθησαν εις παλαιότερας εποχάς (κατά πτυχώσεις, αί όποίαι έγιναν παλαιότερον τής Άλπικής, γνωστάς εκ τής Γεωλογίας μέ τά όνόματα (Οϋρώνειος, Καληδόσιος και Έρκύνιος πτύχωσις). Τά όρη τών όροσειρών τούτων είναι γενικῶς χαμηλά λόγω τών μακροχρονίων διαβρώσεων, τās όποίας υπέστησαν υπό τής βροχής, τών άνέμων κλπ. και έχουν δια τούτο κορυφάς άπεστρογγυλωμένας. Τοιαϋται όροσειραι είναι αί : Τής Μεγάλης Βρετανίας, τής Νορμανδίας, τής Βρετάνης, αί Άρλένναι, ή Κεντρική όροσειρά και αί Σεβένναι, τά Βόσγια, ό Μέλας Δρυμός, τά όρη τής Κεντρικής Γερμανίας, ό Βοημικός Δρυμός, τά όρη Έρτσ, τά Σουδήτσια όρη, τά όρη τής Μακεδονίας και τής Θράκης, αί Σκανδιναυϊκαι Άλπεις και τά όρη του Ίσπανικου όροπεδίου. Όλων τών όρέων τούτων τό ύψος (έξαιρουμένων τών τής Μακεδονίας, τής Θράκης και τών Σκανδιναυϊκων Άλπεων) δέν υπερβαίνει τά 2000 μ.

Αί δημιουργηθεΐσι με τήν Άλπικήν πτύχωσιν. Αϋται, νεώτεραι τών προηγούμενων, αποτελοϋνται γενικῶς από ύψηλά και μέ όξείας κορυφάς όρη, διότι δέν υπέστησαν μακροχρόνιον διάβρωσιν. Αί όροσειραι αϋται είναι : Αί Άλπεις, τās όποίας δυνάμεθα νά υποδιαίρῶμεν εις τās Δυτικάς, τās Κεντρικάς και τās Ανατολικάς.

Άπό τό Δυτικόν άκρον τών Άλπεων άρχονται δύο διακλαδώσεις. Ητοι :

Η πρώτη διακλάδωσις, ή όποία έχει κατεύθυνσιν πρός τά ΝΑ. και έν συνεχεία πρός τά Ν. Σχηματίζει αύτη τά Άπέννινα, τά όποία εκτείν-

νονται κατά μήκος τῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου. Ταῦτα στρεφόμενα πρὸς δυσμὰς κατὰ τὸ νότιον ἄκρον των εἰσχωροῦν εἰς τὴν Σικελίαν. Ἐκεῖθεν, ἀφοῦ διακοποῦν εἰς τὸ μεταξὺ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς θαλάσσιον στενόν, ἐπανεμφανίζονται εἰς τὴν Β. Ἀφρικὴν, ὅπου κατευθυνόμενα πρὸς δυσμὰς σχηματίζουν τὸν Ἄτλαντα. Ὁ Ἄτλας συνεχίζεται καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν μετὰ τὴν Βαϊτικὴν ὁροσειρὰν (μετὰ τὴν Σιέρρα Νεβάντα κλπ.) καὶ φθάνει μέχρι τῶν Βαλεαρίδων νήσων.

β') Ἡ δευτέρα διακλάδωσις διευθύνεται πρὸς τὰ ΝΔ. καὶ ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὰ Δ. καὶ διακοπτομένη ἀπὸ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν (κόλπον τοῦ Λέοντος κλπ.) ἐπανεμφανίζεται εἰς τὰ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας σύνορα, ὅπου σχηματίζει τὰ *Πυρηναῖα*. Ταῦτα προσεκτείνονται πρὸς τὰ Δ., εἰς τὴν Ἰβηρικὴν χερσονήσον, μετὰ τὰ Βασκικὰ καὶ τὰ Καντάβρια ὄρη.

Ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τῶν Ἀλπεων ἄρχονται τρεῖς διακλάδωσεις. Ἦτοι :

α') Μία διακλάδωσις προχωροῦσα μετὰ κατεύθυνσιν ΝΑ. σχηματίζει τὰς Δειναρικές Ἀλπεις καὶ ἐν συνεχείᾳ τὰς Ἀλβανικὰς καὶ τὴν Πίνδον προσεκτεινομένη διὰ μέσου τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος, τῆς Κρήτης καὶ τῆς Ρόδου πρὸς τὴν Μ. Ἀσίαν (*Ταῦρος καὶ Ἀντίταυρος*).

Δευτέρα διακλάδωσις χωρεῖ πρὸς τὰ ΒΑ. καὶ τεμνομένη ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως (εἰς τὸ Αὐστριακὸν ἔδαφος), συνεχίζεται μετὰ τὰ *Μικρὰ Καρπάθια*, τὰ *Καρπάθια* (Τσεχοσλοβακία, Ρουμανία), τὰ Ν. *Καρπάθια* ἢ *Τρανσυλβανικὰς Ἀλπεις* (Ρουμανία) καὶ ἐν συνεχείᾳ μετὰ τὸν Αἰμον ἢ Βαλκάνια ὄρη.

Τρίτη τέλος διακλάδωσις χωροῦσα πρὸς τὰ Β. καὶ κατόπιν τὰ ΒΑ. (ὥς καὶ ἡ προηγουμένη, ἀλλὰ βορειότερον ταύτης) σχηματίζει τὰς Γερμανικὰς Ἀλπεις, τὰς ὁποίας ἀνέυρομεν εἰς τὰ Ν. σύνορα τῆς Γερμανίας πρὸς τὴν Αὐστρον.

Τέλος ἔχομεν τὸν Καύκασον, ὁ σχηματισμὸς τοῦ ὁποίου ὀφείλεται ἐπίσης εἰς τὴν Ἀλπικὴν πτύχωσιν καὶ ἀποτελεῖ τὰ μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας νότια σύνορα.

Εἰς τὰς ὡς ἂν ὁροσειράς, τὰς σχηματισθεῖσας κατὰ τὴν Ἀλπικὴν πτύχωσιν, ὑπάρχουν τὰ ὑψηλότερα ὄρη τῆς Εὐρώπης, ὅπως : Αἱ Ἀλπεις μετὰ τὸ Λευκὸν ὄρος (4810 μ.), τὸ ὑψηλότερον τῆς Εὐρώπης, καὶ ἀρκετὰς ἄλλας ὑψηλοτέρας τῶν 4.000 μ. κορυφὰς (ὅπως τὴν τοῦ Μόντε Ρόζα, 4638 μ., τοῦ Μόντε Τσερβίνο ἢ Σερβέν 4482 μ., τοῦ συγκροτή-

ματος Μπεργίνα 4052 μ. κ.λ.π.), καθώς και πλείστας κορυφάς ὕψους μεταξύ τῶν 3000 — 4000 μ. Ἡ **Σιέρα Νεβάδα**, 3481 μ., ἐρχομένη δευτέρα εἰς ὕψος μετὰ ἀπὸ τὰς Ἀλπεις, τὰ **Πυρηναῖα** μὲ 3404 μ. Τὰ **Καρπάθια** μὲ μέγιστον ὕψος 2544 μ. εἰς τὰ Ν. Καρπάθια ἢ Τρανσυλβανικὰς Ἀλπεις καὶ ὁ Αἶμος ἢ Βαλκάνια μὲ 2373 μ. ὕψος.

Ὅροπέδια. Εἰς τὴν Εὐρώπην ἄξια λόγου εἶναι τὸ μέγα **Ἰσπανικὸν ὀροπέδιον**, τὸ ὀροπέδιον τῆς **Βοημίας** καὶ κατὰ δεύτερον λόγον τὰ ὀροπέδια τῆς Ἀ. Γαλλίας, τῆς Βαλκανικῆς κλπ.

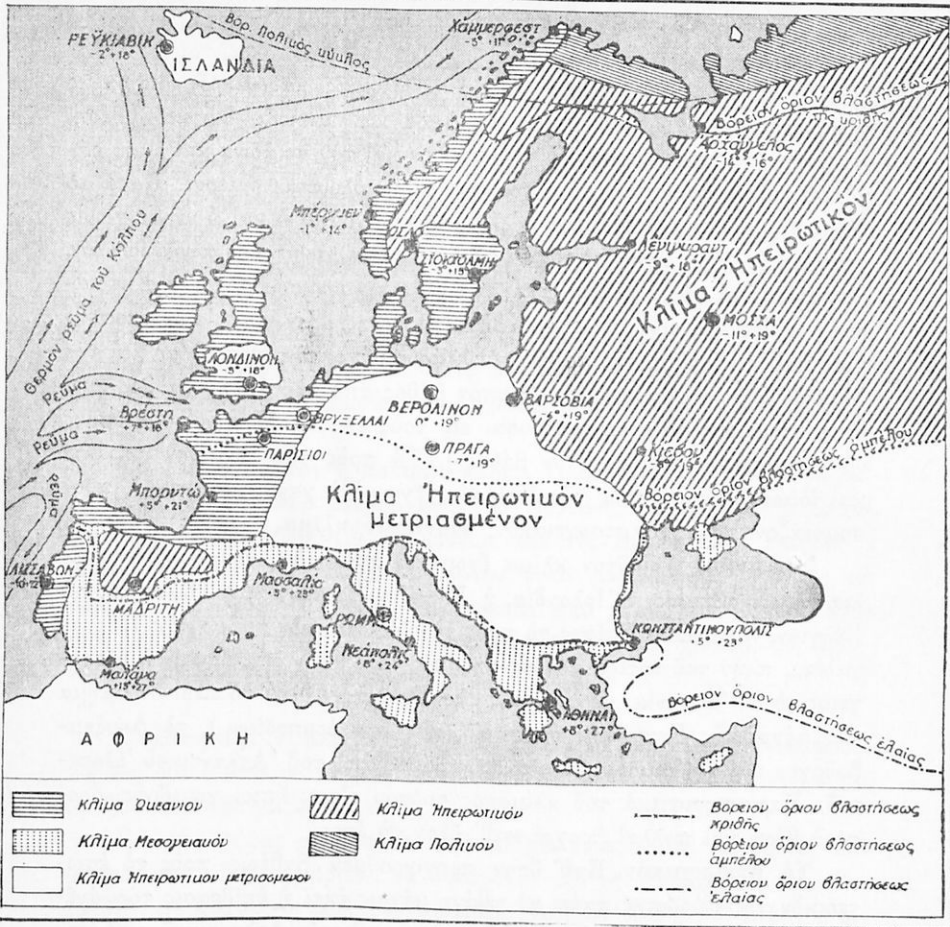
Πεδιάδες εἶναι : Ἡ μεγάλη **Εὐρωπαϊκὴ πεδιάς**. Αὕτη ἀρχομένη ἀπὸ τῶν Πυρηναίων καὶ προεκτεινομένη ἐν συνεχείᾳ μὲ τὸ Λεκανοπέδιον τῆς Ἀκουϊτανίας, τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Λονδίνου, φθάνει, ὁλονέν καὶ περισσότερον διαπλατυνομένη καθ' ὅσον προχωρεῖ πρὸς Α., μέχρι τῶν Οὐραλίων ὀρέων (πέραν τῶν ὁποίων συνεχίζεται μὲ τὴν μεγάλην πεδιάδα τῆς Σιβηρίας). Πλὴν ταύτης ἀρκεταὶ μεγάλαι πεδινὰ ἐκτάσεις ἀποτελοῦν τὸ **Παννονικὸν Λεκανοπέδιον** (ἀνήκον κυρίως εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ τὴν Οὐγγαρίαν), ἡ **πεδιάς τοῦ Πάδου**, ἡ **πεδιάς τῆς Μολδαυίας**, τῆς **Βαλαχίας** ἢ **Βλαχίας** (Ρουμανία) συνεχιζομένη καὶ μὲ τὴν πεδιάδα τῆς Β. Βουλγαρίας, ἡ **Πορτογαλικὴ πεδιάς** καὶ ἡ τῆς **Ἀνδαλουσίας** καὶ τοῦ **Ἑβρου** (Ἰσπανία). Πλῆθος ἄλλων μικρῶν ἄλλ' εὐφώρων παραλιακῶν πεδιάδων καὶ κοιλάδων ὑπάρχει εἰς ὅλας τὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας οὕτως, ὥστε αἱ πεδινὰ ἐκτάσεις νὰ καταλαμβάνουν τὰ $\frac{2}{3}$ τῆς ἐπιφανείας (Χάρτ. 69) τῆς. Λόγω τούτων τὸ μέσον ὕψος τῆς Εὐρώπης εἶναι μικρόν, μόλις φθάνον τὰ 330 μ. (τῆς Αὐστρίας εἶναι 360 μ., τῆς Ν. Ἀμερικῆς 550 μ., τῆς Β. Ἀμερικῆς 600, τῆς Ἀφρικῆς 660 καὶ τῆς Ἀσίας, τῆς ὑψηλοτέρας ὅλων τῶν Ἠπείρων, 1010 μ.).

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Εὐρώπης προσδιορίζεται :

Ἀπὸ τῆς γεωγραφικῆς θέσιν τῆς (ἀνήκει αὕτη, σχεδὸν ἐν τῷ συνόλῳ τῆς, εἰς τὴν Εὐκρατον ζώνην).

Ἀπὸ τὸν μέγαν θαλάσσιον διαμελισμὸν καὶ τὸ ὅτι δὲν ὑπάρχουν ὑψηλαὶ ὀροσεῖραι παραλλήλως πρὸς τὴν θάλασσαν, ὥστε νὰ ἐμποδίζουν τοὺς θαλασσίους ἀνέμους νὰ εἰσχωροῦν βαθέως ἐντὸς τῆς ξηρᾶς καὶ νὰ φέρουν μέχρις ἐκεῖ τὴν εὐεργετικὴν των ἐπίδρασιν.

Ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ θερμοῦ «*Ρεύματος τοῦ Κόλπου*», διακλά-

Χάρτ. 70. Διάφορα κλίματα επικρατούντα εις Εὐρώπην.

δωσις τοῦ ὁποίου διέρχεται διὰ τῶν Δυτικῶν ἀκτῶν τῆς Εὐρώπης, καθὼς ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς θερμῆς Μεσογείου θαλάσσης. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ θερμοῦ «Ρεύματος τοῦ Κόλπου» φθάνει μέχρι τῶν νήσων τῆς Σπιτζβέργης καὶ τῆς Νέας Ζέμβλας (Χάρτ. 70) καὶ κάμνει, ὥστε καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ λιμὴν τοῦ Μουρμάνσκ νὰ μένη ὁλόκληρον τὸ ἔτος ἐλεύθερος ἀπὸ τοὺς πάγους. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ διὰ τὰ παράλια τῆς Νορβηγίας, ἐνῷ τὰ ἀπέναντι καὶ τοῦ αὐτοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους παράλια τῆς Β. Ἀμερικῆς εἶναι ἀποκεκλεισμένα ἀπὸ τοὺς πάγους πολλοὺς μῆνας κατ' ἔτος. Διακρίνομεν εἰς τὴν Εὐρώπην κλίματα : (Χάρτ. 70).

Τὸ Μεσογειακόν. Εἶναι κλίμα μὲ γλυκεῖς καὶ μικρᾶς διαρκείας χειμῶνας καὶ ὄχι πολὺ θερμὰ, ξηρὰ δὲ καὶ μακρᾶς διαρκείας θέρη. Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως τὸ φθινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα καὶ εἶναι ραγδαῖαι, εἶναι ὅμως καὶ τότε ἀρκεταὶ αἱ ἡλιόλουστοι ἡμέραι. Κατὰ τὸ θέρος σπανιώτατα βρέχει καὶ πολλάκις παρέρχονται 4 καὶ 5 μῆνες χωρὶς σταγόνα βροχῆς. Εἶναι τὸ κλίμα τῶν πρὸς τὴν Μεσόγειον παραλίῳ τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Γαλλίας, τῆς Ἱταλικῆς χερσονήσου μέχρι τῆς πεδιάδος τοῦ Πάδου, τῶν πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν τμημάτων τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ Ἀλβανίας, τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος μέχρι τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης εἰς ἀρκετὸν βάθος ἀπὸ τῆς ἀκτῆς (ιδίως ἐκεῖ ὅπου εἶναι κοιλάδες ἐπιτρέπουσαι εἰς τοὺς ἐκ τῆς Μεσογείου ἀνέμους νὰ εἰσχωρήσουν εἰς ἀρκετὸν βάθος). Τὰ πρὸς τὸν Εὐξείνιον παράλια καὶ ιδίως ἡ χερσονήσος τῆς Κριμαίας ἔχουν τὸ χαρακτηριστικόν, προσομοιάζον πρὸς τὸ μεσογειακόν, **Ποντικὸν κλίμα.**

᾽Ωκεάνιον. Τοιοῦτον κλίμα ἔχουν τὰ πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν παράλια τῆς Νορβηγίας, ἡ Ἰρλανδία, ἡ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ, ἡ Ὀλλανδία, τὸ Βέλγιον, ἡ Δανία. Ἐπίσης τὸ πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν τμήμα τῆς Πορτογαλίας, πλὴν τοῦ νοτίου μέρους της, εἰς τὸ ὅποιον ἐπιδρᾷ καὶ ἡ Μεσόγειος, ἡ Β. Ἰσπανία, μέγα μέρος τῆς Γαλλίας (ὅλον τὸ πεδινὸν τμήμα της μέχρι τῆς Κεντρικῆς ὀροσειρᾶς καὶ τῶν ὀροπεδίων), τὸ Λουξεμβούργον καὶ ἡ Γερμανία εἰς ἀρκετὸν βάθος ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ᾽Ωκεανοῦ. Χαρακτηριστικὰ τοῦ κλίματος τούτου εἶναι: ἥπιοι χειμῶνες, δροσερὰ θέρη καὶ πολλαὶ βροχαὶ καθ' ὅλον τὸ ἔτος.

Τὸ ἡπειρωτικόν. Καθ' ὅσον προχωροῦμεν βαθέως πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Εὐρώπης παύει νὰ φθάνῃ μέχρις ἐκεῖ ἡ ἐπίδρασις τῶν ἀνέμων τῶν προερχομένων ἐκ τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, καὶ ἐπιδροῦν κυρίως ἐπὶ τοῦ κλίματος οἱ ἀπὸ βορρᾶ πνέοντες παγωμένοι ἀνεμοί. Διὰ τοῦτο τὸ κλίμα μεταβάλλεται καί, καθ' ὅσον προχωροῦμεν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Εὐρώπης, ἀπὸ ὠκεάνιον ἢ μεσογειακὸν γίνεται ἡπειρωτικόν. Ἐχομεν οὕτω κατ' ἀρχὰς τὸ μετριασμένον ἡπειρωτικὸν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ τῶν βορείων τῆς Βαλκανικῆς (ἐσωτερικὸν τῆς Γερμανίας, Ἑλβετίας, Αὐστρίας, Οὐγγαρίας, Ρουμανίας, Τσεχοσλοβακίας, τὰ νότια τῆς Σκανδιναυικῆς καὶ τὰ βόρεια τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου). Εἶναι κλίμα χωρὶς πολὺ δριμεῖς χειμῶνας, χωρὶς πολὺ θερμὰ θέρη καὶ μὲ μεγάλην σπάνιν βροχῶν.

Καθ' ὅσον ὅμως προχωροῦμεν περισσότερον πρὸς τὸ ἐσωτερικόν

τῆς Εὐρώπης, τὸ κλίμα γίνεται ἐντόνως ἡπειρωτικὸν μὲ δριμυτάτους χειμῶνας, πολὺ θερμὰ θέρη καὶ ὀλίγας βροχάς. Τοιοῦτον εἶναι τὸ κλίμα τῆς Πολωνίας, μεγίστου μέρους τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας, τῆς Φινλανδίας καὶ μέρους τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου. Εἰς μερικὰς περιοχὰς τῆς Οὐγγαρίας, τῆς Ρουμανίας καὶ κυρίως τῶν νοτίων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας αἱ βροχαὶ εἶναι τόσον ὀλίγαι, ὥστε νὰ δημιουργοῦνται ἐκεῖ στέππαι (ἐκτάσεις δηλαδὴ εἰς τὰς ὁποίας φύεται μόνον χαμηλὴ χλόη ὅταν βρέξη, ξηραίνουμένη ταχέως). Οὐδαμοῦ ὅμως τῆς Εὐρώπης αἱ βροχαὶ εἶναι τόσον ὀλίγαι, ὥστε νὰ ὑπάρχουν Ἐρημοί. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν Εὐρώπην δὲν ἀνευρίσκομεν ἐρήμους, ὅπως ἀνευρίσκομεν εἰς ὅλας τὰς ἄλλας ἡπείρους.

Τὸ κατεψυγμένον ἢ πολικὸν κλίμα. Τοιοῦτον κλίμα ἔχουν τὰ βορείως τοῦ Β. Πολικοῦ κύκλου μέρη τῆς Εὐρώπης (τὰ βόρεια τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου, τῆς Φινλανδίας καὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας). Χαρακτηριστικὰ τοῦ κλίματος τούτου εἶναι μακρότατοι χειμῶνες μὲ δριμύτατον ψῦχος· τὸ ἔδαφος καλύπτεται ἀπὸ χιόνος καὶ πάγους σχεδὸν καθ' ὅλον τὸ ἔτος, πλὴν μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος, μὴ διαρκούντος πέραν τῶν δύο μηνῶν.

Βλάστησις. Ἡ βλάστησις ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους, κυρίως ὅμως ἀπὸ τὸ κλίμα. Διὰ τοῦτο εἰς κάθε κλίμα παρατηρεῖται ἰδιάζουσα βλάστησις. Ἦτοι :

Εἰς τὰς χώρας μὲ **μεσογειακὸν κλίμα** ἐπικρατοῦν, ἐξ αἰτίας τῶν μακρῶν θερινῶν ἀνομβριῶν, τὰ ἀντέχοντα εἰς τὴν ξηρασίαν φυτά. Φυτὰ δηλ. μὲ ἐπιμήκεις καὶ εἰσχωρούσας βαθέως ἐντὸς τοῦ ἐδάφους ρίζας (διὰ νὰ ἀνευρίσκουν τὸ ἀπαραίτητον διὰ τὴν ζωὴν τῶν ὕδωρ) καὶ μὲ φύλλα στενὰ καὶ μὲ χονδρὴν καὶ χνουδωτὴν ἐπίδερμίδα, διὰ νὰ διαπνέουν ὀλιγώτερον. Αἱ χῶραι αὗται εἶναι αἱ κατ' ἐξοχὴν χῶραι τῶν ἐσπεριδοειδῶν καὶ τῆς ἐλαίας, καθὼς ἐπίσης καὶ τῆς ἀμπέλου (ἂν καὶ αὕτη εὐδοκιμεῖ καὶ εἰς τὸ ὠκεάνιον καὶ τὸ μετριασμένον ἡπειρωτικὸν κλίμα, φθάνουσα ἀρκετὰ πρὸς βορρᾶν (βλ. Χάρτ. 70). Εὐδοκιμοῦν ἐπίσης εἰς τὰς μὲ μεσογειακὸν κλίμα χώρας, ἡ ὄρυζα, ὁ καπνός, ὁ βάμβαξ καὶ τὰ ὀπωροφόρα δένδρα. Ἀντιθέτως δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ὑπαρξὶς τεχνητῶν λειβαδιῶν παρὰ μόνον εἰς ἀρδευόμενα μέρη καὶ διὰ τοῦτο οὔτε καὶ ἀκμάζουσα κτηνοτροφία μεγάλων ζώων ὑπάρχει, ἐπικρατεῖ δ' εἰς τὰς περὶ τὴν Μεσόγειον χώρας, λόγῳ ἀκόμῃ καὶ τοῦ ὀρεινοῦ τοῦ ἐδάφους τῶν, ἡ

κτηνοτροφία αϊγῶν καὶ προβάτων. Ἀπὸ τὰ μὴ καλλιεργούμενα φυτὰ ἐπικρατοῦν θάμνοι ἀντέχοντες εἰς τὴν ξηρασίαν, ὅπως ὁ κόμαρος (κουμαριά) ἢ πικροδάφνη, ἢ ἐρείκη, ὁ πρίνος, ἢ μύρτος (συμυριά), ἢ ἀγριοκυπάρισσος, ἢ ἀγρία ἐλαία κλπ. καὶ ἀπὸ τὰ σχηματίζοντα δάση δένδρα ἢ δρύς, ἢ ὄξυς καὶ κυρίως ἢ πεύκη καὶ ἡ ἐλάτη. Τὰ δάση γενικῶς εἰς τὰς χώρας αὐτὰς δὲν εἶναι μεγάλα καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν παραγομένη ξυλεία δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν χωρῶν τούτων.

2) Εἰς τὰς χώρας μετὰ τὸ ὠκεάνιον κλίμα αἱ πολλαὶ βροχαὶ καὶ οἱ ἥπιοι χειμῶνες εὐνοοῦν τὴν καλλιέργειαν δημητριακῶν, σακχαροτεύτων, λυκίσκου, γεωμήλων καὶ μερικῶν ὀπωροφόρων (ὅπως μηλεῶν, κερασεῶν, δαμασκηνεῶν κλπ.)· λόγῳ τῶν πολλῶν βροχῶν ὑπάρχουν ἐκτεταμένα τεχνητὰ λειβάδια καὶ ἐπικρατεῖ εἰς αὐτὰς ἡ κτηνοτροφία μεγάλων ζώων, ιδίως βοοειδῶν. Ὑπάρχουν ἐπίσης μεγάλα δάση ἀπὸ φυλλοβόλα δένδρα ἐκεῖ, ὅπου τὰ δάση δὲν ἔχουν καταστραφῇ διὰ τὴν ἀποδοθῇ τὸ ἔδαφος εἰς τὴν γεωργίαν.

3) Εἰς τὰς χώρας μετὰ ἡπειρωτικὸν κλίμα ἐπικρατεῖ, λόγῳ τοῦ ψύχους, ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν (Β. Βουλγαρία, Β. Γιουγκοσλαβία, Ρουμανία, Οὐγγαρία, Πολωνία, Εὐρωπαϊκὴ Ρωσία). Ἐκεῖ ὅπου αἱ βροχαὶ σπανίζουσιν πολὺ, ἐπικρατεῖ ἡ στέππα καὶ ἡ κτηνοτροφία προβάτων. Αἱ ἡπειρωτικοῦ κλίματος χῶραι εἶναι αἱ κατ' ἐξοχὴν δασώδεις. Ὑπάρχουν εἰς τὰς μετριοκλίμα ἡπειρωτικὸν κλίμα χώρας μεγάλα δάση ἀπὸ φυλλοβόλα δένδρα καὶ βορειότερον, εἰς τὰς χώρας μετὰ τὸ ἔντονον ἡπειρωτικὸν κλίμα καὶ τοὺς δριμυτάτους χειμῶνας, μεγάλα δάση ἀπὸ κωνοφόρα.

Ποταμοί. Ἐξαρτῶνται καὶ οὗτοι ἀπὸ τὸ κλίμα καὶ τὴν μορφολογίαν τοῦ ἐδάφους. Γενικῶς εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐπειδὴ αἱ ἀποστραγγιζόμεναι ὑπὸ τῶν ποταμῶν ἐκτάσεις δὲν εἶναι μεγάλαι οὔτε αἱ βροχαὶ πολλαὶ (πλὴν τῶν τμημάτων τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ὠκεάνιον κλίμα), δὲν ὑπάρχουν μεγάλοι ποταμοί, ὅπως εἰς τὴν Ἀσίαν, τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν Ἀμερικὴν. Συναντῶμεν δύο εἰδῶν ποταμούς. Ἦτοι :

Τοὺς **Μεσογειακοὺς** ποταμούς, δηλ. τοὺς ποταμούς τῆς Βαλκανικῆς, Ἰταλικῆς καὶ Ἰβηρικῆς χερσονήσου (Πάδον, Τίβεριν, Ἐβρον, Νέστον, Στρυμόνα, Ἀξιὸν κλπ. Χάρτ. 75). Ἐχουν οὗτοι ἐλάχιστον ὕδωρ κατὰ τὰς μακρὰς θερινὰς ἀνομβρίας, ἐνῶ πλημμυρίζουσιν μετὰ τὰς χειμερινὰς βροχάς. Λόγῳ τούτου καὶ ἐπειδὴ διαρρέοντες ὀρεῖνὰ ἐδάφη

ἔχουν ταχεῖαν ροήν ὅλοι οἱ ποταμοὶ αὗτοι δὲν εἶναι πλωτοί. Εἶναι παρὰ τοῦτο πολύτιμοι, διότι ἐπιτρέπουν ἀρδεύσεις καὶ καλλιέργειας κατὰ τοὺς θερινούς ἀνέμβρους μῆνας.

Τοὺς ποταμούς τῶν περιοχῶν μὲ τὸ ὠκεάνιον κλίμα. Ἐχουν οὗτοι ὕδωρ ἀρκετὸν καθ' ὅλον τὸ ἔτος καί, διερχόμενοι κατὰ τὸ μεγαλύτερον μῆκος των πεδινὰς ἐκτάσεις, εἶναι πλωτοὶ κατὰ τὸ μεγαλύτερον τμήμα των, διευκολύνοντες πολὺ τὰς συγκοινωνίας (Γαρούνας, Λεῖγερ, Σηκουάνας, Μόζας, Ἑσκά κλπ.).

Τοὺς ποταμούς τῶν περιοχῶν μὲ τὸ ἡπειρωτικὸν κλίμα. Ἐχουν καὶ οὗτοι ἀρκετὸν ὕδωρ, διότι ἡ πηγάζουν ἀπὸ ὄρη καὶ τροφοδοτοῦνται ἀπὸ τὸ ὕδωρ, τὸ προσερχόμενον ἐκ τῆς τήξεως τῶν χιόνων (Ροδανός, Ρήνος, Δούναβις, Βιστούλας, Ὁδερὸς, Ἑλβας κλπ.) (Χάρτ. 73), ἡ ἀποστραγγίζουσι μεγάλας ἐκτάσεις, ὅπως οἱ ποταμοὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας. Εἶναι καὶ οἱ ποταμοὶ οὗτοι πλωτοὶ εἴτε καθ' ὅλον τὸ μῆκος των, εἴτε ὅπου διαρρέουσι πεδιάδας (οἱ πηγάζοντες ἐκ τῶν ὄρεων).

Κάτοικοι καὶ πυκνότης κατοίκων. Ὑπάρχει εἰς τὴν Εὐρώπην μία κατ' ἐξοχὴν βιομηχανικὴ ζώνη, ἐπεὶ εἰς αὐτὴν ἀνευρίσκονται ἀφθόως ἄνθρακες καὶ σιδηρομεταλλεύματα. Ἀρχεται ἡ ζώνη αὕτη ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν, προχωρεῖ εἰς τὴν Β. Γαλλίαν καὶ τὸ Ν. Βέλγιον, τὸ Λουξεμβούργον, τὸ Ρούρ, τὸ Σάαρ, τὴν Σαξωνίαν καὶ τὴν ΒΔ. καὶ Β. Τσεχοσλοβακίαν. Εἶναι αὕτη ἡ πυκνότερον κατοικουμένη περιοχή ὁλοκλήρου τῆς Εὐρώπης, διότι εἰς αὐτὴν συγκεντροῦνται πολλοὶ κάτοικοι λόγῳ τῆς ἀκμαζούσης βιομηχανίας. Τὸ σύνολον τῶν κατοίκων τῆς Εὐρώπης εἶναι περὶ τὰ 600.000.000 (τὸ 1956) ἐπὶ ἐκτάσεως περίπου 10.500.000 τετρ. χιλιομ. μὲ ἀναλογίαν 58 κ. κατὰ τετρ. χιλιομ., πρᾶγμα τὸ ὅποιον καθιστᾷ τὴν ἡπειρον αὐτὴν τὴν πυκνότερον κατοικουμένην ἐξ ὅλων τῶν ἡπείρων.

Ἀνήκουν οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Λευκὴν φυλὴν, ἐξαιρουμένων τῶν Οὐγγρων (ἢ Μαγυάρων), τῶν Βουλγάρων, Ἑσθονῶν, Φίνων, Καρελίων, Λαπώνων καὶ τινων ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Ν. καὶ τῆς Α. Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας, οἱ ὅποιοι ἀνήκουν εἰς τὴν Κιτρινὴν φυλὴν. Τοὺς λευκοὺς τῆς Εὐρώπης δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς τρεῖς κυρίως τύπους :

Τὸν **Μεσογειακὸν** τύπον μὲ μέτριον ἀνάστημα, καστανούς ὀφθαλ-

Χάρτ. 71. Γλώσσαί όμιλούμεναι εις Εύρώπην.

μούς και κόμην και σιτόχροον δέρμα. Εις τόν τύπον αυτόν άνήκουν οι κάτοικοι όλων τών Μεσογειακών χωρών.

Τόν **Βόρειον** τύπον με ύψηλόν άνάστημα, ξανθήν κόμην, λευκο-ρόδινον δέρμα και γαλανούς όφθαλμούς. Τοιοῦτοι είναι οι Σκανδιναυοί, Δανοί, Άγγλοι, Γερμανοί, ιδίως οι τής Β. Γερμανίας, προσερχόμενοι άπαντες από τους Γερμανούς ή Τεϋτονας. Και

Τόν **Άνατολικόν** τύπον με μέσον άνάστημα, λευκόν δέρμα, στρογγυλήν κεφαλήν, συχνάκις προτεταμένα τά μῆλα τών παρεϊών, ρίνα

πεπιεσμένην, ξανθήν κόμην καὶ συνήθως γαλανοὺς ὀφθαλμούς. Αἱ ἐπιμῖξαι ὅμως μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς Εὐρώπης εἶναι τοιαῦται, ὥστε νὰ ὑπάρχουν καὶ πολλοὶ ἐνδιάμεσοι τύποι.

Γλῶσσαι. Αἱ ἐπικρατοῦσαι εἰς τὴν Εὐρώπην γλῶσσαι εἶναι :

Αἱ λεγόμεναι **Λατινογενεῖς γλῶσσαι** (διότι προέρχονται ἐκ τῆς Λατινικῆς). Τοιαῦται εἶναι ἡ Ρουμανικὴ, ἡ Ἰταλική, ἡ Γαλλικὴ, ἡ Ἰσπανικὴ, ἡ Πορτογαλική, ἡ ὁμιλουμένη ἀπὸ τοὺς Βέλγους Οὐαλλῶνους καὶ ἡ ὁμιλουμένη ἀπὸ μέρος τῶν κατοίκων (περὶ τὴν Γενεύην) τῆς Ἑλβετίας καθὼς καὶ ἀπὸ τῶν κατοίκους τῆς ΝΑ. Ἑλβετίας ὅπου ὁμιλεῖται ἡ διάλεκτος Ρωμάνς.

Αἱ Γερμανικαὶ γλῶσσαι (προερχόμεναι ἀπὸ τὴν παλαιὰν Γερμανικὴν ἢ Τευτονικὴν). Τοιαῦται εἶναι ἡ Γερμανικὴ, ἡ Ἀγγλική, ἡ Δανικὴ, ἡ Ἰσλανδική, ἡ Νορβηγικὴ, ἡ Σουηδική, ἡ Ὀλλανδικὴ καὶ ἡ Φλαμανδικὴ (Βελγίου).

Αἱ Σλαβικαὶ γλῶσσαι. Τοιαῦται εἶναι ἡ Οὐκρανικὴ, ἡ Πολωνικὴ, ἡ Γιουγκοσλαβικὴ, ἡ Βουλγαρικὴ καὶ ἡ Τσεχοσλοβακικὴ. Πλὴν τούτων ἔχομεν καὶ μεμονωμένας γλώσσας, τὴν Οὐγγρικὴν (Μαγυάρων), Φινλανδικὴν, Ἑσθονικὴν, Λιθουανικὴν, Λεττονικὴν, Ἀλβανικὴν καὶ Ἑλληνικὴν. ἔχομεν ἐπίσης καὶ τινὰς διαλέκτους ὅπως εἶναι π.χ. αἱ ὁμιλούμεναι ἀπὸ τοὺς Βρετόνους, Ἰρλανδοὺς, Σκώτους, Οὐαλλοὺς καὶ τοὺς Βάσκους τῆς Ἰσπανίας.

Θρησκεία : Οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης εἶναι **Χριστιανοὶ** σχεδὸν ἐν τῷ συνόλῳ των, (πλὴν τῶν Τούρκων [τῆς Ἀνατ. Θράκης καὶ τῶν Τουρκικῶν ἐν Εὐρώπῃ μειονοτήτων, ὅπως τῶν Τούρκων τῆς Ἑλληνικῆς Δ. Θράκης, Ρόδου κλπ., καθὼς καὶ τῶν Μουσουλμάνων Ἀλβανῶν).

Ὅρθόδοξοι Χριστιανοὶ εἶναι οἱ Ἕλληνες, ἀρκετοὶ ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ τῆς Ἀλβανίας, οἱ Βούλγαροι, οἱ Ρουμάνοι καὶ οἱ Ρῶσοι.

Καθολικοὶ εἶναι οἱ κάτοικοι τῆς Ἰσπανίας, Γαλλίας, Βελγίου, Ἰταλίας, Ν. Γερμανίας, Αὐστρίας, Οὐγγαρίας καὶ Πολωνίας, καθὼς καὶ ἀρκετοὶ ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Ἑλβετίας, Ἰρλανδίας καὶ τῆς Δ. Γερμανίας.

Διαμαρτυρόμενοι ἢ Προτεστάνται εἶναι οἱ κάτοικοι τῆς Κεντρικῆς καὶ Β. Γερμανίας καθὼς καὶ μέρος τῶν κατοίκων τῆς Δυτικῆς Γερμανίας, τῆς Ὀλλανδίας, τῆς Μεγάλης Βρετανίας, τῆς Δανίας, Σουηδίας, Νορβηγίας, Ἰσλανδίας καὶ μέρος τῶν κατοίκων τῆς Ἰρλανδίας.

Χάρτ. 72. Διεθνείς Σιδηροδρομικαί γραμμαι Εύρώπης.

Συγκοινωνία. Ἡ Εὐρώπη ἔχει τὸ πυκνότερον δίκτυον συγκοινωνιακῶν γραμμῶν ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας ἡπείρους. Αἱ συγκοινωνίαι, ἡ μεταφορὰ δηλαδή ἐπιβατῶν καὶ ἐμπορευμάτων, γίνονται διὰ τῶν σιδηροδρόμων, τῶν αὐτοκινήτων, τῶν πλοίων, σήμερον δὲ (ἰδίως ἐπιβατῶν) καὶ διὰ τῶν ἀεροπλάνων. Αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαι, πυκνότεραι εἰς τὴν βιομηχανικὴν καὶ πυκνοκατοικουμένην Δ. καὶ Κεντρικὴν Εὐρώπην, γίνονται ἀραιότεραι εἰς τὴν ὀρεινὴν καὶ στερουμένην σημαντικῆς βιομηχανίας Βαλκανικὴν, τὴν Σκανδιναυικὴν καὶ Ἰβηρικὴν χερσόνησον καὶ εἰς τὴν ἀχαρῆ Εὐρώπ. Ρωσίαν. Τὸ Εὐρωπαϊκὸν σιδηροδρομικὸν δίκτυον ὑπερβαίνει εἰς μῆκος γραμμῶν τὰ 400.000 χιλίωμ., δηλαδή εἶναι πλέον τῶν 30 % τοῦ συνολικοῦ μήκους τοῦ δικτύου τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου. Μόνον αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς ὑπερτεροῦν τῆς Εὐρώπης, εἰς ὠρισμένα τμήματά των, ὡς πρὸς τὴν πυκνότητα τῶν συγκοινωνιῶν.

Ἐξ Ἑλλάδος ἀναχωρεῖ ἡ γραμμὴ Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Θεσσαλονίκης—Γευγελῆς (εἰς τὰ πρὸς τὴν Γιουγκοσλαβίαν σύνορα). Αὕτη προχωροῦσα πρὸς Β. διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ φθάνει εἰς τὴν Νίσσαν, ὅπου συναντᾷ τὴν ἐκ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης μέσῳ Βελιγραδίου ἐρχομένην γραμμὴν. Ἡ γραμμὴ αὕτη διακλαδύεται εἰς τὴν Νίσσαν. Ἡ μία διακλάδωσις (Χάρτ. 72), λαμβάνουσα κατεύθυνσιν πρὸς τὰ ΝΑ. διευθύνεται πρὸς τὴν Σόφίαν—Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκεῖθεν προεκτείνομένη εἰς τὴν Ἀσίαν φθάνει μέχρι τῆς Βαγδάτης καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Ἡ ἄλλη χωροῦσα πρὸς βορρᾶν φθάνει εἰς Βελιγράδιον. Ἐκεῖθεν δύναται τις νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν γραμμὴν, ἡ ὁποία διευθυνομένη πρὸς Β. φθάνει διὰ τῆς Βιέννης εἰς τὸ Μόναχον ἢ τὸ Βερολῖνον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τοὺς μεγάλους λιμένας τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ἀμβούργον, Βρέμην, Ρότερνταμ, Ἀμβέρσαν. Δύναται ἐπίσης νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν γραμμὴν, ἡ ὁποία κατευθύνεται πρὸς Δ. καὶ διὰ τῆς Βενετίας, τοῦ Μιλάνου καὶ τῆς Λυὼν διευθύνεται εἴτε πρὸς τοὺς Παρισίους καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τοὺς μεγάλους λιμένας τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ἀμβέρσαν, Χάβρην, Χερβοῦργον καὶ Βρέστην, εἴτε πρὸς Μασσαλίαν ἢ Μπορντὸ καὶ ἐκεῖθεν πρὸς Μαδρίτην καὶ Λισσαβῶνα.

Διακλαδώσεις ἐπίσης ἀπὸ τὴν Βιέννην φθάνουν : Μία διὰ τῆς Βουδαπέστης εἰς τὸ Βουκουρέστιον καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου Ρουμανικὸν λιμένα τῆς Κωνσταντίας καὶ ἄλλη διὰ τῆς Βαρσοβίας εἰς τὸ Λένινγκραντ καὶ ἐκεῖθεν ἢ εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ Βορ. Παγωμένου Ὠκεανοῦ λιμένα Μουρμάνσκι ἢ εἰς τὴν Μόσχαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸν ἐπίσης ἐπὶ τοῦ Βορ. Παγωμένου Ὠκεανοῦ λιμένα Ἀρχάγγελον.

Ἐκ τῆς Μόσχας ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ προεκτείνεται ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τοῦ Ὑπερκασπικοῦ σιδηροδρόμου πρὸς τὴν Κασπίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀσίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τοῦ Ὑπερσιβηρικοῦ, μέσῳ τῆς Σιβηρίας, πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ λιμένα Βλαδιβοστόκ ἢ τὸ Πεκῖνον. Αἱ ὥς ἄνω σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ εἶναι αἱ μεγάλαι, αἱ λεγόμεναι διεθνεῖς. Ἐκάστη ὅμως τούτων ἔχει πλείστας διακλαδώσεις ἐντὸς ἐκάστης τῶν χωρῶν, διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται.

Εἰς τὴν μεταφορὰν ἐπιβατῶν καὶ ἐμπορευμάτων συμμετέχει σήμερον πολὺ καὶ τὸ αὐτοκίνητον, πυκνὸν δὲ δίκτυον ἀσφαλτοστρωμένων δρόμων ὑπάρχει εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ περισσότερον τῆς Δυτικῆς καὶ τῆς Κεντρικῆς τοιαύτης.

Ἀλλὰ καὶ ἡ συμμετοχὴ τοῦ ἀεροπλάνου εἰς τὴν μεταφορὰν ἐπι-

βατῶν καὶ τοῦ ταχυδρομείου εἶναι σήμερον σημαντική. Μεγάλα ἀεροδρόμια ὑπάρχουν ὄχι μόνον εἰς τὰς πρωτευούσας ὅλων τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ εἰς δευτερευούσας πόλεις τῶν. Ταξίδια, τὰ ὅποια πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν ἐχρειάζοντο πολλὰς ἡμέρας διὰ νὰ γίνουν καὶ ἦσαν ἐπίπονα, γίνονται σήμερον ἐντὸς ὀλίγων ὥρων. Ἡ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία δὲν περιορίζεται μεταξὺ τῶν διαφόρων κρατῶν ἢ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐκάστου κράτους, ἀλλ' ἐπεκτείνεται καὶ εἰς ταξίδια διηπειρωτικὰ συνδέουσα τὰς διαφόρους ἡπείρους μεταξὺ τῶν. Διὰ νὰ μεταβῇ κανεὶς σήμερον ἀεροπορικῶς ἀπὸ τὸ Λονδῖνον εἰς Ν. Ὑόρκην χρειάζεται ὀλιγωτέρας τῶν 7 ὥρων.

Τρεῖς μεγάλοι ποταμοί, ὁ Ρήνος, ὁ Ἑλβας καὶ ὁ Δούναβις ἐξυπηρετοῦν μεγάλως ὄχι μόνον τὸ μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς Κεντρικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἐμπόριον, ἀλλὰ καὶ τὸ διεθνὲς τοιοῦτον, διότι καταλήγουν εἰς τοὺς λιμένας Ρόττερταμ, Ἀμβούργον καὶ Κωνσταντῆαν. Καὶ ἐκτὸς τῶν τριῶν μεγάλων αὐτῶν ποταμῶν ὑπάρχουν καὶ πολλοὶ ἄλλοι πλωτοὶ εἰς τὴν Δυτικὴν κυρίως καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Εὐρώπην, οἱ ὅποιοι, ἐνισχυόμενοι καὶ ἀπὸ πλῆθος διωρύγων, αἱ ὁποῖαι τοὺς συνδέουν, ἐξυπηρετοῦν τὰς συγκοινωνίας. Μία ἐκ τῶν θαλασσῶν, ἡ ὅποια πλὴν τῆς ἐπιδράσεώς της ἐπὶ τοῦ κλίματος τῶν χωρῶν ποὺ τὴν περιβάλλουν, ἔχει μεγίστην σημασίαν καὶ ἀπὸ συγκοινωνιακῆς ἀπόψεως, εἶναι ἡ Μεσόγειος θάλασσα.

Ἡ σημασία τῆς Μεσογείου διὰ τὴν παγκόσμιον συγκοινωνίαν.

Ἡ Μεσόγειος, μεγάλη θάλασσα (2.967.000 τετρ. χιλιομ.) βρέχουσα τρεῖς ἡπείρους (Εὐρώπην - Ἀσίαν - Ἀφρικὴν) εἶχε κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ ἔχει καὶ σήμερον μεγάλην σημασίαν ἀπὸ συγκοινωνιακῆς ἀπόψεως. Ἐξυπηρετεῖ τὰς μεταξὺ τῶν διαφόρων Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν συγκοινωνίας καὶ περισσότερον τῶν κρατῶν ἐκείνων, τὰ ὅποια ὑψηλαὶ ὄροσειραι ἀπομονώνουν ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπον ἡπειρον (ὅπως τὴν Ἰταλίαν, τὴν Ἰβηρικὴν Χερσονήσον, τὰς χώρας τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Ἐξυπηρετεῖ ἐπίσης καὶ τὰς συγκοινωνίας τῆς Εὐρώπης μετ' ἄλλας ἡπείρους. Εἰς τὴν Μεσόγειον ἀνεπτύχθη τὸ πρῶτον ἡ ναυσιπλοΐα (Κρῆτες, Φοίνικες, Ἀρχ. Ἕλληνες, Ρωμαῖοι, Καρχηδόνιοι) καὶ τὸ ἐμπόριον. Εἰς τὰ παράλια τῆς ἐδημιουργήθησαν τὸ πρῶτον μεγάλα ἐμπορικὰ κέντρα καὶ μεγάλοι λιμένες καθὼς καὶ αἱ πρῶται Μεγάλαι Ναυτικαὶ Δυνάμεις ἤδη ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος, ὡς οἱ Κρῆτες, οἱ Φοίνικες, οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες,

οί Ρωμαῖοι, οί Καρχηδόνιοι καὶ μεταγενεστέρως οί Γενουᾶται, οί Βενετοὶ κλπ.). Ἡ Μασσαλία, ἡ Γένουα, ἡ Βενετία, κλπ., ἦσαν μεγάλοι λιμένες πρὶν ἢ δημιουργηθῶν οἱ σήμερον ὑπάρχοντες μεγάλοι λιμένες τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

Ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἡ ἐναρξὶς τῆς μεταφορᾶς ἐξ αὐτῆς πρῶτον ὕδων καὶ εἰς αὐτὴν ἐμπορευμάτων ἐδημιούργησε τοὺς μεγάλους λιμένας τοῦ Ἀτλαντικοῦ (Λισσαβῶνα, Βρέμην, Βρέστην, Χερβοῦργον, Ἀμβέρσαν, Ρόττερνταμ, Ἀμβούργον κλπ.) καὶ ἐμείωσε τὴν σημασίαν τῆς Μεσογείου. Τοῦτο ὅμως ἐγένετο μόνον μέχρι τῆς διανοίξεως τῆς διώρυγος τοῦ Σουέξ καὶ τῆς ἐνάρξεως διελεύσεως δι' αὐτῆς πλοίων (1869). Διότι διὰ τῆς διανοίξεως τῆς διώρυγος ταύτης ἠλαττώθη κατὰ πολὺ ἡ ἀπόστασις τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τὴν Ἀπὸ Ἀνατολὴν, τὴν πηγὴν δηλαδὴ πρῶτον ὕδων ἀπαραιτήτων διὰ τὴν βιομηχανίαν τῆς Εὐρώπης, καὶ ἀπὸ τὸν Περσικὸν κόλπον, τὴν μεγάλην αὐτὴν πηγὴν πετρελαίων.

Τὴν δημιουργίαν μεγάλων λιμένων εἰς τὴν Μεσόγειον διευκολύνει : α') Ὁ ὑπάρχων μέγας θαλάσσιος διαμελισμός, λόγῳ τοῦ ὁποίου ὑπάρχουν πολλοὶ καὶ ἀσφαλεῖς φυσικοὶ ὄρμοι καὶ ἀγκυροβόλια. Καὶ β') Τὸ ὅτι εἰς τὴν Μεσόγειον ἡ ἀνοδος καὶ ἡ κάθοδος τῆς στάθμης τοῦ ὕδατος κατὰ τὴν παλιόρριαν εἶναι ἀσήμαντος, μόλις φθάνουσα τὸ 1 μ., ἐνῶ αὕτη εἰς τὰς πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν ἁπτὰς φθάνει τὰ 14 μ. καὶ ἐμποδίζει τὸν εὐκόλῳ εἰσπλύνῃ ἢ ἐκπλύνῃ τῶν πλοίων. Τοὺς μεγαλυτέρους ἐπὶ τῶν ἁκτῶν τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Μεσόγειον λιμένας ἔχουν αἱ πόλεις : Βαρκελώνη, Μασσαλία, Γένουα, Νεάπολις, Βρινδῆσιον, Βενετία, Τεργέστη, Ριέκκα (Φιοῦμε), Πόλα, Πάτραι, Πειραιεὺς, Θεσσαλονίκη, Κωνσταντινούπολις. Εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον ἡ Βάρνα, ἡ Κωνσταντζα καὶ ἡ Ὁδησσός.

Ἡ Ἑλλάς ὡς Μεσογειακὸν καὶ Εὐρωπαϊκὸν κράτος. Ἡ Ἑλλὰς ἀποτελεῖ τὴν εἰσόδον, τὴν θύραν οὕτως εἰπεῖν, διὰ τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικὴν καὶ κατέχει προνομία τῶν θέσιν ὡς πρὸς τὰς συγκοινωνίας εἰς τὴν Μεσόγειον. Ἦτο διὰ τοῦτο πρωτοφανὴς γὰρ αἰτῆσι σημαίνοντα ρόλον εἰς τὴν ἐμφάνισιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ. Ἡ θέσις τῆς τὴν ἔταξε προπύργιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου πρόσκρουον πᾶσαι αἱ ἐκ τῆς Ἀσίας κατὰ τῆς Εὐρώπης ἐπιδρομαὶ βαρβάρων λαῶν. Ἡ γειτνίασίς τῆς πρὸς χώρας καὶ λαοὺς μὲ παμπάλαιους πολιτισμοὺς (Χалδαίους, Ἀσσυρίους, Βαβυλωνίους, Σουμερίους τῆς Ἀ-

σίας και Αιγυπτίους τῆς Ἀφρικῆς) συνεπικουρούμενη καὶ ἀπὸ τὸ θαυμάσιον μεσογειακὸν κλίμα τῆς καὶ τὴν προνομιοῦχον εἰς τὴν Μεσόγειον τοποθέτησίν τῆς συνετέλεσαν, ὥστε νὰ δημιουργηθῇ εἰς αὐτὴν ὁ ἀπαράμιλλος Ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς καὶ ἔργα τέχνης, ἰσάξια τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ δημιουργήσῃ ὁ σημερινὸς πολιτισμένος ἄνθρωπος.

Ἡ Ἑλλὰς παρέσχε τὸ μοναδικὸν εἰς τὴν ἱστορίαν φαινόμενον νὰ υποτάσσεται μὲν, ἐνίοτε, ὑπὸ πολὺ ὑπερτέρων κατακτητικῶν δυνάμεων, νὰ υποτάσσῃ ὅμως πνευματικῶς τοὺς κατακτητὰς τῆς. Μὲ τὸ νότιον τμήμα καὶ τὰς νήσους τῆς κυριαρχεῖ τῶν θαλασσίων ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι ὁδηγοῦν διὰ μέσου τῆς Μεσογείου πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν, τὸν Εὐξείνιον, τὰς χώρας τῆς Μέσης καὶ τῆς Ἀπὸ ἀκρόμῃ Ἀνατολῆς. Πρὸς τὰς χώρας δηλαδὴ μὲ τὰς ἀφθόνους πρῶτας ὕλας, τὰ σιτηρὰ καὶ ἰδίως τὰ πετρέλαια, ἡ ὑπαρξίς τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ σήμερον ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας καὶ τὴν διατήρησιν τῆς ζωῆς τοῦ πολιτισμένου ἀνθρώπου.

Διὰ τῆς Κεντρικῆς ἐξ ἄλλου Μακεδονίας δεσπόζει τῆς ἀπὸ ξηρᾶς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Μεσόγειον μὲ τὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Διὰ τοῦτο ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ὑπῆρξε πάντοτε λαὸς ἀνεπτυγμένος τόσον πνευματικῶς ὅσον καὶ ναυτικῶς καὶ ἐμπορικῶς. Ἡ το κυρίαρχος ἐπὶ μακρότατα χρονικὰ διαστήματα ὁλοκλήρου τῆς Μεσογείου καὶ εἶχεν ἀκμαζούσας καὶ ἰσχυρὰς ἀποικίας εἰς τὰς παρὰ τὴν Μεσόγειον χώρας, διὰ τῶν ὁποίων καὶ ἐξεπολίτισε τοὺς λαοὺς τῶν χωρῶν αὐτῶν. Ἡ κατάνησις τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἡ σκληρὰ καὶ μακράϊον ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν δουλεία δὲν κατέστη ἱκανὴ νὰ ἐξαλείψῃ τὸν Ἑλληνισμὸν λόγῳ τῆς ἐμφύτου ἀγάπης αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τῶν παλαιστάτων ἐποχῶν ἐθεώρησε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ θεωρῇ ὡς τὸ « ὑπέρτατον τῶν ἀγαθῶν ». Ἡ ὑπέρμετρος αὐτὴ ἀγάπη τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία τὸν ἔκαμνε νὰ ἀναγεννᾶται πάντοτε ἀπὸ τὴν τέφραν του, ὡς ἄλλος μυθολογικὸς Φοῖνιξ. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ πολιτισμένος κόσμος ὀφείλει σήμερον τὸ πᾶν. Διότι εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ὀφείλει, ὡς καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου ἀναφέρεται, τὸν σημερινὸν πολιτισμὸν του, πολιτισμὸν ὁ ὁποῖος διὰ τοῦτο καλεῖται καὶ Ἑλληνοχριστιανικός.

Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς σήμερον ἐν Εὐρώπῃ. Εἰς τὴν Εὐρώπῃν ὁλόκληρον ὑπῆρχον πρὸ ὀλίγων μόλις δεκαετηρίδων ἀκμάζοντες Ἑλληνικοί

πληθυσμοί, οί οποίοι ἐπεδίδοντο κυρίως εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν. Εἰς τὴν Ρωσίαν, τὴν Ρουμανίαν, τὴν Βουλγαρίαν (ἰδίως τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμιλίαν) καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν οἱ Ἕλληνες ἔζων πολυπληθεῖς καὶ εἰς ἀρίστην ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως κατάστασιν. Οἱ περισσότεροι ὅμως ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας αὐτοὺς μετὰ τὸν Αἰον καὶ τὸν Βον παγκόσμιον πόλεμον ἐξεριζώθησαν ἀπὸ τὰς ἐστίας των καὶ κατέφυγον ὡς πρόσφυγες εἰς τὴν ἐλευθέραν πατρίδα, πλὴν ἐκεῖνων εἰς τοὺς ὁποίους ἐπετράπη νὰ παραμείνουν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τῶν κατοίκων τῆς Ἑλληνικῆς Βορ. Ἡπείρου. Οἱ εἰς τὰ διάφορα Εὐρωπαϊκὰ Κράτη ζῶντες σήμερον Ἕλληνες (δὲν ὑπάρχουν ἐπίσημοι ὡς πρὸς τοῦτο στατιστικαί) εἶναι ὡς κάτωθι :

Εἰς τὴν Ρουμανίαν. Ὑπῆρχον Ἕλληνες ἐγκατεστημένοι εἰς τὴν Ρουμανίαν ἀπὸ παλαιωτάτων ἐποχῶν, πολλοὶ δὲ κατέφυγον εἰς αὐτὴν καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἐπεδίδοντο κυρίως οὗτοι εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἶχον ἀποκτήσει μεγάλας περιουσίας. Ὑπῆρχον ἀκμάζουσαι Ἑλληνικαὶ κοινότητες εἰς Βουκουρέστιον, Γαλάζιον, Ἰάσιον, Βραϊλαν, Κωνσταντζαν, κλπ. Οἱ Ἡγεμόνες τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας ἦσαν, ὡς γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας, Ἕλληνες. Τόσον πολλοὶ δὲ ἦσαν οἱ Ἕλληνες τῆς Ρουμανίας, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ διορισθῇ τις ἐκεῖ ὡς δημόσιος ὑπάλληλος, ἂν δὲν ἐγνώριζε τὰ Ἑλληνικά. Ὑπῆρχον πλεῖστα Ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ εἰς αὐτὰ ἐδίδαξαν μεγάλοι τοῦ Ἔθνους διδάσκαλοι, ὡς ὁ Νεόφυτος Δούκας, ὁ Γεώργ. Γεννάδιος κλπ. Εἰς τὴν Ρουμανίαν ἄλλως τε ἤρχισεν ὁ ἀπελευθερωτικὸς κατὰ τῶν Τούρκων ἀγὼν τῶν Ἑλλήνων. Μετὰ τὸν πρῶτον ὅμως παγκόσμιον πόλεμον καὶ ἰδίως μετὰ τὴν εἰς τὸ τέλος τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου ἐπικράτησιν τοῦ Κομμουνισμοῦ καὶ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς Ρουμανίας εἰς «Λαϊκὴν Δημοκρατίαν», τὸ πλεῖστον τῶν ἐκεῖ παραμενόντων Ἑλλήνων ἠναγκάσθη, διωχθέν, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν χώραν καὶ καταφύγῃ κυρίως εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὑπολογίζεται ὅτι ἐκ τῶν πολυπληθῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι ἔζων παλαιότερον εἰς τὴν Ρουμανίαν δὲν παραμένουν εἰς αὐτὴν σήμερον πλέον τῶν 30.000.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν **Ρωσίαν** ἔζων πολλοὶ Ἕλληνες καταφυγόντες ἐκεῖ ἰδίᾳ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἐγκατασταθέντες κυρίως εἰς τὰ πρὸς τὸν Εὐξείνιον παράλια καὶ ἰδίως τὴν Ὀδησσόν, τὴν Κριμαίαν καὶ τὰ παράλια τῆς Ἀζοφικῆς θαλάσσης.

Ἄλλα καὶ ἀργότερον φεύγοντες τοὺς Τουρκικοὺς διωγμοὺς πολλοὶ Ἑλλη-
γες μετέβαινον καὶ ἐγκαθίσταντο εἰς τὴν Ρωσίαν. Ὁμαδικαὶ πρὸς τὴν
Ρωσίαν μεταναστεύσεις ἐγένοντο κατὰ διάφορα χρονικά διαστήματα
καὶ τῶν Ποντίων Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν περὶ τὸν
Καύκασον περιοχὴν. Πρὸ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ πολέμου ὑπολογίζοντο
οἱ Ἕλληνες τῆς Ρωσίας εἰς 800.000 περίπου. Μετὰ τὴν κομμουνιστικὴν
ἐπανάστασιν οἱ Ἕλληνες τῆς Ρωσίας διωχθέντες ἤρχισαν νὰ ἀναχωροῦν
ἀθρόως ἐξ αὐτῆς, ὑπολογίζεται δὲ ὅτι οἱ εἰς ταύτην παραμένοντες σή-
μερον δὲν ὑπερβαίνουν τὰς 250.000.

Ἀρκετοὶ Ἕλληνες παρέμενον καὶ εἰς τὰς Βουλγαρικὰς πρὸς τὸν Εὐ-
ξείνου πόλεις καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμανίαν, ἡ ὁποία ἦτο
χώρα καθαρῶς Ἑλληνική. Ἐξεδιώχθησαν ὅμως οὗτοι ἐκεῖθεν ὑπὸ τῶν
Βουλγάρων ἐν τῇ ὁλότητί των. Εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἐπίσης Τουρκίαν
καὶ ἰδίως εἰς τὰ πρὸς τὴν Προποντίδα παράλια (χώρας κατ' ἐξοχὴν
ἐλληνικὰς), ἔζων πολυπληθεῖς Ἕλληνες, οἱ ὅποιοι ἐξεδιώχθησαν ἐκεῖθεν
ὑπὸ τῶν Τούρκων (τὸ 1922) καὶ κατέφυγον ὡς πρόσφυγες εἰς τὴν Ἑλ-
λάδα. Ἐπετράπη μόνον ἡ παραμονὴ εἰς Κωνσταντινούπολιν τῶν ἐκεῖ
ζώντων (περὶ τὰς 100.000) Ἑλλήνων εἰς ἀντάλλαγμα τῶν Τούρκων
(περὶ τὰς 100.000) οἱ ὅποιοι παρέμειναν εἰς τὴν Δ. Θράκην.

Εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν λεγομένην **Ν. Ἀλβανίαν**, ἡ ὁποία εἶ-
ναι ἡ Ἑλληνικωτάτη **Β. Ἡπειρος**, κατοικοῦν ἀπὸ παλαιστάτων ἐποχῶν
περὶ τὰς 250.000 Ἕλληνες, ὑφιστάμενοι σήμερον πιέσεις καὶ διωγμοὺς
ἀπὸ τοῦ κομμουνιστικῶν καθεστώτος. Εἰς ὅλα τὰ ὑπόλοιπα Εὐρωπαϊκὰ
κράτη παραμένουν ἐγκατεστημένοι ἐκεῖ Ἕλληνες. Οἱ περισσότεροι ἐξ
αὐτῶν εἶναι ἐγκατεστημένοι εἰς τὴν Γαλίαν καὶ ἰδίως εἰς Παρίσιους,
ὅπου ὑπάρχουν καὶ δύο Ἑλληνικὰ σχολεῖα, εἰς Μασσαλίαν (ὑπολογί-
ζονται περὶ τοὺς 6.000), Λυὼνα καὶ Γκρενὸμπλ (*Γρενὸβλην*), ὅπου
ὑπάρχει ἀνὰ ἓν Ἑλληνικὸν σχολεῖον εἰς ἐκάστην.

Εἰς τὴν Ἰταλίαν εἶναι ἐγκατεστημένοι περὶ τοὺς 600 Ἕλληνες εἰς
τὴν Τεργέστην καὶ ἰσάριθμοι εἰς τὰς πόλεις Βενετίαν, Μιλᾶνον, Νεάπο-
λιν, Γένουαν, Μπάρι καὶ Πρίντεζι (*Βρινδῆσιον*). Περὶ τοὺς 1.000
Ἕλληνες ζοῦν εἰς τὴν Αὐστρίαν (εἰς μόνην τὴν Βιέννην περὶ τὸ 1814
ἔζων πλέον τῶν 4.000 Ἕλληνες, ἐκεῖ δὲ παρέμενε καὶ ὁ Ρήγας Φερραῖος
καὶ ἐξεδόθη καὶ ἡ πρώτη Ἑλληνικὴ Ἐφημερίς, τὸ 1791, μετὰ τὸν τίτλον
« Ἐφημερίς »). Περὶ τοὺς 600 Ἕλληνας εἶναι ἐγκατεστημένοι καὶ εἰς

τὸ Βέλγιον, ἰδίως τὰς Βρυξέλλας, τὴν Ἀμβέρσαν καὶ τὴν περιοχὴν τῶν ἀνθρακωρυχείων, εἰς τὴν ὁποίαν μετέβησαν μετὰ τὸν Βοὺν παγκόσμιον πόλεμον καὶ ἐργάζονται ὡς ἀνθρακωρύχοι. Εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἰσπανίας εἶναι ἐγκατεστημένοι περὶ τοὺς 300 Ἕλληνες, δεκάδες δὲ Ἕλλήνων εἶναι ἐγκατεστημένοι καὶ εἰς ὅλας τὰς ὑπολοίπους Εὐρωπαϊκὰς χώρας.

Ἐξαιρουμένων τῶν Ἑλλήνων τῆς Κύπρου, τῆς Β. Ἡπείρου καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως (οἱ ὅποιοι δὲν θεωροῦνται ἀπόδημοι, εἶναι διότι ἐγκατεστημένοι καὶ ζοῦν ἐκεῖ ἀπὸ παλαιωτάτων ἐποχῶν), οἱ ἀπόδημοι Ἕλληνες οἱ ζῶντες εἰς διαφόρους χώρας τῆς Γῆς ὑπολογίζεται ὅτι φθάνουν τὸ 1 1/2 ἑκατομμύριον, ἐξ αὐτῶν δὲ περὶ τὰς 800.000 εὐρίσκονται εἰς τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς. Πολλοὶ ἐκ τούτων ἔχουν δημιουργήσει εἰς τὴν ξένην μεγάλαν περιουσίαν ἐπιδιδόμενοι εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν, Ἕλληνες δὲ εἶναι σήμερον ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέ-
ρους ἐφοπλιστὰς τοῦ κόσμου.

Π Ι Ν Α Κ Ε Σ

Ενότητα 1. Η Ελληνική Δημοκρατία
1.1. Η Ελληνική Δημοκρατία
1.2. Η Ελληνική Δημοκρατία
1.3. Η Ελληνική Δημοκρατία

Ενότητα 2. Η Ελληνική Δημοκρατία
2.1. Η Ελληνική Δημοκρατία
2.2. Η Ελληνική Δημοκρατία
2.3. Η Ελληνική Δημοκρατία

Π Ι Ν Α Ξ Α ο ς

Ἐμφαίνων τὰ μεγαλύτερα ὄρη τῆς Εὐρώπης κατὰ σειρὰν ὕψους τῶν

Ὅ ρ η	Ὑψος εἰς μ.	Ὅ ρ η	Ὑψος εἰς μ.
Καύκασος (ὄρια Εὐρώπης, Ἀσίης, κορυφή Ἐλμπρούς)	5.647	Ἀπέννινα	2.914
Ἄλπεις		Ρῖλον ἢ Σκόμιον	2.716
α) Δυτικάι Ἄλπεις μεγαλύ- τερον ὕψος	4.808	Ὀρβηλός	2.681
Λευκὸν ὄρος	4.808	Καρπάθια	
Ὅρος Πελβού	3.954	Τάτρα	2.663
Παραθλάσσαι Ἄλπεις	3.297	Τρανσυλβανικαὶ Ἄλπεις	2.544
Ἄλπεις Προβηγίας	3.053	Δειναρικαὶ Ἄλπεις	2.656
β) Κεντρικαὶ Ἄλπεις	4.638	Βορ. Ἀλβανικαὶ Ἄλπεις	2.600
Μόντε Ρόζα ἢ Ρόζ	4.638	Βαρνοῦς ἢ Περιστερί	2.600
Βαλκινισιναὶ Ἄλπεις :		Σικάρδος	2.587
Μόντε Σερβίνο ἢ Σερβέν	4.505	Βόρας ἢ Καϊμακτσαλάν	2.534
Βερναΐαι Ἄλπεις	4.275	Σκανδιναυικαὶ Ἄλπεις	2.467
Ὅρεινός ὄγκος Ἀντούλα	3.398	Σιέρρα Γκουανταρράμα	2.405
Ἀγ. Γοτθάρδος	3.197	Τόμαρος	2.401
γ) Ἀνατολικαὶ Ἄλπεις	4.052	Αἶμος ἢ Βαλκάνια ὄρη	2.373
ὄρεινός ὄγκος Μπερινά	4.052	Ἰβηρικὴ ὄροσειρά	2.349
ὄρος Τάουερν	3.797	Ἀνατ. Ἀλβανικαὶ Ἄλπεις	2.300
Δολομιτικαὶ Ἄλπεις	3.494	Κερκίνη ἢ Μπέλες	2.030
Καρνικαὶ ἢ Ἰουλιαναὶ Ἄλπεις	2.863	Κεντρικὴ ὄροσειρά	1.858
Ὅρος Τριγιάβ	2.763	Ἰούρας	1.723
Ὅρος Καραβάγκεν	2.643	Οὐράλια	1.710
Βαυαρικαὶ Ἄλπεις	2.963	Ἑκλα	1.558
Ἄλπεις Σαλτσβούργου	2.714	Ὅρη Κριμαίας	1.543
Ἀλγυΐναι Ἄλπεις	2.657	Βοημικὸς Δρυμὸς	1.458
Σιέρρα Νεβάδα	3.481	Μέλας Δρυμὸς	1.452
Πυρηνάϊα	3.404	Ὅρη Χάρτε	1.451
Αἶτνα (ἐνεργ. ἥφαιστ.)	3.279	Βόσγια	1.426
Ροδόπη	2.969	Ὅρη Γκράμπιαν	1.343
		Βεζούβιος (ἥφαιστ.)	1.200
		Θουρίγγειος Δρυμὸς	1.141
		Στρόμπολι	926

Π Ι Ν Α Κ Ε Σ

Έμφανιων τὰ διάφορα κράτη τῆς Εὐρώπης μετὰ τὴν ἔκτασιν, τὸν πληθυσμὸν, τὴν πυκνότητα τῶν κατοίκων τῶν, τὰς πρωτεύουσας τῶν καὶ τὸν πληθυσμὸν τούτων.

Κράτη	Ἐκτασις εἰς τετρ. χίλιον.	Πληθυσμὸς	Πυκνότης κατοίκων	Πρωτεύουσαι	Πληθυσμὸς πρωτευουσῶν
Ἑλλὰς	132.500	8.306.000	63	Πολυτεχνικὸν συγκρό- τημα Ἀθηνῶν	1.837.000
Ἀλβανία	28.750	1.500.000	50	Ἀθήναι (Δῆμος Ἀθηναίων)	565.000
Γιουγκοσλαβία	255.395	18.670.000	70	Τίρνα	70.000
Βουλγαρία	110.842	7.793.000	70	Βελιγράδιον	522.000
Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία	23.485	1.626.000	21	Σόφια	612.000
(Τουρκικὴ Δημοκρατία)	(776.980)	(24.000.000)	—	Κων/πολις (Ἰσταμπούλ)	1.000.000
Ἰταλία	301.000	50.763.000	168	—	—
Κράτος Βατικανῶ	0,44	1.000		Ρώμη	1.853.000
Δημ. Ἀγ. Μαρίνου	61	14.000			
Μάλτα	316	450.000		Λαβαλέτ	50.000
Ἰσπανία	503.486	29.894.000	59	Μαδρίτη	1.843.000
Πορτογαλία	92.200	9.052.000	98	Λισσαβὼν	800.000
Ἀνδόρα	453	6.000			
Γιβραλτάρ	6	25.000			
Γαλλία	551.200	45.355.000	80	Παρίσι	3.000.000
				καὶ μετὰ περιχώρα	5.000.000
Μοναχὸ	1	22.000			
Λουξεμβούργον	2.586	324.000	120	Λουξεμβούργον	70.000
Βέλγιον	30.507	9.104.000	298	Βρυξέλλαι	970.000
Ὀλλανδία	32.450	11.346.000	350	Ἀμστερνταμ	885.000
Ἡνωμ. Βασίλειον Μεγάλης Βρετανίας καὶ Β. Ἰρ- λανδίας	244.016	52.000.000	213	Λονδὶνον	8.350.000
(Βορ. Ἰρλανδία)	(14.139)	(1.394.000)	(66)		
Ἰρλανδία ἢ Ἑξέρε	70.283	2.909.000	41	Δουβλίον	550.000

Ίσλανδία	103.000	169.000	2	Ρεγκιάρβικ	65.000
Νορβηγία	323.917	3.425.000	41	Όσλο (Χριστιανία)	435.000
Σουηδία	449.681	7.262.000	16	Στοκχόλμη	1.000.000
Δανία	42.936	4.547.000	105	Κοπεγχάγη	975.000
Ανατολική Γερμανία	107.459	16.700.000		Ανατολ. Βερολίνον	1.300.000
Δυτική Γερμανία (μετά τοῦ Σάαρ)	247.926	50.987.000		Μπόν	140.000
Ανατολ. Βερολίνον	402	1.300.000			
Δυτ. Βερολίνον	481	2.195.000			
Συνολική ἔκταση Γερμανίας	356.268	71.172.000	200		
Ἑλβετία	41.208	5.235.000	157	Βέρνη	161.000
Λιχτενστάιν	157	15.000		Βαντούζ ἢ Λιχτενστάιν	3.000
Αὐστρία	83.850	6.974.000	83	Βιέννη	1.620.000
Οὐγγαρία	93.011	9.917.000	106	Βουδαπέστη	1.757.000
Ρουμανία	237.500	18.256.000	76	Βουκουρέστιον	1.236.000
Τσεχοσλοβακία	427.830	13.564.000	106	Πράγα	978.000
Πολωνία	314.700	29.257.000	94	Βαρσοβία	1.067.000
Φινλανδία	337.000	4.433.000	13	Ἑλσίνκι	437.000
Εὐρωπαϊκὸν τμήμα τῆς Ἑ- νώσεως τῶν Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρα- τιῶν (Εὐρωπαϊκὴ Ρωσία)	5.418.000	170.000.000	32	Μόσχα	4.140.000
Ἐξηρημένα ἑδάφη					
Νῆσοι Σβάλμπάρντ καὶ Ζάν-Μάιεν (ἀνήκουσι εἰς Νορβηγίαν)	62.422	1.500			
καὶ εἰς τὸ Ἦν. Βασιλεῖον τὰ :					
Ἀγγλονορμανδικαὶ νῆσοι Γιβραλτάρ	195 6	102.000 75.000			

Π Ι Ν Α Ξ Γ ο ς

Ἐμφάνισιν τοῦς παραγομένοις ἀνθρακας, πετρέλαιον, ἡλεκτρικὴν ἐνέργειαν, σιδηρομετάλλευμα, χυτοσίδηρον καὶ χάλυβα, εἰς τὰ διάφορα Ἑβρωπαϊκὰ κράτη. Ἡ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις ἐνὸς κράτους φαίνεται κυρίως ἀπὸ τὸν εἰς αὐτὸ παραγο-
μενον χυτοσίδηρον καὶ χάλυβα.

ΚΡΑΤΗ	ΠΗΓΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ					Σιδηρομετάλλευμα (εἰς χιλιάδ. τόν.)	Χυτοσί- δηρος (εἰς χιλ. τόν.)	Χάλυψ (εἰς χιλ. τόν.)
	Ἀνθρακες (εἰς χιλιάδ. τόν) με- ταξὺ τούτων καὶ λιγνίτης	Πετρέ- λαιον (εἰς χιλ. τόν.)	Ἡλεκτρικὴ ἐνέργεια		(Εἰς ἑκατομ. κίλοβατώρας)			
			Ὑδραυλική	Θερμική				
Μεγάλη Βρετανία	210.000	—	2.300	99.000	16.000	14.000	22.000	
Γερμανία Δυτικὴ	250.000 (αἰ 97.000 = λιγν.)	—	12,4	93,7	4.000	21.000	28.000	
Γερμανία Ἀνατολική	219.000 (αἰ 216.000 = λιγν.)	—	3	32,7	—	1.700	2.900	
Γαλλία	85.000 (αἰ 2.000 λιγν.)	—	26.000	32.000	20.200	12.000	14.000	
Πολωνία	400.000 (αἰ 6.000 λιγν.)	—	—	21	678	3.900	5.300	
Βέλγιον	29	—	12.600 (ὑδραυλική καὶ θερμική)	—	—	5.600	6.300	
Τσεχοσλοβακία	70.000 (αἰ 46.600 λιγν.)	220	177 (θερμική καὶ ὑδραυ- λική)	9.300	2.135	3.300	4.900	
Ἰταλία	1.500 (τὸ 1/3 λιγν.)	570	31.300	—	1.650	—	5.900	
Σουηδία	300	—	28.300 (τὰ 95% ὑδραυ- λική)	—	19.000	1.328	2.420	
Αὐστρία	6.750 (λιγν.)	3.430	8.660	3.050	3.260	1.750	2.100	
Ἰσπανία	14.800 (αἰ 2.000 λιγν.)	—	10.800	3.000	4.400	910	1.250	
Οὐγγαρία	21.300 (αἰ 19.000 λιγν.)	1.000	—	5,4	100	770	1.400	
Ρουμανία	7.050	11.500	—	5	600	580	780	
Ὀλλανδία	—	1.523	12.600 (ὑδραυλική καὶ θερμική)	—	—	700	1.200	

Γιουγκοσλαβία	18.000 (αί 17.000 λγ.γ.)	—	3	3,5	987	800
Νορβηγία	426	—	22.600 (τά 99% ύδρευ- λυχή)	—	1,3	265
Φινλανδία	—	—	5.000 (τά 90% ύδρευλυχή)	—	206	103
Βουλγαρία	12.000 (καί 10.000 λγ.γ.)	247	2.070 (κατά 66% θερ- μική και 34% ύδρευλυχή)	—	413	130
Λουξεμβούργον	—	—	—	—	8	4
Δανία	—	—	3.500 (ύδρευλυχή και θερ- μική)	—	—	36
Πορτογαλία	530 (οί 400 λγ.γ.της)	—	2.175 (κατά τὰ 2/3 και ύδρευλυχή)	—	117	—
Έλβετία	—	—	14.660	235	129	—
Άλβανία	116 (λγ.γ.της)	490	—	—	—	—
Έλλάς	778 (με πρόβλε- ψιν 2000—3000 μετά τινα έτη)	—	830 (θερμική και ύδρευ- λυχή πρόβλεψις διά 2.300)	—	—	—

Έκτος τού σιδηρομεταλλεύματος, τού άνθρακος και τού πετρελαίου υπάρχουν και άλλα μεταλλεύματα και όρυκτά εις τὰ κράτη τής Εύρώπης.

Αναφέρονται κατωτέρω τὰ σημαντικώτερα έκ τούτων τὰ εξαγόμενα εις ύπολογισμούς ποσότητας και τὰ κράτη εις τὰ όποια υπάρχουν. Ο ένός παρενθέσεως αριθμός δείκνυει τήν ποσότητά των εις χιλιάδας τόννων.

Χαλκός. Μεταλλεύματα χαλκού εξορύσσονται εις : Φινλανδία (4260), Γερμανία (26), Γιουγκοσλαβία (40), Βουλγαρία (35), Ανατολική Γερμανία (23) και Άλβανία (ποσότης άγνωστος). Μολύβδος. Μεταλλεύματα μολύβδου εξορύσσονται εις : Γερμανία (94), Βουλγαρία (90), Δυτ. Γερμανία (68), Φινλανδία (26).

Υδράργυρος. Είς : Γερμανία (48) και Γαλλία (2). Ψευδάργυρος. Είς : Φινλανδία (75), Δυτ. Γερμανία (92), Βουλγαρία (120), Γαλλία (245), Γερμανία (175). Κασσίτερος. Είς : Ανατολ. Γερμανία (610), Ρουμανία (852).

Ποτάσα. Είς : Γαλλία (1570), Δυτ. Γερμανία (1980), Γερμανία (1444). Όρυκτόν άλας. Είς : Δυτ. Γερμανία (3580), Ρουμανία (4480), Πολωνία (4270), Γερμανία (500). Θείον. Είς : Γαλλία (172), Γερμανία (96).

Π Ι Ν Α Ξ Δ ο ς

Ἐμφαίνων τὰς κυριωτέρας λίμνας καὶ πεδιάδας τῆς Εὐρώπης
(πλὴν τῶν τῆς Ἑλλάδος)

Λίμναι	Ἑκτασις (εἰς τετρ. χιλιομ.)	Πεδιάδες
Σκόδρας (Σκουτάρεως)	356	Πεδιὰς Β. Βουλγαρίας
Ἀχρίδος (ἢ Ὀχρίδος)	280	Κοιλὰς Ἑβρου (Βαλκανικῆς)
Μεγάλη Πρέσπα	270	Πεδιάδες Μολδαβίας καὶ Βλα-
Μικρὰ Πρέσπα	43	χίας
Σεκταρίς (Γιάλα, Γκιόλ)		Παννονικὸν Λεκανοπέδιον
Δέρκων		Πεδιὰς Πάδου
Λάκκο Ματζόρε (μεγάλῃ)	212	Πεδιὰς Ἀνδαλουσίας
Λάκκο Μινόρε (μικρῇ)		Πεδιὰς Ἀραγωνίας
Λάκκο, ντί, Κόμο (Κόμο)		Πορτογαλικὴ πεδιὰς
Γκάρδα	370	Λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου
Λόγ. Νῆς		Μεγάλη Εὐρωπαϊκὴ πεδιὰς
Βένερ	5546	(Λεκανοπέδιον Ἀκουϊτανίας,
Βέττερ	1899	Παρισίων, πεδιάδες Βελγίου.
Μαῦχλαρ	1140	Ὀλλανδίας, Β. Γερμανίας,
Κωνσταντίας	540	Δανίας, Πολωνίας, Ρωσίας).
Γενεύης	582	
Νεσατέλ	216	
Μπιέν	40	
Τῶν τεσσάρων Καντονίων		
Νοῦζίντλερ	418	
Μπάλατον	1320	
Λαδόγα	1818	
Ὀνέγα	9950	
Πεῖπους	3583	

Π Ι Ν Α Ξ Ε ο ς

Εμφαίνων τὰ κυριώτερα γεωργικά προϊόντα εἰς τὰς διαφόρους χώρας
τῆς Εὐρώπης

Ἴλαια	Σοβιετική Ἑνώσις	Βουλγαρία (ιδίως ἀρα- βόσιτον)
Ἰσπανία (πρώτη εἰς πα- ραγωγὴν ἐλαίου)	Ἑλλάς	Ἰταλία (πεδιάς Πάδου)
Ἰταλία (δευτέρα)	Βάμβαξ	Γαλλία
Γαλλία	Γιουγκοσλαβία	Δανία
Ἀλβανία	Βουλγαρία	Γερμανία (ιδίως σίκα- λις)
Ἑλλάς	Εὐρωπ. Τουρκία	Οὐγγαρία
Ἑσπεριδοειδῆ	Ρουμανία	Ρουμανία (ιδίως σῖτον καὶ ἀραβόσιτον)
Ἰταλία (ιδίως Σικελία)	Ρωσία	Τσεχοσλοβακία
Ἰσπανία	Ἑλλάς	Πολωνία (ιδίως σίκα- λιν)
Πορτογαλία	Ὄρυζα	Ρωσία
Ἀλβανία	Ἰταλία	
Ἑλλάς	Ἰσπανία	
Ἀμπελος	Πορτογαλία	
Γαλλία (πρώτη εἰς πα- ραγωγὴν οἴνου)	Γιουγκοσλαβία	Μορεόδενδρα (διὰ με- ταξοσκώληκας)
Ἰταλία (δευτέρα)	Ἀλβανία	Ἰταλία (ιδίως πεδιάς Πάδου καὶ Προάλπεις, πρώτη εἰς παραγωγὴν μετάξης)
Ἰσπανία	Εὐρωπ. Τουρκία	Γαλλία (περιοχὴ ιδίως τῆς Λυὼν)
Πορτογαλία	Ἑλλάς	Ἰσπανία
Γιουγκοσλαβία	Φελλοδρῦς	Βουλγαρία
Ἀλβανία	Ἰσπανία	Ἑλλάς
Βουλγαρία	Πορτογαλία	
Γερμανία	Σαρδηνία	
Ἀυστρία	Λημητριακά	
Οὐγγαρία	Γιουγκοσλαβία (ιδίως Ἀραβόσιτον)	

Π Ι Ν Α Ξ Σ Τ Ο Ξ

Ἐμφαίνων τοὺς μεγαλυτέρους ποταμοὺς τῆς Εὐρώπης (πλὴν τῆς Ἑλλάδος)

Ποταμοὶ	Μῆκος ποταμῶν (χιλιομ.)	Ποταμοὶ	Μῆκος ποταμῶν (χιλιομ.)
Δρῖνος	350	Γαρούνας (Γκαρὸν)	647
Γενοῦσος ἢ Σκούμπι	—	Ρῆνος	1298
Σεμένης	240	Μοζέλλας	545
Ἀῶος ἢ Βοϊούσα		Ροδανὸς (Ρόν)	812
Ἀξιὸς	335	Σὼν	482
Στρυμὼν	430	Σκάλδις ἢ Ἑσκῶ	400
Μοράβας	378	Τάμεσις	336
Νισσάβας	132	Βέζερ	766
Δραῦος	220	Ἑλβας	1150
Σαῦος	712	Ὀδερος	776
Δούναβις	2900	Νάϊσσε	225
Τάις ἢ Τίσα	977	Σερῆθ	470
Ἑβρος (Θράκης)	530	Προῦθος	845
Ἄρδας	—	Βιστούλας	1076
Τούντζα	—	Πετσχόρας	1650
Ἀδίγης	375	Ἀνατ. Δουίνας	1725
Πάδος	672	Ὀνέγας	411
Πιάβε	220	Οὐράλης	2240
Ἄρνος	220	Βόλγας	3694
Τίβερις	245	Ὀκα	500
Ντουέρο	850	Μούσκοβα	508
Τάγος	565	Δυτ. Δουίνας	1024
Γκουανταλκιβίρ	579	Ανείστερος	1420
Ἑβρος (Ἰσπανίας)	930	Ανείπερος	2150
Μόζας ἢ Μεύσης	950	Δόν	1885
Σηκουάνας (Σὲν)	200	Νέβας	74
Λίγηρ (Λουάρ)	1010		

Π Ι Ν Α Ξ Ζ ο ς

Έμφαίνουν τὰς ἐχούσας σημαντικὴν ἀλιείαν, παραγωγὴν ξυλείας καὶ βιομηχανίαν χώρας τῆς Εὐρώπης.

Ἀλιεία	Βιομηχανία	Ξυλεία
Ἡνωμένον Βασίλειον Γαλλία Ὁλλανδία Βέλγιον Δανία Νορβηγία Ἰσπανία Πορτογαλία Εὐρωπ. Τουρκία	Ἡνωμένον Βασίλειον Γαλλία Ὁλλανδία Σουηδία Τσεχοσλοβακία Ἰταλία Βέλγιον Γερμανία Πολωνία Σοβιετικὴ Ἕνωσις	Ρουμανία Τσεχοσλοβακία Αὐστρία Πολωνία Νορβηγία Σουηδία Φινλανδία Σοβιετικὴ Ἕνωσις

Αριθμός	Όνομα	Επίπεδο	Ποσοστό
1	Πρωτοβάθμια	1	100%
2	Δευτεροβάθμια	2	100%
3	Τριτοβάθμια	3	100%
4	Επαγγελματική	4	100%
5	Εκπαίδευση	5	100%
6	Εκπαίδευση	6	100%
7	Εκπαίδευση	7	100%
8	Εκπαίδευση	8	100%
9	Εκπαίδευση	9	100%
10	Εκπαίδευση	10	100%
11	Εκπαίδευση	11	100%
12	Εκπαίδευση	12	100%
13	Εκπαίδευση	13	100%
14	Εκπαίδευση	14	100%
15	Εκπαίδευση	15	100%
16	Εκπαίδευση	16	100%
17	Εκπαίδευση	17	100%
18	Εκπαίδευση	18	100%
19	Εκπαίδευση	19	100%
20	Εκπαίδευση	20	100%
21	Εκπαίδευση	21	100%
22	Εκπαίδευση	22	100%
23	Εκπαίδευση	23	100%
24	Εκπαίδευση	24	100%
25	Εκπαίδευση	25	100%
26	Εκπαίδευση	26	100%
27	Εκπαίδευση	27	100%
28	Εκπαίδευση	28	100%
29	Εκπαίδευση	29	100%
30	Εκπαίδευση	30	100%
31	Εκπαίδευση	31	100%
32	Εκπαίδευση	32	100%
33	Εκπαίδευση	33	100%
34	Εκπαίδευση	34	100%
35	Εκπαίδευση	35	100%
36	Εκπαίδευση	36	100%
37	Εκπαίδευση	37	100%
38	Εκπαίδευση	38	100%
39	Εκπαίδευση	39	100%
40	Εκπαίδευση	40	100%
41	Εκπαίδευση	41	100%
42	Εκπαίδευση	42	100%
43	Εκπαίδευση	43	100%
44	Εκπαίδευση	44	100%
45	Εκπαίδευση	45	100%
46	Εκπαίδευση	46	100%
47	Εκπαίδευση	47	100%
48	Εκπαίδευση	48	100%
49	Εκπαίδευση	49	100%
50	Εκπαίδευση	50	100%
51	Εκπαίδευση	51	100%
52	Εκπαίδευση	52	100%
53	Εκπαίδευση	53	100%
54	Εκπαίδευση	54	100%
55	Εκπαίδευση	55	100%
56	Εκπαίδευση	56	100%
57	Εκπαίδευση	57	100%
58	Εκπαίδευση	58	100%
59	Εκπαίδευση	59	100%
60	Εκπαίδευση	60	100%
61	Εκπαίδευση	61	100%
62	Εκπαίδευση	62	100%
63	Εκπαίδευση	63	100%
64	Εκπαίδευση	64	100%
65	Εκπαίδευση	65	100%
66	Εκπαίδευση	66	100%
67	Εκπαίδευση	67	100%
68	Εκπαίδευση	68	100%
69	Εκπαίδευση	69	100%
70	Εκπαίδευση	70	100%
71	Εκπαίδευση	71	100%
72	Εκπαίδευση	72	100%
73	Εκπαίδευση	73	100%
74	Εκπαίδευση	74	100%
75	Εκπαίδευση	75	100%
76	Εκπαίδευση	76	100%
77	Εκπαίδευση	77	100%
78	Εκπαίδευση	78	100%
79	Εκπαίδευση	79	100%
80	Εκπαίδευση	80	100%
81	Εκπαίδευση	81	100%
82	Εκπαίδευση	82	100%
83	Εκπαίδευση	83	100%
84	Εκπαίδευση	84	100%
85	Εκπαίδευση	85	100%
86	Εκπαίδευση	86	100%
87	Εκπαίδευση	87	100%
88	Εκπαίδευση	88	100%
89	Εκπαίδευση	89	100%
90	Εκπαίδευση	90	100%
91	Εκπαίδευση	91	100%
92	Εκπαίδευση	92	100%
93	Εκπαίδευση	93	100%
94	Εκπαίδευση	94	100%
95	Εκπαίδευση	95	100%
96	Εκπαίδευση	96	100%
97	Εκπαίδευση	97	100%
98	Εκπαίδευση	98	100%
99	Εκπαίδευση	99	100%
100	Εκπαίδευση	100	100%

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ευρώπη		Βορ. Ίρλανδία. Αί μικραί Βρετ.	
“Ορια καὶ ἔκτασις. ‘Ο Πολιτι-		νῆσοι. Βρετανικὴ Κοινοπο-	
σμός τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ ση-		λιτεία.....	131
μασία τῆς διὰ τὸν κόσμον ...	5	Δημοκρατία τῆς Ίρλανδίας ἢ	
		“Εἶρε	132
Φυσικαὶ περιοχαὶ Εὐρώπης		‘Ανακεφαλαίωσις Δυτ. Εὐρώπης.	133
Νότιος ἢ Μεσογειακὴ Εὐρώπη.	7		
Δυτικὴ Εὐρώπη	9	Βόρειος Εὐρώπη	
Βορ. Εὐρώπη. Κεντρικὴ Εὐρώπη.	10	Ίσλανδία	136
“Ανατολικὴ Εὐρώπη	11	Σκανδιναυικὴ Χερσόνησος	137
		Νορβηγία	142
Βαλκανικὴ Χερσόνησος		Σουηδία	148
‘Αλβανία	12	Δανία	151
Γιουγκοσλαβία (ἢ Νοτιοσλα-		‘Ανακεφαλαίωσις Βορ. Εὐρώπης	154
βία)	22		
Βουλγαρία.....	35	Κεντρικὴ Εὐρώπη	
Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία	46	Γερμανία (‘Ανατολική. Δυτι-	
“Ιταλικὴ Χερσόνησος		κή. Βερολῖνον)	156
Ίταλία	57	Βερολῖνον καὶ Πόλεις Δυτ. Γερ-	
Κράτος τοῦ Βατικανοῦ	71	μανίας	163
Δημοκρατία ‘Αγ. Μαρίνου...	72	Πόλεις ‘Ανατ. Γερμανίας.....	165
		‘Ελβετία	165
“Ιβηρικὴ Χερσόνησος		Λιχτενστάιν	175
Ίσπανία	79	Αὐστρία	175
Πορτογαλία	84	Οὐγγαρία	179
‘Ανδόρα	87	Ρουμανία	181
Γιβραλτάρ	87	Τσεχοσλοβακία	186
“Ανακεφαλαίωσις Ν. Εὐρώπης ..	88	‘Ανακεφαλαίωσις Κεντρικῆς Εὐ-	
		ρώπης	191
Δυτικὴ Εὐρώπη		‘Ανατολικὴ Εὐρώπη	
Γαλλία.....	89	Πολωνία	193
Μοναχὸ	105	Φινλανδία. Εὐρ. Ρωσία	
Λουξεμβούργον	106	(Εὐρωπαϊκὸν τμήμα τῆς ‘Ε-	
Βέλγιον	106	νώσεως τῶν Σοβιετικῶν Σο-	
Κάτω ᾠῶραι. ‘Ολλανδία	112	σιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν)..	197
“Ην. Βασίλειον. Μεγ. Βρεταν-		‘Ανακεφαλαίωσις ‘Ανατ. Εὐρώπης	213
νία καὶ Βορ. Ίρλανδία	121		

Γενική Ἀνασκόπησις τῆς Εὐρώπης		Κάτοικοι καὶ πυκνότης κατοίκων	225
Θέσις. Ἑκτασις. Θαλάσσιος δια-		Γλῶσσαι. Θρησκείαι. Συγκοι-	
μελισμός	214	ωνία	227
Μεσόγειος Θάλασσα	215	Ἡ σημασία τῆς Μεσογείου διὰ	
Αἱ ἀκταὶ τῆς Εὐρώπης. Κάθετος		τὴν παγκόσμιον συγκοινωνίαν	230
διαμελισμός (ὄρη, ὄροπέδια,		Ἡ Ἑλλὰς ὡς Μεσογειακὴ καὶ	
πεδιάδες κλπ.)	216	Εὐρωπαϊκὸν κράτος	231
Κλίμα	220	Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς σήμερον ἐν	
Βλάστησις	223	Εὐρώπῃ	233
Ποταμοὶ	224	Πίνακες	237

Π η γ α ι

Χρησιμοποιηθείσαι διά την συγγραφὴν τῆς Γεωγραφίας τῆς Εὐρώπης

- 1) Στατιστικὴ ἐπετηρὶς τοῦ Ο.Η.Ε. τῶν ἐτῶν 1956 καὶ 1957
- 2) Παγκόσμιος Γεωγραφία P. Vidal de la Blache & L. Gallois
- 3) Παγκόσμιος Γεωγραφία Ernest Granquer
- 4) Παγκόσμιος Γεωγραφία Albin Michel
- 5) Γεωγραφία "Ἀτλας Παγκόσμιος Larousse
- 6) Nouveau Larousse universel
- 7) Oxford Junior Engyglopaedia
- 8) Παγκόσμιος Γεωγραφία — "Ἀτλας Π. Δημητράκου (Ἐπιμέλεια Π. Γα-
βρεσσά).
- 9) Vue General de la Mediterranée, Gallimard, 1943
- 10) France, Angleterre, Paris, Emile - Paul, 1946
- 11,) L'Europe central, George P. et Tricart J, 1957
- 12) La Mediterranée, Ribort P. et Presch Jean, 1957
- 13) La Pologne, Mementos Publies par l'I.N.S.E.E.
- 14) L'Autriche Mementos Publies par l'I.N.S.E.E.
- 15) Pocket Almanac, 1957
- 16) Le Mont (Geographie Physique et Politique, Clartes, Paris)

Β ο η θ ή μ α τ α δ ι ᾶ μ α θ η τ ᾶ ς

- Χάρη Π. Πολιτεῖες καὶ θάλασσες
 Ἀποστολίδου Ὑλλη. Ἡ Ἑλβετία
 Μπαστιᾶ Κ. Στεριῆς καὶ θάλασσες
 Παναγιωτοπούλου Ι. Εὐρώπη
 Ράλλη Μαρίας. Περίπατοι στὴ Γερμανία
 Οὐράνη Κ. Ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ στὴ Μαύρη θάλασσα
 Οὐράνη Κ. Ἰσπανία
 Οὐράνη Κ. Ἰταλία
 Παλαιολόγου Π. Ἡ Ρωσία ὅπως τὴν εἶδα
 Καζαντζάκη Ν. Ταξιδεύοντας Ἀγγλία
 » » Ρωσία
 » » Ἰσπανία
 Κύρου. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ
 Ἀνγνωσταρά Κ. Εἰκόνες καὶ ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν σύγχρονη Εὐρώπη.

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσήμον, ὡς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτοῦ.

Ἀντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθέτων, πωλὼν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946. Α' 108)

LEARN
HOW TO MASTER
DICKSON COMPLETE COURSE IN
C book (1)
Chart (1)

ΕΚΔΟΣΙΣ Β', 1963 (VII) — ΑΝΤΙΤΥΠΑ 37.000 — ΣΥΜΦΩΝΙΣ 1168/17-5-63

Ἐκδόσεις - Βιβλιοδεσία Ἀφών Γ. ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ Βιβλιοποιεῖας Αθῆναι

A common book by
ΔΙΚΟΣΤΟΡΟΥΛΟΣ
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΩ

0020557436

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

1/10

5
ΣΤΟ

